İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ: 3

MOUNTOLIVE

Lawrence Durrell

Türkçesi
ÜLKER İNCE

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ: 3

MOUNTOLIVE

Lawrence Durrell

Türkçesi

ÜLKER İNCE

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ

MOUNTOLIVE

Lawrence Durrell

Üçüncü Kitap

ÇAĞDAŞ DÜNYA- YAZARLARI

Bu kitap 1984 yılında, İstanbul'da, Ağaoğlu Basımevi'nde dizilip basıldı.

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ

Üçüncü Kitap

MOUNTOLIVE

Lawrence Durrell

1984 AZRA ERHAT ÇEVİRİ ÖDÜLÜ

ROMAN

Türkçesi

ÜLKER İNCE

CAN SANAT YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Ankara Caddesi 40, Kat 2, Cağaloğlu, İstanbul

Telefon: 5286113

Özgün adı
The Alexandria Quartet
MOUNTOLIVE
1985

İSKENDERİYE DÖRTLÜSÜ

JUSTINE
BALTHAZAR
MOUNTOLIVE
CLEA

Açıklama: *İskenderiye Dörtlüsü* ve *Lawrence Durrell* hakkında topluca bilgi edinmek için, dörtlünün ilk kitabı *olan Justine'in* başındaki sunuş yazısına bakılabilir.

NOT

(*JUSTINE ile BALTHAZAR'ın ana-baba-bir kardeşi, bir dörtlünün üçüncü cildi olan) bu kitapta yer alan bütün kişiler, bütün oluntular* tam *anlamıyla düşseldir. Çağdaş Ortadoğu tarihine, Diplomatlık Hizmetleri personel düzenine pek bağlı kalmadığım zamanlar oldu, gerekli gördüğüm yerlerde bir romancının kayıtsız kalma hakkını kullandım. Trafalgar Alanı'nın çıplaklığını yumuşatmak için birkaç karaağaç ekleyerek orayı güzelleştirdim. Honi soit qui mal y pense.*[1]

Düş bir kez dağılıp yok olduktan sonra insan eski sağlam kafa düzenine kavuşabilseydi olay pek de önemli olmayacaktı — zihinsel suç işlemenin öyküsüdür bu. Herkes çok iyi bilir de hiç kimse bundan rahatsız olmaz. Ama ne yazık! bazan biri çıkar işi biraz daha ileriye götürür. Acaba, diye merak ediyor insan, acaba böylesine ululanmış soyut biçimiyle bile insanı böylesine derinden sarsan bir düş bir de gerçekleşirse, neler olmaz? Lânetli kuruntu dirilir, onun var olması bir suçtur.

Justine

D. A. F. DE SADE

I

Geleceği son derece parlak küçük bir görevli olarak Arapça'sını ilerletmek üzere bir yıllığına Mısır'a gönderilmişti; orada ilk diplomatik görevine atanmayı beklerken kendisini bir tür yazıcı sıfatıyla Yüksek Komisyon'da çalışırken buldu; ama ilerideki görevinin tam anlamıyla ayırdında, sanki elçiliğin genç bir sekreteriymiş gibi davranıyordu. Ancak şu sıralar sakıngan durmak her zamankinden daha zordu, çünkü balık avı çok heyecanlı olmaya başlamıştı.

Zaten kırışmış olan tenis pantolonunun, kolejli ceketinin daha da kırışmasına, taban tahtalarının arasından taşan sintine suyunun bembeyaz lastik ayakkabılarının burnunu kara bir yama gibi lekelemesine gerçekten de hiç aldırdığı yoktu. İnsan Mısır'da hep böyle kendisini koyuverirdi. Onu İskenderiye yakınlarındaki Hosnani topraklarına, göller ağının üstüne kurulmuş, dört yöne düzensizce yayılan eski zaman evine getiren o rasgele tanıtma mektubuna bin teşekkür ediyordu. Evet.

Şu anda içinde bulunduğu altı düz sandal, dalyanın kara kamış çubuklarla işaretlenmiş av bölgesini giderek çember içine alan sandalların büyük yarı dairesinde yerini almak üzere küçük küçük dürtüklemelerle çamurlu suda burnunu doğuya veriyordu. Küçük sırık hareketleriyle daire olurlarken hava kararmıştı — birden her şey altın-menekşe rengi zemin üzerinde yarı kabartma gibi görünmeye başladı. Leylâk rengi son aydınlıkta, toprak duvar halısı gibi koyulaştı, gölden yükselen nem dolayısıyla sağda solda su serapları titreşiyordu. İnsan, yok olmanın eşiğinde titreyen bir sabun köpüğünde bütün dünyanın yansıdığı sanısına kapılırdı. Suyun ötelerinden gelen sesler de öyle, bir yükseliyor, bir alçalıyor, saydamlaşıyordu. Kendi öksürüğü hızlı kanat çırpışlarıyla çabucak uzaklaştı. Akşam karanlığı basmıştı, ama hala sıcaktı, gömleği sırtına yapışıyordu. Onlara kadar ulaşan karanlığın parmakları, dev iğnedenlikler gibi, hayvan pençeleri gibi, küçük yastıklar gibi suda benek benek duran, kıyıları sazlarla çevrili adacıkların sınırlarını koyultmuştu yalnızca.

Sandallar ağır ağır, dua ya da tefekküre dalış hızıyla ilerleyerek büyük çemberi yavaş yavaş daraltıyorlardı, ama aynı hızla toprak ve su da eridiği için ona hep Mareotis'in alüvyonlu sularında değil de gökyüzünde yolculuk ediyorlarmış gibi geliyordu. Görünmeyen kazların şapırtıları duyuluyordu, acı acı bağırarak, ayaklarını halicin sularında sürükleyerek deniz uçakları filosunu andıran bir kuş filosu, havalanmış, suyla göğü bir köşeden ikiye bölmüştü. Mountolive içini çekti, çenesi avucunda, bakışlarını kahverengi suya dikti. Böylesine mutlu olmaya hiç alışkın değildi. Gençlik umutsuzluk yaşıdır.

Sırığı suya her daldırışta hırıldayan tavşan dudaklı küçük kardeş Naruz'un sesi arkadan geliyor, sandalın sarsıntısı böğründe yankılanıyordu. Melas gibi koyu çamur *flop flop* suya damlıyor, sırık iştahla ağız şapırdatıyordu. Çok güzeldi, ama öyle kötü kokuyordu ki: Gene de halicin leş gibi kokularından hoşlandığını görmek çok tuhafına gitti. Ötelerden, deniz kıyısından esen rüzgârın hava akımları zaman zaman çevrelerinde dolanıp geri çekiliyor, zihinlere tazelik veriyordu. Yukarıda, güneşin sönen gözünde gümüş rengi yağmur gibi duran sivrisinek korosu vızıldamaktaydı. Değişmekte olan ışık ağı zihnini tutuşturmuştu. Yüreğinin acelesiz atışlarını dinlerken, «Naruz, öyle mutluyum ki,» dedi. Genç oğlan utangaç, ıslıklı bir kahkahayla güldükten sonra, «Çok iyi, çok iyi,» diyerek başını önüne eğdi: «Bu daha bir şey değil. Bekle. Çemberi daraltıyoruz.» Mountolive gülümsedi. Kendi kendine bir kadının adını yinelermiş gibi, «Mısır,» dedi. «Mısır.»

Naruz, kısık, tatlı sesiyle, «Şuradaki ördekler *rusé*[2] değil, biliyor musun?» dedi. İngilizcesi kötü ve tumturaklıydı. «Onları kaçak avlamanın en kolay yolu, ('Kaçak avlamak' denir değil mi?) altlarına dalıp bacaklarından yakalamaktır. Tüfekle vurmaktan daha kolay, öyle değil mi? İstersen yarın gideriz.» Sırığı sallarken yine hırıldamış, içini çekmişti.

«Peki ya yılanlar?»

Mountolive o gün öğleden sonra suda kocaman yılanların yüzdüğünü görmüştü. Naruz iri omuzlarını kaldırıp kıkırdadı,

«Yılan yok,» dedikten sonra bir kez daha güldü.

Mountolive yanağını sandalın pruva tahtasına dayamak için başını yan döndürdü. Göz ucuyla ayakta sırık sallayan yol arkadaşını görebiliyor, onun kıllı kollarını, ellerini, güçlü, sıkı bacaklarını inceleyebiliyordu.

Arapça olarak, «Biraz da ben kullanayım mı?» diye sordu. Ev sahiplerine kendi dillerinde bir şeyler söylediği zaman onları ne kadar sevindirdiğini biliyordu. Gülümseyerek verilen yanıtları kucaklama gibi bir şeydi. «Kullanayım mı, ha?»

Naruz olağanüstü güzel gözlerinin, kalın koyu sesinin kapattığı çirkin gülümsemesiyle, «Olur mu hiç,» karşılığını verdi. Alnına dökülmüş kara buklelerinden terler damlıyordu. Olumsuz yanıtının kaba kaçmış olabileceği korkusuyla hemen ardından şöyle ekledi: «Karanlık basar basmaz sürek avı başlayacak. Ben neler yapmam gerektiğini biliyorum. Sen izle, balıklara bak.» Dudağının sökük yerinin iki kıyısındaki iki küçük pembe et parçası tükürükten ıslanmıştı. İngiliz gencine sevgiyle göz kırptı.

Karanlık hızla üstlerine çöküyor, ışık ölüyordu. Naruz birden haykırdı: «Tam zamanı şimdi. Şuraya bak... Ellerini büyük bir gürültüyle çarparak suyun karşısına doğru haykırmış, başını kaldırıp parmağının gösterdiği yere bakan yol arkadaşını ürkütmüştü. «Nereye?» En uzak sandaldan atılan tüfeğin donuk patlama sesi havada yankılandı, apansız havalanan bir kuş ufuk çizgisini ikiye bölmüştü. Öncekilerden daha ağır yükselen bu kuş — tıpkı kabuğundaki çatlaktan hafifçe görülen nar taneleri gibi — pembe bir yara halinde ilerleyerek toprakla havayı birbirinden ayırıyordu. Daha sonra pembeden ala dönüşüp birden aklaştı, suya değer değmez eriyen bir kar sağanağı halinde gölün yüzeyine indi. İkisi birden «Flamingo,» diye bağırıp gülmeye başladılar. Karanlık çökmüş, görünür dünyayı silmişti.

Uzun süre derin, soluklar alıp vererek gözlerinin karanlığa alışmasını beklediler. Uzaktaki sandallardan gelen sesler, gülüşmeler ta onlara kadar ulaşıyordu. Birisi, «Ya Naruz,» diye seslendi, bir kez daha yineledi: «Ya Naruz,» Naruz kıkırdamakla yetinmişti. Sonra kısa bağlamalı vuruşlarla çalınan bir darbukanın sesi duyuldu. Müziğin ritimlerini, aynı anda Mountolive'in zihni yankılıyordu. Az sonra kendi parmaklarının da tahtaya vurmaya başladığını gördü. Artık göl dipsizleşmiş, sarı çamur — tarih öncesi göl çatlaklarının yumuşak çamuru ya da denize dökmek üzere Nil'in önüne katıp sürüklediği kara katran gibi çamur — görünmez olmuştu. Bütün karanlık hâlâ çamur kokuyordu. «Ya Naruz,» diye bir kez daha bağırıldı. Mountolive aralarını açа açа şu sözcükleri söyleyen büyük kardeş Nessim'in deniz rüzgârıyla taşınan sesini tanımıştı: «Işıkları... yakma... zamanı... geldi.» Naruz kısa, sert bir bağırışla karşılık verdi. El yordamıyla

kibriti bulmaya çalışırken keyiften hırıltılar çıkarıyordu. Gururla. «Şimdi göreceksin.» dedi.

Sandalların oluşturduğu çember dalyanın çevresinde daralmaya başladı, sıcak karanlıkta kibritler parladı, az sonra pruvalara takılı karpit lâmbalarında sarı titrek çiçekler açtı, parlaklaşmadan önce yalpalayan ışıklar sırayı bozmuş olanların düzeltmelerine olanak sağlamıştı. Naruz özür dileyerek konuğunun üstünden eğilip elleriyle pruvayı araştırdı. O böyle eğilmiş lastik tüpü yoklar, lambanın karpit taşlarıyla dolu bakalit kutusunu sallarken, Mountolive onun güçlü gövdesinin ter kokusunu duyuyordu. Naruz bir düğmeyi çevirip kibriti çaktıktan sonra bir anda oturdukları yeri koyu dumanlar sardı, soluklarını tuttular, ama dumanlar çarçabuk dağıldı. Aşağıda göl suyu koskoca renkli bir kristal gibi yarım daire biçiminde ışımıştı. Şaşkın, meraklı, hatta belki de sevinçli devinimlerle kaçışan, yeniden toplaşan balıkların imgelerini sihirli bir lamba gibi pırıl pırıl yansıtıyordu. Naruz soluğunu sertçe dışarı vererek yerine döndü. «Aşağı bak.» diye üsteledikten sonra, «sakın başını yukarı kaldırma,» diye ekledi. Bu son öğüdü anlamamış olan Mountolive ona sormak üzere başını çevirdiğinde o, «Başına bir palto ört. Devekuşları balık gördüler mi çılgına dönerler, ama gözleri gece iyi görmez. Geçen kez yanağımı yardırdım; Sohhi bir gözünden oldu. Yüz ileri, aşağı doğru duracaksın,» dedi.

Mountolive kendine söyleneni yaparak oraya uzandı, lâmba ışığının kıpır kıpır havuzcuğunun üstünde yüzüyordu, havuzcuğun dibinde çamur değil, eşsiz bir kristal vardı, içinde su kaplumbağaları, kurbağalar, kaygan balıklar — yukarıdaki dünyanın bu saygısızca konukluğundan rahatları kaçan yaratıklar — kaynaşıyordu. Sal sendeleyerek yeniden hareket ederken, soğuk sintine suyu ayağının baş parmaklarına kadar yükselmişti. Göz ucuyla ışıklardan oluşan büyük yarı-dairenin, çiçek zincirinin, daha büyük bir hızla kapandığını görebiliyordu; sanki sandallara yön ve tempo vermek isteyen bir davulun sesi, bir türkü duyuldu; yumuşak, hüzünlü ama buyurucuydu. Bir kez daha dönen sandalın sarsıntısının sırt kemiğinde yankılanışını duydu. Bu duyumları şimdiye kadar tanıdığı hiçbir şeye benzemiyordu, yepyeniydi.

Su koyulaşmış, yoğunlaşmıştı; ağır bir ateşte karıştırıla karıştırıla pişirilen yulaf çorbası gibi koyulmuştu. Ama daha dikkatli bakılınca bu görünümü suyun değil, balıkların çoğalmasının yarattığı anlaşılıyordu. Kum gibi kaynaşmaya başlamışlardı, sürüler halinde ok gibi gidiyorlardı, kendi

sayılarının bilincine varmaktan heyecanlanmışlardı, ama gene de her biri bir yöne çekiyor, bir yöne savuşuyordu. Kordon, bir ilmek gibi daraldı, en yakın sandalla, en yakın balmumu havuzcuğuyla aralarında yalnızca 6-7 metre uzaklık kalmıştı. Kayıkçılar boğuk boğuk haykırıyor, pat pat suya vuruyorlardı, yumuşak göl tabanına doluşan, sığlıklar başladıkça, aydınlık dairenin içinde tuzağa düştüklerini anladıkça daha da çok telaşlanan balık sürülerinden kendileri de heyecanlanmıştı. Bu kaynaşmada, bu fırıl fırıl dönüşlerde çıldırmışlık vardı. Sandalların içinde silik insan gölgeleri balıkçı kepçelerini hazırlıyorlardı, bağrışmalar sıklaştı, Mountolive heyecandan kanının daha hızlı aktığını duyumsuyordu. Naruz, «Az kaldı. Hiç kımıldama,» diye bağırdı.

Sular zamk gibi koyulaşmıştı, karanlığın içinde gümüş gövdeler sıçrıyor, ama madeni para gibi parlayarak yeniden sığlıklara düşüyorlardı. Işık daireleri birbirine değiyor, üst üste biniyordu, bütün sur tamamlanmıştı, kıvır kıvır kıvranan balıkların, Noel çorapları gibi tıklım tıklım dolu, bitişik düzen dizilmiş balıkçı kepçelerinin uzun ağından yukarı sıçrayıp sığlıklara atlayan kara gövdelerinin şapırtıları dört yanı sarmıştı. Kurtulanlar da korku içindeydi, onların telaşlı atlayışlarıyla dalyanın bütün yüzeyi parçalanmıştı, titrek lâmbaların üstüne soğuk sular sıçratıyor, sandalların içine kapaklanıyorlardı. Soğuk balık pullarından, çırpınan kuyruklardan oluşan ürpertici bir hasat. Onların heyecanlı ölüm kavgaları davulun sesi kadar bulaşıcıydı. Ağlar doldukça hava kahkahalarla çınlıyordu. Mountolive uzun beyaz entarilerinin eteklerini bellerine sıkıştırmış Araplar’ın en yakın pruvaları elleriyle tutarak sandalların sallanmasını önlemeye çalışırken birbirine bağlı ağları yavaş yavaş öne doğru iterek ilerlediklerini görüyordu. Kara kalçalarında ışıklar donuk donuk parlıyordu. Bütün karanlık onların yabansı neşeleriyle dolmuştu.

Birden beklenmedik bir olguyla daha karşılaştılar — tıpkı aşağıdaki su gibi tepelerindeki gök de koyulmaya başladı. Karanlığın içinde ansızın tanınmaz biçimler belirmişti, çünkü yüksek atlayıcılar göllerin kıyılarında uyuyanları uykularından uyandırmıştı. Bataklık otlarıyla çevrili halicin ötelerinden keskin karmakarışık bağırtılarla kopup gelen yeni konuklar da ava katıldılar — yüzlerce pelikan, flamingo, turna kuşu, derekuşu buraya üşüşmüştü, yanlamasına uçarak sıçrayan balıkların üstüne çullanıyor, onları kapıyorlardı. Hem su, hem de gök, canlı varlıklarla dolmuştu, balıkçılar ağlarını düzeltiyor, yakaladıklarını sandallara boşaltıyor ya da ağları tersine

çevirip küçük dalgacıklı bir gümüş sağanağını küpeşteye boca ediyorlardı. Oturmakta olan dümencilerin ayakları kıvranan gövdelerin içine bileklerine kadar gömülmüştü. Bunca balık herkese yeterdi, hem insanlara, hem kuşlara. Gölün uzun bacaklıları kanatlarını, eski moda renkli şemsiyeler gibi, beceriksizce açıp kaparlarken ya da fıkır fıkır kaynaşan suyun üstünde biçimsiz sürüler halinde süzülürken açgözlülükten, heyecandan çılgına dönmüş devekuşları, martılar yıldırım hızıyla dört yönden akın ediyorlardı. Ölümlerine susamışçasına uçan bu kuşların kimileri bodoslamasına sandalların güvertesine çarpıp boyunlarını kıracak, kimileri o tüyler ürpertici gözü dönmüşlük içinde gagasını bir balıkçının kara gövdesine saplayacak, bir yanağı ya da kalçayı parçalayacaktı. Sıçrayan sular, boğuk bağırtılar, gaga, kanat çatırtıları, darbukaların çılgın takırtıları, hepsi olay yerine unutulmaz bir güzellik katıyor, Mountolive'e firavunların ışık-gölgeyle yapılmış eski duvar resimlerini anımsatıyordu.

Kuşları uzaklaştırmak için çabalayan adamlar havayı sopalarla dövmeye başladılar, sonunda kıpırtılı balık yığınlarının arasında gökkuşağının bütün sihirli renklerini taşıyan kuş tüyleri, balıkların gümüş pullarının üstüne kanları sızan kırık gagalar görmek çok tuhaftı. Karanlık sandallar tepeleme doluncaya kadar bu sahne üç çeyrek saat kadar böylece sürdü. O arada Nessim yakınlarda bir yerden onlara seslenmişti: «Geri dönmek zorundayız.» Suyun karşı yakasında sallanan bir feneri gösteriyordu; fenerin oyduğu ışık mağarasının içinde dönen bir atın düzgün böğürlerini, hurma ağaçlarının testere dişli yapraklarını gördüler. Nessim, «Annem bizi bekliyor,» diye bağırdı, güzel başını eğmişti, bir ışık gölünün içinde gülümsüyordu. Yüzü ancak Ravenna'daki duvar resimlerinde görülebilecek türden bir Bizanslı yüzüydü — badem biçimli, koyu renk gözlü, düzgün çizgili. Ama Mountolive onun yüzünde, ona çok benzeyen annesi Leyla'nın yüzünü görüyordu denebilir. Boğuk bir sesle, «Naruz,» diye bağırdı, çünkü kardeşi bir ağı bağlamak üzere suya atlamıştı. «Naruz!» Bu patırtıda insanın sesini duyurması çok güçtü.

«Geri dönmek zorundayız.»

Böylece sonunda Tepegöz-ışıklı iki sandal karanlık sulardan geriye, Leyla'nın, sivrisinek seslerinden başka hiçbir şeyin duyulmadığı sessizlikte atlarla birlikte kendilerini beklediği iskeleye döndüler. Yeni ay çıkmıştı.

Geç kaldıkları için kendilerini azarlayan Leyla'nın sevinçli sesini gölün değişken rüzgârlarının arasından duyabiliyorlardı. Naruz kıkırdadı.

Nessim, «Bir sürü balık getirdik.» diye bağırdı. Karanlıktan daha koyu olan gölgesi ayakta duruyordu, sanki ikisinin bilinçli düşüncelerinde hiç yeri olmayan olgunlaşmış bir içgüdünün kılavuzluğuyla elleri hemen buluşmuştu. Ayağa kalkıp onun yardımıyla iskeleye tırmanan Mountolive'in yüreği titredi. İki kardeş kıyıya adımlarını atar atmaz Naruz, «Eve kadar yarışa var mısın, Nessim?» diye bağırdı. Atlarına atladılar, bu gülüşmeli saldırı karşısında atlar ürküp sıçradı. Leyla, «Dikkat,» diye sert sert bağırdı, ama onlar ok gibi uzaklaştılar. Atların ayakları kıyı setinin yumuşak yollarını dövüyor, Naruz Mefisto gibi kıkır kıkır gülüyordu. Leyla yapmacık bir boyun eğişle, «N'aparsın?» dedi, o sırada çiftlik kâhyası onlara atlarını getirmişti.

Binip yola koyuldular. Uşağa fenerle birlikte önden gitmesini söylemişlerdi. Leyla atını onunkine öylesine yaklaştırdı ki, diz dize sürtünerek gidiyorlar, gövdelerini dokundurmakla yetinmeye çalışıyorlardı. Birbirlerinin sevgilisi olalı şurada kaç gün vardı — topu topu on gün — ama genç Mountolive'e tam bir yüzyıl, umutsuzluklardan sevinçlerden oluşan çok uzun bir zaman geçmiş gibi geliyordu. İngiltere'de klasik bir eğitim görmüş, duygulanma isteği duymayacak biçimde eğitilmişti. Bütün öteki derslerini, gençliğine karşın, çok iyi bellemişti — kabul salonlarının, yaşadığı çevrenin sorunlarını soğukkanlılıkla karşılamayı biliyordu; ama kişisel coşkulara karşı koyabilmek için elindeki tek silâh, beceriksiz bir suskunluğa dönüşecek derecede uyuşturulmuş ulusal bir duyarlılığın sinirli sessizliğiydi: İnsana susmayı, utanmayı öğreten bir eğitim. Duyarlılıkla eğitimin yan yana yürüdüğü pek görülmemiştir, ama aradaki gediği genel davranış kurallarıyla, dışarıya karşı takınılacak tutumla hiç açık vermeksizin gizleme olanağı vardır. Tutku diye bir şey duymuş, kitaplarda okumuştu, ama kendi başına asla gelmeyeceğini düşünmüştü hep, oysa şimdi tutku, genellikle birden boy atan okul çocuklarında görüldüğü gibi gündelik davranışlara, uğraşlara, her günkü konuşmalara, dostluklara kendini bırakmışlık perdesinin ardında başlı başına varlığını sürdüren gizli yaşamına burnunu sokmuştu. İçindeki erkek henüz büyüyemeden toplumsal kişiliği aşırı derecede olgunlaşmış biriydi. Eski bir sandığı boşaltır, içinden çıkanları karmakarışık atar gibi Leyla onun içini dışına çıkarmıştı. Bütün yedek güçleri elinden alınmış toy, tatsız bir genç olduğu konusunda kuşkuları vardı. Neredeyse öfkeyle, işte sonunda burada uğruna ölmeye bile hazır olduğu bir şeyin bulunduğunu anlıyordu — ruhunu en can alıcı

noktasından yakalayan kanatlı ileti o şeyin hamlığından kaynaklanıyordu. Hatta karanlıkta bile yüzünün kızarmasını istiyordu. Bu çok saçmaydı. *Sevmek* saçmaydı, eşekten düşmüş karpuza dönmek gibi bir şey. Acaba yeni ayı yansıtan gölün kıyısında, hurma ağacı tayflarının arasında annesi ikisini böyle diz dize giderken görebilseydi, ne derdi? Leyla, «Mutlu musun?» diye fısıldadı. Mountolive bileğini yalayıp geçen dudaklarının dokunuşunu duydu. Sevgililer birbirlerine söyleyecek —daha önce binlerce kez söylenip geri alınmamış— bir söz bulamazlar. Öpüşler bu binlerce hiçi yaralara çevirmek için uydurulmuştur. Leyla bir kez daha, «Mountolive, David, sevgilim,» dedi. «Evet.» — «Çok suskunsun. Uyudun sandım.» Kendi allak bullak dünyasıyla yüz yüze gelmekten Mountolive'in kaşları çatılmıştı. «Düşünüyordum.» dedi. Bir kez daha dudakların bileğinde gezindiğini duydu.

«Sevgilim.»

«Sevgilim.»

Tatlı su kanallarıyla halici bölen setler ağının üstüne kurulmuş dört köşeli bir yapı olan eski ev görününceye kadar diz dize gittiler. Havada yavru yarasalar uçuşuyordu. Evin üst balkonları pırıl pırıl aydınlıktı, hastalıklı adam, yamuk, yılık gövdesiyle orada tekerlekli iskemlesine oturmuş, kıskanç bakışlarını geceye dikmiş, onları bekliyordu. Leyla'nın kocası bilinmeyen bir kas hastalığından ölmek üzereydi; gün günden eridikçe aralarındaki zaten büyük olan yaş farkı —çünkü Leyla kırk yaşındaydı, kırktan da genç gösteriyordu, oysa kocası altmışın üstündeydi — daha da fazlaymış gibi görünüyordu. Bu zayıflama hastalığı adamcağızı yiyip bitirmiş, şalların, battaniyelerin arasında içi boş bir kabuğa çevirmişti, bu kabuğun içinden iki uzun duyarlı el uzanıyordu. Küçük oğlunun yüzünde yankısını bulan suskun kaba çehresiyle, iki omuzunun arasında çarpık duran başı bazan karnavallarda sopalara geçirilip taşınan maskeleri andırıyordu. Bunlara eklenecek bir tek şey kalıyor, o da, Leyla kocasını seviyordu!

«Leyla onu seviyordu!» Mountolive kendi beyninin sessizliğinde bu sözcükleri papağan gibi acı acı haykırmadan düşünemiyordu. Nasıl sevebilirdi? Bunu kendisine kaç kez sormuştu. Böyle bir şey nasıl olabilirdi?

Döşeme taşlarının üzerinde atların nal seslerini duyan koca iskemlesini balkonun önüne iterek hırçın bir sesle sordu: «Sen misin, Leyla?»

Sesi sanki, aşağıdan yukarıya ona kalkan gülümsemedeki sevgiden, yalnızca çocukların anlayabileceği bir avutuculukla doğulu uysallığını birleştirerek, «Sevgilim,» diye yanıtlayan boğuk, tatlı kontralto sesin sıcaklığından alınmaya hazır yaşlı bir çocuğun sesine benziyordu. Yüksek tahta merdivenleri bir koşuda çıkan Leyla onu kucaklayarak, «Hepimiz kazasız belasız döndük işte,» diye bağırmıştı. Mountolive atından ağır ağır inerken, hasta adamın rahatlayarak içini çekişini duydu. Onları kucaklaşırken görmektense bir kolanı gereksiz yere sıkıştırmaya çalışarak oyalanmayı yeğledi. Kıskançlıkla ilgisi yoktu, onun kuşkuculuğu kendisini çok üzüyor, çok yaralıyordu. Genç olmak, toy olmak, kendi gizli köşenden dışarı sürüklendiğini duyumsamak iğrenç bir şeydi. Bütün bunlar nasıl gelmişti başına? Sanki İngiltere'den milyonlarca kilometre uzaktaydı, sanki deri değiştirir gibi geçmişini çıkarıp atmıştı. Ilık geceyi yasemin ve gül kokuları dolduruyordu. Daha sonra Leyla odasına gelecek olursa kazık gibi kaskatı kesilecek, hiç konuşmadan, hiçbir şey düşünmeden o şaşılası genç gövdeyi neredeyse hiç istek ya da pişmanlık duymadan kollarının arasına alacaktı; başından aşağı soğuk su dökülmüş gibi oldu, gözlerini kapadı. Merdivenleri ağır ağır çıkıyordu; uzun boyluydu, dik ve yakışıklı, bunu ona öğreten oydu.

Hasta adam kulak tırmalayıcı sesiyle, «Hoşuna gitti mi, Mountolive?» diye sordu. Sesinde (suyun yüzüne çıkan yağ gibi) gurur ve kuşku yüzüyordu. Uzun boylu kara bir uşak tekerlekli masayı ona doğru sürdü, üstünde bir sürahi viski duruyordu — ne şaşılası bir aykırılıklar dünyası: Olağanüstü güzel halılarla, İkinci İmparatorluk döneminin Türk yapısı alelacayip eşyalarıyla dolu, duvarları Omdurman'da ele geçirilmiş Güney Afrika mızraklarıyla kaplı bu eski, kocaman evde sömürgeciler gibi «akşam» içkisi içmek!

«Otursana.»

Mountolive gülümseyerek otururken kitapların, dergilerin — Leyla'nın yenilmemek için sürekli doyurduğu bir düşünce açlığının simgelerinin— ta buralara, konuk odasına kadar yayıldığına dikkat etti. Doğal olarak kitaplarını, dergilerini *haremde* saklardı, ama her zaman evin başka yerlerine de taşıyorlardı. Kocasının bu dünyadan hiç nasibi yoktu. Bedensel yetersizliği arttıkça, daha kaygılandırıcı boyutlara ulaşan kıskançlığından çekindiği için, Leyla bunu ona elinden geldiğince fark ettirmemeye çalışırdı. Oğullar yıkanıyordu — Mountolive'in kulağına bir

yerlerden akar su sesi geliyordu. Biraz sonra özür dileyip, yemek için beyaz takımını giymek üzere odasına çekilecekti. Bir yandan içkisini yudumluyor, bir yandan tekerlekli iskemlede oturan kâğıt gibi buruşturulmuş adamla yumuşak, ahenkli sesiyle konuşuyordu. Bu adamın karısının âşığı olmak ona ürkünç, ürkünç olduğu kadar yakışıksız görünüyordu, oysa Leyla bu aldatmacayı öylesine olağan, öylesine rahat sürdürüyordu ki, Mountolive şaşmadan edemiyordu. (Soğukkanlı, tatlı sesi, falan filan; onu fazla düşünmemeye çalışsa iyi olacaktı.) Kaşlarını çatarak içkisini yudumladı.

Tanıtma mektubunu sunmak üzere ta buralara gelmek onun için hiç kolay olmamıştı; otomobil yolu ırmağın sığ geçit yerine kadar geliyordu, halâ da öyleydi, daha sonra kanalların arasındaki eve ulaşabilmek için ata binmek gerekiyordu. Neredeyse bir saat tek başına bekledikten sonra kendisine at verecek iyiliksever bir yolcuya rastlamasaydı, varmak istediği yere ulaşamayacaktı. O saatte hasta adamın dışında evde kimse yoktu. Tumturaklı, ağdalı bir Arapça'yla kaleme alınmış tanıtma mektubunu okurken adamın sanki mektubun yazan karşısındaymış gibi mektuptaki selâmlara verilmesi gereken kibar yanıtları yüksek sesle verdiğini görmek Mountolive'i çok eğlendirmişti. Sonra birden başını kaldırıp genç İngiliz'in yüzüne sevecenlikle bakarak konuşmaya başladı, Mountolive de alçak sesle yanıtlar verdi. «Gelir bizimle kalırsın — Arapça'nı ilerletmenin tek yolu bu. İstersen iki ay. Oğullarım İngilizce bilirler, seninle konuşmak hoşlarına gidecektir. Karımın da öyle. Evde yeni bir yüz, bir yabancı görmek en bayıldıkları şeydir. Sevgili Nessim'in bu yıl Oxford'da son yılı.» Bir an gözlerinde parlayan övünç ve mutluluk daha sonra sönerek yerini her zamanki acı ve kedere bıraktı. Hastalık aşağısamayı üstüne çeker. Hasta bir adam bunu çok iyi bilir.

Mountolive kabul etmiş, hem yerel izinlerinden, hem yıllık İngiltere izninden vazgeçerek Kıpti toprak ağasının evinde iki ay kalma izni almıştı. Bu, şimdiye kadar bildiği her şeyden kopmak demekti, hiç kuşkusuz ta ortaçağa, belki onun da ötesine uzanan bir derebeyliğin bilinçsiz şatafatına dayanan, onunla beslenen bir aile yaşamının içine girecekti. Burton, Beckford, Lady Hester dünyasına... Acaba onlar da hala yaşıyorlar mıydı? Ama burada, kendi hayal gücünün fırçasıyla boyanmış tuvalin tam ortasında bulunan birinin elverişli konumundan bakıldığı zaman, yabancıl şeylerin birdenbire bütünüyle normalleştiğini görmüştü. Yabancılın bütün şiiri onu bilinçsizce yaşamaktan doğuyordu. Arap dilinin açıl susamının

şimdiden el vermeye hazır olduğunu anlayan Mountolive, ilk kez yabancı bir ülkenin, yabancı bir yaşam biçiminin içine gerçekten girdiğini duyumsamaya başladı. Böyle durumlarda herkes bu duyguyu yaşardı, yani eski bir benliği yitirip onun yerine yeni bir benlik geliştirmenin baş döndürücü erincini. Sanki kayıyor, kendi renklerini yitiriyor denebilirdi. Eğitimin gerçek anlamı bu muydu acaba? El değmemiş, kocaman büsbütün bir dünyayı imgeleminden söküp yeni yaşamının toprağına aktarmaya başlamıştı bile.

Hosnani ailesinde garip bir uyum vardı. İncelikli Nessim'le annesinin ruh yapıları birbirine çok yakındı, ikisi de aynı yoğun duyarlılık ve zekâ dünyasını paylaşıyorlardı. En büyük oğul olan kendisiyse, annesine hizmet edebilmek için hep hazırolda bekliyordu, ona bir kapı mı açılacak, yerden mendili mi alınacak, hemen fırlıyordu. Hem İngilizce'si hem de Fransızca'sı davranışları kadar kusursuz, gövde yapısı kadar güçlü ve zarifti. Sonra, mum ışığının öteki yanında karşılarında oturan öteki iki kişi: paçavralara sarılı hasta adamla onun küçük oğlu. Bir çoban köpeği kadar sert ve kaba olan küçük oğulda sanki her an silah başına çağrılmayı beklermiş gibi anlatılması zor bir hal vardı. İrikıyım, çirkin ve inceliksizdi, ama babasının ağzından çıkan her sözü nasıl can kulağıyla dinlediğini görseydiniz, onun sevgi bağlantısının nereyle kurulduğunu anlardınız. Basitliği gözlerinde yansıyordu, o da her an hizmete hazırdı. Gerçekten de toprak işlerinden fırsat bulup evde kalabildiği zamanlar, tekerlekli iskemlenin arkasındaki uşağa yol verir, göğsü gururla kabararak babasına hizmet eder, hatta onu kucağına alıp sevecenlikle, neredeyse şeytansı bir hazla tuvalete götürmekten mutluluk duyardı. Annesine bakışlarında sakat adamın gözlerinde parlayan gurura, çocuksu kedere benzer bir şeyler vardı. Ama her ne kadar iki kardeş bir zeytin çubuğu gibi böyle ikiye ayrılmışlarsa da, aralarında kopukluk yoktu, aynı dalın devamıydılar, bunu biliyor, birbirlerini yürekten seviyorlardı, çünkü aslında birbirlerinin tamamlayıcısıydılar, birinin güçsüz olduğu yerde öteki güçlüydü. Nessim kan dökmekten, el işlerinden, çirkin davranışlardan hoşlanmaz, Naruz'sa bunların hepsine bayılırdı. Peki Leyla? Kuşkusuz Mountolive onu güzel bir bilmece olarak görüyordu, oysa biraz daha deneyimli biri olsaydı, ondaki doğallıkta tam bir ruh arılığı, taşkın doğasında kendini özgürce gerçekleştirmesine izin verilmemiş, bu yüzden de uzlaşmaların arasına uysalca geri çekilmiş bir yaradılış görebilirdi. Örneğin, kendinden bunca

yaşlı bir adamla evliliği tam bir uzlaşma evliliğiydi — her şeye karşın Mısır buydu işte. Onun ailesinin mal varlığıyla Hosnani'lerinki denk görülmüştü — bütün bu tür evliliklerdeki gibi iki büyük şirket birleşmişti. Mutlu muydu, değil miydi, bunu düşünmek hiç aklından geçmemişti. Açtı, hepsi bu; servetlerinin dayanağı bu ağır yükümlülüklü toprakların sınırları dışında, bu eski evin duvarlarının ötesinde kalan kitaplar, toplantılar dünyasına açtı. Uysaldı, yumuşak başlıydı, çok iyi eğitilmiş bir hayvan gibi sevdiklerine bağlıydı. Ama tekdüzelikten çok canı sıkılıyor, ne yapacağını şaşmıyordu. Genç kızlığında Kahire'de başarıyla öğrenimini tamamladıktan sonra, Avrupa'ya gidip sürdürme umudunu birkaç yıl yitirmemişti. Doktor olmak istiyordu. Ama o dönemde Mısırlı kadınlar için —Mısır düşünce biçiminin, toplumunun dar kalıpları şöyle dursun— kara peçeden kurtulmak bile büyük bir şanstı. Mısırlılar Avrupa'yı yalnızca zenginlerin uğrağı bir alışveriş merkezi olarak görürlerdi. Kuşkusuz ana babasıyla birkaç kez Paris'e gitmiş, hepimiz gibi, o da oraya âşık olmuştu, ama iş Mısır alışkılarının engellerini aşıp ana baba ağından büsbütün kurtulmaya — yetenekli bir beyni doyurabilecek bir yaşama kaçmaya — gelince, işte o noktada büyüklerinin tutuculuğu kaya gibi karşısına dikildi. Evlenmeli, Mısır'da kalmalıydı, aldığı soğuk yanıt bu oldu. Tanıdıkları zenginler arasından ona bulabildiklerinin en iyi yüreklisini, en elverişlisini seçtiler. Düşler kayalığının kıyısında duran, hala güzel ve zengin Leyla (gerçekten de İskenderiye'nin kibarlar çevresinde «kara kırlangıç» diye bilinirdi) her şeyin renksizleşmeye, yavanlaşmaya başladığını görüyordu. Uymak zorundaydı. Kuşkusuz birkaç yılda bir alışveriş etmek ya da tatil yapmak üzere kocasıyla birlikte Avrupa'ya gitmesine kimsenin bir diyeceği yoktu... Ama yaşamı Mısır'a aitti.

İster istemez kabul etti, onların kendisi için düşünüp çizdikleri yaşam biçimine tepkisi önceleri umutsuzluk, daha sonra boyun eğiş oldu. Kocası iyi yürekli, düşünceli bir adamdı, ama kafası biraz kalıncaydı. Bu yaşam Leyla'da istek diye bir şey bırakmadı. Kocasına aşırı bağlılığı onu büsbütün kocasının işleriyle ilgilenmeye itmişti, Avrupa yaşam biçiminin uzak da olsa izlerini taşıyan tek başkent İskenderiye'den, kocasının isteğine uyarak, uzak duruyordu. Kendisini Delta'nın köreltici havasına, Hosnani topraklarındaki yaşamın tekdüzeliğine bırakalı yıllar olmuştu. Daha çok yurt dışında eğitim gören, seyrek de olsa ziyaretleriyle eve biraz canlılık getiren Nessim aracılığıyla soluyordu. Ama bitip tükenmeyen dünya

merakını yatıştırmak için dört dilde dergilere, kitaplara abone olmuştu; dört dilin dördünü de ana dili kadar iyi, belki ondan daha iyi biliyordu, çünkü yürürlükten düşmüş boyutsuz Arapça hiç kimsenin düşünmesine ya da duymasına tek başına yetmez. Böylece yıllardır süren bu boyun eğiş kavgasında umutsuzluk ögesi zaman zaman sinir hastalığı biçiminde su yüzüne çıkıyor, kocası buna hiç de akılsızca olmayan bir ilâç öneriyordu; İskenderiye'de on günlük bir tatil. Her gidişinde yanaklarına kan gelirdi. Ama zamanla bu ziyaretler de seyrekleşti. Hiç anlamadan dost çevresinin dışına kaymış, onların hafif konuşmalara, ıvır zıvır görüşlere dayanan dünyasında gittikçe daha acemi kaldığını görmeye başlamıştı. Kent yaşamı onu sıkıyordu. Büyük gölün suları gibi sığlaşmış, kurumuştu; yıllar onun içgözlem gücünü artırırken dostları ona yetişemememiş, birkaç ad, birkaç yüzden başka çevresinde kimse kalmamıştı — örneğin, Doktor Balthazar, örneğin, Amaril, onlar gibi birkaç kişi daha. Ama İskenderiye çok yakında kendisinin olmaktan çıkıp bütün bütüne Nessim'in olacaktı. Öğrenimini bitirir bitirmez, gemiciliğe, petrole, tungstene kadar kol atan, suyu arayan kökleriyle hızla büyüyüp dal budak salmakta olan bankacılık kuruluşunun başına geçirilecekti... Ama bu işler gerçekleştiğinde Leyla sözcüğün tam anlamıyla dünyadan geçmiş olacaktı.

Aralarına bir yabancının, Mountolive'in gelişine hazırlıklı olmadığını duyumsamasında bu yalnız yaşamın payı vardı. O ilk gün çölde yaptığı at gezintisinden geç saatte dönmüş, kocasıyla konuğun arasındaki yerine tatlı bir heyecanla süzülmüştü. Mountolive ona hemen hemen hiç bakmadı, çünkü o ürpertici ses bile yüreğinde alelacayip küçük titreşimler doğurmaya yetiyordu, yüreği bu titreşimleri kayda geçiriyor, ama anlamaya çalışmak istemiyordu. Leyla beyaz bir külot pantolon, sarı bir frenk gömleği giymiş, boynuna eşarp bağlamıştı. Küçük, düzgün elleri beyaz ve yüzüksüzdü — o gün oğulların ikisi de öğle yemeğinde görünmediler, yemekten sonra ona evi ve bahçeyi gezdirme önerisi ondan geldi. Hayli ileri Arapça'sıyla, kusursuz Fransızca'sıyla Leyla'yı şaşırtmak genç adamı sevindirmişti. Mountolive'e, bir kadının biricik oğlu çocuk-adama göstereceği hafif kaygılı özeni gösteriyordu. Onda gördüğü gerçek öğrenme isteği, hevesi Leyla'yı, kendisinin de şaştığı bir gönül borcu duygusunun coşkusuyla doldurmuştu. Çok saçmaydı; ama o zamanlar onları, onların dillerini, dinlerini, alışkılarını öğrenmek, değerlendirmek isteyen tek bir yabancı çıkmıyordu. Mountolive kendi kendine söz geçirmede ne kadar güçsüzse,

davranışlarında o kadar kusursuzdu. Birbirlerinin seslerini sanki bir düşteymiş gibi duyarak gül bahçesinde yan yana yürüyorlardı. Solukları yetmiyor, neredeyse boğulacak gibi oluyorlardı.

O akşam Mountolive Leyla'nın kocasının önerisini kabul ederek yakında geri dönüp kendileriyle kalmak üzere evden ayrılırken Leyla'yı hiçbir yerde bulamadılar. Uşaklardan biri hanımının baş ağrısından rahatsız olarak yattığı haberini getirdi. Ama Leyla onun dönüşünü inatçı, kuruntulu bir merakla beklemişti.

Kuşkusuz ilk günün akşamı iki oğulla da tanıştı, çünkü o gün öğleden sonra Nessim İskenderiye'den çıkageldi. Mountolive ona bakar bakmaz, onun kendisi gibi yaşamı yasa kitabına dönüşmüş biri olduğunu anlamıştı. Birbirlerine tepkilerinde sinirlilik göze çarpıyordu, tıpkı müzikteki uygun sesler gibi.

Naruz'a gelince. Leyla kocasına, «Nerede şu koca Naruz?» diye sormuştu, sanki ikinci oğul kendisinden çok kocasını ilgilendiriyormuş, onun yaşamdan payı oymuş gibi, «Kırk gündür kuluçka evinde kapalı kaldı. Yarın döner.» Leyla hafifçe utanmış gibi görünüyordu. Belli belirsiz kızararak Mountolive'e açıklamada bulundu: «O, ailenin çiftçisi olacak, Nessim bankeri.» Sonra bir kez daha kocasına dönerek, «Mountolive'le birlikte Naruz'u çalıştığı yerde görmeye gidebilir miyiz?» diye sordu. «Elbette.» Mountolive, Leyla'nın adını söyleyişine bayılıyordu. Fransız ses titremlemesiyle «Montolif» diyordu, sanki dünyanın en romantik adıydı. Bu düşünce de yeniydi. Leyla koluna girdi, birlikte gül bahçesini geçip hurmalıktan yürüdüler, kuluçka makinelerinin yerleştirildiği, toprak düzeyinin epeyce altında kalan tuğladan yapılmış uzun, alçak yapıya geldiler. Toprağa gömülü kapıyı bir iki kez çaldıktan sonra Leyla beklemeden kapıyı itti, dar, uzun bir koridora girdiler, iki yanında karşı karşıya dizilmiş on tane fırın vardı.

Naruz örümcek ağlarıyla kaplı köşesinden kalkıp gelenlerin kim olduğuna bakmak için karanlığın içinden yürürken, «Kapıyı kapayın,» diye bağırmıştı. Onun asık yüzünden, tavşan dudağından, bağırışının sertliğinden Mountolive'in biraz gözü korkmadı değil; sanki bir kayalığın tepesindeki küçük kilisenin, genç olmasına karşın, derbeder keşişinin yalnızlığına el uzatmışlardı. Derisi sarıydı, kaç gündür uyumamaktan gözlerinin çevresi kırışmıştı. Ama onları görür görmez özür diledi, kendisini yoklamak için ta buralara kadar gelmiş olmalarına çok sevinmiş göründü. Kuluçka

makinelerinin nasıl çalıştığını anlatması gerekince hemen canlanmıştı, isteklenmişti. Leyla kurnazca meydanı ona bıraktı. Mountolive yapay sıcaklıkla yumurtadan civciv çıkarma sanatında Mısır'ın öteden beri ünlü olduğunu biliyordu, bu süreç konusunda aydınlatılmaktan hoşlanmıştı. Yılların örümcek ağlarıyla, süpürülmemiş tozlarla kaplı bu yeraltı geçidinde ikisi tekniklerden, ısılardan konuşurlarken, yanlarında duran kadının kaçamaklı kara gözleri üstlerinde dolaşıyor, birbirine hiç benzemeyen gövde yapılarını, davranışlarını, seslerini inceliyordu. Naruz'un güzel gözleri şu anda keyiften çakmak çakmaktı. Konuğunun ateşli ilgisi onu da coşturmuşa benziyordu. Termometrenin bozulması durumunda yumurtayı göz yatağına yerleştirerek sıcaklığına bakmak gibi tuhaf yöntemlere kadar her şeyi ayrıntılarıyla anlattı.

Daha sonra Leyla'yla birlikte gül bahçesinden geçerlerken Mountolive, «Oğlun ne tatlı bir çocuk,» dedi. Leyla hiç beklenmedik bir biçimde kızararak başını öne eğdi. Alçak, duygulu bir sesle, «Zamanında davranıp tavşan dudağını diktirmediğimiz için öyle vicdan azabı duyuyoruz ki. Sonra sonra köy çocukları onunla alay etmeye başladılar, ona deve diyorlardı, bunlar onu çok yaraladı. Develerin dudağının ikiye yarık olduğunu bilir misin? Hayır mı? Öyledir. Naruz kendisine uğraşacak bir şeyler bulmuştur hep,» karşılığını verdi. Yanında yürüyen genç adamın yüreğinde ona karşı bir duygudaşlık kabardı. Ama dili tutulmuş gibiydi. O akşam daha sonra Leyla ortalarda görünmedi.

Başlangıçta kendi duyguları kendisini şaşırtmıştı, içgözleme alışık değildi, yani kendi kişilik kalıtını tanımıyordu — tek sözcükle genç olduğu için onları başarıyla başından savmıştı. (Daha sonra, eski moda bir aynanın önünde tıraş olur ya da kravatını bağlarken her bir ayrıntıyı kendi kendine ciddiyetle anımsayarak bütün her şeyi zihninden geçirmişti. Bu olayı saplantı halinde dönüp dönüp yeniden inceliyordu, sanki Leyla'nın vekilliğini edip, kendi içinde onun uyandırdığı yepyeni coşkuları harekete getirip onlara egemen olmak istiyordu. Bazan sıkılmış dişlerinin arasından duyulur duyulmaz bir sesle «Allah kahretsin» diye bir sövgü fırlardı, sanki aklına korkulu bir felaket gelmiş gibi. Büyümeye zorlanmak hiç hoş bir şey değildi. Büyümek heyecan vericiydi. Korkuyla, tuhaf bir sevinç arasında gidip geliyordu.)

Sık sık kocasının önerisi üzerine Leyla'yla çölde at gezintisi yaparlardı. Bir gece dolunaydı, rüzgârın etkisiyle kar ya da enfiye gibi ince

ince tozuyan bir kumulda yan yana uzanırlarken, kendisini yepyeni bir Leyla'yla karşı karşıya buldu. Yemeklerini yemişler, soluk aydınlıkta konuşuyorlardı. Leyla birden, «Dur. Dudağında bir kırıntı var, » dedi. Öne doğru eğilip diliyle yavaşça kırıntıyı aldı. Mountolive bir an alt dudağında Mısırlı bir kedinin küçük ılık dilini duyumsamıştı. (İşte «Allah kahretsin,» sözü zihninde hep bu noktada yineleniyordu.) Bunun üzerine Mountolive'in rengi soldu, bayılacak gibi olmuştu. Ama o kendisine öylesine yakındı, öylesine zararsızca gülümseyerek, burnunu yukarı doğru buruşturarak yanına sokulmuştu ki, onu kollarına alıp, aynaya çarpan bir adam gibi sekerek ilerlemekten başka bir şey yapamazdı. Mırıltılı gölgeleri bir göl suyunun yüzeyine düşen yansımalar gibi buluştu. Bin parçaya bölünen aklı kanatlanıp çevredeki çöle dağıldı. Birbirinin aşığı olmak işte böylesine kolay, böylesine düşünülüp taşınılmadan olan bir şeydi. Kendisi bile bir süre ne olduğunu anlayamadı. Uçan aklı yeniden başına gelince, «Ama neden ben, Leyla?» diye kekeleyerek ne kadar toy olduğunu belli etti. Sanki Leyla'nın önünde dünyanın bütün seçenekleri hazır bekliyormuş gibi. Yere uzanan Leyla'nın bu soruyu müzikli sesiyle alay edercesine yinelediğini duyunca çok şaşırdı; bu sorudaki çocuksuluğa gerçekten bozulmuştu Leyla. «Neden mi sen? Çünkü,» dedikten sonra yumuşak, tatlı sesiyle en beğendiği yazarlardan birinden bir bölümü ezbere okumaya başlaması Mountolive'i iyice afallattı.

«Şu anda bizim önümüzde olabilir bir gelecek uzanıyor — bir ulusun kabul etmesi ya da yadsıması için karşısına çıkarılacakların en büyüğü. Soyumuz henüz bozulmadı; kanına soylu kuzey kanı karışmış bir soy. Henüz bileşimimizde düşkünlük yok, ama hâlâ yönetme kararlılığımız, boyun eğme erdemimiz sürüyor. Bize katıksız bir bağışlama dini öğretildi, ya ondan uzaklaşacağız ya da onun buyruklarına uyarak onu korumasını öğreneceğiz, başka çaremiz yok. Binlerce yıllık soylu bir tarihin armağanı olan zengin bir saygınlık kalıtımız var, hayranlık uyandıracak bir açgözlülükle onu her gün biraz daha artırmak en büyük özlemimiz olmalı, öyle ki, eğer saygınlığı kıskanmak günahsa, İngilizler yeryüzündeki canlıların en günahlısı olsunlar.»

Mountolive onun sesini şaşkınlık, acıma ve utançla dinledi. Leyla'nın onda, artık yalnızca kendi imgeleminde yaşayan bir ulusun en yetkin örneğine benzer bir şey gördüğü anlaşılıyordu. İngiltere'nin boyalı imgesini öpüyor, onu seviyordu. Şimdiye kadar Mountolive hiç bu kadar tuhaf bir

şey yaşamamıştı. Leyla pürüzsüz sesini düzyazının ezgisine uydurarak o olağanüstü söylevin sonunu getirirken, Mountolive gözlerinin yaşardığını duyumsadı. «Ya da, ey siz İngiliz gençliği, ülkenizi kralların sonsuz tahtı, krallık asasına boyun eğmiş bir ada, bütün dünyayı aydınlatan bir ışık, bir barış merkezi, bilgi ve sanatın öğreticisi, saygısız ve kısa ömürlü saplantıların ortasında büyük anıların vazgeçmez koruyucusu yapabilecek misiniz; budalaca denemelerin, çapkınca isteklerin kışkırtmalarına karşın zamanla doğruluğu kanıtlanmış ilkelerin inançlı kulu; bütün ulusların acımasız, velveleci kıskançlıkları arasında şaşılası yiğitliğiyle, insanlara karşı iyi niyetiyle saygı gören bir ulus olabilecek misiniz?» Sözcükler Mountolive'in kafasının içinde yankılanmaya başlamıştı. Sertçe,

«Yeter, yeter,» diye bağırdı. «Biz artık böyle değiliz, Leyla.» Şu Kıpti'nin kendisinin bulup yorumladığı bu düş kitaplarla beslenmiş saçma bir düştü. Bütün o sihirli kucaklamaları, nedense, düzmecilikle kazanmış gibisine geliyordu — onun kafasındaki saçma sapan düşünceler bütün olayı önemsizleştiriyor, sözgelişi, bir sokak kadınıyla kurulan bir ilişki kadar karanlık, gerçek olmayan bir şey durumuna indirgiyordu. Ölmüş bir haçlı erinin taş yontusuna âşık olabilir mi insan?

Hala alaylı sesiyle, «Bana *neden* diye soruyorsun. Çünkü,» diyerek içini çekti, «sen bir İngiliz'sin, yanılmıyorsam.» (Bu sahneyi zihninde her canlandırışında şaşıp şaşıp kalıyor, hayretini ancak bir küfürle dile getirebiliyordu. «Allah kahretsin.»)

Sonra, dünya kuruldu kurulalı bütün acemi âşıklar gibi, işleri oluruna bırakmaya razı olmuyordu; bilinçli düşüncesinde her şeyi irdelemeli, değerlendirmeliydi. Leyla'nın verdiği yanıtlar arasında şaşırtıcı olmayanı yok gibiydi. Mountolive kocasından söz açmaya kalksa, hemen öfkelenip utandırıcı bir dolaysızlıkla onu susturuyordu: «Onu seviyorum. Onu küçümsemene izin veremem. O soylu bir adamdır. Onu yaralayacak bir şeyi asla yapmam.»

Genç Mountolive «Ama... ama...» diye kekeledi. Şimdi de onun afallayışına gülmüş, bir kez daha kollarını boynuna dolayarak, «Sersem, David, sersem! Seni kendime sevgili edinmemi bana o söyledi. Bir düşünsene, kendi açısından çok akıllıca bulmuyor musun? Bir terslik olabileceğinden, beni büsbütün yitireceğinden korktuğunu düşünürsen? Aşk özlemiyle yandığın oldu mu hiç? Aşkın ne kadar tehlikeli olduğunu bilmez misin?» demişti. Hayır bilmiyordu.

Bir İngiliz bu alelacayip düşünce kalıplarından, bu karışık, çatışık bağlılıklardan ne anlasın Tanrı aşkına? Şaşkınlıktan taş kesilmişti. «Benim tek yapacağını şey âşık olmamaya çalışmak, olmayacağım da.» Peki neden? Kendisini değil de, kendisi yoluyla ülkesini sevmeyi seçtiği için mi? Bu soruya yanıt bulamıyordu. Toyluğun verdiği tutukluktan dili bağlanmıştı. Gözlerini kapadı, sanki kapkaranlık bir boşluğa sırtüstü yuvarlanıyordu. Leyla bunu sezmişti, onda çok sevimli bir saflık buluyordu: Bir bakıma bütün kadınlık ateşini, bütün açık sözlülüğünü kullanarak onu erkek yapmayı kendisine görev edinmişti. Ona hem sevgilisi, hem de büyümesine önderlik edebileceği zavallı bir çocuk-adam gözüyle bakıyordu. Ancak (neden sakınması gerektiğini kendi kafasında açıklıkla saptamış olmalıydı), Mountolive'in bu vesayete duyabileceği herhangi bir kızgınlığa karşı gözünü dört açması gerekiyordu. Böylece kendi görgü ve bilgisini ona belli etmemiş, onun neredeyse kendi yaşıtıymışcasına arkadaşı olmuştu. Ortak oldukları suç öylesine günahsız, öylesine ayıplanması olanaksız görünüyordu ki. Mountolive'deki suçluluk duygusundan en küçük iz kalmadı; Leyla yoluyla yepyeni bir kararlılık, kendine güven kazanmaya başladı. Onun sakınımlarına saygı göstermesi, ona âşık olmaması gerektiğini kendi kendine aynı kararlılıkla söylemişti, ama gençler için bu tür ayrımlamaları yürütmek olanağı yoktur. Kendi çeşitli coşkusal gereksinimlerini, tutku-aşkını, besinini kendine tutkunluktan alan aşk serüveninden ayıramıyordu. Arzudan boğulur gibi oluyor, bunu niteleyecek söz bulamıyordu. Bu kertede İngiliz eğitimi onun her adımını köstekliyordu. Suçluluk duymadan mutlu olması bile olanaksızdı. Ama her şeyi pek açık seçik anladığı söylenemezdi: Bir sevgilinin, bir suç ortağının çok ötesinde biriyle karşı karşıya bulunduğunu ancak belli belirsiz sezebiliyordu. Leyla yalnızca ondan daha deneyimli olmakla kalmıyordu, aynı zamanda, onun canını sıkacak kadar, onun kendi dilinde kendisinden daha çok şey okumuş, daha çok şey öğrenmişti. Gelgelelim, örnek bir dost, örnek bir sevgili olarak bunu ona asla belli etmiyordu. Deneyimli bir kadının başvurabileceği öyle çok çözüm yolu vardır ki. Her zaman takılma biçiminde yansıyan bir sevecenliğe sığınır, bilisizliği için onu haşlayarak merakını kışkırtırdı. Tutkusunun onun üzerindeki etkisini görünce için için seviniyordu — kızgın ütüye tükürük değmiş gibi cas diye dağlayan öpüşlerinin. Artık Mısır'ı Leyla'nın gözleriyle yeniden görmeye başlıyordu — ama yepyeni bir boyut eklenmiş olarak. Bir dili çok iyi bilmenin hiçbir

anlamı yoktu, bunu ancak şimdi anlıyordu, çünkü Leyla ona anlamaya dayanmayan bilginin boşluğunu göstermişti.

Not tutma alışkanlığı iliklerine işlemiş biri olarak, küçük cep günlüğünün Leyla'yla yaptıkları uzun at gezintileri sırasında gözüne çarpan verilerle dolup taştığını gördü, ama bunlar ülkeyle ilgili verilerdi, çünkü kendi duygularıyla ilgili tek bir sözcük, hele hele Leyla'nın adını yazmaktan ödü kopuyordu. İçinde şöyle şeyler vardı:

«Pazar. Yoksul, sinek yuvası bir köyden geçerken dostum parmağıyla evlerin duvarlarına kazınmış çivi yazısı benzeri işaretleri göstererek onları okuyup okuyamadığımı soruyor. Ben de aptal gibi hayır yanıtını veriyorum. Sakın Amharca olmasın? Gülüyor. Açıklama şu: Her altı ayda bir buradan geçen saygıdeğer bir çerçi Medine'den özel bir kına getirirmiş, kutsal kentle ilişkisinden dolayı buralarda pek tutulan bir şeymiş. Genellikle buralılar çok yoksul oldukları için, onlara daha sonra ödenmek üzere satış yapan çerçi unutma olasılığına karşı toprak duvara bir tuğla parçasıyla çentik atıyormuş.»

«Pazartesi. Ali'nin dediğine göre uçan yıldızlar gökteki meleklerin attıkları taşlarmış. Cennetteki konuşmaları gizlice dinleyip geleceğin gizlerini öğrenmeye çalışan kötü cinleri kovmak için atıyorlarmış. Bütün Araplar çölden korkuyorlar, Bedeviler bile. Tuluat.»

«Sonra, konuşmanın birden kesildiği zaman, bizim 'Melekler geçti' dediğimiz duraklamaya onlar başka türlü tepki gösteriyorlar. Bir anlık bir suskunluktan sonra biri, 'Wahid Dhu,' ya da 'Tanrı bir,' diyor. bunun ardından orada bulunan herkes coşkuyla 'La İllah İlla Allah" ya da *'Tanrı'dan başka Tanrı yoktur' karşılığını yineliyor, ondan sonra konuşmaya dönülüyor. Bu küçük alışkılar son derece sevimli.»*

«Sonra: Ev sahibim artık çalışmamaktan sözederken çok tuhaf bir deyim kullanıyor, 'Ahiretini yapmak,' diyor.»

«*Sonra*: *Bir zerre amber eklenmiş Yemen kahvesi. şimdiye kadar hiç içmemiştim. Çok hoş tadı var.»*

«*Sonra: Muhammed Şebab, kendisiyle tanışmamız sırasında bana cam tapalı küçük bir şişeden yasemin esansı ikram etti — hani Avrupa'da bizim sigara ikram edişimiz gibi.»*

«Sonra: Kuşları çok seviyorlar. Yarı yıkık bir mezarlıkta, mezarların üstündeki mermerlere kuşların su içmesi için oyulmuş küçük çukurlar

gördüm, dostum cuma günleri ziyarete gelen köy kadınlarının bunlara su doldurduklarını söyledi.»

«Sonra: Zenci Kahya Ali, dev bir haremağası, bana en çok mavi gözden, kızıl saçtan korktuklarını, onları uğursuz saydıklarını anlattı. Tuhaf değil mi, Kurandaki sorgucu meleklerin en korkutucu yanları mavi gözleri.»

Böylece genç Mountolive aralarında yaşamak üzere geldiği insanların tuhaf yönlerini not edip, kendininkilere çok yabancı davranışları öğrenmeye çalışan birine yakışacak bir özenle bunların üstünde düşünüyordu. Okuduğu şeylerden edindiği doğunun düş-imgesiyle gerçeklik arasında bir tür şiirsel tutarlılık görünce çok seviniyordu. Bunlar Leyla'nın kanat gerdiği ikiz imgeler —İngiltere'nin şiirsel imgesiyle, bu imgenin canlı örneği sıfatıyla kendisine sevgili seçtiği utangaç, hatta birçok yönlerden toy oğlan imgesi— kadar büyük uyuşmazlık göstermiyordu. Ama Mountolive büsbütün de budala değildi; hayatta öğrenilmesi gereken çok önemli iki dersi öğreniyordu: dürüstçe sevişmek ve düşünmek.

Sonra ona bambaşka bir heyecan, bir duygu veren başka öyküler, başka sahneler de vardı. Bir gün hepsi atlarına atlayıp tarlaların arasından sürerek, artık onurlu bir emeklilik yaşayan eski dadıları Halima'yı görmeye gittiler. Oğlanlar küçükken onların hem en birinci dadıları, hem de dostlarıymış. «Hatta,» diyerek Leyla açıklamada bulundu, «benim sütüm çekildiği zaman onları emzirdi bile.»

Naruz boğuk boğuk güldü, Mountolive'e: «Bizim 'çiğneyicimiz'di. Ne demek biliyor musun?» dedi. O zamanlar Mısır'da küçük çocuklara yiyecekleri kaşıkla vermeden önce çiğneyen hizmetçiler vardı, çocukları onlar doyuruyordu.

Halima azat edilmiş Sudanlı zenci bir köleydi, o da şeker kamışı tarlalarının ortasında küçük sazlardan örülmüş bir kulübede sayısız çocuklar, torunlar arasında, esenlik içinde «ahiretini yapıyordu.» Yaşını kestirmek olanaksızdı. Hosnani ailesinin gençlerini görünce nasıl sevindi bilemezsiniz. Onların atlarından atlayıp doğruca onun kucağına koşuşları Mountolive'i çok duygulandırdı. Leyla da sevgi gösterisinde onlardan aşağı kalmadı. Yaşlı zenci kadın şaşkınlığı geçince bu ziyaretin onuruna küçük bir dans yapmakta diretti; acayip de görünse inceliksiz değildi. Hepsi sevgi içinde halka olup el çırpmaya başladılar, önce bir topuğunun sonra ötekinin üstünde dönüşüne uygun tempo tutuyorlardı. Oyun bitince kucaklamalar, gülüşmeler yinelendi. Bu yapmacıksız, içten sevgi Mountolive'in çok

hoşuna gitmişti. Parlayan gözlerle sevgilisine baktı, Leyla onun gözlerinde yalnızca aşk değil, yepyeni bir saygı okudu. Şu anda Leyla'yla yalnız kalmaktan, onu kucaklamaktan başka hiçbir isteği yoktu, ama ailenin üstün niteliklerini anlatan Halima'yı sabırla dinledi, hizmetlerine karşılık kendisinin iki kez Kutsal Kent'i ziyaret etmesine olanak sağlamışlardı. Bir elini tatlılıkla Naruz'un omuzuna koymuştu, bir hayvan sevgisiyle dolu bakışlarını ara sıra onun yüzünde dolaştırarak konuşuyordu. Daha sonra Naruz yanından hiç eksik etmediği eski, tozlu av çantasından ona getirdikleri armağanları çıkarınca kadının yaşlı yüzünde kederler sevinçleri, sevinçler kederleri izledi, peş peşe ay tutulmaları gibi. Ağladı.

Ama başka sahneler de vardı, belki daha az iç açıcı, ama gene de Mısır *moeur*'lerine[3] örneklik edecek şeyler. Bir sabah erkenden penceresinin altında, avluda geçen küçük bir olaya tanık oldu: Bu kez çok değişik bir Naruz'un karşısında, kara, genç bir çocuk tedirgin bir biçimde duruyordu. Yüzünü çatmış, öfkeli ama cesareti gittikçe azalan bakışlarını o mavi gözlere dikmişti. Mountolive uzanmış kitap okurken oğlanın alçak, duru bir sesle iki kez, «Yalan değildi efendim,» dediğini duydu. Yataktan kalkıp tam zamanında pencereye giderek, sıkılmış dişlerinin arasından bir yılan ıslığı gibi çıkan, «Gene yalan söylüyorsun,» sözlerini alçak sesle yineleyen Naruz'un kösnül kabalığıyla tüyler ürperten davranışına tanık oldu; ev sahibinin cebinden çıkardığı bir bıçakla oğlanın kulak memesini kesip ayırışını görmeye yetişmişti, ama o bu işi hiç acelesiz, çok sakince yapıyordu, sanki meyve makasıyla bir üzüm salkımını dalından kesermiş gibi. Boynundan aşağı sel gibi kan boşanmasına karşın uşak hala hiç kımıldamadan duruyordu. Naruz aynı iblisçe tıslamayla. «Haydi git şimdi,» dedi, «söyle babana, her yalan söyleyişinde etinden bir parça keseceğim, ta ki doğruyu söyleyecek parçanı buluncaya kadar. Oğlan birden sendeleye sendeleye koşmaya başladı, soluk soluğa gözden kayboldu: Naruz bıçağın kanını şalvarına sildi, ıslık çala çala evin merdivenlerini çıktı. Mountolive taş kesilmişti!

Sonra (bu olayların en akıl almaz yanı çeşitlilikleriydi), aynı gün öğleden sonra Naruz'la at gezintisi yapıyorlardı, onlara ait toprakların sona erdiği, çölün başladığı yere geldiklerinde kocaman bir dilek ağacına rastladılar. Çocuk isteyen ya da başı sıkıntıda olan köylülerin akla gelebilecek her türlü adağıyla üstü salkım saçak doluydu; her bir

çubuğundan sallanan yüzlerce paçavrayla filiz sürmüş gibiydi. Ağacın dibinde çok yıllar önce ölmüş, belki de adını birkaç yaşlı köylü dışında hiç kimsenin anımsamadığı bir evliya mezarı vardı. Ama gene de bu yarı yıkık mezar, Müslümanlar kadar Kiptiler için de bir ziyaret, bir şeraat yeriydi; işte tam burada Naruz atından inerek sanki çok doğalmış gibi, «Gel dua edelim, olur mu? Buradan duasız geçtiğim olmaz,» dedi. Mountolive biraz bozulmuştu, ama hiçbir şey söylemeden atından indi, ikisi birlikte adı unutulmuş azizin tozlu mezarının başında yan yana durdular. Naruz gözlerini gökyüzüne kaldırmıştı, yüzünden şeytansı bir uysallık akıyordu. Mountolive ellerini onun gibi kâse biçimine getirip göğsüne koyarak onun duruşuna öykündü. Sonra başlarını öne eğip uzun bir dua okudular, dua bitince Naruz sanki rahatlamış gibi soluğunu yavaş, uzun bir tıslamayla dışarı verdi. Duadan yayılan kutsamayı içine emmek için parmaklarını yukarıdan aşağı yüzüne sürttü. Çok duygulanan Mountolive de onun gibi yaptı.

Atlarına binerlerken Naruz, «İyi. Duamızı da ettik,» dedi. Göl suyunu emip sulama kanallarına pompalayan tulumbaların bulunduğu yerler dışında, güneş ışığının altında sessizce uzanan tarlaların arasından yola koyuldular. Gölgeli tarım işletmelerinin bittiği yerde, tahta su çarklarının iniltileri arasında, daha tanıdık bir sesle karşılaştılar: Mısır'ın *sakiyesi.*[4] Naruz, anlayan, beğenen kulağını rüzgâra dikti. «Dinle,» dedi, «*sakiyeleri* dinle. Onların öyküsünü biliyor musun? Hiç değilse köylülerin neler anlattığını? Büyük İskender'in eşek gibi kulakları varmış, ama bu gizi kendisinden başka yalnız bir kişi biliyormuş. O da Yunan berberi. Yunan olup da ağzı sıkı olmak görülmüş şey mi! Böylece berber içini rahatlatmak için tarlalara gidip bir *sakiyeye* söylemiş; o gün bugündür, *sakiyeler* birbirlerine acı acı bağırırlarmış: 'İskender'in eşek kulakları var,' diye. Ne acayip değil mi? Nessim İskenderiye'deki müzede İskender'in, Ammon'un boynuzlu bir resminin bulunduğunu söyledi, belki de bu öykü oradan kalmadır. Kimbilir?»

Bir süre atlarını sessizce sürdüler. Mountolive, «Gelecek hafta sizden ayrılacağımı düşünmek hiç hoşuma gitmiyor. Burası öyle güzeldi ki,» dedi. Naruz'un yüzü kuşkuyla ikircimli bir sevinç karışımı, çok tuhaf bir anlam aldı; bu ikisinin arasında Mountolive'in kendi kendine kıskançlık —annesinin kıskançlığı— dediği hayvansı bir güceniklik vardı. Mountolive

onun yüzünün sert yanay görünüşüne bakıyor, bu şeyleri nasıl yorumlayacağını bilemiyordu. Ama Leyla'nın sorunları kendisini ilgilendirirdi, öyle değil mi? Ya da belki de, aralarındaki aşk ilişkisi onun aile duygusunu herhangi bir biçimde zedelemiş olabilirdi, çünkü Hosnani ailesinde sorumluluklarla sevgiler sıkı sıkıya birbirine bağlıydı. İki kardeşle açıkça konuşabilmeyi isterdi. Hiç değilse Nessim kendisini anlayabilir, ona yakınlık gösterebilirdi, ama Naruz'u düşününce kuşku duymaya başladı. Küçük oğlan... küçük oğlana nedense pek güven olmazdı. Konuktaki biraz önceki genel hoşnutluk, sevinç havası yavaş yavaş değişti, oysa apaçık bir kin ya da soğukluk belirtisi sayılabilecek bir şey görmüş değildi. Hayır, çok daha güç ayrımsanacak, tanımlanacak bir şeydi. Mountolive birden, acaba bu duyguyu kendi suçluluk kompleksim yüzünden kendim uydurmuş olmayayım, diye düşündü. Naruz'un korku verici keskin yüzünün yandan görünüşüne bakarken bunu merak etmişti. Atını onunkiyle yan yana sürüyordu. Bu düşünce aklını karıştırdı.

Kuşkusuz küçük oğlanın kafasını kurcalayan şeyin ne olduğunu bilemezdi, çünkü birkaç hafta önce herkes uykudayken geçmiş, yalnız kendisinin tanık olduğu küçük bir olay vardı. Bazan hasta adam her zamankinden daha geç saate kadar oturup genellikle toprakların işletilmesi, ormancılık ya da buna benzer bir konudaki bir el kitabını balkonda, tekerlekli iskemlesinde okumayı aklına takardı. Ödevine çok bağlı olan Naruz, böyle zamanlarda bitişik odadaki divana uzanır, babasının yatağına gitmek için yardım çağırmasını köpek gibi sabırla beklerdi; kendisi, pek çaresiz kalmadıkça kitap ya da gazete okumazdı. Ama lâmbanın sarı aydınlığında divana uzanmaktan, bir kibrit çöpüyle dişlerini karıştırarak babasının boğuk, huysuz sesinin kendisini çağırmasını beklerken derin düşüncelere dalmaktan hoşlanırdı.

Sözkonusu gece Naruz uyuyakalmış olmalı, çünkü uyandığı zaman her tarafın karanlık olduğunu hayretle gördü. Odayı, balkonu parlak bir ayışığı doldurmuştu, ama görünmez bir el tarafından bütün ışıklar söndürülmüştü. Yerinden fırladı. Çok tuhaf, balkon da boştu. Bir an için düş gördüğünü sandı, çünkü daha önce babasının yalnız başına yatağına gittiği hiç olmamıştı. Ama ayışığında, olup biteni algılayamama duygusundan, kuşkulardan kurtulmaya çabalayarak ayakta dikilirken, hasta adamın yatak odasının tahtaları üstünde yuvarlanan lastik tekerlekli iskemlenin sesini duyar gibi oldu. Bu onun bilinen alışkanlıklarına aykırı, şaşırtıcı bir şeydi.

Balkonu geçip büyük bir merakla parmak uçlarına basa basa koridorda ilerledi. Babasının yatak odasının kapısı açıktı. Gizlice içeriye baktı. Ayışığı bütün odayı aydınlatıyordu. Tekerleklerin çekmeceli dolaba çarpışını, bir tokmağı arayan parmakların tırmalanışını, ardından bir çekmecenin açılışını duydu. İçini müthiş bir korku kapladı, çünkü çekmecede babasının Colt marka tabancasının saklandığını anımsadı. Carcurun açıldığını — belleğinin hemen yorumladığı — düpedüz kâğıt hışırtısını duyduğu sırada, ne konuşmasının, ne de kımıldamasının olanağı vardı. Daha sonra yuvalarına kayan mermilerin yanılmaz tıkırtısı. Hani insan düşünde var gücüyle koşar da yerinden kımıldayamaz ya, işte öyle bir düşte gibiydi. Carcur yerine girdiği, tabancanın bütün parçaları birleştirildiği sırada Naruz doğruca odaya dalmak için kendini toparlamaya çalıştığında, yerinden kımıldayamadığını anladı. Belkemiği karıncalanıyordu, ensesindeki tüylerin diken diken olduğunu duyumsadı. Küçük çocukluğunda geçirdiği tutukluklardan birine yakalanmıştı, tek bir ağır adım atıp kapı aralığında durarak çarpmaması için dişlerini sıkmaktan öte bir şey yapamadı.

Aynaya dik vurup yansıyan ayışığında Naruz tekerlekli iskemlesine dimdik oturan babasını aynadaki görüntüsüne bakarken buldu, daha önce onun yüzünü hiç böyle görmemişti. Solgun ve ağrısızdı, camdan vuran hayaletli ışıkta bütün insanca duygulardan, durmadan içini kemiren heyecanlardan arınmış gibiydi. Küçük oğul manyetizmalanmışçasına kımıldamadan bakıyordu. (Bir zamanlar küçük çocukluğunda böyle bir şey görmüştü — bunun kadar sert, bunun kadar dondurucu değildi, ama babasının kötü Kâhya Mahmud'un ölümünü katı yüreklilikle anlatırkenki yüzüne benziyordu. «Bunun üzerine gelip onu ağaca bağladılar. *Et on lui a coupe les choses,*[5] ağzına tıktılar.» Bir çocuk olarak bu sözcükleri, babasının yüzünün aldığı biçimi anımsamak bile Naruz'un bayılacak gibi olmasına yeterdi. Ayışığıyla aydınlatılmış yansımasıyla karşı karşıya duran hasta adamın tabancasını kaldırıp, şakağına değil, aynaya çevirerek boğuk çatlak bir sesle, «Aşık olacak olursa artık ne yapmak gerektiğini biliyorsun,» deyişini duyduğu zaman o olayı, ürkünçlüğü iki kat daha artmış olarak anımsadı.)

Sonra bir sessizlik oldu, kuru, bitkin bir hıçkırık duyuldu. Naruz sevgiden gözlerinin yaşardığını duyumsuyordu, ama hâlâ krizden kurtulamamıştı; ne kımıldayabiliyor, ne konuşabiliyor, hatta ne de yüksek

sesle hıçkırabiliyordu. Babasının başı göğsüne düşerken tabancayı tutan eli de yanına sarktı. Naruz namlunun hafifçe yere değdiğini duydu. Odayı, koridoru, balkonu —yüreğinde, damarlarında tıkanıp kalmış kanının yeniden akmaya başlamasını sağlayan— bir rahatlama sessizliği doldurdu; uzun, yürek kaldıran bir sessizlik. (Bir yerlerde uykusunda içini çeken Leyla paylaşılamayan ak kollarını yastıkların arasında serin bir yere bastırarak bir yandan bir yana dönmüş olsa gerek.) Tek bir sivrisinek vızıldadı. Büyü bozuldu.

Naruz koridordan geri dönerek balkona çıktı, «Baba, » diye bağırmadan önce gözyaşlarının akmasını engellemek için bir süre bekledi; sesi cırlak ve sinirliydi — bir okul çocuğunun sesi gibi. Babasının odasında ışık hemen yandı, bir çekmece kapandı, tahtaların üzerinde lastik tekerleklerin yuvarlanışı duyuldu. Uzunca bir an bekledi, sonra her şeyin yolunda olduğunu anlatan o tanıdık hırçın homurtu geldi: «Naruz.» Naruz hemen burnunu koluna silip yatak odasına koştu. Babası dizinde bir kitapla yüzü kapıya dönük oturuyordu. «Tembel mahlûk, seni uyandıramadım,» dedi.

«Özür dilerim.» Naruz birden neşelendi. Öylesine rahatlamıştı ki, kendini yerden yere çalmak istedi, kendisine sövülüp sayılsın, hakaret edilsin istedi. «Tembel bir mahlûkum ben, sersem bir domuzum, beş para etmem,» dedi. Babasını daha incitici suçlamalar yapmaya kışkırtmak umuduyla, içten gelerek söylemişti bunları. Gülümsüyordu. Hasta adamın öfkesinde büyük bir hazla yıkanmak istiyordu.

Babası kısaca, «Beni yatır,» dedi ve oğul onun hâlâ soluduğunu görmenin anlatılmaz sevinciyle o erimiş gövdeyi tekerlekli iskemlesinden almak üzere, gözü doymaz bir sevecenlikle eğildi...

Ama gerçekten de, Mountolive bunu nereden bilecekti? O yalnızca Naruz’da, tatlı tatlı gülümseyen Nessim’de olmayan bir çekince sezmişti. Naruz’un babasına gelince, açık söylemek gerekirse, ondan, onun öne sarkan hasta başından, sesinden sızan kendine-acıma duygusundan çok tedirgin oluyordu. Aksi gibi, öyle ya da böyle, er geç patlak vermesi gereken bir başka uyuşmazlık daha vardı. Bu kez de Mountolive, öteki insan takımından çok diplomatları ürküten bir *gaffe*[6] yaparak istemeden buna kapı açmış oldu; böyle bir şeyi anımsamak bile onların uykularını yıllarca kaçırabilirdi. Oldukça saçma bir dil sürçmesiydi, ama hasta adama,

Mountolive'in onda tipik gördüğü bir öfke patlaması için gerekli özrü sağlamış oldu. Her şey bir akşam yemek masasında Mountolive'in kırdığı potla başladı, ilkin herkes hafifçe gülmüştü — ortak neşenin genişleyen halkasında Leyla'nın karşı çıkışı dışında hiçbir kötülük yoktu: «Ama sevgili David, biz Müslüman değil, senin gibi, Hıristiyan'ız.» Bunu biliyordu kuşkusuz; ağzından o sözler nasıl kaçabilirdi? Bir kez söylendikten sonra bağışlanmaz olduğu kadar onarılmaz görünen o korkunç sözlerden birini etmişti. Nessim gene de alınmış değil, neşelenmiş görünüyordu, her zamanki inceliğiyle, Mountolive yaptığı yanlışlığa değil, kendisine güldüğünü sanmasın diye eliyle dostunun bileğine dokunmadan kahkahasını koyuvermedi. Ama kahkahası sönerken tekerlekli iskemledeki hiç gülümsemeyen tek kişinin taş gibi sertleşmiş yüzünden eski bir yaranın deşildiğini anlamıştı. «Ben gülünecek bir şey göremiyorum.» Parmakları iskemlenin parlak madensel kollarını çekiştiriyordu. «Hem de hiç. İngilizlerin bakış açılarını olduğu gibi yansıtan bir dil sürçmesi — biz Kıptiler'in oldum olası karşı çıktığımız bir görüş. Onlar gelmeden önce Mısır'da Müslümanlarla bizim aramızda hiç ayrım yoktu. İngilizler Müslümanlar'a Kıptiler'den nefret etmeyi, kendilerini onlardan ayırmayı öğrettiler. Evet, Mountolive, İngilizler. Bu sözlerime iyi dikkat et.»

Mountolive hâlâ yaptığı *gaffe*'ı bağışlatmaya çalışarak,

«Özür dilerim.» dedi

«Özür dileyecek bir şey yok. Bu konuları açık açık konuşmamızda yarar var, çünkü biz Kıptiler onları burada, yüreğimizin içinde duyuyoruz. İngilizler Müslümanları bize baskı yapmaya ittiler. Komisyonun ağzını ara, oradaki yurttaşlarına Kıptiler'den söz et de bak, onların bizi nasıl horladıklarını, bizden nasıl nefret ettiklerini göreceksin. Müslümanlar'a da aynı şeyi aşıladılar.»

Mountolive kendini bağışlatmanın sancısıyla, «Ah, kuşkusuz, efendim!» dedi.

Hasta adam, bükülmüş çubuğa benzeyen boynunun üstündeki başını sallayarak, «Evet, ya,» diye onayladı, «biz her şeyi biliyoruz.» Leyla kocasını gürültülü bir söyleve kendisini iyice kaptırmadan önce durdurmak istermiş gibi birtakım istemsiz hareketler, neredeyse işaretler yaptı, ama kocası hiç oralı olmadı. Ağzındaki ekmek parçasını çiğneyerek geriye yaslanıp bulanık bir sesle, «Ama zaten sizler, siz İngilizler, Kiptiler konusunda ne bilirsiniz, onları ne kadar umursarsınız? Ne idüğü belirsiz bir

sapkınlık gibi görürsünüz dinlerini, bozulmuş bir dilleri, Arapça'nın, Yunanca'nın etkisiyle, onmaz derecede karmakarışık bir dua kitapları vardır. Bu hep böyle olagelmiştir zaten. İlk Haçlılar Kudüsüşerifi ele geçirdikleri zaman Kiptiler'in kente —kendi Kutsal Kentimiz'e — sokulmamaları için bir karar çıkardılar hemen. İşte böyle, batılı Hıristiyanlar kendilerini Askelon'da yenilgiye uğratan Müslümanlarla Kıptiler —yani Hıristiyan Kilisesi'nin doğuyla bütünleşmiş tek kanadı— arasında hiçbir ayrım gözetmediler. Ama sonra, sizin saygıdeğer Salisbury Piskoposunuz bu doğulu Hıristiyanlar'a Tanrı'ya inancı olmayanlardan bile daha kötü gözle baktığını açık açık söyleyince, sizin Haçlılar da onları seve seve kılıçtan geçirdiler,» diyerek sözünü sürdürdü. Kini acı bir gülümsemeye dönüşerek yüzünde parlayıp söndü. Daha sonra her zamanki huysuz, süngüsü düşük halini alırken, dudaklarını yalayarak bir kez daha tartışmayı sürdürdü. Meğer Mountolive'in ilk geldiği günden beri o bu konuya içerliyormuş, Mountolive şimdi anlıyordu. Gerçekten de bütün konuşmayı kafasında daha önceden kurmuştu, içini boşaltabileceği anın gelmesini bekliyordu. Naruz sevgi dolu bir hayranlıkla babasına bakıyor, söylenen şeylere göre yüzü anlam değiştiriyordu — «Kendi Kutsal Kentimiz» denince gurur, «Tanrı'ya inancı olmayanlardan daha kötü» denince öfke belirtileri gösterdi. Leyla solgundu, dalgınlaşmıştı, bakışlarını balkon yönüne çevirmişti; ciddi ama rahat görünen yalnızca Nessim vardı. Sevgi ve saygıyla babasına bakıyordu, ama hiçbir heyecan göstermeden. Hem de neredeyse hâlâ gülümseyerek.

Baş yine sallandı:

«Bize ne diyorlar duydunuz mu — Müslümanlar? Dur sana anlatayım: *Gins Pharoony.* Evet, biz *genus Firavunicus'uz* — eski ataların torunları, Mısır'ın çekirdeği. Kendimize Gypt deriz — yani eski Mısırlılar. Tıpkı sizin gibi Hıristiyan'ız, ama dünyanın en eski en katışıksız soyundan geliyoruz. Tarih boyunca Mısır'ın beyni olduk — Hidiv zamanında bile. Din yüzünden işkence görmemize karşın, buradaki onurlu yerimizi koruduk; Hıristiyanlığımız her zaman saygı gördü. Burada, Mısır'da, *orada*, Avrupa'da değil. Evet, Yunanlılar'dan, Yahudiler'den nefret eden Müslümanlar Mısır'ın en eski soyunun kalıtçılarının Kıptiler olduğunu kabul etmişlerdir. Mehmet Ali Mısır'a geldiği zaman ülkenin bütün mali işlerini Kıptiler'in eline bırakmıştı. Ondan sonra gelen İsmail de aynı şeyi yaptı. Mısır'ı yönetenlerin şu aşağılık Kiptiler olduğunu kaç örnekle

gösterebilirim sana, çünkü biz ötekilerden daha akıllı, daha kişilikliyiz. Gerçekten de Mehmet Ali ilk geldiğinde bütün devlet işlerinden sorumlu kişi olarak bir Kıpti bulmuş, onu kendine Baş Vezir yapmıştı.»

Naruz dersini şaşırmadan ezbere söyleyen bir okul çocuğunun övüncüyle, «İbrahim El Gohari,» dedi.

Babası onunkinden hiç de aşağı kalmayan bir gururla yanıtladı:

«Evet. İlk Hidiv'in karşısında tütün içmesine izin verilen tek Mısırlı oydu. Bir *Kıpti!*»

Mountolive kendisini böyle bir paylama dinlemek zorunda bırakan o dil sürçmesine bin lanet okuyor, ama aynı zamanda büyük bir dikkatle konuşmayı izliyordu. Hiç kuşkusuz bunlar yüreklerine işlemiş üzüntülerdi.

«Peki, Gohari ölünce Mehmet Ali nereye yüz tuttu?»

Naruz bir kez daha sevinçle atıldı: «Ghali Doss'a.»

«Evet, öyle. Devlet gelirleri, vergi toplama konusunda tam yetkiye sahip bir Maliye Vekili. Bir Kıpti. Yani başka bir *Kıpti* daha. Onun oğlu olan Basileus'u Bey yaptılar, Meclis-i has üyesi oldu. Bu adamlar çok onurlu bir biçimde Mısır'ı yönettiler. Büyük görevlere atanmış böyle daha pek çok kişi vardı.»

«Esneh'te Sedarous Takla, Assiout'da Şehata Hasaballah, Beni Souef'ta Girgis Yakub.»

Gözleri parlayarak bu adları sayan Naruz, güneşte ısınan bir yılan gibi babasının onaylarının sıcaklığında ısınıyordu. Hasta adam iskemlesinin koluna elini vurarak, «Evet,» dedi. «Evet. Said ve İsmail zamanında bile Kiptiler yerlerini korumayı başardılar. Her ilin savcısı bir Kıpti'ydi. Bunun ne demek olduğunu anlayabiliyor musun? Bir *Hıristiyan* azınlığa böylesine güven duyulmasının? Müslümanlar bizi iyi tanırlardı, bizim her şeyden önce Mısırlı, sonra Hıristiyan olduğumuzu bilirlerdi. *Hıristiyan Mısırlılar* — Müslümanlar konusunda romantik düşünceleri olan siz İngilizler bu sözlerin anlamını hiç düşündünüz mü? Müslüman bir devletle yüzde yüz bütünleşmiş tek doğulu Hıristiyanlar olmanın anlamını? Mısır'ın böyle bir anahtarını eline geçirmek herhalde Almanlar'ın en büyük düşü olurdu, öyle değil mi? Her yerde, önemli kilit noktalarında *mudir*, vali gibi görevlerde Hıristiyanlar. İsmail'e kadar Savunma Bakanlığı bir Kıpti'nin elindeydi.»

Naruz büyük bir kıvançla. «Ayad Bey Hanna.» dedi.

«Evet. Hatta Arabi zamanında Kıpti bir Adalet Bakanı vardı. Bir de Saray Tören Amiri. İkisi de Kıpti. Daha niceleri.»

«Bütün bunlar nasıl oldu da değişti?» diye sordu Mountolive yumuşakça. Hasta adam paçavraların arasında dikleşerek titreyen parmağını konuğuna yöneltti: «İngilizler değiştirdi, onların Kıptiler'e olan nefreti değiştirdi. Gorst, Hidiv Abbas'la diplomatik bir dostluk başlattı, onun çevirdiği dolaplar sonucu saray çevresinde, hatta nezaret hizmetlerinde bile tek bir Kıpti kalmadı. Gerçekten de İngilizler'in desteklediği o soysuz canavar herifin çevresindekilerle konuşsaydınız, Hıristiyan nüfus dışında düşman yok sanırdınız. Söz buraya gelmişken durun size bir şey okuyayım.» Naruz rolünü ezberlemiş bir yardımcı gibi hemen yan odaya seğirtip elinde sayfası işaretlenmiş bir kitapla geri döndü. Kitabı açık olarak babasının dizlerinin üstüne koyduktan sonra hemen yerine geçti. Boğazını temizleyen hasta adam sert sert okumaya başladı:

«'İngilizler Mısır'da egemenlik kurdukları zaman, birtakım önemli devlet görevleri Kıptiler'in elindeydi. Çeyrek yüzyıldan daha az bir zaman içinde illerdeki hemen hemen bütün Kıpti Kısım Amirleri temizlendi. Önceleri hâkimlik kürsüsünde fazlasıyla temsil edilirlerken, sonra sonra sayıları *sıfıra* düştü; onları görevlerinden uzaklaştırma, yeni görevlerin kapılarını yüzlerine kapama işi hiçbir umutları kalmamacasına cesaretlerini kırıncaya kadar sürdü!' Bunlar bir İngiliz'in sözleri. Bunları yazmış olmak onun için ne büyük bir onur.»

Kitabı çat diye kapattıktan sonra, «Bugün İngiliz yönetiminde Kıptiler Vali, hatta *Mamur* —bir ilin idari memuru— bile olamıyorlar. Devlet hizmetindekiler pazarları da çalışmak zorundalar çünkü, Müslümanlara saygılarından, cuma gününü ibadet günü yaptılar. Kıptiler'in ibadeti için hiçbir şey düşünülmedi... Devlet Konseyi'nde, Komite'lerde doğru dürüst temsil bile edilmiyorlar. Eğitim için ödedikleri verginin haddi hesabı yok — ama bu paranın Hıristiyanların eğitimine harcanması için hiçbir önlem alınmadı. Hep İslâmlığa. Dertlerimizi daha çok anlatarak senin başını ağrıtmak istemem. Ama İngilizler'in bizden nefret ettiklerini, bizi ezip yok etmek istediklerini düşünmemizin nedenini anlaman iyi olur,» diye konuştu.

Eleştirinin açıklığından bir ölçüde heyecanlanan, ama neresinden, nasıl tutacağını bilemeyen Mountolive hafif bir sesle, «Bunun böyle olabileceğini hiç düşünemiyorum,» dedi. Bu konunun çok yabancısıydı, çünkü Mısır üzerine Lane'in İncil durumuna gelmiş incelemesini okumak dışında hiçbir çalışması olmamıştı. Hasta adam yine başını salladı, sanki böyle yaparak sorunu onun kafasına daha iyi yerleştireceğini düşünüyordu.

Yüzü konuşmadaki çeşitli duyguları ayna gibi yansıtan Naruz da başını sallıyordu. Daha sonra baba parmağıyla büyük oğulu işaret etti. «Nessim. Nessim'e bak. Gerçek bir Kıpti. Zeki, ağırbaşlı, tam Mısır diplomasisi için biçilmiş kaftan. Öyle değil mi? Sen bir diplomat olarak bunu benden daha iyi bilirsin. Ama hayır, o bir iş adamı olacak, çünkü biz Kiptiler için başka çare yok, *yok*.» Tekerlekli iskemlenin koluna bir kez daha vurdu, ağzı tükürük içindeydi.

İşte Nessim de bu fırsatı bekliyordu, çünkü babasının kolunu tutup bağlılığını dile getirir biçimde öptü, bir yandan da gülümseyerek, «Ama David bunları nasıl olsa öğrenecek. Şimdilik bu kadar yeter,» diyordu. Başını yana çevirip annesine de gülümsemiş, böylece onun yemeği sona erdirmek üzere uşaklara verdiği kurtuluş işaretini de onaylamış oldu.

Tedirgin bir suskunluk içinde balkonda kahvelerini içtiler. Hasta adam yüzünü asıp onlardan uzak oturmuş, gözlerini karanlığa dikmişti. Ortak bir konuşma başlatmak amacıyla yapılmış birkaç girişim sonuçsuz kaldı. Hakkını yemeyelim, hasta adam birden böyle patladığı için şu anda kendinden utanıyordu. Bu konuyu konuğunun önünde açmamaya kaç kez kendi kendine ant vermişti; böyle yaparak konukseverlik kurallarına aykırı davrandığını biliyordu. Ama bu ana kadar karşılıklı beslenmiş, iyi duyguyu geçici olarak sarsan konuşmayı bağışlatmanın yolunu şimdi de o göremiyordu.

Tam o sırada Nessim'in inceliği bir kez daha yardıma yetişti; Leyla'yla Mountolive'i gül bahçesinde dolaşmaya götürdü. Orada üçü birlikte, zihinleri çiçeklerin yoğun gece kokularına bulanmış olarak sessizce yürüdüler. Balkondan duyulamayacak kadar uzaklaşınca, büyük oğul kaygılı olmayan bir sesle, «David, umarım babamın yemekte birden öfkelenişine alınmamışsındır. Bu konularda çok duyarlıdır,» dedi.

«Anlıyorum.»

Leyla bu konudan kurtulmak, yeniden her zamanki dostluk havasına geri dönmek isteğiyle atıldı:

«Biliyor musun, düşüncesini şöyle ya da böyle anlatmış olabilir, ama *gerçekte* haksız değil. Hiç de imrenilecek bir durumumuz yok, bunun tek nedeni de siz İngilizler'siniz. Neredeyse gizli bir toplum gibi yaşıyoruz — en zeki, gerçekten de bir zamanlar bu ülkenin en önemli topluluğu olmuş olan bizler.»

«Hiç anlayamıyorum.»

«Anlaması o kadar güç değil,» dedi Nessim. «Her şey cenge kalkışan Kilise'nin başının altından çıkıyor. Tuhaf değil mi, bizim için Haç ile Hilal arasında hiçbir zaman gerçek anlamda bir savaşın olmaması? Bu tümüyle Batı Avrupa'nın bir uydurması. O 'kötü yürekli Müslüman kâfirler' uydurması da öyle. Müslümanlar hiçbir zaman dinsel nedenlerden Kıptiler'e eziyet etmediler. Tam tersine en başta Kuran'ın kendisi İsa'nın gerçek bir peygamber, Muhammed'in bir müjdecisi olarak kabul edildiğini gösterir. Geçen gün Leyla sana bir *sura* okumuştu, İsa'nın çocukluğunu anlatan bir *sura* — anımsadın mı? Öteki çocuklarla birlikte çamurdan yaptığı kuş örneklerine can verdiğini...»

«Anımsıyorum.»

«Hattâ, daha da tuhafı, Muhammed'in mezarında İsa'nın bedeni için hep boş tutulan o odanın varlığı. Peygamberlik kitabına göre onun bedeni de İslâmlığın merkezi Medine'ye gömülecek, anımsıyor musun? Burada, Mısır'da Müslümanlar Hıristiyanlar'ın Tanrı'sına saygı ve sevgiden başka bir şey duymazlar. Hatta bugün bile. Kime istersen sor, hangi müezzine istersen sor,» dedi Leyla. (Sanki, «Doğru söyleyen kime sorarsan sor,» der gibiydi — çünkü pirüpak olmayan hiç kimse, de ki bir ayyaş, bir deli, ya da bir kadın, Müslümanlar'ın ibadet çağrısını okuyamaz.)

Nessim yumuşak, alaylı bir sesle, ama dudaklarından gülümsemesi eksilmeden, «Aslına bakarsan hepiniz birer haçlı olarak kaldınız,» dedikten sonra arkasını dönüp güllerin arasından yavaşça uzaklaştı, onları yalnız bırakmıştı. Leyla'nın eli hemen alışık olduğu elin kucaklamasını aradı. Leyla şimdi çok başka, tasasız bir sesle, «Sen bunlara aldırma. Sizin yardımınız olsa da, olmasa da, biz bir gün yine merkezdeki yerimizi almanın yolunu bulacağız! Çok uzun bir geçmişimiz var,» dedi.

Yere devrilmiş bir mermerin üstünde bir süre oturdular, yalnız kalır kalmaz büyük sorunları unutup başka şeylerden konuşmaya başlamışlardı.

«Bu gece ne kadar karanlık. Yalnızca bir tek yıldız görebiliyorum. Anlaşılan sis var. İslam inanışına göre her insanın bir yıldızı olduğunu, o doğduğunda görünüp, o öldüğünde yok olduğunu biliyor muydun? Belki de şu senin yıldızındır, David Mountolive?»

«Belki de senin?»

«O benim olamaz, çünkü çok parlak. Biliyorsun, insan yaşlandıkça yıldızı da sönükleşir. Benimki epeyce solmuş olmalı, orta yaşı geçtim artık. Hem sen bizi bırakıp gittiğin zaman daha da sönükleşecek.»

Kucaklaştılar. Sık sık buluşma kararları, onun izin alır almaz hemen buraya kaçma niyeti... bunlardan konuşuldu. Leyla kaygısız, her şeyi şansa bırakan gülüşüyle, «Ama Mısır'da zaten çok kalmayacaksın ki. Yakında bir yere atanırsın. Nereye, Tanrı bilir? Bizi unutacaksın — ama hayır, İngilizler eski dostlarına bağlıdırlar, öyle değil mi? Öp beni,» dedi.

«Şimdi bunları düşünmeyelim.»

Gerçekten de bu ayrılığı soğukkanlılıkla karşılayacak gücünün olmadığını sezinliyordu. «Başka şeylerden konuşalım. Bak, dün Ali'ye, İskenderiye'ye gidip öteki uşaklara armağan edecek uygun bir şeyler buluncaya kadar dolaşmadık yer bırakmadım.»

«Ne buldun?»

Yukarıda, bavulunda mühürlü mavi şişeler içinde Mekke'nin kutsal Zem Zem kuyusunun suyu vardı. Bunları *pourboire*[7] olarak onlara vermeyi düşünüyordu. Kaygıyla sordu: «Bir kafirin böyle bir şey armağan etmesi hoş karşılanır mı dersin?» Leyla çok sevinmişti. «Ne iyi düşünmüşsün, David. Tam sana yakışacak bir incelik! Ah, sen gidince biz kendi başımıza ne yapacağız?», Mountolive saçma bir kendinden hoşnutluk duygusu içindeydi. Böyle kucaklaşamayacakları, karanlıkta elele oturup, yavaşça sessizliğe akıp giden zamanın çetelesini tutan nabız atışlarını —geçmiş deneyimlerin yayıldığı ölü alanı— duyumsayamayacakları bir zamanın geleceğini düşünmek olası mıydı? Kafasından bu düşünceyi kovdu. Acıtıcı gerçeğe dayanabilecek gücü yoktu. Oysa tam bu sırada Leyla şöyle diyordu: «Ama hiçbir şeyden korkma, önümüzdeki yıllar için benim bütün tasarılarım hazır; gülme — daha iyi bile olabilir, sevişmelerimiz bitip şey başladığı zaman... ne? bilmiyorum — her nasılsa nötr bir konumdan bakarak birbirimizi düşünmeye, yani birbirinden koparılmış âşıklar olarak, belki de birbirlerine hiç âşık olmamaları gereken... Sana sık sık mektup yazarım. Aramızda yeni bir ilişki başlayacak.»

Yavaş yavaş umutsuzluğa kapıldığını anlayan Mountolive, «Lütfen yeter,» dedi.

«Neden?»

Leyla üzüntüsüzce gülümseyerek şakaklarını öptü. «Ben senden daha çok görmüş geçirmiş biriyim. Bak göreceksin.» Onun üzüntüsüzlüğünün altında Mountolive sağlam bir şeyin varlığını sezinledi, dirençli, dayanıklı bir şeyin — kendisinde eksik olan deneyimliliğe özgü bir nitelik. Babayiğit

bir kadındı, kötü zamanlarda ancak babayiğit kişiler neşelerini yitirmeden kalabilirler. Ama söz vermesine karşın, Mountolive ayrılmadan önceki gece odasına gelmedi. Ayrılık sancılarını keskinleştirmek, daha da kalıcılaştırmak isteyecek kadar kadınlığı vardı. Kahvaltıda, Mountolive'in açıkça acı çektiğini gösteren yorgun gözleri, bitkin hali, onun için sonsuz bir haz kaynağı oldu.

Giderken onu kayığa kadar atla geçirdi, ama Naruz'la Nessim'in varlığı özel konuşmalarına olanak vermiyordu, neredeyse buna da sevinmişti. Aslında ikisinin de söyleyecek bir şeyleri yoktu. Leyla bütün âşıktaşlıklara askıntı olan, sonunda onların tazeliğini kaçıran bitip tükenmez yinelemelerden bilinçsizce kaçınmak istiyordu. Kafasında net ayarı iyice yapılmış, tertemiz bir imge kalmalıydı; çünkü bunun çok daha dönüşsüz bir ayrılığın örneği, daha doğrusu küçük bir modeli olduğunu, eğer aralarındaki iletişim, sözcükler ve kâğıt aracılığına bağlı kalacaksa, kendisine Mountolive'i büsbütün yitirtecek bir ayrılık olduğunu anlayan yalnızca kendisiydi. Söyleyecek yeni şeyler bulma sıkıntısına düşmeden bir düzineden çok mektup yazamazsınız. İnsan deneyimlerinin en zengini olan şey, aynı zamanda anlatım olanakları bakımından en sınırlısıdır. Sözcükler her şeyi öldürdükleri gibi aşkı da öldürürler. Leyla aralarındaki ilişkiyi daha zengin olan başka bir düzleme kaydırma kararını çoktan vermişti, ama Mountolive onun kendisine sunabileceği şeyden —hayal gücünün zenginliklerinden— hala nasıl yararlanacağını bilemeyecek kadar gençti. Büyümesi için ona zaman tanıması gerekecekti. Onu çok sevdiğini, aynı zamanda onu bir daha hiç görmemeye kendisini razı edebileceğini, çok açık bir biçimde biliyordu. Onun aşkı nesnesinin ortadan yok oluşunu —kendi ölümünü— zaten hesaba katmış, onun üstüne çıkmış bir aşktı! Kafasında billurlaşmış bu düşünce ona şaşılacak bir üstünlük sağlıyordu — çünkü Mountolive hâlâ kendi saçma sapan çapraşık coşkularının, isteklerinin, kendine dönüklüğün, süt dişleri çıkaran bir aşkın her türlü bebek bakımı sorunlarının çırpıntılı denizinde bocalarken, Leyla gücünü, öz güvenini kendi durumunun umutsuzluğundan alıyordu. Ruh ve zekâsından kaynaklanan gururu ona yepyeni, kuşku duyulmayacak bir güçlülük veriyordu. Yüreğinin bir yanıyla onun böyle çarçabuk gidişine üzülür, onun acı çektiğine tanık olmaktan sevinir, bir daha geri döndüğünü hiç görmemeye hazırlanırken, bir yandan da ona zaten sahip olduğunu, ona güle güle demenin, tuhaf ama, hiç de zor olmadığını biliyordu.

Kayığın bulunduğu yere vardıklarında güle güle dediler, uzun uzun vedalaşma kucaklaşmalarına dördü de katıldı. Seslerle çınlayan güzel bir sabahtı, alçalan sis gölün kıyılarını kapatmıştı. Nessim'in çağırttığı araba titrek kara bir nokta gibi ta karşıdaki hurma ağacının altında bekliyordu. Mountolive kayığa adımını attığı sırada bir kez daha çevresine çılgınca baktı — sanki bu toprakların, kendisine iki dilde de iyi şanslar dileyen, gülümseyen üç yüzün bütün ayrıntılarını silinmemecesine belleğine yerleştirmek istermiş gibiydi. «Geri döneceğim!» diye bağırdı. Ama Leyla onun sesinin tonundaki bütün kaygıyı, acıyı anlamıştı. Naruz'un havaya kalkan eğri kolu, yüzünde çarpık bir gülümseme; Nessim bir kolunu Leyla'nın omuzuna atmış el sallıyordu; Leyla'nın neler duyduğunu çok iyi anlıyordu, ama böylesine karışık, böylesine gerçek duygulara sözcük bulmak olanaksızdı.

Kayık uzaklaştı. Her şey bitti. Perde kapandı.

II

Güzün sonlarına doğru yeni görev yeri belli oldu. Prag Elçiliğine verildiğini duyunca çok şaşırdı, çünkü Arapça'sını ilerletmeye bunca zaman harcadıktan sonra sanki öğrendiği bu özel şeylerin işe yarayacağı bir yerde, Doğu Akdeniz ülkelerindeki bir konsoloslukta çalıştırılacağı inancına kapılmıştı. Başlangıçtaki düş kırıklığına karşın kısmetine razı olup Dışişleri Bakanlığının uzdilli bir kişisizlikle salonlarda oynadığı müzikli sandalye oyununda yerini aldı. Küçük de olsa tek avuncu gittiği ilk görev yerindeki herkesin o ülkenin diliyle, siyasasıyla ilgili konularda kendisi kadar bilgisiz olmasıydı. Elçilik iki Japonya uzmanıyla üç Latin Amerika uzmanından oluşuyordu. Çek dilinin acayiplikleri konuşulurken hepsi birden sıkıntılı yüzlerini buruşturuyor, bakışlarını yaklaşmakta olan bir Slav felaketinin uyarılarıyla dolu, karla aydınlanmış kasvetli görünümlere açılan pencerelerden dışarıya çeviriyorlardı. Artık Mesleğe adımını atmıştı.

İskenderiye'de Leyla'yı ancak beş altı kez görebildi — görülmek korkusuyla gizli tutulması gereken, bu yüzden de heyecan verici olmaktan çok tedirgin edici olmuş anlamsız buluşmalar. Üzüntü, tasa duymaması gerekirdi — ama doğrusu kendini biraz bayağı bir yaratık gibi duyumsuyordu. Hosnani çiftliğine ancak bir kez, üç günlük bir izinle dönebildi — o üç gün süresince de eski durumun ve mekânın düşmanca büyüsünden bir an bile kurtulamadı; öylesine çabuk geçti ki — geçen ilkyazın yangınından sonra kaçak bir akşam kızıllığı kadar kısaydı. Leyla nedense gitgide soluyor, zaman içinde yol alan bir dünyanın eğrisi üzerinden çekiliyor, Mountolive'in onunla ilgili anılarından siliniyor gibiydi. Yeni yaşamının ön yüzünü mesleğinin renkli ve pahalı oyuncakları —resmi yemekler, yıldönümleri, kendisi için çok yeni olan davranış biçimleri— kaplamaya başlamıştı. İlgisi dağılıyordu.

Ama Leyla için durum böyle değildi, o kendisi için tasarladığı yeni rolle kendini yenilemeye öylesine hevesliydi ki, her gün içinden rolünü prova ediyor, tuhaf ama, bu ayrılığın gerçekleşmesini, eski bağların kopuşunu sabırsızlıkla bekliyordu. Yeni rolünde ne kadar başarılı olacağını

bilemeyen bir oyuncu sahneye çıkış işaretini nasıl kaygıyla beklerse, öyle. En çok korktuğu şeyi, «Hoşça kal,» sözünü duymak için can atıyordu.

Ama Prag'dan gönderilen ilk kederli mektupla birlikte içinde erinç denebilecek yeni bir şeylerin kımıldadığını duyumsadı, çünkü Mountolive'e ancak şimdi istediği gibi —doymak bilmezcesine, düşüncesinde— sahip olabilme özgürlüğüne kavuşuyordu. Suda yüzen buz kalıpları arasında gittikçe genişleyen yarıklar gibi artan yaş farkları gövdelerini hızla birbirinden uzaklaştırıyor, koparıyordu. Vaatlerin, okşayıcı sözlerin diliyle tenin tutanağa geçirdiği şeylerin hiçbirinde süreklilik yoktu, bunların hepsini artık ilk çiçeklenme döneminde olmayan bir güzellik silmişti. Ah, ama yüreğin yerine aklı koyabilecek yürekliliği bir gösterebilseydi, onu olgunluk döneminde insanın en çok önem verdiği özel bir anlamda hiç kimseye kaptırmayacak kadar kendi iç güçlerinin sağlamlığına inanıyordu. Eğer içlerinden geldiği gibi kendilerini şiddetli arzuya bırakmakta özgür olabilselerdi, bu ilişkinin on iki aydan daha çok süremeyeceğini düşünmekte de haksız değildi Leyla. Gene de uzaklık, aralarındaki ilişkiyi yeni bir alana aktarma zorunluluğu, birbirlerinin kafalarında yaşayan imgeleri üzerinde tazeleyici bir etki yarattı. Mountolive için Leyla'nın imgesi silinmiş değil, kağıt üzerinde yeniden biçimlenirken bambaşka, heyecan verici bir değişim geçirmişti. Leyla Mountolive'in yazdığı, çaresi ette aranan her şey gibi çok yakıcı olan bir açlığı — dostluk açlığını, unutulmak korkusunu — gizleyemeyen uzun, güzel anlatımlı, ateşli mektuplardaki büyüyüş hızına ayak uyduruyordu.

Prag'dan, Oslo'dan, Bern'den gönderilen bu mektupların akışı bir ileri bir geri dalgalandı, boyutları uzadı ya da kısaldı, ama ipleri elinde tutan zekâ gücüne — Leyla'nın canlı, adanmış zekâsına — bağlılığını yitirmedi. Yavaş yavaş büyüyen Mountolive içtenlikli bir İngilizce ya da özlü bir Fransızca'yla yazılmış bu mektuplarda, kendi büyüme sürecine yardımcı olacak bir yüreklendirme, bir kışkırtmaca buluyordu. Bir bahçıvan nasıl ıtırşahinin sarılacağı sopayı toprağa dikerse, o da çekicilik ve ağırbaşlılık dışında fazla bir şey istemeyen meslek yaşamının yumuşak toprağına, Mountolive'in yanıbaşına, düşünceler ekiyordu. Aşkın biri öldüyse başkası boy atmıştı. Leyla onun biricik akıl hocası, sırdaşı, yüreklendiricisi olmuştu. İngilizce'yi, Fransızca'yı iyi yazabilmeyi öğrendiyse, onun isteklerini karşılamak için öğrenmişti. Doğal olarak kendi ilgi alanının dışında kalacak

— resim, müzik gibi — şeylerden anlamayı öğrenmişti. Ona bir şeyler aktarabilmek için kendisi bir şeyler öğreniyordu.

«Gelecek ay Zagreb'te olacağını yazıyorsun. Lütfen falan yere git ve sonra bana falan şeyi anlat...» ya da «Amsterdam'dan geçecek olmana çok sevindim; orada geçmişe yönelik bir Klee sergisi var, Fransız basını çok ilgi gösterdi. Lütfen o sergiye git, olumsuz da olsa, bana dürüstçe izlenimlerini yaz. Ben şimdiye kadar onun resimlerinin asıllarını hiç görmedim, » yollu şeyler yazıyordu. Leyla'nın aşk karikatürüydü bu, zihinlerin cilveleşmesi, ama artık roller değişmişti, çünkü şu anda Avrupa'nın hazinelerinden yoksun olan Leyla'ydı, daha da artan açlığını ondan gelen mektuplarla, kitap paketleriyle doyurmaya çalışıyordu. Bu istekleri karşılamak için bütün gücünü kullanan genç adam şimdiye kadar kapalı olan resim, müzik, yontu ve yazı dünyasının kapılarının birdenbire kendisine açıldığını gördü. Böylece Leyla ona kendi başına elde edemeyeceği bir dünyada neredeyse bedava eğitim veriyordu. Genç yaşındaki eski bağımlılığı yavaş yavaş azalırken onun yerini yenisi alıyordu. Mountolive sözcüğün tam anlamıyla gönlüne göre bir kadın bulmuştu.

Onun gövdesine duyduğu (başlangıçta çok şiddetli olan) özlem, onun yokluğuyla ölmek şöyle dursun, onun yokluğuyla beslenen yakıcı, kişisiz bir sevecenliğe dönüşürken, aşkı da yavaş yavaş hayranlık biçimini aldı. Birkaç yıl sonra Leyla şu açıklamayı yapabiliyordu: «Bugün kâğıt üstünde sana kendimi nedense ayrılmadan öncekinden çok daha yakın duyumsuyorum. Acaba neden?» Ama ne yazık ki nedenini çok iyi biliyordu. Gene de dürüstlük uğruna hemen şunları eklemişti: «Acaba bu biraz sağlıksız bir duygu mu? Dışarıdan bakanlara acıklıca ya da gülünç görünebilir — kimbilir? Sonra şu uzun mektuplar, David — acaba bir Severina'nın yeğeni Fabrizio'yla olan ilişkisinin tatlı acıları olmasın? Acaba birbirlerinin aşığı mıydılar? diye sık sık merak ediyorum — aralarındaki yakınlık öylesine içten, öylesine sıcaktır ki. Stendhal böyle olduğuna dair hiçbir şey söylemiyor. İtalya'yı tanımak isterdim. Yoksa sevgilin yaşlandıkça kocamış bir teyzeye mi benziyor? Öyle olduğunu bilsen bile bana söyleme. Ama bir bakıma ikimizin de yalnız olması, yüreklerimizde — Afrika'nın ilkçağlardaki haritası gibi — ele geçirilmemiş geniş boşlukların bulunması, bunun sonucunda da hâlâ birbirimize gereksinim duymamız da iyi bir şey. Yani sen annesinden başka düşünecek kimsesi olmayan tek evlât gibisin, benimse — kuşkusuz — düşünecek çok

şeyim var, ama çok dar bir kafesin içinde yaşıyorum. O balerin için, o balerinle olan aşk serüvenin için anlattıkların hem hoştu, hem de dokunaklı; bana anlattığın için teşekkür ederim. Kendine dikkat et, sevgili dostum, kendini yaralama.»

İşte aralarında gelişmiş olan anlayışın bir ölçüşüydü bu, Mountolive başından geçen birkaç serüveni hiç çekinmeden ona bütün ayrıntılarıyla açabilmişti: Az kalsın başına zamansız bir evlilik belası açayazan Grishkin'le aralarında geçen aşk serüvenini, kendisini belki bir düelloyla, belki de utandırıcı bir durumla karşı karşıya getiren bir Büyükelçi'nin karısına tutuluşunun mutsuz öyküsünü anlatmıştı. Leyla acı duyuyorsa bile bunu saklıyor, görünüşteki kayıtsızlığının içtenliğiyle ona öğütler veren, onu avutan mektuplar yazıyordu. Birbirlerine karşı açık sözlüydüler, ama bazan Leyla'nın bilerek söylediği, genellikle konuşacak kimseleri olmayan insanların yalnızca kâğıda aktardıkları kendini-sorgulamaya yönelik şeyler onu neredeyse tiksindiriyordu. Örneğin şöyle şeyler yazdığı zaman: «Nessim'in çıplak gövdesini, seninkine çok benzeyen incecik sırtını, bel altını aynada hayalet gibi gezinirken birden görmek nasıl şaşırtıcıydı bilemezsin. Tuhaf değil mi, yere çöküp ağlamaya başladım, çünkü acaba sana olan bağlılığım yüreğimin gizli bir köşesinde yatan, su yüzüne çıkmamış yasak zina isteklerinin arasına mı yuvalandı? diye bir soru takıldı kafama. Doktorların büyük çabalarla bulgulamaya çalıştıkları cinselliğin gizleri konusunda çok az şey biliyorum. Onların bulguları beni kuşkulara boğuyor. Sonra, bende biraz da vampirlik olup olmadığını düşündüm, ne zamandır sana sakız gibi yapışmışım, kolundan çekiştirip duruyorum, oysa sen şimdiye çoktan büyüyüp beni geçmişsindir. Ne dersin? Bana yaz, güvenimi tazele, David, küçük Grishkin'i öperken bile olsa, olur mu? Bak sana en son çekilmiş bir fotoğrafımı gönderiyorum, ne kadar yaşlandığıma kendin karar ver. Bu fotoğrafı ona da göster, ona gereksiz kıskançlığından başka hiçbir şeyden korkmadığımı söyle. Ama zaten bunu görürse yüreğine su serpilir. Doğum-günümde gönderdiğin telgrafa teşekkür etmeyi de unutmamalıyım — birden seni balkonda oturmuş Nessim'le konuşurken görür gibi oldum. Artık öylesine zenginleşti, öylesine bağımsızlaştı ki, topraklarını görmeye gelme zahmetine bile hiç girmiyor gibi bir şey. Kentteki önemli işler bütün vaktini alıyor. Ama... benim yokluğumun engin boşluğu yüreğinden hiç çıkmıyor; diz dize yaşasaydık bu kadar ayırdına varamazdı, bunu senin de duymanı isterdim. Birbirimize sık sık uzun

mektuplar yazıyoruz; ruhlarımız sanki birbirinin dublörü, ama yüreklerimizi özgür bırakıyoruz, sevmeleri, büyümeleri için. Onun sayesinde bir gün biz Kıptiler'in Mısır'da eski yerimizi alacağımıza inanıyorum — ama bu konuyu şimdilik keselim...»

Açık kafalılık, ağırbaşlılık, yüreklilikle seçilmiş sözcükler o dik, işlek elyazısıyla değişik renkli kâğıtların üstüne dökülüyordu, dünyanın kimbilir hangi uzak köşesindeki Elçilik evinin bahçesinde Mountolive bu mektupları sabırsızlıkla açar, okurken kafasında yarı oluşan yanıtı hemen kâğıda geçirip zarflayarak giden posta evrakı çantasına yetiştirirdi. Sözgelişi sanatta ya da aşkla (Mountolive'in aşkı) ya da yaşamla (Mountolive'in yaşamı) ilgili mektupların başına hâlâ biçimsel olarak «Biricik aşkım» sözcüklerini yazdırtan bu dostluğa çok bağlanmaya başlamıştı.

O da kendi payına Leyla'ya karşı dürüst davranıyordu — örneğin sevdiği balerin kız konusunu ona açmıştı: «Bir ara onunla evlenmeyi düşündüğüm de doğru. Kuşkusuz çok âşıktım. Ama o beni zamanla bu hastalıktan kurtardı. Benim bilmediğim bir dil konuşuyor olması bütün bayağılığını benden gizlemişti, biliyor musun. Neyse ki, herkesin içinde beni buz gibi donduran birkaç senlibenli davranışı oldu; bir keresinde bale topluluğu bir resmi kabule çağrılıydı, aramızdaki ilişkiyi bilmeyen meslek arkadaşlarımın yanında dikkatli davranacağını düşündüğüm için gidip yanına oturdum. Biz böyle yanyana oturmuş yemek yerken bir ara elini başımın arkasına uzatıp kaba bir okşama hareketiyle saçlarımı karıştırmaz mı! Arkadaşlarımın ne kadar alay ettiklerini, benim tüylerimin nasıl diken diken olduğunu bilemezsin. Bunu hak etmiştim. Ama işin aslını yavaş yavaş kavradım, hatta o en son alçakça hamilelik öyküsü bile bana tümüyle numara gibi geldi. Neyse kurtuldum.»

En sonunda ayrılırlarken Grishkin, «Sen yalnızca bir diplomatsın, senin ne siyasan var, ne de dinin!» diyerek ona hakaret etmişti. Ama bu etkili suçlamanın aydınlatılması için dosdoğru Leyla'ya koşmuştu. Eski bir sevgilinin eğitimden geçmiş şen sevecenliğiyle bunu onunla tartışacak kişi, Leyla'dan başkası olamazdı.

Leyla böylece kendi usta yöntemiyle onu, gençlik acemiliği geçene, kendisine denk bir olgunluğa erişene kadar yıllarca elinde tuttu. Aşk dilinin ancak bir lehçesini konuşuyorlardı, ama bu Leyla'ya yetiyor, berikini de oyalıyordu; gene de Mountolive için sınıflandırılması, çözümlenmesi olanaksız bir şey olarak kaldı.

Öte yandan takvim yılları birbirini izlerken, görev yerleri değiştikçe, gözlerinin önünden düş gibi geçen ülkelerin — kiraz yıldızlı Japonya'nın, kama burunlu Lima'nın, iç karartıcı Portekiz'in, karlı Helsinki'nin — renkleri, yaşantıları Leyla'nın imgesinin içine karışıyordu. Ama boşalmış ya da boşalacak yerler olduğunu bilmesine, oraya atanmak için çeşitli kereler başvuruda bulunmasına karşın, bu ülkelerin arasında asla Mısır yoktu. Galiba Dışişleri Bakanlığı Arapça öğrenmiş olduğu için onu asla bağışlamayacaktı. Sanki inadına öyle yerleri seçiyorlardı ki, iznini geçirmek üzere oralardan kalkıp Mısır'a gitmek ya çok güç ya da olanaksızdı. Ama ilişkisi sürüyordu. İki kez Nessim'le Paris'te buluştular, hepsi bu. Birbirlerinden, kendi dünyasal başarılarından çok hoşnut kaldılar.

Mountolive'in can sıkıntısının yerini zamanla boyun eğme alıyordu. Yalnızca sağduyuya, serinkanlılığa, sakınımlı davranışa değer veren mesleği ona dünyanın en katı, en kötürümleştirici dersini öğretmişti: küçük düşürücü bir düşünceyi asla yüksek sesle söylememek. Bu, aynı zamanda ona kendini aldatma konusunda uzun bir Cizvit eğitimi yerine geçmişti, böylece insanlık deneyimini derinleştirmeksizin dış dünyaya eskisinden çok daha parlak bir görüntü vermek olanağına kavuşmuştu. Eğer kişiliği büsbütün seyreltilmediyse, Leyla sayesindeydi; çünkü çevresi ona başkalarının hoşuna giderek meslekte kolayca ilerleye-bilmesini sağlayacak konuşma biçimlerinde, incelikli kibarlıklarda herkesi geride bırakmanın yollarından başka hiçbir şey öğretmeyen hırslı, dalkavuk insanlarla doluydu. Gerçek yaşamı, diplomatların o yapmacık dünyasında çok seyrek görünen bir yeraltı ırmağına benziyordu — hava basınçlı bir tulumbada havasızlıktan yavaş yavaş boğulan bir kedi gibiydi. Mutlu muydu, mutsuz mu? Bunu artık hiç bilmiyordu. Yalnızdı, hepsi bu. Birkaç kez, Leyla'nın yüreklendirmesiyle (bencilliğe dönüşmekte olan) koyu yalnızlığını hafifletmek için evlenmeyi düşünmüştü. Ama çevresinde bir yığın genç, bekâr kadınlar olmasına karşın ya evli ya da kendinden çok yaşlı kadınlara ilgi duyduğunu gördü. Yabancılarsa hiç hesapta yoktu, çünkü o dönemlerde bile yabancı kadınlarla yapılan evlilikler meslekte ilerlemeyi köstekleyici sayılıyordu. Hariciyecilikte her şeyin olduğu gibi, evliliklerin de doğrusu yanlışı vardı. Ama yıllar yılları izlerken kendisinin — çıkarlarını kollama, uzlaşma, çalışkanlık sayesinde — ağır ağır dönen bir sarmal üzerinde yukarıya, diplomatik yetki noktasının — müsteşarlık ya da elçilik aşamasının — dar bekleme odasına doğru tırmandığını görüyordu. Sonra

bir gün, bir yerlerde küllenip unutulmuş olan bütün o parlak serap yeniden dirildi, yeniden ufukta belirdi, geçmişin içinden ışıyıp çıkarak belirginleşti; tam yetkinliğe eriştiği sırada bir sabah, herkesin göz diktiği «Şövalyelik»in kendisine verildiğini öğrenmek için uyandı, ondan daha çok istediği bir şey daha olmuştu — nicedir kendisinden esirgenen Mısır Büyükelçiliği...

Ama Leyla ilişkilerinin benzersiz örneğini az kalsın zedeleyen bir güçsüzlük anı yaşayabilecek yapıda biri olmasaydı, kadın olmazdı zaten. Kocasının ölümünden sonra ortaya çıktı bu. Ama çok sürmedi, bir çılgınlık anında terketmeyi düşlediği yalnızlığına eskisinden daha çok gömülmesine yol açan romantik bir cezaya çarptırıldı. Belki böylesi daha iyi olmuştu, çünkü düşündüğünü yapabilseydi her şeyi yitirebilirdi.

Leyla'nın Faltaus'un ölümünü bildiren telgrafından sonra uzun bir suskunluk oldu; bunun ardından daha öncekilere hiç benzemeyen kararsızlıklarla, belirsizliklerle dolu bir mektup. «Kararsızlıktan böylesine kıvrandığımı görmek beni çok şaşırtıyor. Gerçekten de aklım başımda değil. Şimdi sana yapacağım öneriyi çok iyi düşünmeni istiyorum. Çözümlemesini çok iyi yapmalısın, eğer içinde en küçük bir tiksinti, en küçük bir çekince duyuyorsan bu işi unutur, bir daha hiç sözünü etmeyiz. David! Bugün aynanın karşısına geçmiş, en eleştirici, en acımasız bakışlarla kendime bakarken yıllardır kafamdan çıkarıp attığım bir düşünce aklıma geldi. *Seni yeniden görmek düşüncesi.* Ama böyle bir buluşma hangi durumda, hangi koşullarda yapılabilir, hiç mi hiç bilmiyorum. Kapkara bir kuşku bulutu bunu görebilmemi engelliyor. Faltaus öldüğüne, toprağın altına gömüldüğüne göre, yaşamımın o dalı koptu demektir. Seninle paylaştığım dal dışında bir şey kalmadı — yani kâğıttan bir yaşam. Açıkçası, her geçen yıl yaşça birbirlerinden uzaklaşan iki insan gibiydik. Bilinçaltımla Faltaus'un ölümünü bekliyordum anlaşılan, her ne kadar bunu dilemesem de... yoksa içimdeki bu umut, bu çılgın düşünce başka nasıl kımıldanabilirdi? Geçen gece birden aklıma geldi: Daha önceki gibi ilişkimizi büsbütün kesmeden önce seninle birlikte bir altı ay geçirebiliriz. Saçmalık mı dersin? Evet! Tasarladığım gibi iki ay sonra Paris'e gelebilirsem sana yük olmaktan, seni utandırmaktan başka bir şey yapmamış mı olurum? Tanrı aşkına, bana hemen yaz, beni yalancı umutlarımdan, bu tür budalalıklardan vazgeçir — çünkü içimden bir ses bana bunun budalalık olduğunu söylüyor. Ama... buraya dönüp, bu yaşama başlamadan önce senden nasibimi almak: insanın umudundan vazgeçmesi

ne zor. Bu işe engel ol lütfen, hem de hemen; sonuçta gelirsem içim rahat olsun (yıllar yılı yaptığım gibi) seni en yakın dostumdan öte bir şey olarak düşünebileyim.»

Onu böyle zor bir durumda bırakmanın haksızlık olduğunu biliyordu; ama kendini engellemek olanaksızdı. O zaman onu böylesine nazik bir karar verme zorunluluğundan kurtaran yazgıya teşekkür mü etmeli? Çünkü Leyla'nın mektubu geldiği zaman Leyla'nın hastalığının başladığını haber veren Nessim'in uzun telgrafı da masasının üzerinde duruyordu. O gene de ne yazsam diye düşünüp dururken, Leyla'nın eski yazısına hiç benzemeyen iri, biçimsiz bir elyazısıyla kartı geldi: «Mektubunu okuyabilecek duruma gelinceye kadar bana hiçbir şey yazma. Her tarafım sargılar içinde. Çok kötü, çok dönüşsüz bir şey oldu, sözleriyle kendisini yanıt yazmaktan kurtaran bir kart.

Bütün yaz süren —belki de insanların kendini beğenmişliklerinin en acımasız panzehiri olarak icat edilmiş— çiçek hastalığı o ünlü güzelliğinden arta kalanların hepsini silip süpürmüştü. Bunun bütün yaşamını değiştirmeyeceğini ileri sürmek kendine karşı bile yararsızdı. Ama nasıl? Mountolive yeniden mektuplaşmaya başlayabilecekleri zamana kadar kararsızlıktan kıvranarak bekledi, bazan Nessim'e, bazan Naruz'a yazıyordu. Ayaklarının dibinde birden büyük bir boşluk açılmıştı.

Daha sonra: «İnsanın yuvarlak çukurlarla, toprak kaymalarıyla dolu yüzüne bakması çok tuhaf bir şey — tanıdık, ama bombalanmış bir manzaraya bakar gibisin. Korkarım, yaşlı bir umacı olduğum duygusuna alışmak zorundayım. Ama kendi gücümle. Kuşkusuz bütün bunlar kişiliğimin başka bir yönünü güçlendirebilir — tıpkı asitler gibi — benzetmenin ucunu kaçırdım! Ah! bunların hepsi boş söz, çünkü kurtuluş yok. Son uzun mektubumdaki önerilerimden nasıl utanıyorum bilemezsin. Avrupa'da dolaştırılacak bir yüz olmaktan çıktı artık bu, ya da senin çok yakın dostun olduğunu söyleyerek seni utandırmayı göze alamam. Bugün bir düzine kara peçe ısmarladım, benim dinimden olan zavallı kadınların hâlâ taktıkları peçelerden! Öte yandan yeni bilezik ve yüzük ölçüsü vermek üzere mücevhercimi çağırtmam da bana o derece acı geldi. Son zamanlarda öyle zayıfladım ki. Hani çok acı bir ilâca yiğitçe göğüs geren bir çocuğu şekerle ödüllendirirler ya, onun gibi ben de yürekliliğimi ödüllendirdim. Zavallı Hâkim. Bana mallarını gösterirken nasıl acı acı ağlıyordu görsen. Gözyaşları parmaklarıma dökülüyordu. Ama ben, nasıl oluyor bilmem,

gülebiliyordum. Sesim de değişti. Karanlık odalarda yatmaktan öylesine bıktım ki. Peçeler beni özgürlüğüme kavuşturacak. Evet, *hiç kuşkusuz* canıma kıyıp kıymamayı çok düşündüm — böyle durumlarda kim düşünmez ki? Hayır, yaşayacaksam kendime acımak için yaşamayacağım. Bir kadının kendini beğenmişliği öyle sandığımız gibi dermanı olmayan bir dert — öldürücü bir sorun değil mi yoksa? Güvenli ve güçlü olmalıyım. Lütfen suratını asıp bana acımaya kalkma. Bana yazacağın mektup her zamanki gibi neşeli olsun, olur mu?»

Ama bunun ardından, eski yazışma düzenine dönmeden önce uzun bir suskunluk oldu. Leyla'nın yazdıklarında yeni bir nitelik — acı bir boyun eğiş okunuyordu. Naruz'la birlikte yalnız yaşadığı topraklarına geri çekildiğini yazmıştı. «Yumuşak yabanıllığıyla Naruz benim için bulunmaz bir arkadaş. Üstelik ara-sıra artık kafamda da bozukluklar oluyor, *compos mentis*[8] olmaktan çıkıyor, böyle zamanlarda küçük yazlık eve çekilip günlerce oraya kapanıyorum — o evi anımsıyor musun? Bahçenin ucundaydı. Yanımda yılanımla orada okuyor, yazıyorum — kocaman tozlu bir kobra, şimdilerde evin cini o, bir kedi kadar evcil. Basbayağı bir arkadaş. Üstelik şu günlerde başka kaygılarım, başka tasarılarım var. Dışarısı çöl, içerisi çöl!

Çok güzel, çok özel bir yerdir peçe:
Ama, sanırım, kucak açmaz hiç kimseye.

«(Uşakların dediği gibi) ifrit ruhumu ele geçirdiği zaman sana saçma sapan şeyler yazarsam sakın yanıtlama. Bu nöbetler en çok bir ya da iki gün sürüyor;»

Böylece yeni bir dönem başladı. Dünyadan elini eteğini çekmiş, tuhaf, peçeli bir kadın olarak yıllarca Karm Abu Girg'de yaşadı, o uzun, şaşılası mektupları yazdı, Mountolive'in kendini hala bir konuk gibi gördüğü Avrupa'nın yitik dünyalarında ruhu özgürce at koşturdu. Ama eski türde, doymak bilmez istekler azalmıştı. Artık eskisi gibi gözü dışarıda, yeni deneyimlerde değildi pek, daha çok küçük şeylerin anısını tazelemek isteyen biri gibi geriye, geçmişe bakıyordu. Tour Magne'da ağustos böcekleri duyuluyor muydu? Bougival'da Seine ırmağı gene yemyeşil miydi? Siena'nın Pallio'sunda kostümler ipekliden miydi? Navarra'nın

vişne ağaçları... Geçmişin doğruluğunu kanıtlamak, omuzunun üstünden geriye bakmak istiyordu ve bu yeniden doğrulama işini üstlenmek her yolculuğunda Mountolive’e düşüyordu. Rembrandt’ın küçük maymunu — acaba Leyla böyle bir şey görmüş müydü yoksa tablolarında gördüğünü mü sanıyordu? Hayır, vardı — Mountolive ona bunu söylerken büyük bir keder duyuyordu. Çok seyrek de olsa arada bir yeni bir şeyle ilgili bir isteğin geldiği de olmuyor değildi. «*Values*’da (Eylül sayısında) Ludwig Pursewarden imzalı bazı şiirler ilgimi çekti. Yepyeni, haşin bir şey var onlarda. Önümüzdeki hafta Londra’ya gideceğine göre, lütfen onun kim olduğunu benim için araştırır mısın? Alman mı acaba? Afrika’yla ilgili o acayip iki romanın yazarı o mu? Ad aynı çünkü.»

Daha sonra Mountolive’in yaşamında hayli önemli bir rol oynayacak olan ozanla tanışmasına doğrudan doğruya fırsat hazırlayan şey işte bu dilekti. Sanatçılara karşı (Leyla’dan öğrendiği) neredeyse Fransızlar’a özgü bir düşkünlüğü olmasına karşın, yayımcının eliyle gönderdiği kartın üzerine Pursewarden’in adını yazmak ona biraz tuhaf, hatta gülünç geldi. Bir ay ses seda çıkmadı, ama üç aylık bir eğitim kursu için Londra’da bulunduğuna göre acele etmeye gerek yoktu. En sonunda gelen yanıtın Dışişleri’nin tanıdık mektup kâğıdına yazıldığını görmek çok şaşırtıcıydı; anlaşıldığına göre Kültür Dairesinde küçük bir görevli olarak çalışıyordu! Hemen onu telefonla aradı, ağırbaşlı, cana yakın sesini duyunca hoş bir şaşkınlık geçirdi. Biraz terbiyesizce, küstah biriyle karşılaşacağını ummuştu, Pursewarden’m sesindeki ağırbaşlı bir mizahın uygar tonunu duymak içini rahatlattı. O akşam Westminster Köprüsü yakınlarındaki «Compasses»da buluşup içki içmeyi kararlaştırdılar. Mountolive bu buluşmayı kendisi için olduğu kadar Leyla için de sabırsızlıkla bekledi, çünkü ona bu buluşmanın öyküsünü yazmayı, merak ettiği sanatçıyı ona ayrıntılarıyla anlatmayı düşünüyordu.

Kaldırımlara düşer düşmez eriyen, ama paltoların yakalarında, şapkalarda daha uzun süre kalan dayanıksız bir kar yağıyordu. (Kirpiğe düşen bir kar tanesi dünyayı ansızın bir prizmanın ışıltılı renklerine böler) Mountolive tam başını eğip köşeyi döndüğü sırada, genç görünüşlü bir çiftin «Compasses»ın barına girdiklerini gördü. Kapı açılırken yanındaki arkadaşına bir şey söylemek için başını yana çeviren kızın omuzlarında parlak renkli İskoç kumaşından bir atkı vardı, yakasına kocaman beyaz taşlı bir iğne iliştirilmişti. Sokak fenerinin yumuşak ışığı, koyu kıvırcık saçların

miğferinin altındaki geniş solgun yüzün üstüne döküldü. Çarpıcı bir güzelliği vardı, tuhaf bir biçimde insanı etkileyen bu güzellikteki dinginliğin nereden geldiğini Mountolive ilk anda kavrayamadı. Daha sonra kızın kör olduğunu farketti, arkadaşınınkinin hafifçe yukarısına çevrilmiş yüzü, bakışları hedefini — yani öteki kişinin gözlerini — bir türlü bulamayan insanlara özgü bir davranıştı. Gülerek bir şeyler söyleyen arkadaşı onu barın kapısından içeri itinceye kadar uzun bir an öylece kaldı. Onların ardısıra bara giren Mountolive kendisini Pursewarden'ın demir gibi güçlü sıcak elini sıkarken buldu. Kör kız anlaşıldığına göre kardeşiydi. Köşedeki parlak kok kömürü ateşinin yanına yerleşip içkilerini ısmarlayana kadar geçen birkaç dakika biraz yabancılık çektiler.

Pursewarden'da hiçbir dikkat çekici yön yoktu, buna karşın hoş bir normallik göze çarpıyordu. Orta boylu, biraz soluk renkliydi, son derece biçimli bir ağzın üstüne küçücük bir inceltme işareti çizen düzgün bıyıkları vardı. Renk bakımından kız kardeşine hiç benzemiyordu, o yüzden Mountolive kör kızın olağanüstü güzel kara saçlarının boyalı olabileceğine karar verdi, oysa çok doğal görünüyorlardı, incecik kaşları da karaydı. Bu Akdeniz renklerinin gizini çözecek ipucunu belki gözler verebilirdi, ama onlar da görkemli bir eksiklik oluşturuyorlardı. Başı bir Meduza başına, körlüğü bir Yunan yontusununkine benziyordu, — belki de yüzyıllar boyu salt güneş ışığına, mavi suya bakmaktan kör olmuş gözler. Ama gene yüzünde büyüklenme değil, yumuşaklık ve dokunaklılık okunuyordu. Bir konser piyanistinin parmaklarına benzeyen, uçları yuvarlak ve yumuşak, uzun, ipek parmakları — sanki Mountolive'in sesine sıfatlar bulmakta kararsız kalıyorlarmış gibi — meşe ağacından yapılmış orta masasının üstünde yavaş yavaş dolaşıyor, sanki yokluyor, inceliyor, kesinliğe kavuşturmaya çalışıyordu. Kendine söylenen sözlerin tınlamalarını, anlamlarını arada sırada yeniden yakalamak istermişçesine, onları kendi kendine yinelermiş gibi, hafifçe dudaklarını kımıldatıyordu; bir besteyi notasından izleyen biriydi tıpkı.

«Liza, hayatım?» dedi ozan.

«Konyak-soda.»

Sakin bir kesinlikle yanıtlamıştı, sesi hem duru, hem de tatlıydı — söylediği sözcüklere «Balla nektar» falan gibi anlamlar katan bir ses. İçkiler gelip dağılıncaya kadar sıkıntıdan ne yapacaklarını bilemediler. Onlar, iki kardeş, yanyana oturuyorlardı, savunmaya çekilmiş gibiydiler. Kör kızın bir

eli ağabeyinin cebindeydi. Ta akşamlara kadar süren, daha sonra, Mountolive'in inanılmaz belleği sayesinde Leyla'ya harfi harfine aktardığı konuşmalar işte böyle beceriksizce bir biçimde başladı.

«Başlangıçta biraz utangaçtı, sevimli bir çekingenliğe sığınmıştı. Gelecek yıl Kahire'de bir göreve aday olduğunu duymak beni çok şaşırttı. Ona biraz oradaki dostlarımdan sözettim, en başta Nessim olmak üzere, birtakım kişilerle tanışması için kendisine birkaç mektup vermeyi önerdim. Onun üstü olmam başlangıçta onu biraz ürkütmüş olabilir, ama bu da çabucak geçti. İçkiye pek dayanamıyor, ikinci bardaktan sonra çok eğlenceli, çok atak konuşmalar yapmaya başladı. Bambaşka bir kişi çıktı ortaya — bir sanatçıdan beklenebileceği gibi tuhaf ve kapalı — ama birçok konuda belirgin görüşleri var, kimileri benim pek hoşuma gidecek cinsten değildi. Ama hepsinde de alışılmamış bir kişisellik yankılanıyordu. Bunların hepsinin deneyimden çıktığını anlıyordu insan, salt *épater*[9] için geliştirilmiş şeyler değildi. Örneğin, dünya görüşü bakımından biraz modası geçmiş bir gerici, bu yüzden de faşist olduğundan kuşkulanan meslek arkadaşları ona pek iyi gözle bakmıyorlar; sol kanattaki düşünce karışıklığından, daha doğrusu köktencilikten nefret ediyor. Ama düşünenlerini hiç ateşlenmeden şakayla karışık dile getiren biri. Örneğin İspanya sorunu konusunda ne dedimse onu galeyana getiremedim. ('Solcu İncil Kulübü uğruna ölmeye koşan bütün o *beige*[10] insanlar'.)»

Doğrusu sivri olduğu kadar açık seçik olan bu düşünceler Mountolive'i şaşırtmıştı, çünkü kendisi o günlerin yaygın eşitlikçi eğilimlerini paylaşıyordu — Bakanlıkta uygulanan uyuşturucu liberalliğe karşın. Birtakım büyük nefretlerinin olması Pursewarden'ı göz korkutucu bir kişi yapıyordu. «Açık söylemek gerekirse onu tam olarak bir yere oturtabildiğim kanısında değilim,» diye yazıyordu. «Ama tutumlardan çok görüşlerden sözetti, dahası birkaç çarpıcı şey de söyledi, onları sana aktarabilmek için aklımda tuttum, şöyle: 'Bir sanatçı öteki insan kardeşleriyle tek doyurucu ilişkiyi yapıtı aracılığıyla kurabilir, çünkü o gerçek dostlarını ölüler ve doğmamış olanlar arasında bulmaya çalışır. İşte bu yüzden politikayla uğraşamaz, politika onun işi değildir. Dikkatini siyasalardan çok değerlere çevirmelidir. Bu işler bana artık aptalca bir gölge oyunu gibi geliyor, çünkü yönetmek bir sanattır, bir bilim değil, tıpkı toplumun bir sistem değil, bir organizma olması gibi. Toplumun en küçük

birimi ailedir, krallık buna en uygun düşen kuruluştur — çünkü krallık ailesi insanca olanı yansıtan bir imgedir, usa yatkın bir putatapıcılıktır. Yani biz İngilizler gibi temelde Don Kişot yaradılışlı, tembel zihinli insanlar için demek istiyorum. Başkalarını bilmem. Kapitalizme gelince, adaletli bir vergilendirmeyle bütün yanlışlar, adaletsizlikler düzeltilebilir. İnsanlar arasında düşsel bir eşitlik değil, doğru dürüst bir eşitlik bulmaya çalışmalıyız. Ama o zaman Çin'de olduğu gibi kralların şöyle ya da böyle bir felsefe üretmeleri gerekir; bugün artık bizim için kayıtsız şartsız bir krallık olanaksızdır, çünkü krallık felsefesi tam bir düşüş içinde. Aynı şey diktatörlük için de doğru.

«'Komünizme gelince, onu da umutsuz görüyorum. İnsanı ekonomik davranışçılık açısından çözümlemek, yaşam eğlencesinin içine etmek demektir, hele onu kendine ait bir ruhtan yoksun bırakmak, tam bir çılgınlık!' Bunun gibi şeyler. Bir Kültür Heyeti'yle birlikte bir aylığına Moskova'ya gitmiş, orada sezinlediği şeyler hiç hoşuna gitmemiş; 'Kederli Yahudiler, onların yüzlerinde gizli bir aritmetiğin bütün hüznünü görebilirsiniz: Kiev'de yaşlı bir adama Rusya'nın mutlu bir ülke olup olmadığını sordum. Soluğunu sertçe içine çekip çevresine baktıktan sonra bana şöyle fısıldadı: «Bizim buralarda anlatılan bir şey var: Bir keresinde Lucifer'in iyiliği tutmuş, yüreği insafa gelmiş. Değişiklik olsun diye bir iyilik yapmak istemiş — ama bir tane iyilik. İşte Yeryüzü cehennemi böyle doğmuş, adını da Sovyet Rusya koymuşlar,» gibi başka *boutade*'lar.»[11]

«Bütün bu şeyler konuşulurken kız kardeşi hiç söze karışmadan uzdilli bir sessizlik içinde oturdu, asma filizi gibi uçları kıvrık parmaklarıyla hafif hafif masaya dokunuyor, onun özdeyişlerine sanki gizli bir yaramazlıkla gülüyordu. Yalnızca bir kez, o da Pursewarden kısa bir süre için masadan ayrıldığında, bana dönüp şöyle dedi: 'Bu şeylerle kesinlikle uğraşmaması gerekir. Onun için en önemli şey umutsuzluğa nasıl boyun eğeceğini öğrenmektir.' Onun ağzından böylesine bir doğallıkla dökülen bu kâhince sözler beni çok şaşırttı, ne yanıt vereceğimi bilemedim. Pursewarden döndüğü zaman yerine otururken sanki kendi kendine o konuyu yeniden düşünmüş gibi konuşmasını kaldığı yerden sürdürdü. 'Hayır,' dedi, 'onlar biyolojik bir gereksinim, şu krallar. Belki de onlar insan ruhunun gerçek yapısını yansıtıyorlar? Onların Tanrısallığı sorunuyla öylesine iyi uzlaşmışız ki, onların yerini bir diktatörün ya da bir İşçi

Meclisiyle bir idam mangasının alması hiç hoşuma gitmez.’ Ben bu yersiz görüşe karşı çıkacak oldum, ama o çok ciddiydi. ‘İnanın sol kanadın niyeti bu; bir iç savaş — Shaw ve arkadaşları gibi katı bağnazların dâvalarını kurnazca sunuşları sayesinde — bu amaç belki anlaşılmıyor, ama var. Marxçılık İrlandalılar’la Yahudiler’in intikamıdır!’ Bu söz üzerine güldüm — hakkını yemeyeyim — o da güldü. ‘Ama hiç değilse bana neden iyi gözle bakmadıklarını anlarsınız,’ dedi, ‘İngiltere dışında, hiçbir ahlaksal sorumluluk, hiçbir can sıkıcı açıklama bulma gereği duymadığım ülkelere gitmekten neden her zaman hoşlandığımı anlarsınız. Hem bana ne canım! Ben bir yazarım!’

«O zamana kadar üç-beş kadeh içmiş, oldukça rahatlamıştı. ‘Bu kısır konuyu bırakalım! Kadınları tarafından yaratılmış kentlere gitmeyi ne çok istiyorum bilemezsiniz; dişi kösnülerine yanıt olarak kurulmuş bir Paris’e, bir Roma’ya örneğin. Ne zaman yaşlı Nelson’un Trafalgar alanındaki isli yontusunu görsem, şöyle düşünmüşümdür: Zavallı Emma’cık güzel ve kuş beyinli olma hakkını, yatakta *dune splendeur*[12] olma hakkını savunmak için ta Napoli’ye kadar gitmek zorunda kaldı. Ben Pursewarden, burada, töreyle aklını bozmuş insanların arasında ne arıyorum? Bırakın, kendi insanca edepsizlikleriyle uzlaşmış insanların arasında, bir ozanın görünmezlik maskesinin güvenliği içinde dolaşayım. Hiçbir şeyi aşağılamadığım gibi, hiçbir şeye saygı duymamayı öğrenmek istiyorum — yeni başlayan bir öğrencinin önünde çok çetin bir yol vardır!’

«Liza neşeyle haykırdı: ‘Sen sarhoşsun, bitanem!’

«‘Sarhoş ve kederliyim. Kederli ve sarhoş. Ama keyfim yerinde, yerinde!’

«Şunu söylemeliyim ki, kişiliğinin bu yeni, iç açıcı yönü beni onun insan yanına daha çok yaklaştırdı gibime geldi. ‘Bütün bu basmakalıp coşkulara ne gerek var? Korkmaya, titremeye ne gerek var? Ya o iç karartıcı helalarda doğru dürüst işeyip işemediğine bakmak için dikilen o yağmurluklu kadın polislere? Krallık topraklarının her yanında sürüp giden kılık uygunluğu tutkusunu düşünün bir! Otlara basma yasağını: Buraya her geri dönüşümde «Yalnızca Yabancılar İçindir» diye yazılı kapıya yönelmemde şaşılacak bir şey var mı?’

«Liza bir kez daha haykırdı: ‘Sen sarhoşsun.’

«‘Hayır, mutluyum,’ dedi ve ciddiydi. ‘Mutluluk etkimeyle uyandırılabilecek bir şey değildir. Bir bıldırcını ya da yorgun kanatlı bir kızı bekler gibi onu bekler, pusuya düşürürsün. Sanatla ustalık arasında değişmez bir uçurum vardır!’

«Bu yeni galeyan da böylece yokuş aşağı sürdü; artık bilincini yitirmiş bir zihnin böylesi rahat hareket edebilmesi, doğrusu beni çok şaşırttı. Kuşkusuz birkaç kez kaba, hattâ terbiyesizce sözleri karşısında irkilmedim değil, kaygıyla kız kardeşine baktım, ama onun dalgın ve eleştirisiz yüzünde kör gülümsemesinden başka bir şey yoktu.

«Yağan karın altında birlikte Trafalgar Alanına doğru yürürken epeyce geç olmuştu. Ortalıkta pek az insan vardı, kar ayak seslerimizi boğuyordu. Alana varınca senin ozan, Nelson yontusuna bir konuşma yapmak üzere durdu. Tam olarak neler söylediğini unuttum, ama beni kahkahalarla güldürecek kadar komikti. Sonra birden ruh hali değişti, kız kardeşine dönerek, ‘Bütün gün neye içerledim hep biliyor musun, Liza? Bugün Blake’in doğumgünü. Düşün, şu kartoloz Blake’in doğumgünü. Bu ülkenin çehresinde bunun bir belirtisini görmem gerektiğini düşünüyordum, bütün gün sağa sola baktım. Ama hiçbir iz göremedim. Gel sevgili Liza’cığım şu yaşlı p.. .in doğum gününü biz kutlayalım, ne dersin ha? Sen, ben ve David Mountolive — sanki bizler Fransız ya da İtalyan’mışız gibi, sanki bizim için anlamı varmış gibi.’ Kar hızla yağıyordu, yerdeki en son yaprak kümeleri iyice ıslanmıştı, kumrular pıhtılaşmış geniz sesleri çıkarıyorlardı. ‘Ne dersin, ha, Liza?’ Liza’nın yanakları pembe pembe olmuştu. Dudakları aralıktı. Kara saçlarında kar taneleri eriyen mücevherler gibiydi. ‘Nasıl? Ama nasıl?’ diye sordu.

«Pursewarden yüzünde gülünç bir ciddilikle, ‘Blake için dans edeceğiz,’ diye yanıtladı. Onu kollarının arasına alıp Mavi Tuna’yı mırıldanarak vals yapmaya başladı. Başını geriye çevirerek, düşen kar tanelerinin arasından, ‘Will ve Kate Blake için,’ dedi. Neden hayret ettiğimi, neden duygulandığımı hiç bilemiyorum. Tam vals ritmi adımlarıyla gittikçe hızlanarak dans ediyorlardı, daha sonra alanda, bronz aslanların altında kaymaya başladılar, fıskiyeden fışkıran sular kadar hafif görünüyorlardı. Bir gölün ya da buz tutmuş bir havuzun pürüzsüz yüzeyinde kayan çakıl taşları gibi... Çok acayip bir görüntüydü. Onları izlerken üşüyen ellerimi, paltomun yakasında eriyen karları unutmuştum. Boş alanda yavaş yavaş bir yay çizerek dans ediyor, gecenin soğuk

havasında solukları baca gibi tüterken etrafa kuru yapraklar, kumrular saçıyorlardı. Sonra onları bana — yanıbaşımda dikilen son derece kuşkulu bakışlı polisle birlikte durduğum yere — taşımak için çizdikleri yayı yumuşacık, çabasızca uzattılar. Doğrusu çok eğlenceliydi. Güvensiz bir hayranlıkla onları izleyen aynasız, ‘N’oluyor burda?’ dedi. Öyle güzel vals yapıyorlardı ki, onun bile bundan etkilendiğini sanıyorum. Onlar durmadan dönüyor, dönüyorlardı, aralarında olağanüstü bir uyum, esmer kızın ardısıra uçuşan saçları, isli tüneğinin üstündeki yaşlı Amiral’e dönük gözsüz yüzü. Sıkıla sıkıla, ‘Blake’in doğumgününü kutluyorlar,’ diyerek açıklamada bulundum, hayran bakışlarla onları izleyen görevlinin yüzünde belli belirsiz bir rahatlama oldu. Öksürdü ve "Ee, böyle dans edebildiğine göre sarhoş değil demektir, ha? Doğumgünlerinde insanlar ne icatlar çıkarıyorlar!’ dedi.

«En sonunda geri döndüler, gülüşüyor, hızlı hızlı soluyor, birbirlerini öpüyorlardı. Pursewarden’in neşesi adamakıllı yerine gelmiş görünüyordu. Onları bir taksiye bindirip yollarken bana öyle sıcak bir biçimde iyi geceler diledi ki. İşte böyle! Sevgili Leyla’m, bu anlattıklarımdan sen ne anlam çıkaracaksın. bilmiyorum. Özel yaşam koşulları ya da geçmişiyle ilgili hiçbir şey öğrenemedim, ama daha ileride onu ziyaret etme olanağım olacak; sonra önümüzdeki yıl Mısır’a geldiğinde sen kendin de onunla tanışacaksın. Bana verdiği en son şiirlerinden küçük bir demeti sana gönderiyorum. Bunlar henüz hiçbir yerde yayımlanmamış.»

Kulübün merkezi-ısıtmalı sıcak yatak odasında küçük kitapçığın yapraklarını zevkten çok ödev duygusuyla çeviriyordu. Yalnızca çağdaş şiirden değil, şiir denen şeyden sıkılırdı. Ne kadar çabalarsa çabalasın, deyim yerindeyse, bir türlü dalga boyunu tutturamıyordu. Sözcüklerin dans etmesini engellemek için onları kendi zihninde başka sözcüklere çevirmeye zorlanıyordu. Kendisindeki bu eksiklik (Leyla ona bunu böyle kabul etmeyi öğretmişti) sinirini bozuyordu. Gene de küçük kitapçığın yapraklarını çevirirken birden belleğine sıçrayan, içinde beklenmedik bir kuşku ürpertisi uyandıran bir şiir ilgisini çekti. Ozanın kız kardeşine adanmış, açıktan açığa «saçları siyah kör bir kıza» yazılmış aşk şiiriydi. Birden şiirin içinden Liza Pursewarden’ın soluk, dingin yüzü beliriverdi.

Yunan yontuları, birer kurşun deliği göz yerine
Şaşkınlıktan kör olmuşlar Eros gibi.
Saklarlar gizini öksüz yüreğin

Seven ve sevilen...

İlk bakışta göze çarpan bir çeşit kaba, bilinçli bir beceriksizlik vardı, ama bunu ancak çağdaş bir Catullus yazabilirdi. Mountolive'i derin derin düşündürdü. Yutar gibi bir kez daha okudu. Onda utanmasızlığın yalın güzelliği vardı. Kitapçığı zarfa koyup zarfın üstüne Leyla'nın adresini yazmadan önce ciddileşmiş bir yüzle uzun süre duvara baktı.

Bu ziyareti sırasında Pursewarden'ı bir iki kez çalıştığı daireden telefonla aradıysa da, bir daha görüşemediler. Her defasında ya izinliydi ya da anlaşılmaz bir görevle Kuzey İngiltere'de. Ama buna karşın kız kardeşinin izini yakalamış, onu çok şirin ve nedense çok dokunaklı bir can yoldaşı bulduğu için birkaç kez yemeğe çıkarmıştı.

Normal bir süre sonra Leyla'dan verdiği bilgilere teşekkür eden bir mektup aldı. Çok tipik bir biçimde şunlar eklenmişti: «Şiirler olağanüstü güzeldi. Ama kuşkusuz beğendiğim bir sanatçıyla tanışmak istemem. Yapıtla yazar arasında hiçbir ilgi olmuyor bence. Ama Mısır'a geliyor olmasına sevindim. Belki Nessim'in ona yardımı olur — belki de onun Nessim'e, kimbilir?»

Mountolive son tümceyi anlayamadı.

Bunu izleyen yaz her nasılsa yıllık izni Nessim'in Paris'e geleceği zamana rastladı. İki dost buluşup galerileri gezdiler, resim yapmak üzere Brötanya'ya tatile gitmeyi kararlaştırdılar. İkisi de son yıllarda resim denemelerine başlamışlardı, yepyeni bir ortama girmiş amatörlerin ateşiyle doluydular. Kahire'deki görevine başlamadan önceki bir aylık iznini kullanan Pursewarden'la işte burada, Paris'te rastlaştılar. Bu çok mutlu bir rastlantıydı, çünkü Pursewarden Mısır'a Nessim'le birlikte dönebilecekti. Ayrıca Mountolive bu mutlu tanışmayla onun işini kolaylaştırma fırsatını bulduğu için çok sevinçliydi. Pursewarden'ın kendisi de oldukça değişmiş, dünyanın en neşeli adamı olmuştu, Nessim onu aşırı derecede sevmişe benziyordu. Hemen hemen üç hafta birbirlerinden hiç ayrılmadılar, vedalaşma zamanı geldiğinde Mountolive iyi yemekler yemenin, neşe içinde yaşamanın ötesinde bir dostluğun kurulup perçinlendiğine yürekten inanıyordu. Onları istasyondan uğurladıktan sonra aynı akşam en sevdiği kahvehanenin başlığını taşıyan mektup kâğıdına Leyla'ya şunları yazdı: «Onları trene bindirdikten sonra bir dahaki haftaya Rusya'ya döneceğimi düşününce gerçekten çok kederlendim! Bu aklıma geldikçe yüreğim

eziliyor. Ama P'yi daha çok sevmeye, daha iyi anlamaya başladım. Kaba, azarlayıcı tavırlarını eskisi gibi onun terbiyesizliğine değil, son derece gizli bir utangaçlığa, hatta suçluluk duygusuna yorar oldum. Bu kezki konuşmaları çok gönül çeliciydi. Nessim'e sormalısın. Hiç kuşkum yok, Nessim onu benden daha çok sevdi. Peki... sonra? Bir boşluk, buz gibi soğuk bir yolculuk, önümde ruh tüketici bir üç yıl. Ah, sevgili Leyla'm, seni ne çok özlüyorum bilemezsin — senin simgelediğin her şeyi. Bir daha ne zaman görüşeceğiz acaba, merak ediyorum? Gelecek iznimde yeteri kadar param olursa bakarsın seni görmek için doğruca aşağı uçarım...»

Henüz üç yıl dolmadan bir kez daha Mısır'a — uzaklık ve sürgünün, bir duvar kilimindeki akıldan çıkmayan parlak renkleriyle bezediği sevgili ülkeye — gitmenin yolunu bulacağından habersizdi. Bellek kadar zengin bir şey dolandırıcılık edebilir mi? Bu soruyu kendine hiçbir zaman sormadı.

III

Elçiliğin balo salonundaki merkezî-ısıtmadan koyu, tüylü bir sıcaklık yayılıyor, havaya temiz değilmiş kokusu veriyordu; ama bu sıcaklık, yüksek pencerelerden görünen ve sanki yalnızca Rusya'ya değil, bütün dünyaya tekdüze yağan karla kaplı, çam-yıldızlı, kaskatı donmuş görünümlerle hoş bir karşıtlık oluşturuyordu. Haftalardır durmamacasına yağmıştı. Hepsi Sovyet kışının miskin uyuşukluğu içindeydiler. Çevrelerini kuşatan duvarların dışında sanki çok az devinim, çok az ses var gibiydi. Demir kapıların dışındaki eski püskü iki nöbetçi kulübesi arasında gidip gelen askerlerin postal sesleri kışın sessizliğinde yitiyordu şimdi. Bahçelerde, yağan beyazlığın ağırlığı altında gittikçe daha çok aşağı sarkan dallar, sessizce gerçekleşen parıl parıl kristal patlamalarıyla üstlerinden kar yükünü atarak birer birer geriye fırlayıncaya kadar öylece kalıyorlardı; sonra aynı olaylar zinciri yeniden başlıyordu, yukarıdan yuvarlanan kar taneleri dalların üzerinde kümeleniyor, taşınamayacak derecede ağırlaşıncaya kadar dalların üzerinde kalıp onları yay gibi aşağıya büküyorlardı.

Bugün İncil'i okuma sırası Mountolive'deydi. Arada sırada başını rahleden kaldırıp baktığında kendi sesini izleyen daire personelinin, sekreter meslektaşlarının, balo salonunun kasvetli karanlığı içinde korkunçlaşmış yüzlerini görüyordu; beyazlık, güneş görmemişlik ışığı saçan yüzler — yakalandıkları buz tuzağının aynasından yukarıya ışıkları vuran kurbağa gövdeleri gibi, o yüzleri birden karlı bir gölde karın-yukarı yüzerken görür gibi oldu. Eliyle ağzını kapatarak öksürdü, bulaşıcı bir hastalık gibi dalga dalga yayılan bu öksürük yalnızca pipo hışırtılarının yankılandığı ruhsuz bir sessizlikte yitti. Bugün herkes suratsız ve hasta gibiydi. Elçiliğin altı bekçisinde gülünç bir dindarlık göze çarpıyordu, acemicesine giyilmiş en iyi takım elbiseler, alna yapıştırılmış yola gelmez saçlar. Hepsi de eski denizcilerdi, votka mahmurlukları çok belli oluyordu. Mountolive Aziz Yuhanna İncili'nin sayfa şeridinin altında bulduğu — oradakilerin hiçbirinin anlayamayacağı — bölümün görkemini sakin ezgili sesinin yansıtmasına engel olmazken içinden iç geçiriyordu. Kafuru kokan kartal

— neden, hiç anlayamıyordu. Büyükelçi her zamanki gibi yataktaydı; son bir yıldır adamakıllı gevşemişti, kendi görevlerini büyük bir incelik ve akılcılıkla yerine getirmeye, neyse ki, her zaman hazır bekleyen — Mountolive'e yıkmaya çok hevesliydi. Sir Louis buradaki küçük topluluğun fiziksel ya da ruhsal gereksinimleriyle ilgileniyormuş gibi görünmeyi bile bırakmıştı. Neden bırakmasın? Üç ay sonra kesin olarak emekliye ayrılacaktı.

Mountolive herkesin katıldığı böyle durumlarda onun yerini almanın güç, ama yararlı olduğunu düşünüyordu. Yöneticilik yeteneklerini rahatça sınayabilmesi için iyi bir fırsattı. Şu anda Elçiliği gerçekten yöneten kendisiydi, Elçilik onun elindeydi. Gene de...

Elçilik İdare Amiri Cowdell'ın kendisinin dikkatini çekmeye çalıştığını farketti. Hiç duraksamadan okumayı bitirdi, sayfa şeritlerini yerleştirip ağır ağır yerine döndü. Papazın ağzından çıkan kısa, nezleli tümce üzerine yapraklar çevrildi ve kendilerini Dış Görev İlâhiler Kitabı'nın on birinci baskısındaki «Hıristiyan Askerleri, İleri» adlı bayağı metinle karşı karşıya buldular. Köşedeki küçük org otobüse yetişmek için koşan şişman bir adam gibi solumaya başladı; sonra sesini bularak kışın suskunluğu içinde bağırsakları deşiliyormuş gibi kulak tırmalayıcı bir perdeden ilk iki tümcenin ağır genizsel müziğini carlattı. İçinden kalkan titremeyi bastıran Mountolive, âletin her zamanki biçimde — sanki neredeyse bir insan gibi hıçkırmak üzereymişçesine — sol notası üzerinde yatışmasını bekledi. Karmakarışık yükselen sesler... neyi?.. kanıtlamak için? Mountolive bunu merak ediyordu. Düşman bir ülkede, insan aklının küçük bir yanılgısı yüzünden kocaman bir toplama kampından farkı kalmamış bir ülkede, küçük bir Hıristiyan azınlığıydılar. Cowdell dirseğiyle kendisini dürtüyordu, ille de dinsel olması gerekmeyen acil bir konuda konuşmaya hazır olduğunu belli etmek için o da dürttü. Elçilik İdare Amiri şarkı söylemeyi sürdürdü:

Ne mutlu bir gündür bugün
Savaşa gider gibi bu yolda yürüyenler için
(fortisimo-dindarca)
Acelesi var şifrelerin
Önden koşturuyorlar onun için
*(*fortisimo - dindarca)

Mountolive'in canı sıkılıyordu. Pazar günleri Şifre Dairesi üç beş gerekli görevliyle açık tutulurdu, ama yapılacak pek iş olmazdı. Neden sanki her zamanki gibi villaya telefon edip kendisini çağırtmamışlardı? Belki de yeni ödemelerle ilgili bir şeydi? Sonraki kıtayı ağlamaklı bir sesle söylemeye başladı:

Biri söylemeliydi bana
Ben nereden bilecektim?
Kimdir şifreyi çözmekle görevli?

Cowdell şu eklemeyi yaparken başını sallayıp kaşlarını çattı: *«Halâ işinin başında-da-da.»*

Deyim yerindeyse, köşeyi kıvrıldılar ve müzik tekrar ara geçitten aşağı yürüyüşe geçtiği zaman, toplu halde soluk aldılar. Bu kadarcık bir ara Cowdell'in kısık bir sesle şu açıklamayı yapmasına yetti:

«Hayır, ivedi bir *Kişiye Özel*. Henüz çözemedikleri yerler var.»

Mountolive çok şaşırdı, ama ilahinin sonuna gelene kadar yüzlerindeki ve içlerindeki dalgalanma geçti. Hiç rahat olmayan minderlerin üzerine diz çöküp yüzlerini elleriyle örttükleri zaman, Cowdell parmaklarının arasından, «Sana hem 'Şövalyelik' nişanı, hem de elçilik verilmiş. İzin verirsen seni ilk kutlayan ben olmak istiyorum, v.b..» dedi.

Mountolive büyük bir şaşkınlıkla, «Tanrım!» diye fısıldadı, ama bu sözü Yaratıcı'ya değil, kendi kendine söylemişti. «Teşekkür ederim,» diye ekledi. Birden dizleri kesilmişti. Yeniden soğukkanlı görünümünü kazanmaya çalışmalıydı. Elbette daha çok mu gençti? Bir kılıç balığı gibi papazın oradan oraya atlayan konuşmaları onu şimdi her zamankinden çok sinirlendiriyordu. Dişlerini sıktı. Zihninden, gittikçe artan bir şaşkınlıkla şu sözlerin geçtiğini duydu: «Rusya'dan kurtulmak ha!» Yüreği ağzına geldi.

Sonunda ayin bitti, hepsi kederli kederli ardarda dizilip balo salonundan çıktılar, öksüre fısıldaşa Elçilik konutunun tabanları parlak cilalı salonlarını geçtiler. Mountolive ağır, dindarca bir yürüyüşü yansılamayı başardı, oysa bu zihninin hızına tam ters düşüyordu. Ama Elçilik binasına gelir gelmez kapitoneli kapıyı yavaşça kapayıp, iki kanadın aradaki havayı yavaşça soluyarak kenetlenişini duyumsadıktan sonra, derin bir soluk alarak Arşiv Bölümünün girişindeki kapıya giden merdivenleri paldır küldür indi.

Orada bir müstahdem, eldivenlerine, paltolarına vura vura karları silkeleyen birkaç çizmeli kuryeye çay dağıtıyordu. Posta evrakıyla doldurulup kapatılmayı bekleyen bez çantalar yerlere yayılmıştı. Kısık sesli günaydınlar, şifre odasının kapısına seğirten ve kapıyı tıklatıp Bayan Steele'in kendisini içeri almasını bekleyen Mountolive'in ardından yetişti. Bayan Steele suratsızca gülümsüyordu. «Ne istediğinizi biliyorum. Şu tepside duruyor — Elçilik kopyası. Sizin tepsinize koydurdum. Ekselansları için bir tane de sekretere verdim,» dedi.

Sarı saçlı başını yeniden önündeki şifrelere indirmişti. İşte oradaydı, düzgünce daktilo edilmiş resmi yazısıyla, o zar gibi incecik pembe kâğıt. Bir iskemleye oturup onu iki kez ağır ağır okudu. Bir sigara yaktı. Bayan Steele başını kaldırdı.

«Sizi kutlayabilir miyim, efendim?»

Mountolive bir teşekkür sözü homurdandı. Düşünceye daldığı sırada parmaklarını ısıtmak için bir an ellerini elektrik sobasına uzatıp çekmişti. Kendisini bambaşka biri gibi duyumsuyordu. Bu duygu onu sersemletmişti.

Bir süre sonra ağır adımlarla dalgın dalgın yukarıya, kendi odasına çıktı, hala bu yeni, bu doyumsuz düşün içinde yüzüyordu. Pencerelerin perdeleri açıktı — demek ki sekreteri daha önce içeriye girmiş. Demir çubuklarına buzların yığıldığı ana giriş kapısının önünde, karların üzerinde bir gidip bir gelen nöbetçileri izleyerek bir süre ayakta durdu. Şu uçsuz bucaksız karlı görünümün gerisinde bir yerdeki düşsel bir dünyaya kara gözlerini dikmiş orada dikilirken birden sekreteri içeriye girdi. Sevinçle gülümsüyordu. «Sonunda geldi işte,» dedi. Mountolive ağır bir gülümsemeyle karşılık verdi:

«Evet. Acaba Eksalansları bir zorluk çıkarır mı?»

«Ne münasebet. Neden çıkarsın?» dedi üstüne basa basa.

Mountolive çok iyi tanıdığı masasına bir kez daha oturup çenesini oğuşturdu. Kız, «Zaten kendisi de üç ay kadar sonra ayrılıyor,» diye ekledi. Mountolive'e şaşkınlık, neredeyse öfkeyle bakıyordu, çünkü onun sakin yüzünde en küçük bir sevinç, kendi başarısından hoşnutluk belirtisi göremiyordu. Büyük bir özenle geliştirilmiş bu kendini tutmanın duvarlarını böyle bir başarı bile yıkamıyordu. Ağır ağır, «Evet,» dedi çünkü hala şaşkınlıktan, hak edilmemiş başarının doyumsuz düşünden kurtulamamıştı. «Göreceğiz bakalım.» Şu anda daha da baş döndürücü yeni bir düşüncenin etkisine girmişti. Pencereye bakarken gözlerini alabildiğine açtı. Hiç

kuşkusuz artık sonunda istediği gibi *davranmakta* özgür mü oluyordu? İşte sonunda yıllardır süren kendini gizleme, sürekli vekillik etme sıkıdüzeni sona mı eriyordu? Bunu düşünmek korkutucu, ama aynı zamanda heyecan vericiydi. Artık gerçek kişiliğini davranışlarında yansıtma olanağı bulabileceği kanısındaydı; hala kurtulamadığı o hülyayla dolu olarak ayağa kalkıp gülümseyerek kıza, «Her neyse, yanıtlamadan önce Ekselanslarının onayını almalıyım. Bu sabah ortalarda yok, onun için sen bunu kilitle. Yarına kalsın, » dedi. Kız ona ait tepsiyi toparlayıp onun özel gözünün anahtarını çıkartmadan önce şaşkın bakışlarını bir an üzerine dikti.

«Peki.»

«Aceleye gerek yok.»

Mountolive gerçek yaşamının şimdi başladığını duyumsuyordu; yeniden doğmak üzereydi. «*Exequator*'umun,[13] örneğin, hazirandan önce geleceğini sanmıyorum. Bunun gibi birtakım şeyler daha var.» Ama aynı anda zihni buna koşut bir çizgide hızla koşturuyordu: «Haziranda bütün Elçilik İskenderiye'ye, yazlık merkeze taşınır. Eğer ben gidişimi o zamana denk getirebilirsem ...»

Sonra bu sevinç duygusunun yanısıra birden çok tipik bir hasislik sancısı duydu. Sevgi gösterecek kimseleri olmayan insanların çoğu gibi Mountolive de para konularında hasislik eğilimleri gösteriyordu. Yeni görevi için gerekli pahalı üniforma aklına gelince, saçma ama, birden içine sıkıntı bastı. Daha geçen hafta Diplomat Üniformalarındaki büyük fiyat artışlarını gösteren Skinners'ın bir kataloğunu görmüştü.

Yerinden kalkıp Elçinin özel sekreterini görmek üzere bitişik odaya geçti. Oda boştu. Elektrik sobası kıpkırmızı olmuştu. Üzerlerine *«Bay Eks.»*, *«Bayan Eks.»* yazılmış iki zilin yanındaki kül tablasında bir sigaradan dumanlar çıkıyordu. Onların yanındaki bir not kâğıdına kadınsı yuvarlak yazısıyla Sekreter, «On birden önce uyandırılmayacak,» diye yazmıştı. Kuşkusuz bu *«Bay Eks.»i* ilgilendirirdi. Çünkü *«Bayan Eks.»* Moskova'ya ancak altı ay dayanmayı başarmış, daha sonra Nice'in konforuna kapağı atıp kocasının emekliliğini orada beklemeye başlamıştı. Mountolive sigarayı tablaya bastırarak söndürdü.

Öğleden önce Şefine uğramanın yararı yoktu, çünkü Sir Louis Rusya'da sabahları kederli bir gevşeklikten yakasını kurtaramıyor, bu da onda hiçbir şeye kafa yoracak hal bırakmıyordu. Kuşkusuz Mountolive'in

açılan şansını azaltacak bir şey yapamazdı ama, gelenek gereğince, Birinci Özel Sekreterin kendisine danışmamış olmasına kolayca gücenebilirdi. Her neyse. Şu anda bomboş olan bürosuna çekilip The Times'ın son sayısına yumuldu, pek iyi gizleyemediği bir sabırsızlıkla Elçiliğin duvar saatinin uyumsuz vırıltılar, solumalarla öğleyi vurmasını bekliyordu. Sonra aşağı inip tekrar kapitone kapıdan Elçilik konutuna süzüldü, donuk renkli yumuşak halı takımadalarıyla kaplı, yerleri cilalı salonlardan, hızlı, aksak yürüyüşüyle geçti. Her şeyde kullanılmamıştık ve mobilya cilası kokusu vardı; perdelerse sigara dumanı kokuyordu. Her pencerede çarpışan kar taneciklerinin tül perdesi.

Oda hizmetçisi Merritt elinde bir tepsi, tepsinin üstünde Martini'yle dolu bir kokteyl kabı ve tek bir kadehle tem merdivenleri çıkmak üzereydi. Soluk renkli, güçlü yapılı bir adamdı, konut içindeki işlerini yapmak için dönenirken kilise malları yöneticisine özgü bir ağırbaşlılık geliştirmişti. Mountolive sahanlığa adımını attığı sırada durup boğuk bir sesle, «Yeni kalktı, resmi bir öğle yemeği için giyiniyor, efendim,» dedi. Mountolive başını sallayıp onun yanından geçerek merdivenleri ikişer ikişer çıkmaya başladı. Oda hizmetçisi tepsiye bir kadeh daha eklemek üzere kilere geri döndü.

Sir Louis kendi kendine giyinirken büyük aynadaki yansımasına neşesizce ıslık çaldı. Arkasında Mountolive'in belirdiğini görünce hafifçe, «Ohoo,» demişti. «Hemen giyiniyorum. Biliyorum. Biliyorum. Çok şanssız bir günümdeyim. Elçilikten saat on birde telefon ettiler. Sonunda başardın demek. Kutlarım.»

Mountolive haberin böylesine rahat karşılandığını görmekten ferahlayarak yatağın ayak ucuna oturdu. Şefi bir kravat ve bir kolalı yakayla boğuşmasını sürdürürken, «Sanırım hemen ayrılmak istersin, öyle değil mi? Bizim için bir kayıp,» dedi.

Mountolive yavaşça onayladı: «Çok iyi olur,»

«Yazık. Senin beni geçireceğini umuyordum. Ama her neyse (boşta kalan eliyle fiyakalı bir hareket yaptı) , sen bu işi başardın. Üç köşeli şapkadan köşeli şapkaya, kamadan kılıca — en son utku. (Kol düğmelerini araştırdı, sözünü düşünceli bir biçimde sürdürdü.) Kuşkusuz bir süre daha burada kalırsın, *agrément*[14] almak falan biraz zaman ister; sonra Saray'a gidilir, eller öpülür, falan filan. Ha?»

Mountolive çekingenliğinin altında yatan kararsızlığını hafifçe belli eder biçimde, «Bir sürü vedalaşma yapmam gerekecek,» dedi. Sir Louis banyoya girip musluğun altında takma dişlerini ovmaya başladı.

«Peki, ya daha sonraki Onur Listesi? Onu bekleyecek misin?» diye bağırdı.

«Sanırım.»

Merritt elinde tepsiyle içeri girdi, yaşlı adam, «Bir yere koy. Fazla bardak getirmedin mi?» diye sordu.

«Getirdim, efendim.»

Uşak dışarı çıkıp kapıyı yavaşça çekerken Mountolive kokteyli kadehlere boşaltmak üzere ayağa kalktı. Sir Louis homurtulu bir sesle kendi kendine konuşuyordu: «Diplomatlık görevi çok belalı bir görevdir. E, her neyse, David, haberi duyduğun zaman bahse girerim ilk aklına gelen şey, ‘İşte en sonunda artık istediğim gibi davranmakta özgür olacağım.’ demek olmuştur, öyle değil mi?» Tavuk gıdaklamasına benzeyen kikirtilerle büyük bir neşe içinde tuvalet masasına geri döndü. Mountolive bu hiç beklenmedik sezgi gücü karşısında şaşkınlıktan donup kalmış, içkiyi boşaltamamıştı. Kaşlarını çatarak, «Nereden bildiniz, allahaşkına?» diye sordu. Sir Louis sevincini belli eden bir kikirti daha çıkardı.

«Hepimiz öyle yaparız. Hepimiz. En son kuruntumuz budur. Hepimiz gibi sen de aynı yollardan geçeceksin kuşkusuz. Çok alçakça bir andır o. Çevrendekilere karşı poz atmaya başladığını görürsün — dikkatli olmazsan Ruhulkudüs’e karşı günah işlersin.»

«O da ne demek?»

«Diplomaside bu, azınlığın görüşüne dayanarak politikanı saptamak demektir. Herkesin en güçsüz noktası. Bir düşünsene, biz burada nasıl sık sık sağın görüşüne göre davranma gafletine düşüyoruz. Öyle değil mi? Olmaz. Azınlıklar kavgaya hazır olmadıkça hiçbir işe yaramazlar. İşte işin püf noktası burada.» Gül pembe yaşlı parmaklarla içkisini alırken kadehlerin üzerindeki terli buğunun güzelliği de gözünden kaçmadı. Kadehlerini tokuşturarak birbirlerine sevgiyle gülümsediler. Son iki yıldır-çok yakın iki dost olmuşlardı. «Seni özleyeceğim. Ama sonra, topu topu üç ay sonra ben kendim de şu... şu yerden ayrılacağım.» Bu sözleri gizlemeye çalışmadığı bir öfkeyle söylemişti. «Nesnel olma konusunda daha fazla saçmalığa gerek yok. Doğuyla ilgili rapor istiyorlarsa Londra Ekonomi Okulu’nun o dörtdörtlük, yansız getiştirmelerinden alsınlar.» Son

zamanlarda Dışişleri Bakanlığı Elçiliğin telgraflarındaki tutarsızlıklardan yakınmıştı. Sir Louis buna çok sinirlendi. Bu hakareti anımsayınca çileden çıkıyordu. Kadehini yere bırakarak aynada kendi kendine konuşmasını sürdürdü: «Tutarlılıkmış! Dışişleri Bakanlığı Polinezya'ya bir elçilik heyeti gönderse onlardan şöyle telgraflar bekleyecek (sözlerinin bundan sonrasını yalak, ağlamaklı bir ses tonunu yansılıyarak sürdürdü): 'Her ne kadar buralı halkın açlıktan birbirini yediği doğruysa da, kişi başına düşen yiyecek tüketimi oldukça yüksektir.'» Birden konuşmasını yarıda kesip ayakkabısını bağlamak üzere oturdu. «Ah, evladım, David, sen gittikten sonra ben burada hangi allahın kuluyla konuşacağım? Ha? Sen orada gülünç üniformanla, devekuşu tüylü şapkanla az bulunur bir Hint kuşunun süslü erkeği gibi dolaşırken, ben de — ben de o can sıkıcı yaratıkları görmek için Kremlin'e mekik dokuyacağım.»

İçkiler biraz sertçeydi. İkinciye başladılar. Mountolive, «Ben de şimdi sizin üniformanızı düşünüyordum, acaba onu sizden satın alabilir miyim — eğer ısmarlama değilse? Değiştirtebilirdim,» dedi.

«Üniforma mı? Bu hiç aklıma gelmemişti.»

«Üniformalar müthiş pahalı.»

«Biliyorum. Daha da pahalılanıyorlar. Ama benimkini av hayvanlarının derisini dolduranlara gönderip elden geçirtmen gerekir. Biliyor musun, bunların boyun kısımları hiç oturmaz. Bütün o saç örgüleri falan. İlik çevresindeki bir-iki şerit gevşemiş galiba. Tanrı'ya şükür burada krallık yok — tek iyi yanı da bu zaten. Usulünce redingotlar falan? Bilmem ki.»

Bu soru üzerine ikisi oturup uzun uzun düşündüler. Sonra Sir Louis «Bana ne kadar öneriyorsun?» diyerek gözlerini kıstı. Mountolive birkaç saniye düşünüp taşındıktan sonra şaşırtıcı bir canlılık ve kararlılıkla, «Otuz İngiliz lirası,» dedi. Sir Louis oransızlığı yansılar biçimde ellerini havaya fırlattı.

«Topu topu otuz mu veriyorsun? Ama o bana...»

«Biliyorum.»

Öfkenin kıyılarında dolaşan Şef, «Otuz İngiliz lirası ha,» diyerek düşünmeye daldı. «Bana kalırsa, evlat...»

«Kılıcı biraz eğrilmiş,» diye diretti Mountolive.

«Çok değil ama. Siyam kralı onu özel otomobilinin kapısına sıkıştırmıştı. Onurlu bir yara.»

Yeniden gülümseyerek giyinmeyi sürdürdü, kendi kentline homurdanıyordu. Bu pazarlıkta saçma bir zevk bulmuştu. Birden arkasına dönerek,

«Şunu elli yap,» dedi.

Mountolive düşünceli düşünceli başını salladı. «O kadarı da çok fazla, Sir.»

«Kırk beş...

Mountolive ayağa kalkarak odada bir tur gitti geldi. Böyle bir irade kavgasından yaşlı adamın açıkça zevk aldığını görmek onu neşelendirmişti. Sonunda «Kırk veririm,» diyerek kararlı bir biçimde yeniden yerine oturdu. Sir Louis arkası kaplumbağa kabuğundan yapılmış ağır bir saç fırçasıyla sert sert saçlarını fırçaladı.

«Mahzende içkin var mı?»

«Doğruyu söylemek gerekirse, evet, var.»

«Peki öyleyse, kırka veriyorum ama, sen de bana birkaç kasa... hangi içkilerin var? Doğru dürüst bir şampanyan var mı?»

«Evet.»

«Çok güzel. İki, yoo, üç kasa ondan.»

İkisi de güldüler. Mountolive, «Çok sıkı pazarlık ediyorsunuz,» dedi. Sir Louis bu iltifattan çok hoşlandı. Bunun üzerine el sıkıştılar. Büyükelçi tam içki tepsisine yöneldiği sırada Mountolive, «Özür dilerim ama efendim, bu üçüncü olacak,» dedi.

Yaşlı diplomat kendisine sanki gerçekten şaşırmış süsü vererek, «Ee, n’olmuş?» dedi. Ne olduğunu çok iyi biliyordu. Mountolive dudağını ısırdı: «Sizi uyarmamı bana sıkı sıkı tembih etmiştiniz.» Bunu biraz suçlar gibi söylemişti. Sir Louis daha da yapmacık bir şaşkınlıkla geriye kaykıldı. «Öğle yemeğinden önce şu kemikeriticiden son bir kadeh daha içsek ne çıkar, ha?»

Mountolive can sıkıntısıyla, «N’olacak, mırıldanırsınız,» dedi.

«Amma yaptın, evlat!»

«Öyle, efendim.»

Son bir yıldır, emeklilik arifesinde, Büyükelçi — saçmalamaya başlayacak kadar değil ama — fazla içiyordu. Aynı dönem içinde yeni, biraz da şaşırtıcı bir huy edinmişti. İçkinin etkisiyle neşelenince, kabul törenlerinde ağzının içinde alçak sesle sürekli bir mırıltı çıkarıyordu; bu da onun biraz kuşku uyandırıcı bir ün kazanmasına yol açtı. Ama kendisi bu

alışkanlığının hiç farkında değildi, gerçekten de başlangıçta böyle bir şeyin varlığını şiddetle yadsımıştı. Cenaze Marşının bir bölümünü içinden *basso profunda* mırıldanma alışkanlığının olduğunu görünce çok şaşırdı. Dostluksuz meslektaşları, boş kafalı kalburüstü kişiler arasında geçirilmiş son derece sıkıcı bir yaşamı bundan daha güzel özetleyecek bir şey olamazdı. Bu belki de onun yıllardır bilinçsizce dayanılmazlığını duyumsadığı bir duruma. bir anlamda tepkisiydi; bu alışkanlığını yüzüne vurma yürekliliğini gösterdiği, böylece ondan kurtulmasına yardım ettiği için Mountolive'e gönül borcu duyuyordu. Gene de, her şeye karşın astının bunu anımsatmasına her defasında karşı çıkmadan edemiyordu. Öfkeyle somurtmuş, «Ne mırıldanması?» diyordu. «Ben öyle saçma sapan şeyler yapmam.» Ama kadehini elinden bırakıp son bir kez daha kılık kıyafetine bakmak için aynaya doğru yürüdü. «Her neyse canım, vakit geldi,» dedi. Bir zile basınca elindeki tepsinin üstünde bir gardenyayla Merritt göründü. Sir Louis çiçek konusunda az çok bilgili sayılırdı. *tenue de ville*[15] giydiği zaman yakasına en sevdiği çiçeği mutlaka takardı. Karısı Nice'den ona kutularca bu çiçekten göndermişti, Merritt onları kilerdeki buz dolabında saklıyor, sanki dinsel bir görevi yerine getirirmiş gibi vesikayla çıkarıp veriyordu.

«Ah, David,» diyerek Mountolive'in koluna sevgiyle vurdu, «iyi değişikliklerin pek çoğunu sana borçluyum. Bugün mırıldanmak yok, çok uygun düşecek olsa da.»

Kıvrımlı yüksek merdivenlerden ağır ağır salona indiler, orada Mountolive dahili telefonla resmi arabaya haber vermeden önce Şefinin eldivenlerini, paltosunu giymesine yardımcı oldu. «Ne zaman gitmek istiyorsun?» Yaşlı adamın sesi içten bir üzüntüyle titremişti.

«Gelecek ayın birinde, efendim. İşlerimi tamamladıktan sonra vedalaşmalar için de yeterince vaktim olacak.»

«Benim sürem dolana kadar beklemeyeceksin demek ki?»

«Emrederseniz beklerim, efendim.»

Sir Louis ak saçlı başını sallayarak, «Böyle bir şey istemeyeceğimi bilirsin,» dedi, oysa geçmişte bundan daha beter şeyler istemişti. «Hiçbir zaman istemem.»

Onlar bir kez daha dostça el sıkışırlarken, Merritt kurşun gibi ağır ön kapının kanadını açıp tutmak için yanlarından geçti, çünkü kulağına

dışarıdaki özel araba yolunda buzların üstünde kayan tekerlek zincirlerinin sürtünme sesi çalınmıştı. Kar ve rüzgâr sağanağının saldırısına uğradılar. Halılar yerden havalanıp indi. Büyükelçi kocaman kürk miğferini başına giydi, ellerini manşonuna soktu. Sonra iki büklüm olup kışın griliğine daldı. Mountolive içini çekerken Elçilik konutundaki duvar saatinin biri vurmadan önce tozlu boğazını güzelce temizleyişini duydu.

Rusya artık arkasında kalmıştı.

Berlin de karın pençesindeydi, ama burada Rusya'daki asık suratlı, her yönden körüklenen çaresizliğin yerini hiç de daha az keyif kaçırıcı olmayan, kötü bir rahatlık almıştı. Ortalıkta sıkıntı ve bekleyişin gölgesi dolaşıyordu. Elçiliğin gri-yeşil lâmba ışığında yeni Attila'nın en son yorumlarını, aylardır Almanya Servisi'nin müzekkerelerini ve SY — Siyasal Yorumlar — yayınlarının sütunlarını kirleten, harelendiren ölçülü ön tahminlerin değerli bir özetini dalgın dalgın dinledi. Bütün bir ulusu sarmış olan bu siyasal şeytanlığın sonunda bütün Avrupa'yı bir kan gölüne çevireceği artık gerçekten böylesine gün gibi ortada mıydı? Durdurulması olanaksız görünüyordu. Ama bir umut vardı — Attila doğuya yönelebilir, korkup gerilemiş olan Avrupa'yı barış içinde ufalanmaya bırakabilirdi. Avrupa'nın bilinçaltında dolaşan iki kara melek birbirleriyle kapışır da birbirlerini yok ederlerse... Böyle bir şey gerçekten olabilirdi. Genç ataşe yavaşça *«Tek* umut bu, efendim,» demişti; bunu hem de tuhaf bir hazla söylemişti, çağdaş insanın klasikleşmiş *ennui*'sinin[16] tek çaresi, toptan yok etme umudu, insan zihninin belli bir noktası için öylesine tatlı bir umut ki. «Tek umut,» diye yineledi. Aşırı görüşler, diye düşündü Mountolive, kaşlarını çatarak. Ona bunlardan sakınması öğretilmişti. Düşünce yönünden hiçbir şeye bağlanmadan yaşamak onun ikinci doğası olmuştu.

O gece Büyükelçi bir görevle oradan ayrılmış olduğu için, genç diplomat ona biraz abartılıca bir akşam yemeği yedirip, yemekten sonra kabare izlemek üzere şık bir gece kulübü olan «Tanzfest»e götürdü. Duvarları mavi damaskoyla kaplı, mumlarla aydınlatılmış mahzenler, «Fox Macabre Totentanz»a tempo tutan, deniz gergedanı suratlı iriyarı hünsayı aydınlatan beyaz ışıkların çapı dışında ateş böceği gibi parlayan yüzlerce sigara ateşiyle doluydu. Zenci saksafoncuların boncuk boncuk terleriyle sırılsıklam olan nakarat çılgınca bir bitiş müziğiyle sürüyordu:

Berlin, dein Taenzer ist der Tod!
Berlin, du wühlst mit Lust im Kot!
Halt ein! lass sein! und denk ein bisschen nach:
Du tanzt dir doch vom Leibe nicht die Schmach.
denn du boxt, und *du jazzt, und du foxt auf dem Pulverfass!*[17]

Öğleden sonraki düşüncelerden sonra bu sözler çok güzel bir yorum oluşturuyordu. Söylenen şarkının gözü dönmüş başıbozukluğunun, öfkesinin altında daha eski bir fısıltının hafif hafif sürdüğünü duyar gibi oldu - belki Tacitus'tan bölümlerdi? Yoksa Valhalla yolunda ölüme adanmış savaşçılar mı? Simli kumaşlara, kâğıt şeritlere karşın ortalıkta gene de ağır bir mezbaha kokusu vardı. Mountolive düşünceli beyaz puro dumanlarının arasına oturarak Black Bottom dansının solucansı kaba hareketlerini izlemeye başladı. Şarkının sözleri zihninde yankılanıp duruyordu. Dans edenler açılır, ışıklar sarı ve yeşilden menekşe rengine dönüşürken, kafasından, «istediğiniz kadar dans edin, utancı kanınızdan silkeleyip atamazsınız,» sözleri geçti.

Sonra birden doğrularak, «Aman Tanrım!» dedi. Mahzenin uzak bir köşesinde tanıdık bir yüz gözüne ilişmişti. Nessim'in yüzü. Fraklı, yaşlı adamların arasında bir masada oturuyor, ince bir yaprak sigarası içerek arada sırada başını sallıyordu. Kabareyle pek az ilgiliydiler. Masaya kocaman bir şampanya şişesi dikilmişti. İşarete güvenilemeyecek kadar uzaktaydı, bu yüzden Mountolive garsonla bir kart gönderip, garsonun kendisini işaret eden parmağını Nessim'in izlediğini görene kadar bekledikten sonra gülümseyerek elini kaldırdı. İkisi de ayağa kalktılar, yüzünde o sıcak utangaç gülümsemesiyle hemen masaya gelen Nessim'in ağzından alışılmış şaşkınlık ve sevinç haykırışları döküldü. Bir iş için iki günlüğüne Berlin'deymiş, öyle dedi. Yavaşça, «Tungsten pazarlamak için,» diye ekledi. Ertesi sabah erkenden uçakla Mısır'a dönüyordu. Mountolive onu ev sahibiyle tanıştırıp birkaç dakika masalarında oturmaya razı etti. «Bu benim için öylesine ayrı bir sevinç ki — hele şimdi. Ama Nessim yakında çıkacak atamayla ilgili söylentiyi duymuştu. «Henüz kesinleşmediğini biliyorum, ama haber gene de kulağımıza geldi —

Pursewarden'dan sızdığını söylememe bilmem gerek var mı. Bunca zaman sonra ne kadar sevindiğimizi tahmin edemezsin.»

Bir süre konuştular, Nessim, Mountolive'in sorularını gülümseyerek yanıtladı. Ama önceleri Leyla'nın adı hiç geçmedi. Bir süre sonra Nessim'in yüzünde tuhaf bir anlam belirdi — temiz yürekli şeytanlık gibi bir şey. Hafifçe duraksayarak, «Sana küçük bir sır açayım. Galiba evleniyorum» dedi. Geriye kaykılıp yaprak sigarasını yavaş yavaş içine çekti. Mountolive onu kutlarken içinden geçen hafif kaygıyı, yerinmeyi gizleyememişti — bir dostun evliliği insanı her zaman kaygılandırır, çünkü yeni ev düzeninin kendisini dostundan ayırabilme tehlikesi vardır. Kuşkularını yatıştırmaya çabalayarak, «Bu gerçekten de çok iyi bir haber!» diye coşkuyla yineledi. Leyla'nın adını ancak o zaman ağzına alabildi. «Leyla çok sevinecek.» Nessim ona uzun kirpiklerinin altından yukarıya doğru kısa bir bakış yönelttikten sonra başını çevirdi.

«Orası pek belli değil — henüz.»

Mountolive nazikçe sorarmış gibi baktı. Nessim büyük bir soğukkanlılıkla açıkladı:

«Sözkonusu kız her şeyden önce bir Yahudi — Kıptiler'in saçma bir Yahudi ürküsü olduğunu bilirsin. Hatta şöyle bir atasözümüz bile vardır: 'Yahudi bir tilkinin bağına girmesine izin verirsen canını zor kurtarırsın.'»

«Biliyorum, ama, kuşkusuz Hosnani'ler?..»

«Sonra, sosyeteden biri değil. Üstelik boşanmış.»

Nessim gittikçe artan bir soğukkanlılıkla bu etkenleri birer birer saydı. Yaprak sigarasını söndürdükten sonra Mountolive'e kaçamak bir bakış daha yöneltti. Arkadaşı yavaşça

«Ama onu seviyorsan?» dedi.

İşte bu soru üzerine Nessim'in yüzünde kendini hafifser gibi küçük, çirkin bir gülümsemenin belirmesi çok şaşırtıcıydı. Çenesini koluna sürtmüş, ağır, düşünceli bir sesle sanki kendi kendine, «Aşk,» demişti. «Evet, şey, öyle varsayalım.» Ama hemen ayağa fırlayıp geriye dönerek uzakça bir masada oturan arkadaşlarına doğru baktı. «Gitmeliyim. Lütfen bu konu aramızda kesinlikle bir sır olarak kalsın, olur mu?»

Mountolive yeni atandığı yere gitmeden önce onunla İngiltere'de buluşabilme olanakları üzerine konuştular. Nessim kesin bir şey söyleyemiyordu, ne zaman nerede olacağı belli değildi. Bakalım olaylar ne gösterecekti. Ama tam o sırada Moıntolive'in ev sahibi vestiyerden geri

dönmüştü, böylece daha fazla özel konuşma olanakları kalmadı. Sıcak bir biçimde vedalaştılar, Nessim ağır ağır masasına doğru yürüdü.

Oradan çıkarlarken genç diplomat, «Arkadaşınız silah üreticisi mi?» diye sordu. Mountolive ‘hayır’ anlamında başını salladı. «Banker. Tungstenin silâhla bir ilgisi yoksa kuşkusuz — gerçekten de bilmiyorum.»

«Önemli değil. Benimkisi yalnızca merak. Biliyor musunuz, masadaki adamların hepsi Krupps’tandı. onun için merak ettim. Hepsi bu...»

IV

Uzun süredir sevgilisinden ayrı kalmış bir aşığın ürkek sabırsızlığıyla dönerdi Londra'ya her defasında; bu kez sanki bir soru notasıyla döndü. Yaşam değişmiş miydi? Yeni bir şeyler var mıydı? Sonunda bütün ulus uykudan uyanmış, yaşamaya başlamış olamaz mıydı? Trafalgar alanına ince ince çiseleyen karanlık yağmur. Whitehall'un is bağlamış kornişleri, şose üzerinde hızla dönen araba tekerleklerinin ardarda kayışı, sis perdesinin arkasında ırmak trafiğinin, çevrilen gizli işlerin sesi — bunlar hem bir güvence, hem de gözdağıydı. Anlaşılmaz bir biçimde burayı seviyordu, buranın hüznünü seviyordu, oysa burada sürekli yaşayamazdı, çünkü mesleği onu yurdundan dışarıda yaşamaya mahkum etmişti. Yumuşak, yapışkan bir yağmurun altında kalın paltosuna sarınmış. Downing Caddesine doğru yürürken, arada bir kendini De Reszke sigarasının reklam afişlerinden gülümseyen tiyatrocu Büyük Dük'e, biraz da hoşuna giderek, benzetiyordu.

Pursewarden'ın başkentleri konusundaki acı eleştirilerini anımsayınca gülümsedi, o sözleri neredeyse bir övgü anlamında kıvançla zihninden geçirdi. Pursewarden arı gibi kaynaşan kumru sürülerinin altındaki kömürleşmiş Nelson karaltısına doğru yaptığı anlaşılmaz bir el hareketini tamamlayabilmek için kızkardeşinin elini bir kolundan ötekine aktarırken amansız soğuğa karşı tüylerini kabartılmış gibi şişinmişti. «Ah Mountolive! Bak şuraya. Çizgi dışı insanların, cinsel yetersizlerin yurdu. Ey Londra! Besinlerin baryumlu yiyecekler kadar iştah açıcı, bize layık gördüğün huzursuzlukların, yitirilmemiş, ama çok gerilerde kalmış dâvaların.» Mountolive gülümseyerek karşı çıktı. «Aldırma. Gene de bizim o — toplam kusurlarının yanında çok daha büyük kalır.» Ama arkadaşı böyle duygusallıkları yersiz buluyordu. Mountolive şimdi onun iç sıkıntısını, huzursuzluğunu ulusal barbarlığı eleştiren alaycı sözlerini anımsayınca gülümsedi. Kendisiyse onunla besleniyordu, iç sıkıntısıyla; bir tilkinin kendi inine duyduğu sevgiye benzer bir şey duyuyordu. Arkadaşı yapmacık bir öfkeyle anavatanı olan adanın imgesine, «Ey İngiltere! Hayvanları Koruma Derneği üyelerinin günde iki kez et yediği, çıplaklar derneği

üyelerinin karlı havada sıcak ülkelerden gelen meyveleri tıkındıkları İngiltere. Yoksulluğundan utanan tek ülke,» sözleriyle çektiği söylevini tamamlayışını rahat, güleç bir dalgınlıkla dinledi.

Big Ben birdenbire insanın tepesinden inen notalarını çaldı. Lambalar prizmadan süzülen çizgi çizgi ışıklar saçmaya başlamışlardı. Yağmura karşın 10 numaranın[18] demir parmaklıklarının önünde her zamanki turistlerden, aylaklardan oluşan küçük kalabalık vardı: Birden yönünü değiştirip Dışişleri Bakanlığının sessiz, kemerli yoluna saptı, buraların yabancısı olan adımlarını şu anda hemen hemen boşalmış olan resmi yazılar dairesine yöneltti, orada kendini tanıttıktan sonra kendisine gönderilecek postayla ilgili birtakım bilgiler verdi, daha şatafatlı yeni davetiyeler sipariş etti.

Sonra daha düşünceli bir halde ve bu haline uyan daha tetik adımlarla örümcekağı kokan merdivenleri tırmandı, önünde üniformalı kapıcıların kol gezdiği büyük salonun mazgal deliklerine vardı. Vakit epeyce geç olmuştu, Pursewarden’ın hep «Merkezi Güvercinlik» diye sözettiği yerdeki görevlilerin çoğu anahtarlıklara takılı anahtarlarını teslim edip gitmişlerdi. Parmaklıklı pencerelerin gerisinde, koca yapının ötesinde berisinde küçük ışık vahaları vardı. Görünmeyen bir yerden çay fincanı tıkırtıları geliyordu. Birisi, koridora yığılmış, postaya verilecek al renkli kutulara takılarak düştü. Mountolive kendisine yabancı olmayan bir kıvançla içini çekti. Yapacağı ilk birkaç görüşme için, bile bile akşam saatini seçmişti, çünkü Kenilworth’ü de görecekti... bu konudaki düşünceleri pek de açıklık kazanmış sayılmazdı; ama belki de içki içmek üzere onu kulübe götürürse, ona karşı olan soğukluğunu biraz bağışlatmış olabilirdi? Meslek yaşamının bir noktasında onu kendine düşman etmişti, ama nerede, hiç bilmiyordu, çünkü aralarında açıkça ortaya çıkmış bir anlaşmazlık olmamıştı. Ama beyle bir şey vardı, tahtadaki bir budak gibi.

Öğrencilik yıllan hemen hemen aynı zamana rastlıyordu, ama ne okul, ne de üniversite arkadaşlıkları vardı. Mountolive mesleğinde hiç aksamadan adım adım ilerlerken o nasılsa takılmış, ayağını hiçbir zaman basması gereken yerlere basamamış, önemsiz bölümler arasında tıkanıp kalmıştı. Alışılmış dereceleri tıkır tıkır alıyordu, ama bir türlü uygun bir akıntı yakalayamamıştı. Adamın zekâsını, çalışkanlığını hiç kimse yadsıyamazdı. Neden bir türlü başaramamıştı? Mountolive bu soruyu kendi kendine

hayıflanarak, öfkeyle soruyordu. Şans mı demeli? Her neyse, işte şimdi Kenilworth burada personel işlerine bakan yeni bir bölümün başındaydı. Pek kötü bir yer de sayılmazdı hani, ama onun bu başarısızlığı Mourıtolive'in suçluluk duymasına yol açıyordu. Onun yeteneklerine sahip bir adam için politika dünyalarına kapılan kapalı sıkıcı yönetim birimlerinden birinin başında bulunmak utanç verici bir şeydi. Bir çıkmaz sokak. Olumlu bir gelişme gösteremezse başarısızlık duygusunun etkisiyle başkalarını engelleyecek olumsuz güçler geliştirebilirdi.

Mountolive bunları düşünerek ağır ağır üçüncü kata çıkıp Granier'e gelişini haber vermek üzere menekşe renkli alacakaranlığın içinden krem renkli yüksek kapılara doğru yürüdü, o kapıların ardında donmuş bir yeşil ışık küresinin içinde ikinci sekreter oturuyor, bir kitap açacağıyla pembe kurutma kâğıdına şekiller oyuyordu. Buradaki kutlamaların etkisi daha bir başkaydı, çünkü mesleksel kıskançlık onlara daha başka bir çeşni katıyordu. Granier zeki, nükteci, iyi huylu bir adamdı, onda biraz da Fransız büyükannelerin zihinsel çevikliği ve enerjisi vardı. Hızlı, güvenli konuşuyor, tümcelerini kâğıtların üstüne konan fildişi ağırlığın küçük hareketleriyle noktalıyordu. Mountolive doğal olarak onun kullandığı dilin — geldiği sınıfın gözle görülmez ayırıcı işaretlerini, belirtisini taşıyan, iyi eğitim ve inceliğin göstergesi olan bir İngilizce'nin — etkisinde kaldı.

«Anladığıma göre Berlin'deki Elçiliğe uğramışsınız. Çok iyi. Her neyse, P. D.'yi izliyorsanız ileride işlerin nasıl gelişeceğini şimdiden kestirebiliyorsunuzdur ve sizin atanışınızın biçim için taşıdığı önemi de anlarsınız sanırım. Öyle değil mi?»

«Savaş » sözcüğünü kullanmak istememişti. Tiyatrovari buluyordu.

«Düşündüğümüzden de kötü bir şey olursa Süveyş'le — hatta tüm Arap devletleriyle ilgilenmemize zaten hiç gerek kalmaz. Ama siz orada görev yapmış biri olduğunuza göre, size daha fazla nutuk çekmeme gerek yok. Sizden gelecek raporları merakla bekleyeceğiz. Hele Arapça bildiğinizi düşünürsek.»

«Arapça'm kalmadı, iyice küflendi.»

«Aman yavaş, duymasınlar. Bu görevi büyük oranda ona borçlusunuz. Unuttuklarınızı kısa zamanda yeniden kazanabilecek misiniz?»

«Hakkım olan izin verilirse.»

«Elbette. Üstelik şimdi Komisyon çalışmaları sona erdiğine göre *agrément* falan almamız gerekecek. Sonra kuşkusuz Dışişleri Bakanı

Washington dönüşü sizinle görüşmek isteyecektir. O zaman resmi kıyafetler, el öpmeler falan? Bunlar ivedi atamalar sınıfına girer... ama benim kadar siz de bilirsiniz, Dışişleri oldum olası işleri ağırdan alır.»

Yüzünde zekice, hoşgörülü bir gülümseme belirdi. Bir Türk sigarası yaktı. «Bunun iyi bir felsefe olmadığını pek söyleyemem. Hiç değilse siyasette genel bir eğilim olarak. Üstelik biz her zaman kaçınılmaz, çözümsüz olan durumlarla karşı karşıya kalıyoruz; ne kadar acele edersek işler o kadar karışıyor! Ne kadar telaşlanırsak güvenimizi o kadar yitiriyoruz. Hariciyecilikte insan planlar yapabilir, ama yazılanı bozamaz. O Tanrı'ya kalmış bir şey, sizce de öyle değil mi?» Granier, Tanrı'ya güdülerinden kuşku duyulamayacak, kendisi gibi bir demek üyesi gözüyle bakan bu dünyacı Katoliklerden biriydi. İçini çekti, bir anlık bir suskunluktan sonra şöyle ekledi: «Hayır, satranç tahtasını senin işini kolaylaştıracak bir biçimde düzenlemeliyiz. Mısır'ı herkes iyi bir lokma gibi görmez. Bu senin için daha da iyi.»

Mountolive kafasının içinde bir Mısır haritası tomarını açıyordu: ortada iki yanı çöllerle sınırlı, yeşil bir omurga; halklarının, insanlarının tozlu olağandışılıkları; sonra üç yöne yöntemsizce yayılmış çöllere ve otlaklara doğru giderek soluklaşan renkler; kuzeyde Süveyş, sezaryen ameliyatıyla erken doğum yaptırılmış doğunun çıktığı yarık gibi; sonra yeniden dağlarla ölü granitin oluşturduğu kıvrımlı bileşik, sınırları noktalarla belirtilmiş, haritaya coğrafi açıdan rasgele dağılmış meyve bahçeleri, ovalar... Satranç benzetmesi çok yerindeydi. Kahire bu örümcekağının tam ortasında kalıyordu. İçini çekerek izin istedi, mutsuz Kenilworth'ü selâmlamak için yeni bir yüz takınması gerekiyordu.

Birinci kata, kapıcıların kol gezdiği yere düşünceli düşünceli yeniden dönerken, ikinci görüşmeye on dakika gecikmiş olduğunu farketti, çok telaşlandı, bunun bile bile yapılmış bir önemsemeyiş anlamına alınmaması için dua etti.

«Bay Kenilworth iki kez telefon etti, efendim. Sizin nerede olduğunuzu kendisine söyledim.»

Mountolive biraz rahatladı, yeniden merdivene yöneldi, ama bu kez sağa dönüp Kenilworth'ün burundan kıstırmalı, çerçevesiz gözlüğünü geniş düzgün bir baş parmağa hafif hafif vurarak beklemekte olduğu odaya giden soğuk, ama kokusuz koridorları geçti. Karşılıklı soğukluklarını başarılı bir biçimde gizleyen tuhaf bir coşkuyla selâmlaştılar. «Vay, *sevgili*, David,»...

Acaba bu yalnızca fiziksel görünüşüne ısınamamaktan gelen bir soğukluk mu, diye düşündü Mountolive? Kenilworth iriyarı, domuz gibi bir şeydi, ondaki yağ, ondaki kültür züppeliği yüz kilonun üstündeydi. Saçları erken ağarmıştı. Tombul, manikürlü parmaklarıyla sanki bir yün ya da dantel tığı tutarmış gibi zarif bir biçimde kalem tutuyordu. «Vay, sevgili David!» Coşkuyla kucaklaştılar. Ayağa kalktığı zaman Kenilworth'ün gövdesindeki bütün yağlar aşağı sarktı. Eti kablo kalınlığında ipliklerle dokunmuş gibiydi. Mountolive kendinden tiksinerek, istemeye istemeye, *«Sevgili,* Kenny,» dedi. «Ne güzel bir haber.» Kenilworth'ün yüzünde şeytanca bir anlam belirdi, «Bu işte çok küçük, çok önemsiz de olsa bir katkımın bulunmasıyla övünüyorum. Dışişleri Bakanının seni yeğlemesinde Arapça'n ağır bastı, bunu da ben anımsadım! Bellek dediğin böyle olur, insan kâğıtlarla oynarsa.» Nedendir bilinmez, kıkır kıkır gülüyordu, yerine otururken Mountolive'in de oturması için bir sandalye gösterdi. Bir süre genel konulardan sözettiler, sonunda Kenilworth yayın balığını anımsatan bir hareketle parmaklarını birleştirerek, «Biz konumuza dönelim, dostum. Senin incelemen için orada çalışan bütün personelin evraklarını bir araya topladım. Hepsi sıraya sokulmuş durumda. Çok iyi oturmuş bir elçilik olduğunu göreceksin, çok iyi. Sizin Elçilik İdare Amiri Errol'a sonsuz güvenim var. Kuşkusuz senin kendi tavsiye mektuplarının da rolü olacak. Personel durumunu gözden geçirir, bana da bilgi verirsin, öyle değil mi? Yaverlik sorununu da bir düşün istersen ha? Bir sekreter için ne düşünürsün bilemem, daktilo havuzundakilerden birini almam dersen. Ama bekar biri olarak toplumsal ilişkiler açısından birine gereksinimin olacak, öyle değil mi? Üçüncü Katibin senin pek işine yarayacağını sanmam,» dedi.

«Elbette, bunların hepsini hemen yapabilirim.»

«Tabii, tabii. Benimkisi yalnızca senin yeni yerine elden geldiğince rahat bir biçimde yerleştiğini görmek isteği.»

«Teşekkür ederim.»

«Benim kendi düşündüğüm bir değişiklik var. Birinci Siyasal Danışman Pursewarden'la ilgili.»

Mountolive büyük bir şaşkınlıkla, «Pursewarden mı?» dedi.

«Onun yerini değiştiriyorum. Yasal süresi doldu, oradan da pek hoşnut görünmüyor. Bence bir değişikliğe gereksinimi var.»

«Öyle mi söyledi?»

«Bu kadar fazla sözcük kullanmadı.»

Mountolive'in yüreğine bir sıkıntı düştü. Yalnızca zihni karıştığı anlarda kullandığı sigara ağızlığını çıkarıp masanın üstündeki gümüş kutudan aldığı sigarayı ağızlığa yerleştirdikten sonra, eski moda ağır koltuğa yaslandı. Sakince, «Daha başka nedenlerin var mı? Çünkü bana kalırsa, ben hiç değilse bir süre onu orada tutmak isterdim,» dedi. Kenilworth'ün küçük gözleri kısıldı. Yüzüne doğru tırmanmaya çalışan bir sıkıntı kızartısının etkisiyle kalın boynu mosmor oldu. Kısaca, «Açık söylemem gerekirse, evet,» dedi.

«Anlat, lütfen.»

«Şuraya koyduğum kâğıtlar arasında Errol'un onunla ilgili uzun bir raporunu bulacaksın. Onun pek uygun bir kişi olduğu kanısında değilim. Ama zaten anlaşmalı memurlar hiçbir zaman meslek memurları kadar güvenilir olmazlar. Bu bir genellemedir, biliyorum. Sözkonusu arkadaşın bizim kuruluşumuza dürüst davranmadığını söylemek istemiyorum, bununla hiç ilgisi yok. Ama saplantılı görüşleri olan, güç bir insan. Ee, *soitl*[19] Ne de olsa bir yazar, öyle değil mi?»

Kenilworth bilincinde olmadığı bir küçümseme yansıtan hafif bir gülümsemeyle Pursewarden imgesinin gözüne girmeye çalıştı.

«Errol'la aralarında bitip tükenmez sürtüşmeler oldu. Biliyor musun, Anlaşma imzalandıktan sonra Yüksek Komisyon'un yavaş yavaş dağılmasından bu yana korkunç bir kopukluk yaratıldı, ara çok açıldı; 1918'den beri orada gelişip Komisyon için çalışmış olan bütün haberalma merkezleri ana gövde yerini bir Elçiliğe bırakırken birbirlerinden koptular. Senin birtakım köklü kararlar alman gerekecek. Her şey tem bir keşmekeş içinde. Geçen yılki sorun bütün etkinliklerin askıya alınmasıydı, bunun yanısıra Şefi olmayan bir Elçilikle ölmemek için kavga veren o yetim kalmış organlar arasında askıya alınmamış bir yarı düşmanlık vardı. Anlıyor musun? Pursewarden zeki olabilir, ama pek çok kişiyi kendine düşman etti — yalnızca elçilik içinde değil; örneğin, son beş yıldır Savunma Bakanlığının Haberalma Şubesini yöneten Maskelyne gibi kişilerle çatıştı. Onunla boğaz boğaza geldiler.»

«Peki ama bir Haberalma Şubesinin bizimle ne ilgisi var?»

«İlgisi yok kuşkusuz. Ama Yüksek Komisyon'un Siyasal Şubesi Maskelyne'in verdiği raporlara göre iş görüyordu. H. M. Ortadoğuyla ilgili bütün haberler o merkezde toplanıp değerlendiriliyordu.»

«Anlaşmazlık nereden çıkıyor?»

«Pursewarden Elçiliğin Komisyondan bir anlamda Maskelyne'in Şubesini de miras aldığını ileri sürüyor. Maskelyne bunu kabule yanaşmıyor. O eşitlik istiyor, hatta tam anlamıyla özgürce saltanat sürmek istiyor. Ne de olsa bir asker kuruluşu...

«En iyisi şimdilik onu bir askeri Ataşeliğin yönetimine bırakmak.»

«Güzel, ama Maskelyne sizin elçiliğe bağlanmaya razı olmuyor, çünkü onun kıdemi sizin yeni atanmış ataşeninkinden daha fazla.»

«Ne pis bir iş böyle bu. Rütbesi ne?»

«Tuğgeneral. Biliyor musun, 1918 patırtısının sona erişinden bu yana Kahire haberalma örgütlerinin en büyük postahanesi durumundaydı, bütün haberler Maskelyne'in elinden geçerek dağılıyordu. Şimdiyse Pursewarden onu kendine bağlamak, zapturapta almak istiyor. Krallık kavgası, açıkçası. Zavallı Errol, bazı bakımlardan güçsüz olduğunu kabul ediyorum, ama ikisinin arasında gevşemiş bir yelken gibi çırpınıyor. İşte bu yüzden Pursewarden'ı oradan alırsan işinin kolaylaşacağını düşündüm.»

«Ya da Maskelyne'i.»

«Güzel ama, o Savunma Bakanlığının adamı. Onu atamazsın. Ayrıca o senin oraya gidip hakemlik etmeni dört gözle bekliyor. Ona tam bir özerklik tanıyacağına hiç kuşkusu yok.»

«Güven mektubuyla elçi atandığım bir yerde Savunma Bakanlığının özerk bir haberalma merkezine hoşgörü gösteremem, öyle değil mi?»

«Haklısın. Çok haklısın, dostum.»

«Savunma Bakanlığı ne diyor?»

«Askerleri bilirsin! Senin vereceğin karar ne olursa olsun destekleyeceklerdir. Desteklemek zorundalar. Ama yıllardır oraya öylesine mevzilendiler ki. Kendilerine özgü personelleri, İskenderiye'de verici istasyonları var. Bence kalmak isteyeceklerdir.»

«Bağımsız olamazlar. Buna nasıl izin veririm?»

«Haklısın. Pursewarden da böyle söylüyor. Güzel ama, hakseverlik uğruna birinin oradan gitmesi gerek. Bu didişme böyle süremez.»

«Ne didişmesi?»

«Maskelyne raporları elinde tutuyor. Siyasal Şubeye vermesi için zorluyorlar. Bu kez Pursewarden raporları kusurlu buluyor, H. M. şubesinin öneminden kuşku duyduğunu söylüyor. Sana bir şey söyleyeyim mi, havai fişek gibi bir adam. Şaka etmiyorum. En iyisi sen onu oradan defle, sonra

hepimiz biliyoruz, o biraz da... onun birtakım tuhaf arkadaşları var. Errol onun can güvenliğinden endişeli. Sakın yanlış anlama, Pursewarden’a *karşı* bir şey yok ortada. Ama o arkadaş biraz... nasıl desem, bayağı mı demeli? Nasıl niteleyeceğimi bilemiyorum. Errol’un raporu o.»

Mountolive içini çekti. «Örneğin Eton ‘kolejiyle Worthing arasındaki aynına benzer bir ayrım bu, öyle değil mi?» Birbirlerine baktılar. İkisi de bu sözün gülünç olduğunu düşünmedi. Kenilworth kırgınlığını açıkça belli eder bir biçimde omuz silkti. «Bak sevgili dostum, bunu Dışişleri Bakanlığıyla aranda bir sorun yapmayı öneriyorsan, sana bir diyeceğim yok; benim önerilerimi geri çevirtirsin. Ama benim görüşlerim bir kez kayda geçti. Errol’un raporları üzerine belirtilmiş görüşler olarak onları öylece bırakırsam, beni bağışla. Ne de olsa bugüne kadar işleri yürüten oydu.»

«Biliyorum.»

«Ona karşı pek de haklı bir davranış olmaz bu.»

Mountolive’in bilinçaltında artık iplerin eline geçtiği duygusu bir kez daha hafifçe kımıldadı — şimdiye değin yazgıya ya da aracı istemlerin rasgele zorlamalarına bırakılagelmiş böyle durumlarda kararlar vermesini sağlayacak bir güç; kestirme sonucu düşünülecek olursa, duyulacak pişmanlıklara, kararsızlıklara değmeyecek durumlar. Ama davranış özgürlüğüne sahip çıkacaksa, bir yerden başlamalıydı. Bir Elçiliğin başkanı kendi yeğlediği personeli önerebilir, onun sorumluluğunu üstüne alabilirdi. Bu küçük yönetim sorunlarının acısını neden Pursewarden çekecekti, neden uygunsuz bir yere atanmanın rahatsızlıklarına katlanacaktı?

Hiç de inandırıcı olmayan bir biçimde, «Korkarım Dışişleri Bakanlığı onunla böyle oynarsa, onu büsbütün yitirir,» dedikten sonra sanki böylesine dolambaçlı bir öneri yaptığı için özür dilemek istermişçesine, «Her neyse, ben onu bir süre daha tutmak istiyorum.» diyerek kestirip attı.

Yüzündeki gülümsemeye Kenilworth’ün gözleri hiç katılmamıştı. Mountolive sessizliğin bir mahzen kapısı gibi üstlerine kapandığını duyumsadı. Bu konuda yapılacak hiçbir şey yoktu. Abartılı bir kararlılıkla yerinden kalkıp sigarasını çirkin kül tablasına söndürürken, «Her neyse, bunlar benim görüşlerim, işime yaramadığı zaman onu bir yere postalarım,» dedi.

Kenilworth sessizce yutkundu, bir taşın altındaki kara kurbağa gibi; boş gözleri renksiz duvar kağıdına dikilmişti, Londra trafiğinin sessiz

hışırtısı aralarına doldu. Artık kendine sinirlenmeye başlayan Mountolive, «Ben gideyim. Yarın akşam köye giderken bu dosyaları da götüreceğim. Bugün yarın gerekli görüşmeleri tamamlarım... sonra belki biraz izin yapanın. Hoşça kal, Kenny,» dedi.

«Güle güle.»

Ama masasından hiç kımıldamamış, Mountolive kapıyı kaparken o yöne doğru gülümseyerek başını sallamakla yetinmişti; sonra içini çekip üstünde *Yeni Atanan Büyükelçinin Dikkatine* sözcükleri bulunan gri bir dosyaya konmuş, Errol'un titizce daktilo ettiği raporlara döndü. Birkaç satır okudu, başını kaldırıp bezgin karanlık pencereye baktıktan sonra odanın karşısına yürüyüp perdeleri kapattı, telefonu kaldırdı;

«Bana Arşiv'i bağlar mısınız, lütfen?»

Şimdilik kendi görüşünde diretmemek daha akıllıca olacaktı.

Bu önemsiz bir bozuşmaydı, ama gene de Mountolive'in Kenilworth'ü kulübe götürme tasarısından vazgeçmesine neden oldu. Bir bakıma buna sevinmişti de. Onun yerine Liza Pursewarden'a telefon edip onu yemeğe götürdü.

Dewford Mallows kentten yalnızca iki saat uzaktaydı, ama Londra dışına çıkar çıkmaz, her yerin derin karlarla kaplı olduğunu gördüler. Araba yavaşlamak zorunda kaldı. Yürüyüş hızıyla gitmek Mountolive'in çok hoşuna gitti, ama resmi arabanın sürücüsünü öfkelendirdi. «Bu gidişle Noel'den önce varamayız, efendim, varabilirsek tabii!» dedi.

Buz çağını yaşayan köyler, karın unlu beyazlığıyla gedikleri tıkanmış, sanki usta bir şekercinin vitrininde parlayan saz damlı ahırlar, kulübeler; su samurlarının, kuşların çivi yazısına benzeyen küçük ayak izleriyle ya da sığırların karı eriten ayaklarının bıraktığı lekelerle dolu kıvrıla kıvrıla yol alan bembeyaz çayırlar. Arabanın camlarına hemen zamk gibi sıvanan don, görüşlerini kapatmıştı. Ne zincirleri vardı, ne de kaloriferleri. Köyden beş kilometre uzaklaştıklarında kaza yapmış bir kamyonla karşılaştılar, donmuş parmaklarına hohlayarak oralarda boş boş duran birkaç köylü vardı. Telgraf direkleri yere yıkılmıştı. Donmuş Newton gölünün parlak gri buz tabakasının üstünde ölü bir kuş yatıyordu — bir atmaca. Parson Sırtına varmaları olanaksızdı, sürücüye acıyan Mountolive onu yayaların kullandığı köprüden kestirme olarak anayola çıkarttı. Sürücüye, «Bizim ev hemen şu tepenin arkasında. Oraya yirmi dakikada yürüyebilirim,» dedi. Geri döndükleri için adam çok mutluydu, Mountolive'in önerdiği bahşişi

almak istemedi. Sonra arabayı yavaş yavaş ters çevirip yönünü kuzeye verdi, bu sırada arabadaki yolcu parlak beyazlığa çıkmıştı, yoğunlaşan soluğu önünde bir sütun gibi yükseliyordu.

Görünmeyen bir ufuk çizgisine doğru gittikçe dikleşen tarlaların arasından yukarıya tırmanan tanıdık bir patikayı, Cavendish'in ilk uçağı kadar basit bir şema çizerek (ama gözüyle değil belleğiyle) izliyordu. Görünmeyen bir güneşin ışığıyla aşırı derecede gizemlilik kazanmış olan ulu manzara, önüsıra geri çekilip toparlanarak, açılan sisin koyu perdesinin gerisindeki bir yerlere doğru ilerliyordu. Anılarla dolu bir yürüyüştü bu — ama görülmediği için, tepedeki iki küçük köyü, sık kayın ağacı ormancıklarını, bir Norman şatosunun kalıntılarını gözünde canlandırmak zorunda kaldı. Her adımda ayakkabıları, tırpan gibi, sulu otlardan titrek yağmur damlalarını biçiyordu; sonunda pantolonunun paçaları sırılsıklam oldu, ayak bilekleri buz gibiydi.

Görünmezliğin içinden gölgeli meşe ağaçları ileri fırladı, birden bir tıkırtı, bir şıpırtı duyuldu — sanki soğuktan ağaçların dişleri birbirine çarpıyordu; yerdeki kuru yapraklardan oluşan halının üstüne yukarıdaki dallardan eriyen kar damlıyordu.

Tepeyi aşar aşmaz görüş uzaklığı kısaldı. Her yerde tavşanlar sessizce döneniyordu. Düzgünce taranmış uzun otlar, soğuktan donmuş çiviye benzemişlerdi. Arasıra solgun bir güneşin ışığı görünüyordu, sisin arasından görünen bu tüylü parlaklık sanki harıl harıl yanan, ama ısı vermeyen gaz bir manto gibiydi. Evin yüksek parmaklıklı bahçe kapısına doğru adımlarını hızlandırdığı sırada makadam yol üzerinde ayakkabılarının tıkırtısını duydu. Buralarda meşe ağaçları pırlantalarla bezenmişti; o geçerken ağaçlardan fırlayan iki tombul güvercin — sanki binlerce kitap kapanıyormuş gibi — hızlı hızlı kanat çırpışlarıyla gözden kayboldular. Önce ürktü, sonra güldü. Evin hemen yanı başındaki çayırda bir yaban tavşanının «kalıbı» kalmıştı. Ağaçlardan pürüzlü bir çatırtıyla buz parmaklar yuvarlanıyordu — kırılan binlerce şarap kadehi. Elini cebine sokup soğuk Yale anahtarını aradı. Anahtarı çevirip kayısı, eski kitap, cila ve çiçek kokan unutulmuş bir sıcaklığa girince gülümsedi; onu dosdoğru Piers Plowman'e, midilli atına, balık oltasına, pul albümüne geri götüren bütün anılar oradaydı. Holde durup yavaşça süslendi.

Annesi tıpkı en son bıraktığı gibi, dizinde açık duran bir kitapla ocağın yanında oturmuş, gülümsüyordu. Kendisinin gidiş gelişlerini olay

yapmamak aralarında bir kural halini almıştı: Büyük ocağın başında annesinin kitap okuyarak, resim yaparak ya da örgü örerek yaşamını geçirdiği bu dostluklu odadan sanki biraz önce ayrılmış da geri geliyormuş gibi davranmak. Şu anda — uzamla zamanı birleştirmeye, o yokken kendisini kuşatmış olan yalnızlığı yumuşatmaya çalışan annesinin yüzünde o her zamanki gülüş vardı. Mountolive ağır el çantasını yere bırakıp ona doğru giderken, istemeden küçük komik bir harekette bulundu. «Aman Tanrım. Her şeyi duymuşsun, yüzünden anladım. Haberlerimle seni şaşırtmak için nasıl da sabırsızlanıyordum!»

Bu olaya ikisi de çok üzüldüler. Annesi onu öperken, «Geçen hafta Garnier'ler çaya geldiler. Ah, David, çok özür dilerim. Sürprizini bozmamayı öyle çok isterdim ki. Ama duymamış gibi yapmayı beceremedim işte,» dedi.

Mountolive salt kızgınlıktan neredeyse ağlamak budalalığında bulunacaktı: Bütün sahneyi tasarlamış, soruları, yanıtları bile düşünmüştü. Büyük emeklerle, düşgücüyle yazılmış bir oyunun yırtılması gibi bir şeydi bu. «Allah kahretsin, ne düşüncesiz insanlar!» dedi.

«Beni sevindirmek istiyorlardı — sevindirdiler de. Ne çok sevindiğimi düşünebiliyorsun, değil mi?»

Ama bu noktadan bir kez daha geriye, annesinin çevresinde evin uyandırdığı, onu hemen hemen on birinci yaşgününe, ocaktan yayılarak kendisini selamlayan ılıklık gibi bir mutluluk ve bolluk duygusuna götüren anıların akıntısına yavaşça, kolayca kendini kaptırdı.

Daha sonra annesi, bilinçsiz bir kıskançlıkla — uzun süredir isteksiz bir boyun eğişe geri ödediği bir tutkunun izleriyle — dolu olduğu için daha sertleşmiş, başkalaşmış bir sesle, «Baban çok sevinecek. Sana gelen postayı onun çalışma odasına koydum,» dedi. Onun çalışma odası — yani babasının hiç görmediği, içinde hiç oturmadığı oda. Onun eksikliği ikisinin arasındaki en güçlü bağdı, pek ender konuşulan, ama her nasılsa hep duyulan bir eksiklik — ikisinden de uzakta, dünyanın bir başka köşesinde, mutlu mu mutsuz mu olduğunu hiç bilmedikleri varlığının görünmez ağırlığı. «Dünyanın kıyılarında dolaşan, henüz hiçbir Tanrı'nın kulu olmamış bizim gibi insanlar için bir tek doğru var. Çalışmak Aşktır.» Bilimsel bir Pali metninin önsözüne bu tümceyi koyması çok tuhaf, çok dikkat çekici bir şey! Mountolive yeşil kitabı elinde evirip çeviriyor, sözcüklerin anlamları üzerinde düşünüyor, onları — açlıktan bir deri bir

kemik kalmış bir deniz kuşu gibi sıska, nahif bir kişi olan, bu görünüşüyle hiç bağdaşmayan mantar bir şapka giyen — babasının anısıyla yanyana koyuyordu. Herhalde şimdilerde bir Hint fakiri gibi giyiniyordur! Gülümsemek mi gerekir acaba? On birinci yaşgününde Hindistan'dan ayrılalı beri onu görmemişti; işlediği bir suç yüzünden başka bir ülkeye sürülmüş biriydi sanki... kesin kesin «şudur» denemeyecek bir suç. Yıllardır tek tutkusu olan Doğu Bilim dünyasına gönüllü bir çekiliş. Anlamak güçtü.

Baba Mountolive, yitik Hindistan'ın malıydı; görevlerine düşkünlüklerinin aynı kastta birleştirdiği yöneticiler kesiminin malıydı; ama Onur Listesine değil, Budist Bilime kendini vermiş bir rehinle övünen bir kast. Böylesine çıkarsız bağlılıklar genellikle onların konulan olan şeyle — kastları, inanları, anıtları, inançları ve kalıntılarıyla dört yana yayılan bu kıtaaltıyla — tutkulu bir özdeşleşme biçiminde sonuçlanırdı. Başlangıçta yalnızca bir yargıçtı, ama birkaç yıl içinde Hint Biliminde ün yaptı, az rastlanan unutulmuş metinlerin basıma hazırlayıcısı ve yorumcusu oldu. Genç Mountolive ile annesi, emekli olunca yanlarına geleceği inancıyla rahat rahat İngiltere'de oturuyorlardı; uzun bir çalışma yaşamında kazanılmış başarı anmalıklarıyla, kitaplarla, resimlerle bu ev işte bu amaç için böyle döşenmişti. Şimdi müzeyi andıran bir görünüşü varsa bu (artık ikisinin de çok iyi bildiği gibi), yaşamının sonuna kadar sürecek çalışmalarını tamamlamak amacıyla Hindistan'da kalmaya karar vermiş olan, evin gerçek varlık nedeni kişi tarafından yüzüstü bırakılmış olmasından ileri geliyordu. Dağıtılmış olan kurallardaki görevliler için bu olağandışı bir olgu değildi. Ama yavaş yavaş aklına girmiş bir şeydi. Bu karara varmadan önce çok düşündüğü belliydi, çünkü bu kararını açıklayan mektubu uzun süre düşünülerek hazırlanmış bir belge niteliğini taşıyordu. Gerçekte bu, ikisinin de ondan aldıkları son mektup oldu. Ama arasıra Hindistan'a yolu düşüp Madras yakınlarında kapandığı Budistler Evinde onu ziyaret eden kişiler onun sevgilerini getiriyorlardı. Kuşkusuz Üniversite Yayınevlerinin gösterişli adlarını taşıyan, şık kitaplar birbiri ardına hiç aksamadan geliyordu. Bunlar bir bakıma onun hem özrü hem de aklanmasıydı.

Mountolive'in annesi bu karara saygı duyuyordu; artık bu konuyu hiç açmaz olmuştu. Ancak ortak yaşamlarının görünmez varlık nedeni arasıra burada, bu karlı adada «onun» çalışma odası diye bir şeyden sözedilirken ya da (onlar için) bilinmeyen, açıklanmamış bir etkeni temsil eden bir yaşamın

gizi içinde buharlaşan bunun gibi, hiç yorumsuz, başka bir sözde ortaya çıkıyordu. Mountolive bu yokluğun annesini ne derece incittiği konusunda bir yargıda bulunabilmek için onun gururunun gerisinde neler yattığını hiçbir zaman görememişti. Bu konuyu açmaya her ikisi de çekiniyordu, çünkü her biri ötekinin yarasına basmaktan korkuyordu.

O akşam yemek için giyinmeden önce, Mountolive kitap raflarıyla çevrili çalışma odasına gitti, orası aynı zamanda silah odasıydı; evde olduğu zamanlarda hep yaptığı gibi «babasının» masasına büyük bir ciddilikle yerleşti. Dosyaları bir yere sıkı sıkı kilitledikten sonra, postayı gözden geçirmeye başladı. Mektupların, kartların arasında, üstüne Kıbrıs pulu yapıştırılmış, Pursewarden'ın tanıdık yazısını taşıyan kalın bir zarf vardı. İlk bakışta bir yazı müsveddesine benziyordu, biraz duraksadıktan sonra mühürü parmağıyla kırdı. «Sevgili Dostum. David,» diye başlıyordu, «Benden böylesine uzun bir mektup alınca çok şaşıracaksın kuşkusuz. Ama senin buraya atandığın dedikodusunu daha yeni duydum. Atanmış bir Büyükelçi olarak sana resmen bildiremeyeceğim birtakım durumlar konusunda öğrenmen gereken pek çok şey var. (Gizli: Uşakla) Hımm!»

Mountolive içini çekti, bütün bu raporları inceleyecek zamanım olacak, diye düşündü. Onu da öteki kâğıtların yanına kilitlemek için masanın gözünü açtı.

Bir süre odadaki eski eşyaların — Bir Birmanya türbesinden alınmış mandala resimlerinin, Lepça bayraklarının, Ormanlar Kitabı'nın ilk baskısı için hazırlanmış çerçeveli resimlerin, Tavuskelebeklerinin durduğu küçük vitrinlerin, kullanılmayan bir tapınakta kalmış adakların — çağrıştırdığı şeylere dalarak büyük masada, sessizlik içinde oturdu. Daha sonra nadir kitaplar, broşürler — Thacker and Spink, Kalküta, yayınevinin adını taşıyan ilk Kipling baskıları, Edwards Thompson fasikülleri, Younghusband, Mallows, Derby... Bir gün bir müzeyi sevindirecek şeyler. Deftere işlenip yeniden adsızlaşacaklardı.

Masanın üstünde duran Tibet dua-çarkını alıp bir iki kez döndürdü. Dindar kalemlerin yıllar önce üstüne *Om Mani Padme Hum* klasik yakarısını karaladığı sararmış kâğıt parçacıklarıyla dolu kasnağın hafif sürtünüşünü duydu. Bu rasgele bir ayrılık armağanıydı. Gemi hareket etmeden önce babasına selüloit bir uçak isterim diye tutturmuştu. İkisi bütün çarşıyı dolaştılar, ama bulamadılar. Sonra babası birden bir çerçinin önünde durup birkaç rupiye bu çarkı aldı, isteksiz parmaklarının arasına

uçak yerine bunu tutuşturdu. Geç olmuştu. Acele etmeleri gerekiyordu. Vedalaşmaları baştan savmaydı.

Sonra, sonra? Arsız bir güneşin altında koyu sarı bir ırmak ağzı, yüzleri bulandıran sıcaklığın gökkuşağı renkli parıltısı, Hinduların ölülerini yaktıkları alandan yükselen dumanlar, haliçten aşağı doğru yüzen morarıp şişmiş erkek cesetleri... Anıları buralara kadar uzanıyordu. Ağır çarkı elinden bırakıp içini çekti. Rüzgâr sanki ona nerede olduğunu anımsatmak istermiş gibi karları camlara savuruyor, pencereleri sarsıyordu. Arapça okuma kitaplarını, büyük sözlüğünü çıkardı. Gelecek birkaç ay süresince bunlar yatağının yanında durmalıydı.

O gece, eve her dönüşünde gelişini kutlayan o anlaşılmaz hastalık onu gene yokladı — dayanılmaz bir kulak ağrısı, acıdan kıvranırken bir hayalete dönüşüyordu. Hiç bilinmeyen bir hastalıktı, çünkü şimdiye kadar hiçbir doktor şiddetini azaltmak şöyle dursun, ne olduğunu bile adamakıllı tanımlayamamıştı. Yalnızca eve döndüğünde oluyordu. Her zamanki gibi annesi iniltilerini duymuş, bunların ne anlama geldiğini anlamıştı. Birden karanlığın içinde yatağının yanında bitiverdi, çocukluk günlerinden beri onun derdiyle savaşırken kullandığı bir ilaçla birlikte tanıdık bir yüz getirmişti. O ilacı yatağının yanındaki dolapta hep el altında tutuyordu. Mum ışığında bir çay kaşığında ısıtılmış salata yağı. Yağın ılıklığının beynine yayılışını, beynini ilaçlayışını duyumsadı, öte yandan annesinin karanlıktan yükselen sesi iyileşme vaatleriyle onu yatıştırdı. Kısa bir süre sonra sancı dalgası geri çekilip gitti, yani uykunun kıyılarında silindi — annesinin paylaştığı çocukluk hastalıklarının rahatlatıcı anılarıyla gelen bir uyku. Sanki duygudaşlık yüzünden ikisi birden hastalanırlardı. Bu yüzden mi acaba bitişik odalarda yatar, birbirleriyle konuşur, birbirlerine kitap okur, ortak bir iyileşmenin lüksünü paylaşırlardı? Bilmiyordu.

Uyudu. Ancak bir hafta sonra resmi raporlara sıra geldi de Pursewarden’ın mektubunu okuyabildi.

V

«Sevgili Dostum David,

«Benden böylesine uzun bir mektup alınca çok şaşıracaksın, kuşkusuz. Ama senin buraya atandığın dedikodusunu daha yeni duydum. Atanmış bir Büyükelçi olarak sana resmen bildiremeyeceğim birtakım durumlar konusunda öğrenmeni istediğim pek çok şey var. (Gizli: Uçakla) Hımm!

«Üff! Ne can sıkıcı bir şey! Mektup yazmaktan nefret ettiğimi bilirsin. Ama... herhalde sen gelmeden ben buradan ayrılmış olacağım, çünkü başka bir yere verilmem için girişimde bulundum. Hesaplı kitaplı nice domuzluklar yaptıktan sonra *nihayet* iki yıldır bir çekidüzen vermeye uğraştığım Özel Görevli Kurul için uygun biri olmadığıma zavallı Errol'u inandırmayı başardım. Tam iki yıl! Bir ömür! Errol öylesine iyi, öylesine dürüst, öylesine değerli bir insan ki; gene de dünyaya ters gelmiş izlenimini veren keçi gibi bir yaratık! Raporuna hiç istemeye istemeye benim için kötü şeyler yazdı. *Lütfen o rapordan sonra benim için uygun görülecek yer değişikliğini bozmak için bir şeyler yapmaya kalkışma*, benim senden özel isteğimdir bu. Çok rica ediyorum.

«Son beş haftadır görevime gitmemem bardağı taşıran son damla oldu, büyük bir telaş yarattı, böylece Errol da sonunda kararını verdi. Sana her şeyi anlatacağım. Paris'te Bac sokağında oturan şişman Fransız diplomatını anımsıyor musun acaba? Nessim bizi bir yere yemeğe götürmüştü? Adı Pombal'dı? Her neyse, ben onun evine sığındım — o da burada görevli. Evi gerçekten çok şenlikli bir yer. Yaz sona erdi, başsız elçilik Saray'la birlikte Kahire'ye kışlığa taşındı, ama bu kez bendeniz onlarla birlikte gitmedim, yeraltına kaçtım. Şimdilerde sabah saat on birde kalkıyor, kızları kovalayıp sıcak banyomuzu aldıktan sonra öğle yemeği saatine kadar tavla oynuyoruz; daha sonra Al Aktar kahvesinde Balthazar ve Amaril (sana sevgileri var) ile birer *arak* atıp Union Bar'da öğle yemeği yiyoruz. Daha sonra ya Clea'ya uğrayıp yaptığı resimlere bakıyor ya da sinemaya gidiyoruz. Pombal'ın bunları yapmaya yasal olarak hakkı var, çünkü izinde. Ben *en retraite*[20] haldeyim. Öfkeden deliye dönen Errol

arasıra benim izimi yakalamak için Kahire’den telefon ediyor, ama ben ona güneyli bir *poule*[21] sesiyle karşılık veriyorum. Öyle fena sinirleniyor ki, konuşanın ben olduğumu anlıyor, ama bir türlü kesinleyemiyor. (Eski bir Winchester öğrencisinin özelliğidir bu, bir insanı kırmayı *göze alamamak.)* Öyle sevimli, öyle sevimli konuşmalar yapıyoruz ki. Dün ona ben, Pursewarden, profesör Pombal’ın evinde bir beze dolayısıyla tedavi görmekte olduğumu, ama tehlikenin artık atladığını söyledim. Zavallı Errol! Ona yaptığım bütün bu eziyetler için bir gün ondan özür dileyeceğim. Ama daha değil. Siyam ya da Santos’a atanıncaya kadar değil.

«Bütün bunlar benim için hiç de iyi şeyler değil, biliyorum ama... çocukluktan bir türlü kurtulamamış insanlarla dolu şu Elçilik öylesine can sıkıcı ki! Errol’lar akıl almaz derecede Britanyalı’lar. Örneğin *ikisi* de çok idareli. Neden *ikisi de,* diye soruyorum kendi kendime? Biri sürekli gereksizlik duygusuna kapılıyordur herhalde. Ondalık sistemin salt iki hanesini seviyorlar. Çocuklarında bayağı kesirlerin bütün özellikleri var!

«Evet. En hoşu Donkin’ler; koca zeki, neşeli, karı biraz sıradan; çok ruj sürdüğü için hoppa gibi görünüyor. Ama... zavallıcık, sakal bırakıp Müslüman olan kocasının ayıbını fazlasıyla örtüyor! Kocasının masasının üstüne oturur, hızlı hızlı sigara içerek bacaklarını sallar. Kıpkırmızı dudaklar. Bir hanımefendi denecek yeri yok, bu yüzden tehlikeli midir dersin? Kocası çok zeki bir genç, ama haddinden fazla ağırbaşlı. Karıların yedek akçalarına el koymaya, hakkı olduğu gibi, niyetinin olup olmadığını sormaya cesaret edemiyorum.

«Ama dur sana bütün bu saçmalıkların gerisinde yatan şeyleri şu yorucu üslubumla anlatayım. Biliyorsun ben buraya anlaşmalı olarak gönderildim, bana verilen görevi de eksiksiz olarak yerine getirdim — (genellikle mezar taşlarında kullanılan harf türüyle yazılmış) *Majestelerinin Britanya Hükümetiyle falan falan arasındaki Kültür Anlaşması Metni* başlığını taşıyan o kocaman kâğıt tomarı bunun tanığıdır. Aslında yürümesi olanaksız bir sözleşme — çünkü Hıristiyan kültürüyle Müslüman ya da Marx’çı kültür arasında ne gibi bir ortaklık olabilir? Bizim öncüllerimiz aşılması olanaksız engellerle karşı karşıya. Her neyse! Bunu yapmam istendi, ben de yaptım. Buradaki sistemi çok beğeniyorum, Augustine ve Aquinas ile birlikte çok gerilerde kalmış olan Tanrıbilim’e, Sayı-boncuğuna dayalı bir eğitim sisteminden sözetmelerini hiç anlayamıyorum. Ben kendi

adıma her iki tarafın da işleri karmakarışık ettikleri kanısındayım, ben bu konuda yansız davrandım. Falan falan. On yedi karılı bir paşaya D.H. Lawrence ne söyleyebilir anlamıyorum, her ne kadar bu on yedinin içinde en mutlusunun hangisi olduğunu biliyorsam da... Her neyse, ben bu işi yaptım, anlaşmayı yani.

«Bunu yapar yapmaz da baktım hemen Siyasi Sekreterliğe yükselmişim. Bu sayede bütün belgeleri inceleyip Ortadoğu Bileşiğini tutarlı bir bütün siyasal bir serüven girişimi olarak değerlendirmek olanağını buldum. Uzun incelemelerden sonra istemeyerek de olsa vardığım sonuç şu: Bu işte ne tutarlılık var, hatta ne de siyaset — hiç değilse burada kurulmak istenen baskılara dayanabilecek kadar bir siyaset.

«Ahlâk yönünden kokuşmuş olan bu devletler istedikleri kadar gevşek, kolay satınalınabilir olsunlar, gene de bu konuyu iyi düşünmek gerek; şu anda yaptığımız gibi onların en güçsüz, en bozuşmuş yönlerini daha da körükleyerek onları bir arada tutamayız. Bu yaklaşım önümüzdeki elli yıl içinde barış öngören, bizim kendi ülkemizin seçmen kitlesinde hiçbir değişiklik olmayacağını öngören bir yaklaşım. Böyle giderse belki *status quo*[22] korunabilir. Ama şu andaki güçlü eğilim bu kadar ortadayken İngiltere bu derece uzağı göremeyen bir ülke olabilir mi? Belki. Bilemiyorum. *Bir sanatçı olarak* bunları bilmek bana düşmez; siyasal sekreter olarak kuşkularım pek çok. Bir yandan Arap Birliği'ni körüklemek, bir yandan da zehir kadehini kullanacak gücü gösterememek, bana sonu çok kuşkulu bir şey gibi geliyor: buna siyaset değil, delilik denir. Bize karşı çalışan bütün öteki akımlara bir de Arap Birliği'ni eklemek doğrusu pek hoş bir budalalık. Birden çok yasal karı alabilme düşüncesine bilinçaltlarıyla gerçekten tepki duymuş olan, Victoria çağının cinsel açıdan yanlış yönlendirilmiş üç kuşağından bize kalan Binbirgece Masalları'nın mahzun düşü içinde mi yaşıyoruz hala? Ya da Bells'in, Lawrence'ın romantik Bedevi aşklarının mı? Belki. Ama bu düşü bizim omuzlarımıza bırakan Victoria çağı insanları geçerli değerlerini korumak için *savaşmak* gerektiğine inanan insanlardı; siyaset dünyasının bir yaban orman olduğunu biliyorlardı. Bugünse Dışişleri Bakanlığı o ormanda izlenecek en iyi yolun çırılçıplak dolaşıp çıplak gövdesini sergileyerek yaban canavarı kazanmak olduğuna inanır görünüyor. İçini çekişini duyar gibiyim. «Şu Pursewarden da neden sanki daha *açık* konuşmaz. Bunca *boutades*[23] niye?'

«Çok güzel. Baskılardan sözettim. Errol gibi, bu baskıları önce ikiye ayıralım, tamam mı? Benim görüşlerim biraz aykırı gelebilir, ama gene de yazıyorum.

«İlkin, varlıklılarla yoksullar arasındaki uçurum — bu kesinlikle Hindistan'daki gibi. Örneğin, bugün Mısır'da toprakların dörtte üçünden çoğu nüfusun yüzde altısının elinde, böylece geri kalanların yaşaması için kişi başına bir *feddan*'dan daha azı düşüyor. Evet! Sonra, nüfus her iki — yoksa üç mü? — kuşakta bir iki katına çıkıyor. Ama herhangi bir ekonomik araştırmadan bunu öğrenebilirsin. Bu arada sesini duyuran okumuş-yazmış bir orta sınıf gittikçe büyüyor, oğulları Oxford'da bizim rahat liberallerin arasında öğrenim görüyorlar — buraya döndüklerinde kendilerini bekleyen bir iş de yok. *Babu*'lar güçleniyor, her yerdeki gibi burada da aynı sıkıcı öykü yineleniyor. 'Dünyanın bütün aydın kulileri birleşiniz.'

«Bütün bu iç baskılara biz, doğrudan doğruya körüklediğimiz bağnaz dindarlığa dayanan bir ulusalcılığın ağırlığını da bir güzel ekliyoruz. Doğrusu ben diyecek söz bulamıyorum, ama bu dinin fizikötesiyle değil, yalnız ve yalnız etikle uğraşan bir savaş dini olduğunu asla unutmayın. Arap Birliği falan... Kardeşim, kendi sorunlarımıza yenilerini ekleyecek bu saçma icatları nereden çıkarıyoruz — özellikle buradaki etkimizin sürdüğünü en iyi kanıtlayacak olan etkin rol oynama gücümüzü yitirdiğimiz gün gibi ortadayken. Bugün, nesnelerin özünde doğal olarak bulunan yıkıcı ögelere karşı bu geri, yıkılmaya yüz tutmuş derebeylikler ancak silâhla korunabilir; ama silah kullanmak demek, Lawrence'ın deyimiyle, 'kılıçla öğüt vermek' demektir. İnsan kendi soyundan gelen özelliklere, kendi yaşam gizine inanmalı. Dışişleri Bakanlığı neye inanıyor? Hiç bilmiyorum. Örneğin, Mısır'da barışı korumanın ötesinde çok az şey yapıldı; Yüksek Komisyon — 1888'den mi kalmadır? — bir kural gereğince kalkıyor, ama arkasında, görünüşte kendi başına buyruk bir devlet saydığımız, kara kalabalığın çoğunlukta olduğu bu acayip şeyi dengeleyecek uzmanlaşmış bir sivil yönetimin izlerini bile bırakmıyor. Bu insanların duyduğu kitlesel hoşnutsuzluğa karşı güzel sözler, dalkavukça duygunluklar daha ne kadar başarılı olabilirler? Bir antlaşma kralı halkına ne kadar güveniyorsa, biz de ona o kadar güvenebiliriz. Bir kıvılcımın beklendiği noktaya gelmek daha ne kadar sürer? Bilmiyorum — açık söylemem gerekirse *umurumda* değil. Ama şunu söyleyeyim, hiç öngörülmeyen savaş gibi bir dış baskı bütün bu bostankorkuluğu beylikleri bir anda yıkıverir. Her neyse, bunlar yer

değiştirmek istememin genel nedenleri. Siyasetimize yeni bir yön vermemiz, burada sahne gerisinde bir Yahudi gücü oluşturmamız gerektiğine inanıyorum. Hem de vakit yitirmeden.

«Gelelim özel sorunlara. Siyasal yaşamımın daha başında Savunma Bakanlığının genel haberalma konusunda uzman bir şubesiyle çatıştım. Adı geçen bölümün yöneticisi Tuğgeneral kendi dairesinin bizim önümüzde diz çökmesi düşüncesine çok içerledi. Kıdem sorunu, belki ücret sorunu, belki de bunun gibi başka bir saçmalık! Komisyon zamanında az çok istediği gibi davranmasına izin verilmiş. Bu arada şunu da söyleyeyim, bir taşın altına gizlenmiş bir kara kurbağa gibi sessizce yaşamakta olan 1918 artığı eski Arap Bürosu'nun kalıntısı bu! Yeni bir genel düzenleme sırasında (bana öyle geliyor ki) onun takımı bir başkasıyla bütünleşmiş. O sırada Mısır'da ancak çekirdek halinde bir Elçilik vardı. Daha önce Komisyon'un siyasal şubesi için çalıştığını göz önüne alınca, şimdi de bana çalışması gerektiği sonucuna vardım — gerçekten de nice sert kavgalardan sonra onu kıramadıysam bile büktüm — Maskelyne adında bir yaratık. Biraz ilginççe olacak kadar tipik. Adetim olduğu üzere yazacağım kitap için onunla ilgili bir sürü not tuttum. (İnsan eski saflığına yeniden kavuşmak için yazar!)

«Evet. Ordu, düşgücünün korkaklığın en büyük etkeni olduğunu anladı anlayalı Maskelyne gibilerde karşı-düşgücü özelliklerini geliştirdi: neredeyse Türklere özgü bir bellek kaybı. Ölümü küçümseme, yaşamı küçümseme biçimine dönüşmüş, bu tür bir insan, yaşamı ancak kendi koşullarıyla kabul edebilir. Son derece sıkıcı gündelik yaşam çarkını sürdürmeyi, donmuş bir beyinden başka hiçbir şey sağlayamaz. Çok zayıf, çok uzun boylu. Hindistan'da çalıştığı sıralar derisi koyulaşıp tütsülenmiş yılan derisi ya da tentürdiyot sürülmüş yara kabuğu rengini almış. Kusursuz dişleri piposunun sapında tüy kadar hafif duruyor. Çok tuhaf bir hareketi var — sana anlatabilmek isterdim, bana çok ilginç geliyor, konuşmaya başlamadan önce yavaşça piposunu ağzından çıkarıp küçük kara gözlerini karşısındakine dikerek neredeyse fısıldar gibi 'Ah, gerçekten de öyle mi düşünüyorsunuz?' deyişini. Sesliler sonsuz bir bitkinliğin, kendisini kuşatan sessizliğin sıkıcılığı içinde uzayıp gidiyorlar. Sivil giysiler içinde rahat edememesine neden olan bir yetişme biçiminin sınırları belli kusursuzluğu onun ömür törpüsüdür. Biçimli süvari ceketinin içinde gerçekten de *Noli me tangere*[24] der gibi dolaşır. (Tip yetiştirmeye çalışılırsa davranış bozuklukları

yaratılır.) Dosyalarına kapanmış çalışırken ayaklarının dibinde, geceleyinse yatağının üstünde uyuyan o nefis kızıl tüylü av köpeği Nell her yere ardından gelir. İçinde — kitap, fotoğraf, gazete gibi — hiçbir kişisel eşya bulunmayan bir otel odasında kalıyor. Gümüş arkalıklı fırça takımı, bir şişe viski ve bir gazete bunların dışında. (Bazan onu parlak kara saçlarını şakaklarından geriye doğru gittikçe daha sert bir biçimde tarayarak kafatasından sessiz öfkesini süpürmeye çalışırken düşünüyorum. Ah, böylesi daha iyi — daha iyi!)

«Bir gün gecikmeli olarak satın aldığı *Daily Telegraph*'ıyla saat sekizde daireye gelir. Başka bir şey okuduğunu hiç görmedim. Çevresindeki insanların, belki de bütün insan soyunun çıkarcılığına karşı duyduğu nefretle yanarak büyük çalışma masasına oturur. Hiç heyecan göstermeden insanların çeşitli bozukluklarını, hastalıklarını düşünür, onları sınıflandırır, küçük gümüş dolma kalemiyle sinek gibi, küçük, acemi elyazısıyla imzaladığı mermer gibi soğuk not kâğıtlarının üstünde onları özetler. Nefreti damarlarında ağır ağır, sellerle taşan Nil gibi, ığıl ığıl akıyordun Nasıl bir *numéro*[25] olduğunu görüyorsun işte. Tam anlamıyla askeri düşler içinde yaşar çünkü raporlarına konu olmuş kişilerin çoğunu ne görmüş, ne de onlarla tanışmıştır; titizlikle karşılaştırdığı bilgileri rüşvetle kandırılmış görevlilerden, küskün uşaklardan, baskı yapılan hizmetçilerden toplar. Bu o kadar da önemli değil. Tıpkı gözle görülmeyen, bilinmeyen şeylerin haritalarını inceleyen bir müneccim gibi, yaptığı haber değerlendirmeleriyle gurur duyar. Halife kadar kendini beğenmiş, eleştirici ve sarsılmazdır. Ona bayılıyorum. Gerçekten öyle.

«Maskelyne kendine iki çizgi saptamıştır (termometrede dereceleri gösteren çizgiler gibi). 'Bu Raca'nın hoşuna gider' ya da 'Bu Raca'nın hiç hoşuna gitmez' biçiminde iki tümceyle dile getirdiği beğenme-beğenmeme derecelerinin ancak bu iki çizgi arasında değişmesine izin vardır. Kuşkusuz o lanet olası Raca'ya gerçekten kötü bir gösteri düşünemeyecek kadar saplantılı bir adam. Böyle bir adamın çevresindeki dünyaya apaçık bakması olanaksız gibidir; o zamanda mesleği, sakıngan davranma zorunluluğu onun dünyadan elini çekmiş yalnız bir insan, tepeden bakıp yargıladığı dünyanın işleri konusunda deneyimsiz biri olmasına yol açar... Bunu biraz daha sürdürüp bizim casus avcısının portresini tamamlamak için şeytan beni dürtüyor, ama daha çok uzatmayacağım. Bundan sonraki dört ciltlik

romanımı oku, onda Telford'un bir taslağını da bulacaksın, Maskelyne'in iki numaralı adamı — takma dişleri ağzına oturmayan iriyarı, çilli, sevimli bir sivil. Sinirli kahkahalar arasında insana bir saniyede yüz kez 'Cancağızım' demeyi başarıyor. O soğuk, yılan gibi askeri nasıl sevip saydığını görsen şaşarsın. 'Evet, Tuğgeneralim', 'Hayır, Tuğgeneralim!' Onun için koşuştururken sandalyelere takılıp düşüyor, patronuna âşık sanırsın. Maskelyne koyu renk bir çukurcukla ikiye ayrılmış, ucu ok gibi sivri çenesiyle oturup onun şaşkınlığını soğuk soğuk izler. Ya da döner koltuğunda geriye yaslanıp iyi bir yemek yedikten sonra midesini okşayan boğaz düşkünü biri gibi arkasında duran kocaman kasanın kapağına hafif hafif vururken, 'Bana inanmıyor musun? Hepsi burada işte, hepsi burada,' diyecektir. Bu abartmalı, her şeyi içeren çalımı gören de o dosyalarda bütün dünyayı suçlu çıkarmaya yetecek malzeme var sanır. Belki de vardır.

«Bak ne oldu: Bir gün masamın üzerinde Maskelyne'in tipik bir raporunu buldum, *Nessim Hosnani* başlığının altında *Kiptiler Arasında Gizli Bir Anlaşma* yazıyordu, biraz telaşlandım. Rapora göre bizim Nessim, Mısır Sarayına karşı bir komplo hazırlamak-taymış. Nessim'i tanıyan biri olarak verilerin çoğunu güvenilmez buldum, ama raporun bütünü beni çok zor bir durumda bıraktı, çünkü ayrıntıların Elçilik aracılığıyla Mısır Dışişleri Bakanlığına aktarılması nazikçe öneriliyordu! Soluğunu sertçe içine çekişini duyar gibiyim. Böyle bir şeyin doğru olduğunu varsaysak bile, bu yollu bir davranış Nessim'in yaşamını büyük oranda tehlikeye atardı. Mısır milliyetçiliğinin en belirgin özelliklerinden birinin buradaki — yarım milyon falan dolaylarındaki Müslüman olmayan — yabancılar'a karşı gittikçe artan düşmanlık ve nefret olduğunu sana daha önce yazmış mıydım? Mısır tam bağımsızlığını ilan eder etmez Müslümanlar'ın yabancılara karşı horozlanmaya, mallarına el koymaya başladıklarını? Senin de bildiğin gibi, yabancı topluluğu Mısır'ın beynidir. Bizim yönetimimizde güvenilir bir yerken bu ülkeye akan kapital şimdi koca işkembeli paşaların elinde. Ermeniler, Yunanlar, Kiptiler, Yahudiler — hepsi de bu nefretin bıçak gibi bilendiğini biliyorlar; pek çoğu akıllılık edip buradan gidiyor, ama pek çoğu da gidemiyor. Pamuk falan gibi şeylere yatırılmış paralar bir gecede bırakılıp gidilemez. Yabancı topluluklar rica ve rüşvetle yaşıyorlar. Bütün ömürlerini yatırdıkları sanayilerini, paşaların yavaş yavaş uzanan ellerinden kurtarmaya çalışıyorlar. Biz onları sözcüğün tam anlamıyla aslanların önüne attık!

«Evet, dediğim gibi, iyiden iyiye kaygılanarak belgeleri okudum, dönüp bir daha okudum. Bunları Errol'a verseydim, hemen krala koşar, hepsini bir bir anlatırdı. Bu yüzden kuşkulu bulduğum noktaların doğruluğunu araştırma işine kendim giriştim — bereket versin Maskelyne'in en iyi raporlarından biri değildi — onun savlarının çoğunu sarsmayı başarabildim. Ama onu en çok kızdıran şey, raporu tam anlamıyla *geciktirmiş* olmamdı — Elçiliğin eline düşmemesi için bunu yapmak zorundaydım! Görev duygum çokça inciniyordu, ama başka bir seçeneğim yoktu; bitişik odadaki o genç okullu budalaların ne yapacakları belli olmazdı. Nessim, Maskelyne'in düşündüğü gibi bir komplo hazırlama suçu işlediyse, bir diyeceğim yoktu; insan onunla kozlarını daha sonra kendi ölçülerine göre paylaşırdı. Ama... Nessim'i tanırsın. Böyle bir raporu yukarı göndermeden önce iyice emin olmayı ona karşı bir borç bildim.

«Ama kuşkusuz Maskelyne belli etmeme inceliğini göstermesine karşın çok öfkelendi. Toplanmış kanıtları, ajanlarının verdiği belgeleri daha bürosunda gösterirken, aramızdaki konuşmanın ısısı sıfır derecedeydi, giderek de düşüyordu. Kanıtların çoğu korktuğum kadar sağlam çıkmadı. Maskelyne ötüp duruyordu: 'Elimde rüşvetle satın alınmış Selim gibi bir adam var, kendi sekreteri de yanılacak değil ya. Düzenli toplantılar yapan küçük gizli bir demek var — Selim arabayla kapısında bekleyip onları eve götürüyor. Sonra Balthazar'ın kliniğinden bütün Ortadoğu'ya yayılan o acayip şifreli yazılar var, sonra İsveç'te, Almanya'da silah üreticileriyle görüşmeler var...' Sana bir şey söyleyeyim mi, başım sersem gibi oldu! Mısır Gizli Polisi'nin bütün dostlarımızı bir mermerin üstüne yatırıp kefen ölçülerini aldığını görür gibi oluyordum.

«Başka bir şey daha söyleyeyim, rastlantı bu ya. Maskelyne'in yaptığı çıkarsamalar bana kuşku götürmez gibi görünüyordu. Durum kötüydü; ama bereket versin temel noktalardan birkaçını — örneğin dostumuz Balthazar'ın iki ayda bir Ortadoğunun büyük kentlerindeki belli alıcılara postaladığı sözde şifreler gibi şeyleri — çözümlemek olanak dışıydı. Maskelyne hâlâ bunların ardını bırakmıyordu. Ama veriler yeterli olmaktan çok uzaktı, ben de elimden geldiğince bu noktayı vurguluyordum. Telford çok huzursuz oldu, oysa Maskelyne kolay kolay cesaretini yitirmeyecek kadar soğukkanlı, yırtıcı bir kuştu. Gene de bu varsayımın temellerini güçlendirecek daha somut kanıtlar buluncaya kadar raporu bekletmeye onu razı ettim. Benden hiç hoşlanmadı, ama bunu sineye çekti, böylece hiç

değilse geçici bir süre için zaman kazanmış oldum. Sorun bundan sonra ne yapacağımdı — zamandan nasıl yararlanacaktım? Bu tuhaf suçlamalarla Nessim'in hiçbir ilişkisi olmadığına inanıyordum kuşkusuz. Ama şunu da kabul etmem gerekir ki, Maskelyne kadar inandırıcı açıklamalar bulamıyordum. Acaba amaçları ne? diye merak etmemek elimde değildi. Maskelyne'in balonunu söndürmek istiyorsam bunu öğrenmeliydim. Çok rahatsız ediciydi, meslek açısından da uygunsuz — ama *que faire?*[26] Bu işin altından kalkabilmek için küçük Ludwig özel dedektiflik yapacaktı. Ama nereden başlayacaktı?

«Maskelyne ile Nessim arasındaki bağlantıyı rüşvetle ayartılmış sekreter Selim sağlıyordu. Onun aracılığıyla çeşitli alanlardaki — toprak, banka, deniz taşımacılığı örgütü, çırçır fabrikaları gibi — Hosnani mal varlığı konusunda ilginç, ama aslında hiç kaygı verici olmayan pek çok veri toplamıştı. Gerisi söylenti, dedikodu; kimileri zararlı, ama hiçbiri ayrıntıdan öteye gitmeyen şeyler. Ne var ki, hepsi bir araya geldiklerinde bizim yumuşak Nessim adeta göz korkutucu birine dönüşüyor. Ne yapıp yapıp bunların hepsini tek tek soruşturmam gerektiği kanısına vardım. Özellikle çoğu evliliğiyle ilgiliydi, evliliğinin çevresinde toplanıyordu — tembel ve kıskanç insanların acımasız dedikoduları, tam İskenderiye'ye özgü bir şey, belki de her yerde böyledir. Bunda kuşkusuz Anglo-Saxonların bilinçdışı ahlak yargıları başı çekiyordu. — yani Maskelyne'in değer yargılarında demek istiyorum. Justine'e gelince — doğrusu onu biraz tanıyorum, onun hırçın güzelliğine biraz hayran olduğumu gizlememeliyim. Bana dediklerine göre onu evliliğe razı edinceye kadar Nessim bir süre ardına çok düşmüş; bu konuda daha önceden kuşkulanın olduğunu pek söyleyemem, ama... bugün bile evlilikleri tuhaf bir tutmamışlık duygusu veriyor. Kusursuz bir çift oluştursalar da, birbirlerine hiç dokunmazmış gibi görünüyorlar, gerçekten de bir keresinde Nessim kürkünden bir ipliği alırken Justine'in irkildiğini gördüm. Belki de benim kuruntum. Acaba o kapkara saten gözlü kadının gerisinde pusuda bekleyen bir fırtına bulutu mu var? Nice asap bozuklukları. Nice çılgınlıklar. Nice Yahudi kederi. Herkes onu biraz da başı tepsiyle sunulan bir adamın dostu olarak tanır... Ne demek mi istiyorum?

«Maskelyne kuru, kof bir küçümsemeyle 'Daha evlenir evlenmez bir başka adamla ilişki kuruyor, hem de bir yabancıyla,' diyor. Yabancı dediği

Darley kuşkusuz, arasıra Pombal’ın sandık odasında kalan sevimlice, gözlüklü yaratık. Öğretmenlik yaparak hayatını kazanıyor ve roman yazıyor. Kafasının arkası bebek kafası gibi yuvarlacık, hani kültürlü tiplerin olur ya. Hafif bir kamburluk, sarı saçlar, pek başarıyla denetlenemeyen Büyük Coşkulara yaraşır bir utangaçlık. Romantik bir arkadaş! Yüzüne dikkatle bakınca kekelemeye başlıyor. Ama iyi bir insan, kibar, uysal... Nessim’in karısı gibi yaman biri için uygun bir kumaşa benzemiyor. Kadının iyilikseverliğinden mi geliyor, yoksa sapık bir saflık sevgisinden mi? Burada küçük bir giz var. Her neyse, Justine’in daha önceki kocasının yazdığı (nemfomani ve ruhsal iktidarsızlık modasına uygun fiyakalı bir inceleme olan) *Moeurs* adında bir Fransız romanını — İskenderiye’de çok tutulan *livre de chevet*’yi[27] — bana tanıtan Pombal ile Darley oldu. O romanı yazdıktan sonra adam akıllılık edip boşanarak buradan sıvışmış, ama herkes kitabın ana konusunun Justine olduğu kanısında, ona herkes ölçülü bir yakınlık gösteriyor. Burada herkesin hem çokbiçimli hem de sapık olduğunu düşünürsen, bir *roman vache*’ın[28] başkişisi olarak herkesten ayrılmak korkunç bir şey olsa gerek. Her neyse, bu artık gerilerde kalmış, şimdi Nessim onu *le monde*’un[29] saflarına katmış, orada sınırları çok dikkatle çizilmiş bir incelik ve yabansılıkla deviniyor. Justine’in bakışlarına olduğu kadar Nessim’in karanlıkta kalmış ama yalın görkemine çok uyan iki nitelik. Nessim mutlu mu? Ama dur, bu soruyu başka türlü sorayım. Hiç mutlu olmuş muydu? Şimdi eskisinden daha mı mutsuz? Hımm. Bana kalırsa bundan daha kötüsü de olabilirdi, çünkü kız ne çok saf, ne de çok aptal. Her ne kadar kasvetli bir vurguyla da olsa, gerçekten güzel piyano çalıyor, sonra çok okuyor. Doğrusu bendenizin kitapları onun tarafından çok seviliyor — bende direnecek hal bırakmayan bir içtenlikle. (Enselendim! Evet, ondan hoşlanır gibi olmamın nedeni bu.)

«Öte yandan Darley’de ne buluyor bilmiyorum. Zavallı adam, Justine’in geldiğini görür görmez tabladaki kedibalığı gibi titremeye başlıyor. Ama Nessim’le ikisinin dostluğuna diyecek yok, sık sık görüşüyorlar. Şu alçakgönüllü İngilizler — hepsi de gizli birer Türk mü ne? Darley’de kesinlikle bir şey, bir çekicilik var, çünkü Melissa adlı hoşça sayılabilecek küçük bir kabare dansözüyle de son derece karışık bir ilişkisi var. Onu görsen, asla iki kişilik bir bisiklet kullanabilecek biri demezsin, öylesine kendini yönetmekten aciz birine benziyor. Temiz duyguların

kurbanı mı dersin? İkisinden birinin adı geçer geçmez ellerini oğuşturur, gözlükleri buğulanır. Zavallı Darley! Küçük adaşının yazdığı bir şiiri okuyarak onu nasıl sinirlendiriyorum bilsen:

Ey kutsal söylencesiz Tütsü Ağacı
Görkemli Arabistan'da yanan
Kırmızı kokuyla tütsüleyen havayı
Serpilinceye dek dünya yaşamı o cennetsi yerde.

«Yüzü kızarır, n'olur okuma diye bana yalvarır, ama hangi Darley adına yüzünün kızardığını bilmem; ben tumturaklı bir biçimde sürdürürüm:

Yarı gömülmüş alevli göğüslerinin arasına
Kurar yuvasını bu parlak ağaca
Yüzlerce güneşi olan Anka! En sonunda
Ufalanması gerekirken saygıdeğer toprakta!

«Justine için hiç de kötü bir eğretileme değil. Her defasında 'Sus' diye bağırır.

Göz kamaştırıcı ölüm yatağı! Görkemli odun yığını
Yanar kokulu bir ateşle!
Küllerinin konduğu vazo kaçırılmış yağmacıların gözünden!
Doğum yeri olacak doğduğu zaman küllerinden yeniden!

«'Lütfen. Yeter.'

«'Nesi var? Pek de kötü bir şiir değil ki.'

«Sonra Dresden'in on sekizinci yüzyılda Çinli bir çobankızı kılığına soktuğu Melissa'ya geçerim.

Dağsız yeşil ıssızlıklar arasında,
Burada son bulur yankısız türküsü
Kehribar gözyaşlarıyla korkulu iç çekmelerle
Yas tutar çöl onun öldüğü yerde!

«Darley'dan bu kadar sözetmek yeter! Ama bu işte Justine'in payının ne olduğu konusuna hiçbir mantık, hiçbir uyak bulamıyorum, Pombal'ın nüktelerinden birini yüzeysel anlamıyla kabul etmekten başka yol kalmıyor. Şişman bir ciddilikle, *'Les femmes sont fidèles au fond, tu sais? Elles ne trompent que les autres femmes!*[30] Ama Justine'in silik rakibesi Melissa'yı *tromper*[31] etmek istemesi için hiçbir somut neden ileri sürmez görünüyor. Toplumda onun durumunda olan bir kadın için bu *infra dig*[32] olurdu. Ne demek istediğimi anlıyor musun?

«Ha, sonra bizim Maskelyne'in dağ gelinciğininkilere benzeyen o uğursuz gözlerini diktiği kişi, Darley; Selim bize güya Nessim'le ilgili en önemli bilgilerin büroda değil, evdeki küçük bir duvar kasasında saklı olduğunu söylüyor. Bu kasanın bir tek anahtarı var, onu da Nessim hep üstünde taşıyor. Selim'in dediğine göre, özel kasanın içi kâğıtlarla doluymuş. Ama kâğıtların ne olabileceği konusunda açık bir şey söyleyemiyor. Belki de aşk mektuplarıdır? Hımm. Her neyse, Selim birkaç kez kasayı açma girişiminde bulundu, ama başaramadı. Bir gün Maskelyne kasayı kendisi yakından inceleyip, gerekirse, balmumuyla kilidin kalıbını almaya karar verdi. Selim ona kapıyı açmış, arka merdivenden yukarı çıkan Maskelyne az daha yatak odasında bizim Darley ve Justine'le burun buruna geliyormuş! Bereket içeri girmeden önce ikisinin seslerini duymuş. Bana hâlâ İngilizler'in Püriten olduklarını söylemeye kalkma. Bir süre sonra Darley' in yayınlanan bir öyküsünü gördüm, kadın kişilerden biri: 'Onun kollarının arasındayken ezilmiş, çiğnenmiş gibi oluyorum, sanki kocaman, kızışmış bir kedinin pençelerindeymişim, bütün derim tükürüklere bulanmış gibi,' diyerek şaşkınlığını dile getiriyor. Afalladım. 'Vay alçak,' diye düşündüm, 'Demek Justine zavallı herife böyle yapıyor, onu diri diri yiyor!'

«Beni bayağı güldürdüğünü söylemeliyim. Darley benim yurttaşlarım arasında en tipik olanı — hem züppe, hem de dar kafalı. Öylesine de iyi ki! İçinde en küçük bir kötülük yok. (Benimle alay eden şu İrlandalı'yla şu Yahudi sağolsunlar.) Ben neden sanki böyle yükseklerde dolaşıyorum? Justine'le yatmak son derece güzel bir şey olsa gerek, herhalde öpüşleri gökkuşağı gibidir, koca kıvılcımlar saçıyordur — evet. Peki Darley'i öperken de mi? işte burası su götürür. Gene Maskelyne'in dediği gibi 'bu kokuşmuş yaratık' onun bütün aklını başından almışa benziyor, ya da en son gördüğümde öyleydi. Neden?

«İyi yürekli Errol'un bile hayır diyemediği, görevli olarak çıktığım haftasonu tatilini güvenceye aldıktan sonra arabam İskenderiye'ye yaklaşırken kafamda bu çarpanlar dönenip duruyordu. O zamanlar bir yıl sonra kendimi bu gizlerle boğuşurken bulacağım hiç aklıma gelmemişti. Ben yalnızca, becerebilirsem, Maskelyne'in savını çürütmek, Elçiliği Nessim sorunundan uzak tutmak istediğimi biliyordum. Ama ayrıca ne yapacağıma karar vermemiştim. Ben casus değildim ki, gizli kulaklıklarla, peruk takıp İskenderiye'de sinsi sinsi dolaşarak arkadaşımın adını temize çıkarmaya mı çalışacaktım? Yoksa dosdoğru Nessim'in karşısına çıkıp boğazımı temizledikten sonra sakin sakin, 'Şimdi gelelim burada kurmuş olduğunuz casus şebekesine...' mi diyecektim? Her neyse, bunları düşünerek arabayı sürüyordum. Dümdüz, sığınaksız Mısır iki yanımdan geriye doğru hızla uzaklaşıyordu. Yeşil maviye, mavi tavuskuşunun göz rengine, gazal kahvesine, panter siyahına dönüştü. Çöl kupkuru bir öpücük gibiydi, kirpiklerin zihinde bir kanat çırpışı. Hım! Karanlık gökyüzü çiçek açmış bir badem ağacı gibi yıldızlarla benek benekti. Birkaç içkiden sonra yeni bir ayın altında uzanan kente anlaşılmaz bir şeyler mırıldandım; yarı aydınlığını açık denizden alıyormuş gibiydi. Her şey yeniden güzel güzel kokmaya başladı. Kahire'de başımı sıkan demir halka (alev alev yanan çöllerle çepeçevre kuşatılmışlık bilinci) burada eridi, çözüldü, yerini bir açık deniz umuduna, insanın düşüncesini Avrupa'ya taşıyacak açık bir yol umuduna bıraktı... Özür dilerim. Konu dışına çıktım.

«Eve telefon ettim, ama ikisi de bir kabul törenindeymiş, biraz rahatladım, ruhumu okşayacak bir arkadaş bulmak umuduyla Al Aktar kahvesine gittim, buldum da: ama bizim Darley'i. Ondan hoşlanıyorum. Neden bilmem, özellikle bendenizle tartışmaktan hiç vazgeçmediği sanat konularını konuşurken tutulup kalışını. Elimden geldiğince onu yanıtlarken bir yandan da arak içiyorum. Ama böylesine genelleştirilen konuşmalar beni çok sinirlendiriyor. Bence sanatçı için — toplum için de öyle ya — sanat diye bir şey yoktur; sanat yalnızca eleştiriciler, önkafada yaşayanlar için vardır. Sanatçı olsun, toplum olsun bir sismograf gibi hiçbir mantıklı açıklaması olmayan elektromanyetik bir yüklemeyi kaydederler. İnsan doğru ya da yanlış, başarılı ya da başarısız, bu tür bir iletinin rasgele sürdüğünü bilir. Ama onları ögelerine ayırmak, burunüstü yere çakmak — insanı hiçbir yere götürmez. (Sanata teslim olamayanlara özgü bir yaklaşım bu, sanıyorum.) Mantığa aykırı gibi mi? Neyse.

«Darley'in bu akşam dili çözüldü, isteksiz bir zevkle onu dinliyorum. Gerçekten çok iyi bir oğlan, çok duyarlı. Tavlamaya çalıştığı bir genç kızla birlikte az sonra Pombal'ın sinemadan çıkıp buraya geleceğini duyunca seviniyorum. Oteller çok pahalı, beni evinde konuk etmeyi önereceğini umuyorum. O zaman aldığım yolluğu içkiye yatırabilirim. Evet sonunda P. görünüyor, onları fuayede yakalayan kızın annesi tarafından yüzü tokatlanmış olarak. Olağanüstü güzel bir akşam geçiriyoruz, umduğum gibi onun evinde kalıyorum.

«Ertesi sabah hiçbir planım olmamasına karşın erkenden kalktım, kafam hala aynı sorunla zonkluyordu. Ama hiç değilse her zamanki gibi Nessim'i bürosunda ziyaret edebilir, bir merhaba deyip kahvesini içebilirdim. Bizans lahitine benzeyen, hışırtıyla yukarı çıkan kocaman cam asansörün içinde tedirgindim. Bu ziyaret için bir konuşma hazırlamamıştım. Orada çalışanlar, daktilolar, beni görünce çok sevindiler, hemen onun oturduğu kubbeli odaya götürdüler... İşte şimdi bundan sonrası çok tuhaf. Beni beklermiş gibi bir hali vardı, bu kadarla da kalmıyor, geliş nedenimi sezmiş görünüyordu! Sevinç ve rahatlamanın yanında şeytanca bir dinginlik vardı. 'Ne zamandır seni bekliyordum,' dedi. Gözleri oynuyordu. 'Bakalım ne zaman gelip sakalıma yapışacak, bana sorular soracak, diye merak ediyordum. Sonunda geldin. Çok şükür!' Bunun üzerine aramızda hiçbir engel kalmadı, onunla açıkça konuşabileceğimi duyumsadım. Öylesine içten, öylesine açık yanıtlar veriyordu ki. Güvenimi kazanmakta gecikmedi.

«O sözde gizli dernek, dediğine göre, salon gizemciliğinin karmaşık ayinleriyle uğraşan Kabala öğrencilerinin tekkesiymiş. Ne kadar doğru bilmem, burası boşinanların başkenti. Clea bile her sabah yıldız falına baktırıyor. Mezhep bolluğu mu ararsın. Balthazar'ın küçük bir sözde Hermesçi çete — öğrenci topluluğu — yönetmesinde tuhaf sayılabilecek bir şey var mı? Şifreye gelince, o da gizemli bir hesap türü — bildiğimiz *bostrofedon*dan başka bir şey değil — Ortadoğu'daki tekke öğretmenleri arasındaki ilişki onunla sağlanıyor. Bir borsa raporundan ya da aynı problem üzerinde çalışan matematikçilerin kibar mektuplaşmasından daha gizemli bir yanı yok, kuşkusuz. Nessim bana bir tene çizip nasıl kullanıldığını şöyle bir anlattı. Ayrıca Hermesçi bilgileri dağarcığına katmak isteyen Darley, Justine ile birlikte bu toplantılara dadanmış, bunların doğru olup olmadığını ondan öğrenebileceğimi ekledi. Onların ne kadar yıkıcı olduklarını o söyleyebilirmiş! Buraya kadar iyi. 'Ama' diyerek

sözünü sürdürdü, ‘doğrudan doğruya ilgili olduğum, büsbütün siyasal başka bir hareketin varlığını senden saklayacak değilim. Tam anlamıyla bir Kıpti hareketi. Kıptiler’i güçlendirmeyi amaçlayan bir şey — hiç kimseye başkaldırmaya niyetimiz yok (nasıl olsun?), yalnızca aramızdaki birliği sağlamak istiyoruz; dinsel ve siyasal bağlar güçlendirilmeli ki, topluluğumuz eskisi gibi varlık gösterebilsin. Artık Mısır Kıptiler’den nefret eden İngilizler’in boyunduruğundan kurtulduğuna göre, kendi insanlarımızı yüksek görevlere getirtmeye çabalamak, meclise üye seçtirmek gibi şeyleri rahatça yapabileceğimiz inancındayız. Bu yaptığımız şeylerde aklı başında bir Müslüman’ı korkutacak bir şey yok. Yasal olmayan ya da zararlı bir şey istemiyoruz, Mısır’ın en eski, en zeki, en yetenekli topluluğu olarak kendi ülkemizde hakkımız olan yeri istiyoruz yalnızca.’

«Kıpti topluluğunun geçmiş tarihi, çektiği sıkıntılar konusunda daha bir yığın şey anlattı — bunlarla senin başını ağrıtmak istemiyorum, belki de sen zaten hepsini biliyorsun. Ama öylesine yumuşak, utangaç bir öfkeyle konuştu ki, bizim tanıdığımız o sakin Nessim’den hiç beklemediğim için çok ilgimi çekti. Daha sonra anneleriyle tanıştığım zaman anladım; bu kendine özgü azınlık düşünün gerisindeki itici güç o, ya da bana öyle geldi. "Fransa’nın ya da İngiltere’nin bizden korkmasına gerek yok,’ diye konuşmasını sürdürdü. ‘Her ikisini de severiz. Şu anki çağdaş kültürümüz kendine onları örnek almıştır. Yardım da istemiyoruz, para da. Kendimizi Mısır yurtseverleri sayıyoruz, ama Arap Milliyetçiliği öğesinin ne kadar aptalca, ne kadar gerici olduğunu bilmiyor değiliz, bağnazca buluyoruz, sizlerle Mısırlılar arasında şiddetli ayrılıkların başlayacağı günler de pek uzak değil. Şimdiden Hitler’le cilveleşmeye başladılar bile. Savaş çıktı diyelim... bilinmez ki, Ortadoğu Fransa’nın ve İngiltere’nin elinden her gün biraz daha çıkıyor. Bu böyle sürdükçe, biz azınlıklar kendimizi tehlikede görüyoruz. Tek umudumuz savaş gibi bir geçici ertelenme, o zaman geri gelir, yitirdiklerinizi geri alırsınız. Yoksa mallarımıza el konacak, köle durumuna geleceğiz. Ama hala sizlerden umudumuzu kesmedik. Şimdi bu açıdan bakarsak, son derece varlıklı Kıpti işadamlarından, bankerlerden oluşan tam bir birlik içindeki küçük bir topluluk sayısıyla oranlanamayacak ölçüde büyük etkisi olabilir. *Hıristiyan kardeşlerimiz, bizler sizin Mısır’daki beşinci kolunuzuz.* Önümüzdeki bir yıl içinde bu hareket amacına ulaştığı zaman ülkenin ekonomik ve sanayi yaşamında bir baskı ögesi olabiliriz —

gerekli gördüğünüz siyasayı sonuna kadar götürmenize yardımcı olacaksa. İşte sana bizlerden sözetmek için sabırsızlanmamın nedeni buydu, çünkü İngiltere'nin bizi doğuya uzanan bir köprü, her gün size biraz daha düşman olan bir bölgede dost bir üs olarak görmesi gerekiyor.' Çok yorgun görünüyordu, ama gülümseyerek arkasına yaslandı.

«'Ama hiç kuşkusuz,' dedi, 'senin bunlarla ancak görev gereği ilgilendiğini biliyorum. Lütfen bu konu aramızda kalsın, dostluğumuz adına rica ediyorum. Mısırlılar biz Kıptiler'in mallarına el koymak için her fırsatı ganimet bileceklerdir — milyonlarımıza konmak, hatta belki de bazılarımızı öldürmek için. Bu konuyu hiç bilmemeliler. İşte bu yüzden gizli buluşuyoruz, hareketi böylesine dikkatle, böylesine ağır yürütmemizin nedeni bu. Hiç açık vermemeliyiz, anlıyor musun? Öte yandan sevgili Pursewarden, anlattığım şeylere hiçbir kanıtsız inanmanı beklemenin doğru olmayacağını da biliyorum. Bu yüzden biraz olağandışı sayılacak bir şey daha yapacağım. Yarından sonra Sitna Damiana var, çölde bir toplantımız olacak. Senin benimle birlikte gelmeni istiyorum, her şeyi gör, konuşmaları dinle, bileşimimiz, amaçlarımız konusunda kafanda hiçbir karanlık nokta kalmasın. İleride İngiltere'ye en büyük hizmeti burada biz yapabiliriz. Sana durumu yerinde göstermek istiyorum. Gelir misin?'

«Gider miydim?

«Gittim. Benim için çok önemli bir deney oldu, meğer ben Mısır'ı neredeyse hiç bilmiyormuşum — sineklerin cirit attığı havasız kentler, kalabalık salonlar, bankerlerin deniz şıpırtılı villaları, Borsa, Yat Kulübü, Cami dışında gerçek Mısır'ı görmemişim. Ama dur.

«Soğuk, leylak rengi bir şafakta yola çıktık, bir süre Aboukir yolunu izledikten sonra deniz kıyısını bırakıp içeriye saptık; eski paşaların göl kıyısındaki av kulübelerine gitmek için yaptırdıkları toprak yolları, ayak basılmayan şoseleri keserek, kanalları, patikaları izleyerek yol aldık. Sonunda bir yerde arabayı bırakmamız gerekti, orada öteki kardeş, atlarla bizi bekliyordu — insana benzer bir maymun, *gueule cassee,* kırık yüzlü Naruz. Bu esmer köylü, Nessim'e göre ne korkunç bir karşıtlık oluşturuyordu! O ne güç öyle! Beni çok etkiledi. Büyük bir suaygırının belkemiğinden yapılmış fiyakalı bir kırbacı okşuyordu — şu klasik *kurbaş*. Onunla on beş adım öteden çiçeklerin üstündeki yusufçukları koparıp aldığını gördüm; daha sonra çölde bir yaban köpeğini kovalayıp birkaç

vuruşta parçaladı. Bu oyuncağın birkaç vuruşuyla zavallı hayvancık gerçekten de elsiz ayaksız kaldı! Sonra ciddi yüzlerle eve gittik. Sen oraya çok eskiden gitmiştin, değil mi? Anneleriyle oturup uzun uzun konuştum, peçeyle sımsıkı örtünmüş, kara bir çıkın gibi, tuhaf, sözünü geçirten bir kadın. Susuzluktan çatlamış, çılgınlığın sınırlarında dolaşan bir sesle, dikkate değer bir İngilizce'yle konuşuyordu. Her nedense hoş, ama bir tuhaf, biraz sinirli — bir çöl rahibinin ya da rahibesinin sesi gibi, mi? Bilmiyorum. Anladığıma göre beni çöldeki manastıra iki kardeş götürecekti. Gene anladığıma göre, Naruz konuşma yapacaktı — hayatında ilk kez. Açık söylemem gerekirse, bu kıllı yabanın bunu yapabileceğini hiç sanmıyordum. Durmadan oynayan şakak kaslarını geren çeneler! Uykuda dişlerini gıcırdatıyordur, diye düşündüm. Ama öte yandan, tuhaf değil mi, bir genç kızınki kadar utangaç mavi gözler! Nessim ona çok düşkündü. Aman Tanrım, o nasıl ata binmek öyle!

«Ertesi sabah yola çıktık, yanımızda gürültüsüzce yürüyen bir bölük at, ayaklarını sürüyen bir deve katarı — kesilip yenmek üzere Naruz'un halka armağanı. Çok uzun, yorucu bir gidişti, ısının neden olduğu seraplar insanın zihnini toparlama, görme gücünü berbat ediyordu, tulumların içindeki sular çok sıcak, çok kötüydü, bendeniz sıkıntı ve yorgunluk duyuyordum. İnsanın beynini pişiren o güneş! Yer kabuğunu delip çıkmış ilk hurma ağaçlarının oraya — yüce Tanrı'mıza şan olsun diye zavallı Damiana'nın başını omuzlarından ayırdıkları yerdeki çöl manastırının titreyen, vızıldayan imgesine vardığımızda kafatasımın içindeki beynim cızırdıyordu.

«Oraya vardığımızda karanlık basmıştı, çok renkli bir gravürün içine girdik, ne gravürü desem sana?.. *Vathek*! Şenlik için kurulmuş kulübelerden, evlerden oluşan koca bir kamp. Çalı çırpıdan, kâğıttan, bezden, kilimden yapılma evlerin içinde konaklayan altı bin kadar hacı olmalıydı. Kendi ışıklandırması, kendi kanalizasyonuyla koca bir ilçe kurulmuştu — ama tastamam bir kent, hatta küçük, ama şık bir genelev mahallesi bile vardı. Yarı karanlıkta dört bir yandan develerin güm güm ayak sesleri duyuluyordu, meşaleler fenerler titreşip duman çıkarıyorlardı. Adamlarımız bir kemer kalıntısının altına, ciddi yüzlü, sakallı iki dervişin konuşmakta oldukları yere, bize bir çadır kurdular, üstümüzde parlak kuş kanatları gibi toplanmış bayraklar, biraz ötemizde üstü yazılarla kaplı kocaman kâğıt bir fenerin ışığı. Artık iyice koyulmuş bir karanlık, ama panayırın bütün

neşesini yansıtan pırıl pırıl aydınlatılmış gösteri çadırları. Ben dolaşıp çevreyi görmek için can atıyordum, bu ötekilerin de işine geldi, çünkü kilisede yapılacak işleri vardı. Böylece bir buçuk saat sonra Nessim'le bizim çadırda buluşmayı kararlaştırdık. Beni neredeyse bir daha hiç bulamayacaktı, çünkü toprak sokaklarıyla, her türlü yiyeceği, kavunları, yumurtaları, muzları, tatlıları perili bir ışıkta sergileyen parıltılı tezgâhların dizildiği uzun bulvarıyla bu garabet kent beni öylesine büyülemişti ki. İskenderiye'de ne kadar gezginci satıcı varsa, hepsi hacılara bir şeyler satmak için çölü aşıp buraya gelmişti galiba. Karanlık köşelerde oyun oynayan, fare gibi bağrışan çocuklar vardı, anneleriyse rüzgârda titreyen küçük mumlarla aydınlatılmış kulübelerde, çadırlarda yemek pişiriyorlardı. Çeşitli şans oyunlarıyla eğlenceler bütün hızıyla sürmekteydi. Kulübelerden birinde sevimli bir orospu sarmal payetli dar bir elbisenin içinde dönerken kesik çeyrek tonlar ve yankılı kafa sesleriyle dokunaklı bir türkü söylüyordu. Kapıda fiyatı yazılıydı. Fazla değil, diye düşündüm, iradesiz bir adam olarak toplumsal zorunluluklarıma lanet okudum. Bir başka köşede bir masalcı El Zahur'un aşk serüvenini tekdüze bir iniltiyle anlatıyordu. Şerbet, tarçın içenler bayraklı, ışıklı yollara kurulmuş eğreti kahvehanelerde sere serpe yayılmış oturuyorlardı. Manastırın duvarlarından papazların tekdüze okuma sesleri taşıyordu. Dışarıdaysa değneklerle kılıç oynayanların şaşmaz takırtısı, her güzel hareketi alkışlayan kalabalığın gürültüsü vardı. *Çiçeklerle* dolu mezarlar, tereyağ gibi ışık saçan karpuzlar, havayı kokutan tepsi tepsi etler — ızgaralarda cızırdayan sosisler, pirzolalar, kokoreçler. Her şey zihnimde ses ve müzik bileşimi etkileyici bir imgede birleşti. Ay hızla yükseliyordu.

«Ringa dansı edilen çadırlarda dikey tuşlu, boru yerine boyalı su kabaklarıyla yapılmış küçük, dingildek orgun acayip müziğiyle oynayan parlak, leylak renkli, dalgın bakışlı Sudanlılar vardı; ama adımlarını, çadır direğinden aşağı sarkan demir parçasına çelik bir çubukla vuran zenci bir delikanlının çıkardığı patırtıya uyduruyorlardı. Orada Cervoni'nin uşaklarından birine rastladım, beni görünce çok sevindi, *merissa* denen Sudan birasından bana zorla biraz doldurdu, oturup o zihin yorucu, neredeyse, delice dansı izledim — bir merkez çevresinde ağır ağır dönüşler, hamamböceği ezer gibi, başparmağı yere bastırıp döndürmeler. Davulların dalgacıklanan sesleriyle ayılıp, parlak bakır bir yarım daire biçimindeki davuluyla geçen bir derviş görünceye kadar orada kaldım. Karaderiliydi —

bir Rifiya — ateş üstünde yürüme, akrep yeme numaralarını hiç görmemiştim, onun ardına takılırsam bu gece görebileceğimi düşündüm. (Bir Hıristiyan azizi olan Damiana'ya Müslümanların ilahiler söylemesi çok dokunaklıydı: '*Ya Sitt Ya Bint El Wali*' sözlerini ardarda uluyan sesler duydum. Tuhaf değil mi? 'Ya hanım Ya Vali'nin Hanımı.') Karanlığın ötesinde aydınlık bir köşede küçük bir derviş kalabalığı gözüme ilişti. Dansın sonuna gelmişlerdi. İçlerinden biri şamdan olmuştu, her yanı mumlarla kaplıydı, üstüne başına sıcak damlalar düşüyordu. Gözler bulanık, esrikti. Bu dansın sonunda deneyimli biri çıkıp kocaman bir kamayı iki yanağından geçirdi. Kamanın iki ucuna yanan mumlarla dolu birer şamdan dikti. Kamayla birlikte yavaş yavaş ayak parmakları üzerinde yükselerek — tutuşmuş bir ağaç gibi — dans etmeye başladı. Danstan sonra kılıcı oğlanın çenesinden hızla çektiler, yaşlı bir adam parmaklarını tükürükle ıslatıp yaralara dokundu. Bir saniye sonra çocuk gülümseyerek ayakta duruyordu, herhangi bir acısı olduğunu gösterir bir belirti yoktu. Ama artık ayılmış gibiydi.

-Bütün bunların yanısıra, soluk renkli çöl ayışığının altında kafataslarıyla, değirmen taşlarıyla dolu bir tarla görünümünü alıyordu. Borazan ve davul seslerinin içine ellerinde tahta kılıçlar sallayarak, kadın gibi tiz çığlıklar atarak koni şapkalı atlılar daldı. At ve deve yarışları başlayacaktı. İyi, diye düşündüm, onlara da bakarım; ama ben böyle hiç dikkat etmeden yürürken öyle tuhaf bir sahneyle karşılaştım ki, elimde olsa böyle bir şeyi hiç görmemek isterdim. Ziyafet için Naruz'un develeri kesiliyordu. Zavallıcıklar, kedi gibi ön ayaklarını altlarına alıp uysal uysal diz çökmüşler, bir sürü adam baltalarla ayışığında üstlerine saldırdılar. Taş kesildim, ama bu görülmemiş manzaradan gözlerimi alamıyordum. Hayvancıklar baltalardan korunmak için en küçük bir çaba göstermediler, uzuvları gövdelerinden ayrılırken hiç ses çıkarmadılar. Sanki bedenleri mantardanmış gibi baltalar kolayca saplanıyor, ittikçe daha derinlere giriyordu. Bütün bütün kollar, bacaklar, hiç acısız — öyle görünüyordu — odun keser gibi kesildi. Çevrede oynayıp sıçrayan çocuklar kocaman kanlı et parçalarını kapıp aydınlık il merkezine kaçıyorlardı. Gözlerini aya dikmiş bakan develerden çıt çıkmıyordu. Bacaklar kesildi, bağırsaklar deşildi; en sonunda heykel başı gibi başlar baltanın altına yatıp açık gözlerle kumların üzerine yuvarlanacaklardı. Baltalı adamlar bu işleri yaparken bağrışıyor, şakalaşıyorlardı. Siyah kanlar çevredeki kum tepeciklerinin arasına kalın,

yumuşak bir halı gibi yayıldı, çıplak ayaklı çocuklar kan izlerini ilçeye taşıyorlardı. Birden korkunç bir mide bulantısı duydum, bir içki içmek üzere ışıklı bölgeye döndüm; bir sıranın üzerine oturup kendime gelinceye kadar geçit alayını izledim. İşte Nessim beni orada buldu, duvarlardan içeri yürüdük, 'bal peteği' denen hücrelerin önünden geçtik. (Bütün ilk dinlerin bir hücre modeline göre geliştiklerini biliyor muydun, kimbilir hangi biyolojik yasaya öykünerek?..) Böylece sonunda kiliseye vardık.

«Son derece güzel resimli bir sunak perdesi, altın yaldızlı kürsünün üstünde yanan sakallı mumlar, burada tütsüyle karışarak çiçek tozu rengini almış yumuşak bir ışık; Aziz Basil'in dua kitabının çakıl taşlı tabanının üstünden bir ırmak gibi akan boğuk sesler. Yumuşacık yükselip alçalıyor, duraklayıp hızlanıyor, en kalın noktalardan başlayıp bu kara, parıltılı insanların boğazlarına, kafalarına çıkıyordu. Korodakiler aramızdan kuğu gibi geçtiler, kırmızı miğferleri, kırmızı haçlı beyaz entarileriyle soluk kesiciydiler. Işıkta parlayan o kara saç bukleleri, o terli yüzleri! Akları ışık saçan, bir duvar resminden çıkmışa benzeyen kocaman gözler! Sanki erken Hıristiyanlık döneminde gibiydik; kırmızı, köşeli şapkalarıyla genç oğlanların her biri birer İkinci Ramses'ti. Büyük şamdanlar göz kırpıyor, is çıkarıyorlardı; tütsü dumanı bulutçukları yükseldi. Dışarıda deve yarıştıran kalabalığın gürültüsü, içerideyse yalnızca Kutsal Kitap homurtusu vardı. Yukarıdan sarkıtılmış uzun lambaların altına devekuşu yumurtaları asılmıştı. (Bu bana her zaman araştırmaya değer bir şey gibi görünmüştür.)

«Burada kalacağımızı sanmıştım, ama kalabalığı sıyırtıp birkaç merdiven inerek kemerli bir mahzene geldik. Burasıydı. Büyük birer arı kovanı gibi tertemiz beyaz badanalı, sıra sıra odalar. Odalardan birinde derme çatma tahta sıralara oturmuş, mum ışığında bizi bekleyen yüz kadar insan vardı. Nessim kolumdan tutup beni en arka sırada bana yer açan yaşlı adamların arasına doğru itti. 'İlk konuşmayı ben yapacağım.' diye fısıldadı, 'sonra Naruz konuşacak — hayatında ilk kez.' Öteki kardeş henüz ortalarda görünmüyordu. İki yanımdaki adamlar uzun entariler giymişlerdi, ama altlarında Avrupalı gibi takım elbiseleri vardı. Kimilerinin başları örtülüydü. Bakımlı elleri, tırnakları hiçbirinin emekçi olmadığını gösteriyordu. Arapça konuşuyorlardı, ama alçak sesle. Sigara içilmiyordu.

«Sonra seçkin Nessim ayağa kalktı, alışılmış bir yönetim kurulu toplantısı yapan işbilir birinin soğukkanlılığıyla söze başladı. Çok sakin konuşuyordu, anladığım kadarıyla onlara son gelişmeler, bazı kişilerin

çeşitli komitelere seçilmesi, para vakıflarının kurulması falan gibi konularda ayrıntılardan sözetti. Belki de hissedarlarla konuşuyordu. Ciddi ciddi dinlediler. Alçak sesle sorulan birkaç soruya Nessim açık, kesin yanıtlar verdi. Sonra, 'Ama hepsi bu kadar değil, bunlar yalnızca ayrıntılar. Ulusumuz ve inancımızla ilgili bir şeyler de duymak isteyeceksinizdir, rahiplerimizin bile söyleyemeyeceği şeyler. Şimdi biraz da hepinizin iyi tanıdığı kardeşim Naruz konuşacak.' dedi.

«Acaba bu Habeş maymununun söyleyecek ne sözü olabilir, diye merak ettim. Çok ilginçti. Bitişik hücrenin karanlığından Naruz göründü, sırtında beyaz bir entari vardı, benzi kül gibiydi. Saçlarına yağlı bir briyantin sürmüş, alnına yapıştırmıştı, sanki izin günü şık giyinmiş bir maden-kömürü işçisi gibi. Hayır, ütüsüz beyaz keten cüppeli, korkmuş bir papaza benziyordu; kocaman ellerini göğsünde birleştirmişti, boğum yerleri sıkmaktan bembeyazdı. Üstünde bir mumun yandığı tahta kürsü gibi bir şeyin başında yerini aldı, yüzünde apaçık yansıyan delice bir korkuyla dinleyicilere baktı, kollarındaki, omuzlarındaki bütün kasları sıkıyordu. Yere yıkılacak sandım. Kenetlenmiş çenelerini açtı, ama hiç ses çıkmadı. Her yanı felç olmuş gibiydi.

«Dinleyiciler arasında bir kıpırdanma, bir fısıldaşma oldu, sanki yardım etmek gerekebilirmiş gibi Nessim'in ona kaygıyla baktığını gördüm. Ama Naruz sanki bizim arkamızdaki beyaz duvarların gerisinde geçen ürkünç bir sahneye bakarmış gibi karşıya bakarak sopa gibi dimdik duruyordu. Gerilim hepimizi tedirgin etmişti. Sonra sanki dili şişmiş gibi ya da belli etmemeye çalışarak yumuşak damağını yutuyormuş gibi çok tuhaf bir ağız hareketi yaptı, boğuk bir feryat çıktı. *'Meded! Meded!'* Bu söz Tanrı'sal gücü yardıma çağırmak için kutlanılır, çöl papazlarının — dervişlerin — bazan esrimeye girmeden önce bunu söylediklerini duyarsın. Yüzü oynadı. Sonra bir değişme oldu — sanki birden gövdesine, kaslarına, böğürlerine elektrik akımı dolmaya başladı, sanki onu konuşturan güç yarı-istemsiz bir güçmüş, ona dayanılmaz derecede fiziksel acı veriyormuş gibi o acayip gözlerini deviriyordu... Çok korku verici bir gösteriydi, ilk birkaç dakika ne dediğini hiç anlamadım, sözcükleri öylesine kötü söylüyordu. Sonra birden o perdeyi de deldi geçti, mum ışığında bir müzik aleti gibi titreşen sesi gücüne kavuştu.

«'Bizim Mısır'ımız, bizim sevgili ülkemiz.' Sözcükleri karamela gibi uzatıyor, neredeyse şarkı gibi söylüyordu. Konuşmasını daha önceden

hazırlamadığı belliydi — bu bir konuşma değil, içinden geldiği gibi söylenen bir yakarıydı — sarhoşların, halk türkücülerinin, ya da öbür dünyayla ilgili kehanetlerde bulunan, şiirler haykırarak cenaze alayının ardından giden ücretli ağıtçıların ağızlarından kendiliğinden dökülen parlak sözler duymuşsundur ya, onlar gibiydi.

Onun gücü, onun gerilimi bütün odaya taşıyordu, hepimiz elektriklenmiş gibiydik, Arapça'sı çok kötü olan ben bile! Sesinin tonu, gürlüğü, sözcüklerinin taşıdığı yatıştırılmış öfke, dokunaklılık hepimizi çarptı, müzik gibi hepimizi teslim aldı. Anlayıp anlamamış olmak hiç önemli görünmüyordu. Şimdi bile öyle. Aslında söylenenleri özetlemek de olanaksızdı. 'Nil... yüreklerimizde akan yeşil ırmak, çocuklarını duyuyor. Çocukları ondan geldi, ona dönecekler. Firavunların torunları, Ra'nın çocukları. Aziz Mark'ın dölleri. Işığın doğduğu yeri bulacaklar.' Falan falan. Arasıra konuşmacı gözlerini kapıyor, kendini engel tanımadan akan sözcüklerin seline bırakıyordu. Bir keresinde köpek gibi gülümseyerek başını geriye attı, gözleri hâlâ kapalıydı, ta en arkadaki dişleri bile görünmüştü. Ne sesti o! Bazan bir kükremeye bazan bir fısıltıya dönüşüyor, titriyor, türküleşiyor, inliyor, kendiliğinden akıp duruyordu. Birden makineli tüfek gibi sözcükleri fırlatıyor, bazan bal gibi yumuşacık yuvarlıyordu. Tam anlamıyla büyülenmiştik — hepimiz. Ama Nessim'in ilgisini, şaşkınlığını görmek çok tuhaftı. Böyle bir şeyi hiç beklememiş anlaşılan, çünkü yaprak gibi titriyordu, benzi sapsarıydı. Arasıra konuşma sanatının etkisiyle kendinden geçtiği oldu, neredeyse içi kabararak gözünden bir damla yaş akıttığını gördüm.

«Bu konuşma üç çeyrek saat kadar böylece sürdü, sonra nedendir bilinmez, birden bıçakla kesilmiş gibi durdu, konuşmacının islimi kesiliverdi. Naruz karşımızda — sanki içindeki bir müziğin gelgitiyle yabancı bir kıyıya atılmış — bir balık gibi soluyarak duruyordu. Bir demir kepengin inişi kadar ani olmuştu bu — bir daha bozulması olanaksız bir suskunluk. Elleri yeniden kenetlendi. Korkmuş gibi bir inilti çıkararak o sendelemeli yürüyüşüyle dışarı kaçtı. Müthiş bir suskunluk vardı — bir tiyatro oyuncusunun başarılı bir oyunundan ya da bir orkestranın başarılı bir seslendirmesinden sonra çöken suskunluk gibi — tohum suskunluğu gibi bir şey, hani ruhundaki tohumcukların kımıldadığını, kendini-bilmenin ışığına doğru yol almaya çabaladığını duyumsarsın ya, öyle, Çok etkilenmiştim, bitkinlikten ölüyordum. Döllenmiştim!

«Sonunda Nessim ayağa kalkıp belirsiz bir el hareketi yaptı. O da çok yorgundu, yaşlı bir adammış gibi yürüyordu; elimden tutup beni yeniden kiliseye götürdü, birden zillerin, çanların çılgın velvelesiyle karşılaştık. Şimdi de yerkürenin merkezinden — insanların yaşadığı dünyanın altında, meleklerle şeytanların uğrağı olan yerden — yüzümüze üfleniyormuş gibi görünen büyük tütsü bulutlarının içinden geçiyorduk. Ay ışığına çıktığımızda Nessim, ‘Hiç bilmiyordum, Naruz’dan böyle bir şey beklemiyordum. Bir *vaiz* gibiydi. Yalnızca bizim tarihimizden sözetmesini istemiştim — ama çok iyi başardı doğrusu...’ dedi. Söyleyecek başka söz bulamıyordu. Anlaşılan aralarında böyle bir büyücünün yaşadığını bilen yokmuş — şu kamçılı adama bakın! Kendi kendime, ‘Dinsel bir hareketin öncüsü olabilir,’ diye düşündüm. Hurma ağaçlarının arasından geçerken yanımda yürüyen Nessim yorgun ve dalgın görünüyordu. Büyük bir hayretle, ‘Gerçekten de tam bir vaiz,’ dedi. ‘Demek *bunun için* Taor’u görmeye gidiyor.’ Naruz’un Wadi Natrum yakınlarındaki küçük bir mağarada yaşayan (ha sonra, üç memeli olduğu söylenen) ünlü bir azizeyi görmek için sık sık atla çöle gittiğini anlattı. Hastalıkları iyi etmekle ünlü bir kadın, ama ortaya çıkmak istemiyor. Nessim, ‘Evde olmadığı zamanlar ya adada balık avlıyordur ya da Taor’un yanındadır, ikisinden birinde,’ dedi.

«Çadıra vardığımızda yeni vaizi bir battaniyeye sarınmış yatarken bulduk, yaralı bir dişi deve gibi acı bir ses çıkararak hıçkırıyordu. Biz içeri girince sustu, ama titremesi hemen geçmedi. Utandık, hiçbir şey söylemedik, o gece derin bir suskunluk içinde yataklarımıza girdik. Gerçekten de çok önemli bir deneyim benim için!

«Bir süre uyuyamadım, olan biteni zihnimden geçiriyordum. Ertesi sabah şafakta kalktık (Mayıs ayı için çok soğuktu — çadır kaskatı donmuştu) güneşin ilk ışıkları göründüğünde biz atların sırtındaydık. Naruz iyice kendine gelmişti. İki parmağının arasında kamçısını fırıldak gibi çeviriyor, çiftlik kâhyalarına oyunlar yapıyordu, neşe içindeydi. Nessim’se biraz düşünceli, biraz dalgın gibi geldi bana. Uzun yolculuk oldukça sıkıcıydı, başları taçlı palmiyelerin yeniden yükseldiğini görünce çok sevindik. Karm Abu Girg’de kalıp geceyi orada geçirdik. İlkin anneleri ortada yoktu, onu akşam görmeye gitmemizi söylediler. Orada çok tuhaf bir sahneyle karşılaştık, galiba benim kadar Nessim de buna hazırlıklı değildi. Üçümüz birlikte gül bahçesinden küçük yazlık köşke doğru yürürken annesi

elinde bir fenerle kapıya çıktı, ‘Evet, çocuklar. nasıl geçti bakalım?’ dedi. Bunun üzerine Naruz diz üstü çöküp kollarını ona uzattı. Nessim’le ben şaşkın şaşkın bakıyorduk. Annesi gelip kollarını at gibi horuldayan, hıçkıran, aynı zamanda da uzaklaşmamız için bize işaret eden köylüye doladı. Nessim’in hemen gül bahçesine sıvıştığını görünce çok sevindim, ben de arkasına takıldım. Çok içten bir şaşkınlıkla, ‘Bu yepyeni bir Naruz, onun böyle yetenekleri olduğunu hiç bilmiyordum,’ diye yavaş sesle söyleniyordu.

«Daha sonra Naruz son derece büyük bir neşeyle eve döndü, birlikte kâğıt oynadık, *arak* içtik. Bana sonra Münih’te yaptırdığı tabancayı övünerek gösterdi. Suyun altında ağır bir zıpkın fırlatan, havalı bir tüfek. Bu yeni sualtı balıkçılığı yöntemini bana uzun uzun anlattı. Çok heyecanlı bir oyuna benziyordu, bir hafta sonu onunla birlikte balık avı yaptığı adaya gidip şansımı denemeliydim. Şu anda vaiz gitmiş, onun yerine bön küçük oğul gelmişti.

«Üff! Ben gittikten sonra sana yararlı olabilir düşüncesiyle dikkat çekici bütün ayrıntıları yazmaya çalışıyorum. Canını sıktıysa özür dilerim. Kente geri dönerken yolda Nessim’le uzun uzun konuştum, kafamda açıklanmamış hiçbir şey kalmadı. Kıpti topluluğun un siyasal açıdan bize çok yararlı olabileceği kanısına vardım; Maskelyne’e bunu doğru dürüst anlatabilirsem onun da kabul edeceğini düşünüyordum. Büyük umutlar!

«Böylece satranç tahtasını yeniden buna göre düzenlemek üzere, sevinerek Kahire’ye döndüm. İyi haberlerimi iletmek için Maskelyne’i görmeye gittim. Beni nasıl afallattı bilemezsin, öfkeden yüzü sözcüğün tam anlamıyla bembeyaz kesildi, burnu sıkılmış gibi oldu, kulakları tazı kulağı gibi bir parmak geriye kaydı. Sesi ve gözleri değişmemişti. ‘Yani sen araştırma konusu olan kişinin ta kendisine danışarak gizli bir rapor doldurmaya çalıştığını mı söylemek istiyorsun bana? Böyle bir şey haberalmanın bütün temel kurallarına aykırıdır. Gerçeği gizlemek için uydurulmuş bir öykünün tek sözcüğüne bile inanmak olası mıdır? Ömrümde böyle bir şey duymadım. Sen Savunma Bakanlığının belgesini bile bile geciktir, benim olgu-öğrenme örgütüme çamur at, bizim işimizi bilmediğimizi söyle Bu tür bir azarın gerisini bilirsin. Ben öfkelenmeye başladım. Soğuk bir sesle, ‘Ben bu işi on beş yıldır yapıyorum,’ dedi. ‘Bu işte silah kokusu, yıkıcılık kokusu aldığımı söylemeliyim. Sen benim haber kaynaklarıma güvenmiyorsun, bence seninkiler de komik. Neden belgeleri

Mısırlılar'a teslim etmiyorsun, onlar kendileri araştırsınlar.' Kuşkusuz bunu yapamazdım, o da biliyordu. Daha sonra Savunma Bakanlığından Londra'da bunun protesto edilmesini istediğini, 'düzeltme' istemesi için Errol'a da yazacağını söyledi. Kuşkusuz bunların hepsi beklenirdi. Ama bu kez ben onu başka bir yerden yakaladım. 'Bak,' dedim, 'senin bütün haber kaynaklarını gördüm. Hepsi Arap. Arap oldukları için de güvenilir olmaktan uzak. Efendi efendi anlaşmaya ne dersin? Aceleye gerek yok — Hosnani'ler konusunu hiç acele etmeden araştırabiliriz — ama yeni haber kaynakları bulmaya ne dersin — İngiliz? Yorumlar gene birbirini tutarsa sana söz veriyorum, ben bu işten vazgeçip bütün sözlerimi geri alacağım. Yoksa sonuna kadar savaşacağımı bilesin.'

« 'Senin düşündüğün haber kaynakları hangileri?'

«'Mısır Polis örgütünde Arapça konuşan, sözkonusu kişileri tanıyan birkaç İngiliz var. Neden onları kullanmıyoruz?'

«Uzun uzun bana baktı. 'Ama onlar da en az Araplar kadar sahtekâr. Nimrod gizli haberleri basına *satıyor.* Globe gizli haberler için ona ayda yirmi İngiliz lirası pey akçesi ödüyor.'

«'Başkaları vardır.'

«'Allah için var. Onları bir görseydin!'

«'Peki Darley var, seni bu kadar kaygılandıran toplantılara o gidiyor işte. Neden ondan yardım istemiyorsun?'

«'Bu tür kişileri içimize alarak örgütümün onurunu zedelemek istemem. Değmez. Güvenilir bir yol değil!'

«'Öyleyse neden ayrı bir şebeke kurmuyorsun — bırak Telford kursun. Özellikle bu kişiler için. Asıl örgüte *onları* hiç karıştırmazsın. Bunu kesinlikle yapabilirsin.'

«Yavaş yavaş gözlerini bana indirdi. 'İstersem yaparım,' diye onayladı. 'Bizi bir yere götüreceğine inansaydım. Ama götürmez.'

«'Peki neden denemiyorsun? Bir Büyükelçi gelip ikimiz arasında hakemlik edinceye kadar senin buradaki durumun karışık. Bu belgeyi verdiğimi, bu insanların hepsinin temizlendiğini düşün?' «'Peki n'olmuş?'

«'Eğer bunlar benim düşündüğüm gibi bu bölgedeki İngiliz siyasetine yararlı olacak kişilerse Mısırlıların onları daha tomurcukken koparmalarına izin verdiğin için kimse sana teşekkür etmeyecektir. Gerçekten de durum bu olursa sen...'

«‘Bu konuyu düşünürüm.’ Hiç düşüneceği falan yoktu, anlıyordum, ama düşünmüş galiba. Fikrini değiştirdi; ertesi günü telefon edip benim dediğim gibi yapacağını söyledi, ama ‘önyargısız’,- aramızdaki savaş bitmemişti. Belki de senin buraya atandığını duydu, dost olduğumuzu da biliyordu. Bilmiyorum.

«Uff! Sana söyleyebileceklerim hemen hemen bu kadar; gerisini buraya gelince kendin görürsün — kuraldışı, çapraşık, çokbiçimli, dolambaçlı, kaypak, karanlık, kapalı, çatallı, ya da düpedüz sapıkça ne varsa, hepsi burada var. Ben gittikten sonra sen burada güle güle otur! İlk elçilik görevinde çok başarılı olacağını biliyorum. Belki de bu bilgileri öğrendiğine hiç pişman olmayacaksın.

Saygılarımı sunarım,
Ludwig van Pursewarden.»

Mountolive bu belgeyi büyük bir özenle inceledi. Mektubun havası can sıkıcı, verilen bilgiler de biraz rahatsız ediciydi. Ama her elçilikte böyle bölünmeler olurdu; kişisel dertler, aykırı görüşler hep öne çıkardı. Bir an için acaba Pursewarden’in istediği yer değişikliğinin yapılmasına izin versem mi, diye düşündü; ama bu düşünceye baskın çıkan bir başkası onu caydırdı. İpleri elinde tutmak istiyorsa bu evrede kararsızlık göstermemeliydi — hatta Kenilworth’e karşı bile. Olayların kendi geleceğinin çevresinde kesin biçimlerini almasını beklerken bu kış görünümünün ortasında gezinip duruyordu. Sonunda Pursewarden’a çok düşünülmüş, birkaç kez yeniden kaleme alınmış gecikmeli bir notu diplomatik postayla gönderdi.

Sevgili P.,

İlginç verilerle dolu mektubun için teşekkür ederim. Oraya kendim gelmeden herhangi bir karara varmam olanaksız. Olaylar konusunda önyargıya kapılmak istemiyorum. Ama seni bir yıl daha Elçilikte tutmaya kararımı şimdiden verdim. Disiplin konusuna, sizin kançılaryadakilerin gösterdiklerini sandığım titizlikten daha fazlasının gösterilmesini isteyeceğim; orada kalmak düşüncesi senin pek hoşuna gitmese de benden yardımcılarını esirgemiyeceğini umarım. Bu konuda yapılacak çok şey var, ayrılmadan karar vermem gereken çok şey.

Saygılarımı sunarım,

David Mountolive

Arka çıkma ve eleştiri dozunu iyi ayarladığını düşünüyordu. Ama kuşkusuz Pursewarden onun yanında çalışacağını aklına getirseydi böyle ciddilikten uzak bir mektup yazmazdı. Gene de meslek yaşamına doğru bir biçim vermek istiyorsa, en baştan başlaması gerekmez miydi?

Ama Maskelyne'i başka yere sürüp Pursewarden'ı birinci siyasal danışmanlığa terfi ettirme kararını kafasında şimdiden almıştı. Gene de içinde hafif bir tedirginlik vardı. Ama yola gelmez dostundan bir kart alınca gülümsemeden edemedi: «Sevgili Büyükelçim,» diyordu, «haberlere üzüldüm. Burada o yüksek Eton'lılardan sürüyle var, içlerinden birini seçebilirdiniz... Her neyse. Hizmetinizdeyim.»

VI

Uçak alçaldı, yavaş yavaş yere, menekşe renkli akşam karanlığına doğru inmeyi başladı. Rüzgârın oyguladığı tekdüze kum tepecikleriyle kahverengi çöl, yerini deltanın bellekte kalmış kabartma bir haritasına bıraktı. Boz renkli ırmağın uyuşuk kıvrımları tam uçağın altındaydı, ırmağın ütünde küçük küçük noktalara benzeyen tekneler geziyordu. Issız haliçler, kum setler — kuşlarla balıkların gizlendikleri, kıyı gerisinin boş, insansız bölgeler? Arasıra ırmak bir bambu dalı gibi ikiye ayrılıyor, üstünde incir ağaçları, minaresi, kurumaya yüz tutuş hurma ağaçları olan bir adanın çevresini dolanıyordu — sıcak hava, seraplar, ıslak sessizlik yüklü dümdüz, bitkin bir doğa parçasında derin kırışıklıklar oluşturan hurma ağaçlarının tüy gibi bir yumuşaklığı vardı. Boz renkli suyun kalın sınır çizgileriyle çevrelenmiş zift gibi bataklık dilimleri arasında, şurada burada işlenmiş toprak parçaları sanki kareli yünlüden eski bir atkının büyük emeklerle örülüp onarılmış yerlerine benziyorlardı. Şurada burada el boğumu gibi fırlamış pembe kireç taşları.

Uçağın küçük kamarası korkunç sıcaktı. Mountolive üniformasının içinde sıcaktan pişiyordu. Terziler bütün ustalıklarını döktürmüşlerdi — eldiven gibi oturuyordu üstüne; ama *ağırlığına* ne demeli, tam bir boks eldiveni. Haşlanıyordu. Terlerin göğsüne aktığını duyumsadı, gıdıklanıyordu. Birbirine karışan sevinç ve kaygı, mide bulantısına dönüştü. Uçak mı tutmuştu yoksa — ömründe ilk kez? Sakın ha. Elden geçmiş bu şık, fiyakalı şapkanın içine kusmuk rezil bir şey olurdu. «Beş dakika sonra inmiş olacağız.» Bu sözler bir bloknot kâğıdının üstüne karalanmıştı. İyi. İyi. Başını makine gibi salladı, o müzikli-komedi nesnesiyle yüzünü yelpazelemekte olduğunu farketti. Neyse canım, kendisine yakışıyordu. Yakışıklılığını bir aynada görünce çok şaşırdı.

Yavaşça daire çizerek indiler, leylâk rengi alacakaranlık onları karşılamak için yükselmişti. Sanki bütün Mısır bir mürekkep kuyusunun içine bir tül gibi iniyordu. Kum savruntularının altın renkli fırıldaklarının arasından minarelerin sivri tepeleri, ünlü türbelerin kuleleri göründü; Moquattam tepeleri pembeydi, tırnak gibi sedefli.

Kendisini resmen karşılamakla görevli üst yöneticiler hava alanında öbek öbek toplanmışlardı. İki yanda karılarıyla birlikte kendi personeli duruyordu — hepsi sanki bir bahçe-toplantısına gelir gibi şapkalar, eldivenler giymişlerdi. Gene de herkes bol bol ter döküyordu, hem de sel gibi. Mountolive parlak ayakkabılarının altında *terra firma*'yı[33] duyumsadı, rahat bir soluk aldı. Toprak neredeyse uçaktan daha sıcaktı, ama mide bulantısı geçmişti. El sıkışmak için kararsızca öne ilerledi, bu üniformayı giydikten sonra artık her şeyin değişmiş olduğunu anladı. Yalnızlık duygusu yüzüne bir şamar gibi indi — çünkü Büyükelçi sıfatı kendisine *saygı* gösteren sıradan insanlarla dostluğa artık izin vermiyordu. Üniforması onu çelik tellerden örülme bir zırh gibi sarıyor, insanlar arası doğal ilişkiler dünyasına kapalı tutuyordu. «Aman Tanrım! *Rütbeme* saygı göstermekle yükümlü kişilerde normal, insanca bir tepki uyandırmaya çalışmakla geçecek bütün ömrüm!» diye düşündü. «Sussex'teki o korkunç papaza benzeyeceğim: Dik ve yüksek yakasına karşın hâlâ öteki insanlar gibi biri olduğunu kanıtlamak için hep alçak sesle küfredermiş!

Ama bir an süren bu yalnızlık krizi yeni bir üstünlük duygusunun sevinciyle yok oldu. Artık bu büyüden sonuna kadar yararlanmaktan başka yapılacak bir şey yoktu; insanın hiç kendini suçlamadan, yakışıklılığının, yetenekliliğinin bilincini taşımaya hakkı yok muydu? Kusursuz bir Arapça'yla selamladığı en dış halkadaki Mısırlı görevliler üstünde kendini kanıtladı. Bütün yüzlerde açılan gülücükler, kutlayan bakışların ırmağına karıştı. İlk konuşmasını yaparken flaş lambalarının ani parıltılarına yandan poz vermeyi de bildi. Sevimli bir çekingenlikle Arapça olarak söylenmiş, okşayıcı, yavan sözler, gösterişi seven gazeteci topluluğu arasında neşe ve heyecan mırıltılarına yol açtı.

Bando birden karman çorman bir şeyler çalmaya başladı, acınacak kadar yanlış sesler çıkıyordu; nasılsa çeyrek tonlarla çalınan bir Avrupa ezgisinin kederli yinelemelerinin gerisinde kendi ulusal marşlarını tanıyabildi. Çok şaşırtıcıydı, gülmemek için kendini zor tuttu. Misyoner polis örgütü sürgülü trombon kullanımında Mısır ordusunu kendisine örnek alırdı. Ama bunlar hiç hazırlıksız, birbirini tutmaz bir şeyler çalar gibiydiler, sanki maşa-kürek-demir çubuk gibi ocak takımlarıyla çok eski zamanlardan kalmış tuhaf bir müzik türünü (Palestrina mı?) seslendiriyorlardı. Dimdik, hazırolda duruyordu. Bandonun önünde cam gözlü yaşlı bir Binbaşı vardı, o

da hazıroldaydı — pek dimdik sayılmasa da. Sonra bitti. Nimrod Paşa, «Bando için özür dilerim, efendim,» diye fısıldadı. «Derme çatma bir takım kurduk. Müzikçilerin çoğu hasta da.» Mountolive ciddi ciddi, anlayışla başını sallayıp daha sonra yapılacak şeye geçti. Aşırı sert bakışlarla şeref kıtasını tepeden tırnağa süzerek yürüdü; adamlar kötü kötü susamyağı ve ter kokuyorlardı, içlerinden bir-ikisi kibarca gülümsedi. Bundan çok hoşlandı. Gülümseyerek karşılık verme isteğini bastırdı. Sonra geriye dönüş yapıp başlarına parlak kırmızı çiçek saksıları giymiş, gene terli, kötü kokulu Protokol bölümüne saygı görevini tamamladı. Orada iyice olgunlaşmamış karpuz dilimleri gibi dudaklar birbiri ardına açıldı. Arapça konuşan bir Büyükelçi! Maskelerinin en etkileyicisi olduğunu bildiği güleryüzlü, saygı ifadesini takındı. Bunu öğrenmişti. Hafif çarpık gülümsemesi sevimliydi — kendi personeli bile, ama özellikle karıları, gözle görülür biçimde kendisinden hoşlanmıştı, bunu görmekten gurur duydu. Hepsi gevşemiş, tuzaklı bakışlarını ona çevirmişlerdi. Mountolive sekreterlerin her birine söyleyecek birkaç söz bulmuştu.

Sonunda büyük araba onu alıp Nil kıyısındaki Elçilik konutuna sarsıntısızca götürdü. Konutu dolaştırıp göstermek, evde çalışan personelle tanışmak için Errol da onunla geldi. Yapının büyüklüğü, güzelliği heyecan vericiydi, aynı zamanda göz korkutucu. Bunca odayı istediği gibi kullanabilecek olmak, bir erkeği bekârlıktan caydırmaya yeterdi. Neredeyse üzüntülü bir sesle, «Ama konuk ağırlamak için sanırım bunlar gerekli,» dedi. Görkemli balo salonunda dolaştı, limonluklardan, taraçalardan geçip, taa kakao renkli Nil'in sularına kadar uzanan yeşil çimenliğe baktı, ev seslerle yankılanıyordu. Dışarıda, kaz boyunlu fıskiyeler gece gündüz demeden hışırdayarak dönüyor, zümrüt yeşili kaba otları ıslatarak diri kalmalarını sağlıyorlardı. Gereksiz renkli camlarla süslü, gösterişli banyoda soyunup soğuk duş alırken fıskiyelerin iç çekişlerini duydu; Errol'u, yemekten sonra görüşmek üzere, başından savdı. İçtenlikle, «Yorgunum,» dedi, «Tek başıma sakin bir akşam yemeği yemek istiyorum. Ne sıcak! Bu sıcağı unutmamam gerekirdi, ama unutmuşum.»

Nil yükseliyor, yıllık sel baskınlarından sonra yazları buğulaşan ıslaklıkla havayı doyuruyor, Elçilik bahçesinin ucundaki duvara, zift gibi, azar azar tırmanıyordu. Yarım saat kadar yatakta uzanıp Elçiliğin girişinde duran arabalara, holden gelen ayak seslerine kulak verdi. Bütün personel, kırmızı maroken kaplı o cafcaflı ziyaretçi defterini imzalamaya gelmişti.

Yalnızca Pursewarden görünmedi. Hala saklanıyor olmalıydı? Mountolive ilk fırsatta onu biraz hırpalamaya karar verdi; öteki personelin önünde kendisini zor durumda bırakacak birtakım saçmalıklara artık göz yumamazdı. Dostu onu yetkisini kullanmak gibi hiç de hoş olmayan şeylere zorlamazdı inşallah — Tanrı göstermesin. Gene de...

Biraz dinlendikten sonra uzun taraçanın bir köşesinde yalnız başına yemeğini yedi; pantolonunun üzerine gömlek giymişti, ayağında sandaletler vardı. Sonra ayağındakileri çıkartıp projektörle aydınlatılmış çimenlikten ırmağa doğru yalınayak yürümeye başladı, çıplak tabanlarında parlak renkli çimlerin sivri uçlarını duyumsuyordu. Ama bunlar Afrika cinsi kaba çimlerdi, fıskiyelerin altında bile, sanki kepek hastalığına yakalanmış gibi, dipleri tozluydu. Kuyrukları Argus gözlü üç tavuskuşu gölgelerle dolaşıyordu. Gökyüzünün kadife karası, yıldızlarla tozlanmıştı. Evet, gelmişti işte — hem de sözcüğün gerçek anlamıyla. Pursewarden'ın bir kitabından bir yer anımsadı: «Yazar, yeryüzündeki yaratıkların en yalnızı...» Elindeki viski bardağı buz gibi soğuktu. Esintisiz karanlıkta otların üzerine uzanıp gözlerini gökyüzüne dikti, hemen hemen hiçbir şey düşünmüyordu, bahçenin sonunda yükselen ırmak suları gibi azar azar, sessizce yükselen uykuya bıraktı kendini. Gücüne bunca inandığı, böylesine kararlı olduğu bir sırada yüreğindeki bu ince keder de neyin nesiydi? Bilmiyordu.

Errol çabucak yenmiş bir akşam yemeğinden sonra uygun zamanda geri dönmüş, şefini temiz çimlerin üzerine deniz yıldızı gibi serilmiş, neredeyse uyurken bulmaktan çok hoşlanmıştı. Resmilikten uzak bu tür davranışlar güzel belirtilerdi. Mountolive'in bütün iyiliği üzerindeydi, «Zili çal, içki iste, sonra da buraya gel otur; burası az buçuk serin. Irmaktan hafif bir esinti geliyor,» dedi. Errol söylenenleri yapıp yanına geldi, çekine çekine otların üzerine oturdu. Genel durumu konuştular. Mountolive, «Biliyorum, bütün personel yazın İskenderiye'ye taşınmayı sabırsızlıkla bekliyor. Komisyonda küçük bir görevli olarak çalışırken ben de öyle yapardım. İtimatnamemi verir vermez bu boğucu yerden gideceğiz. Kral üç gün sonra divanı toplamayacak mı? Evet, havaalanında Abdel Latif'ten öğrendim. Güzel. Öyleyse yarın bütün sekreterleri eşleriyle birlikte çaya davet etmek istiyorum; akşam da küçük görevlileri kokteyle çağırırız. Özel bir tren bulup resmi belge sandıklarını yükleyene kadar başka işler bekleyebilir. İskenderiye'den ne haber? » dedi.

Errol hafifçe gülümsedi. «Her şey yolunda efendim. Yeni Elçilik heyetlerinin gelişiyle her zamanki itiş kakış başladı; ama Mısırlılar işin üstesinden geldiler. Protokol bize olağanüstü güzel bir elçilik konutu buldu, çok güzel bir yazlık kançılaryası, daha başka bölümleri de var. Her şey çok iyi. Ev dışında Kançılarya için de birkaç adama gereksinimimiz olacak, bir nöbet çizelgesi hazırladım, böylece sırayla hepimizin üç hafta tatil yapma şansımız olacak orada. Evdeki personel sürekli kalabilir. Sanırım, birtakım davetler vereceksinizdir. Saray iki hafta kadar sonra taşınıyor. Sorun yok.»

Sorun yok! Rahatlatıcı bir söz. Mountolive içini çekip sustu. Irmak suyunun karşı yakasındaki karanlığın içinde hafif bir gürültü koptu, an kovanı uğultusuna benzer bir uğultu da vardı; *sistrum*un[34] sert ve titrek takırtısına şarkı ve kahkaha sesleri karışıyordu. «Nasıl da unutmuşum? İsis'in Gözyaşları! Bu gece Gözyaşı Gecesi, öyle değil mi?» Errol çekingence başıyla onayladı, «Evet, efendim.» Irmak ince, alımlı filikalarla dolacak, gitar ve insan sesleriyle çınlayacaktı. İsis-Diana gökyüzünde parlak görünecekti, ama burada, projektörle aydınlatılmış çimenlik beyaz ışıklı bir koza oluşturuyor, dışında kalan gece göğünü karartıyordu. Gözlerini karanlığa dikip takımyıldızları aradı. «Evet, hepsi bu kadar,» dedi. Errol ayağa kalktı, boğazını temizledi: «Pursewarden ortalarda görünmedi, çünkü grip.» Böyle bir sevgi bağlılığının iyiye işaret olduğunu düşündü Mountolive. Gülümsedi. «Hayır, seni üzdüğünü biliyorum. Uzatmaması için gerekeni yapacağım.» Errol sevinçli bir şaşkınlıkla ona baktı. «Teşekkür ederim, efendim.» Mountolive yavaş yavaş eve doğru sürükledi onu. «Maskelyne'le de yemek yemek istiyorum. Uygunsa yarın akşam.»

Errol ağır ağır başını salladı. «Kendisi havaalanındaydı, efendim.» — «Görmedim. Lütfen sekreterime söyle, yarın akşam için bir çağrı kartı yazsın. Ama daha önce telefonla arayıp bir söyleyin, uygun değilse bana haber verirsiniz. Sekiz on beşte, smokinli.»

«Peki, efendim.»

«Yeni bir düzene girdiğimize göre onunla özellikle konuşmak, onun yardımlarını rica etmek istiyorum. Zeki bir askermiş, bana öyle söylediler.»

Errol duraksadı. «Pursewarden'la aralarında biraz sertçe konuşmalar geçti. Şu geçtiğimiz hafta neredeyse elçiliğimizi kuşatmaya aldı. Zeki olmasına zeki ama... biraz kalın kafalı mı desem?» Kararsızdı Errol, daha çok konuşmak istemezmiş gibi görünüyordu. Mountolive, «Peki, onunla

ben kendim konuşur, bir çözüm yolu bulurum. Yeni düzenleme sanırım herkese uygun gelecek, üstat Pursewarden'a bile,» dedi.

Birbirlerine iyi geceler dilediler.

Ertesi gün Mountolive için tanıdık alışılmışlıklarla dolu bir gündü, ama şimdiki konumu oldukça değişikti denilebilir, çünkü herkes onu görünce ayağa fırlıyordu. Bu hem hoş, hem de rahatsız edici bir şeydi; ta müsteşarlık kademesine yükselinceye kadar, her düzeydeki astlarıyla rahatlık temeline dayanan ilişkiler kurmayı becermişti. Kançılarya Muhafız Bölüğünün izbandut denizcileri bile onunla dozu iyi ayarlanmış bir rahatlıkla, dostça ve eşit düzeydeymiş gibi konuşurlardı. Şimdiyse çekingenlik gösteriyor, neredeyse savunmaya geçiyorlardı. Yeni rolüne boyun eğerken, bunların gücün acı meyveleri olduğunu düşündü.

Gene de ilk karşılaşmalar aksaksız geçti, hatta personeline verdiği akşam partisi öylesine iyiydi ki, hiç kimse ayrılmak istemedi. Yemek için üstünü değiştirmeye geç kaldı, banyo yapıp giyinmiş olarak geldiğinde, sevimsiz oturma salonunda beklerken buldu Maskelyne'i. Ayağa kalkıp, soğuk ve donuk bir durgunlukla elini uzatan asker, «Ooo, Mountolive! Merakla sizin gelmenizi bekliyordum,» dedi. Mountolive bütün gün gördüğü saygıdan sonra bu kişi tarafından böyle ünvansız bırakılınca, birden alınır gibi oldu. («Aman Tanrım,» diye düşündü, «yoksa bende gizli bir taşralılık mı var?»)

«Sayın Tuğgeneralim,» diye başlayan sözlerinde sonuç olarak küçük, ama farkedilir bir soğukluk vardı. Maskelyne'in Dışişleri Bakanlığının değil de, Savunma Bakanlığının bir adamı olduğunu vurgulamak için böyle demişti belki de? Çok beceriksizce yapmıştı bunu. Gene de, yalnızlığı yüzünden okunan bu yorgun gözlü, yavan sesli, sıska adamı ilgi çekici buluşuna canı sıkıldı Mountolive'in. Çirkinliğinde kaya gibi sağlam bir incelik vardı adamın. Eskiden kalma yemek kılığı pek iyi ütülenmemiş, fırçalanmamış da olsa, hem kumaşı, hem de kesimi birinci sınıftı. Maskelyne yanı yöreyi kollayarak tazı çenesini bardağına yaklaştırıyor, içkisini ağır ağır, sakince yudumluyordu. Mountolive'i büyük bir soğukkanlılıkla inceledi. Bir süre ev sahibi-konuk gibi, o biçimsel nezaket cümleleriyle konuştular; o kuru, güven vermeyen tutumuna karşın, onu gene de sevdiğini farkedince biraz bozuldu Mountolive. Birden onun kişiliğinde, tıpkı kendisi gibi, hayata belli bir anlam vermekte kararsız birini görür gibi oldu.

Çimenlikte yemeklerini yerlerken uşakların varlığı genel konular dışında bir şey konuşmalarına izin vermemişti. Bir fırsat çıkana kadar beklemeye razı görünüyordu Maskelyne. Yalnızca bir kez Pursewarden'ın adı geçti, o zaman da sanki o anda aklına geliveren bir şeyleri söylermiş gibi,

«Evet. Evet. Pek tanımıyorum onu, kuşkusuz, resmi ilişkiler dışında. Ne tuhaf değil mi, babası — yanılıyor olamam, çünkü bu ad pek sık duyduğum bir ad değil — savaş sırasında benim bölüğümdeydi. Savaş Nişanı kazandı. Gerçekte, adını günlük emirde ben anmıştım, böylece nişana aday yapmış oldum onu: Kuşkusuz işin tatsız angarya yanı da bana düşerdi. Oğlu o zamanlar küçük bir çocuktu herhalde. Elbet, yanılıyor da olabilirim, önemli de değil zaten,» dedi.

Mountolive'in merakı dürtüklendi. «Gerçekten de galiba siz haklısınız, bana bir keresinde böyle bir şeyden sözetmişti. Bu konuyu kendisiyle hiç konuştunuz mu?» dedi.

"‘Yok canım, hayır! Neden konuşayım.»

Hafifçe afallamış gibi görünüyordu Maskelyne. «Oğlu aslında... bana göre biri değil,» dedi. Hiçbir kötü niyeti olmaksızın, yalnızca bir olguyu dile getirir gibi sakince söylemişti bunu. «O... ben... şey, bir zamanlar onun bir kitabını okumuştum.» Sanki bunu söylemekle her şeyi söylemiş oluyormuş gibi durdu; sanki bu konuyu bir daha açılmamacasına kapatmış gibi.

«Yürekli bir adamdı herhalde,» dedi Mountolive, kısa bir suskunluktan sonra.

Konuğu, ağır ağır ve düşünceli bir biçimde yanıtladı: «Öyleydi — belki de değildi.» Bir an sustu. «İnsan bilemiyor. Gerçek bir asker değildi. Buna cephede sık sık tanık olurduk. Yapılan yiğitlikler bazen yüreklilikten olduğu kadar, korkaklıktan da olabilir. İşin tuhafı da bu ya. Onun davranışı, özellikle söylemem gerekirse, hiç de askere yakışacak bir davranış değildi. Tuhaf değil mi?

«Ama,» diyerek Mountolive karşı çıktı.

«Ne demek istediğimi açıklamama izin verin. Gerekli kahramanlıkla gereksizi arasında fark vardır. Bir asker olarak kendisine öğretilenleri anımsasaydı, o yaptıklarını yapmazdı. Belki bu sözüm kaçamaklı gibi gelebilir size. Sözcüğün tam anlamıyla pusulayı şaşırdı, düşünmeden hareket etti. Bir insan olarak ona büyük bir hayranlığım var, ama asker

olarak değil. Bizim hayatımız çok daha fazla titizlik isteyen bir hayattır, bilim gibi şeydir yani, ya da öyle olmalıdır.»

Sözcükleri tane tane söyleyerek sert ve düşünceli konuşuyordu. Bu konunun kendi kendine sık sık tartıştığı bir konu olduğu belliydi.

«Hayret,» dedi Mountolive.

«Yanılıyor olabilirim.»

Sessiz ayaklı uşaklar, onları şarap ve purolarıyla başbaşa bırakıp çekildiler sonunda. Maskelyne ziyaretinin asıl konusuna değinmekte bir sakınca görmedi. «Umarım sizin siyasal şubeyle bizim aramızda çıkmış olan bütün anlaşmazlıkları incelemişsinizdir. Son derece şiddetli anlaşmazlıklar; onları çözmeniz için sizi bekliyorduk.»

Mountolive başını salladı. Çok hafif bir can sıkıntısıyla (sıkboğaz edilmekten hoşlanmazdı), «Benim açımdan her şey çözülmüş durumda. Salı günü sizin generalinizle görüştüm, yeni bir düzenleme yaptım, beğeneceğinizden kuşkum yok. Bu hafta size çalışmalarınızı Kudüs'e aktarmanızı bildiren bir yazı gelecek, Kudüs sizin genel karargâhınız olacak. Böylece, kıdem ve öncelik hakkı sorunları çözülmüş oluyor. Burada, kendisi sivil olduğuna göre, Telford yönetiminde bir temsilcilik bırakabilirsiniz, ama kuşkusuz alt kademe bir temsilcilik olur bu. Kolaylık açısından o temsilcilik bizimle çalışır, bizim haberalma şubemizle ilişkide olur,» dedi.

Bir sessizlik oldu. Maskelyne purosunun külünü inceliyordu, o sırada ağzının kıyısında hafif bir gülümseme dolaştı. Yavaşça,

«Demek, Pursewarden kazandı. Güzel, güzel!» dedi.

Gerçekte hiçbir kötülük taşımıyor gibi görünen bu gülümseme, Mountolive'i hem şaşırttı, hem de onuruna dokundu.

«Pursewarden Savunma Bakanlığının bir belgesini geciktirmekten dolayı kınanmakta; öte yandan, o belgenin konusunu ben de tesadüfen biraz biliyorum, bizden herhangi bir davranışta bulunmamızı istemeden önce o belgeyi daha esaslı tamamlamak isteyeceğinizi kabul ederim.»

«Aslında çalışıyoruz; o Hosnani için pusuda bekliyor Telford, ama Pursewarden'ın önerdiği kimi adaylar, biraz... nasıl desem, yumuşak söylemek gerekirse, önyargılı. Gene de Telford onun dediğine uyup o adamları çalıştırıyor. Ama... birisi, şu sıralar Bayan Hosnani'nin gönlünü avutanı, basına haber satıyor. Scobie adında biri daha var, o derseniz kadın kılığına girip İskenderiye limanında dolanıyor — kılık değiştirerek polislik

yaptığını düşünmek safdillik olur. Her şeye karşın, örgütü Telford'un ellerine teslim edip biraz daha ciddi bir şeyle uğraşmak beni daha çok memnun eder. Ne insanlar, Tanrım!»

«Henüz durumları bilmediğim için bir şey söyleyemiyorum. Ama inceleyeceğim...

«Size bir örnek vereyim de ne derece yetkili olduklarını görün. Geçen hafta Telford, Scobie denen o polisten sıradan bir şey yapmasını istemiş. Suriyeliler dalavere çevirmek istedikleri zaman diplomatik kurye kullanmazlar; posta torbasını bir kadına, konsolos yardımcısının yeğenine verirler, o da trenle Kahire'ye götürür. Biz, özellikle, bir torbanın içindekileri görmek istiyorduk, onda gemilere yüklenen silahların ayrıntılı bilgisi var sanıyorduk. Scobie'ye uyku ilaçlı çikolatalar verdik, uyku ilaçlısı açıkça işaretlenmişti. Yapacağı tek şey kadını birkaç saat uyuttuktan sonra torbayı alıp yürümekti. Ne oldu biliyor musunuz? Kahire'de trende uyurken buldular polis hafiyesini, neredeyse yirmi dört saat uyanmadı. Amerikan hastanesine yatırmak zorunda kaldık. Anladığım kadarıyla, o kadının kompartımanında otururken, tren birden sarsılınca paketin içindeki çikolatalar tersine dönmüş. Kuşkusuz, bizim büyük bir özenle işaretlediğimiz çikolatalar da öyle. Hangisinin işaretli olduğunu hatırlayamamış ve o telâşla ilaçlı olanı kendisi yemiş. Şimdi sorarım size...»

Bu öyküyü anlatırken, Maskelyne'in şakası olmayan bakışları parlamıştı. Sertçe şunları ekledi: «Böyle insanlara güvenilir mi?».

«Size söz veriyorum, Pursewarden'ın önerdiği kişilerin uygun olup olmadığını araştıracağım; gene söz veriyorum, belgeleri bana havale ederseniz hiçbir engelleme olmayacak, bu tür başına buyruk davranışlar bir daha olmayacak.»

«Teşekkür ederim.»

İzin istemek için ayağa kalktığında gerçekten de gönül borcu duyarmış gibi görünüyordu. Kapıda bekleyen bayraklı resmi arabayı eliyle geri çevirdi, «Sağlığa yararlı bir akşam yürüyüşü» gibi bir şeyler mırıldandı. Smokinini gizleyen ince bir pardösü giyerek özel araba yolundan aşağı yürüdü. Mountolive ön kapıda durup, sokak lambalarının sarı ışık gölcüklerine gire çıka ilerleyen, uzaklaştıkça tuhaf bir biçimde boyu daha da uzayan o sırık gibi ince uzun karaltıyı izledi. Yorgunluk ve rahatlamanın etkisiyle içini çekti. Günü çok yüklü geçmişti. «Maskelyne işi bu kadar.»

Yatmadan önce sessizlikte bir içki daha içmek üzere ıssız çimenliğe döndü. Her şeye karşın o gün tamamlanan işler hiç de fena değildi. Bir düzine sevimsiz işten kurtulmuştu, Maskelyne'e geleceğiyle ilgili şeyleri söylemek belki de bu görevlerin en zoruydu. Artık rahat bir soluk alabilirdi.

Ama yukarıya çıkmadan önce bir süre sessiz evde dolaştı, bir odadan bir odaya geçiyor, düşünüyor, gebe olduğunu öğrenen bir kadının gizli gururuyla, güce kavuşmanın bilgisine sıkıca sarılıyordu.

VII

Başkentteki resmi görevlerini kendi içine sinecek şekilde tamamladıktan sonra, Saray'dan önce davranıp karargâhını ikinci başkent İskenderiye'ye taşıması için hiçbir engel kalmamıştı. Buraya kadar her şey yolunda gitti. Kral, Arapça'sının akıcılığını övmüş, topluluk önünde dili yerli yerinde kullanabilmesi de basının gözdesi olmasını sağlamıştı, alışılmadık bir ayrıcalıktı bu. Bu günler hangi gazeteyi açsa kendi resimleriyle karşılaşıyordu, yüzündeki o yamuk, o çekingen gülümsemeyle. Gazetelerden kesilmiş resimler tomarını karıştırırken şöyle düşünüyordu: «Aman Tanrım, yavaş yavaş kendimi kendim bile mi dayanılmaz buluyorum?» Resimler çok güzeldi; aklaşan şakakları, keskin yüz çizgileriyle yakışıklılığına diyecek yoktu. «Ama kültürden gelen alışkanlık, insanı kendi çekiciliğine karşı korumaya yetmez. Hiç hoşlanmadığım bir toplumsal yaşamın bu yumuşak, kolay yavanlıklarının içine diri diri gömüleceğim.» Çenesini bileğine dayayıp düşündü: «Leyla niçin yazmıyor? Gelecek hafta İskenderiye'ye gidinceye kadar bir haber alır mıyım ki?» Ama hiç değilse, Kahire'den ayrılırken arkasında iyi bir esinti bırakıyordu. Öteki yabancı elçiler onun başarısı karşısında çılgına dönmüşlerdi.

Hamarat Errol'un ve konut personelinin çabalarıyla örnek bir çabuklukta tamamlandı taşınma işi. Kendisi istediği kadar ağırdan alabilirdi, çünkü Dışişlerinin bütün eşyası özel trene yüklenmişti, burada bulunmadıkları süre içinde kendilerini çalışıyor göstermelerine yarayacak bavullar, sandıklar, üstlerinde yaldızlı markalar bulunan kırmızı posta kutuları ... Kahire artık dayanılmayacak kadar sıcaktı. Oysa tren çölün içinden deniz kıyısına doğru gıcırtıyla ilerlerken, onların yürekleri kuş gibi hafifti.

Taşınmaya en elverişli zaman buydu, çünkü kötü hamsin rüzgârları sona ermiş, kent yazlıklarını giymişti: Corniche boyunca sıralanmış renkli tenteler, savaş gemilerinin kara kulelerinin altında kat kat uzanan, yelkenlerle süslenmiş Yat Limanı'nı çevreleyen renk renk filikalar. Yaz şölenleri zamanı gelmişti, böylece Nessim geri dönen dostu için çoktandır sözünü ettiği şöleni verdi. Görülmemiş bir şenlikti, Mountolive'e saygılarını sunmak için bütün İskenderiye gelmişti, sanki hayırsız oğlan

geri dönmüş gibi, oysa Nessim ve ailesi dışında pek az kişiyi tanıyordu. Ama Balthazar ve Amaril'le — her zaman birlikte gezen, her zaman birbirlerine takılan iki doktorla — dostluğunu tazelemek hoşuna gitmişti; sonra Avrupa'da tanıştığı Clea'yla. Akşam denizinin üstünde solan güneş ışığı metal çerçeveli geniş pencerelerde tutuştu, kendisi erimeden önce onları erimiş elmaslara dönüştürdü, sonra Mısır'ın mavimsi yeşil alacakaranlığında yeniden yumuşadı. Perdeler kapanmıştı, şu anda yüzlerce mumun alevi uzun masaların beyaz örtülerinde donuk donuk parlıyor, kadehlerin ince uzun ayakları arasında göz kırpıyordu. Tam eğlence zamanıydı, çünkü balolar, at gezintileri, havuz partileri başlamıştı, ya da hepsinin eli kulağındaydı. Denizden esen serin rüzgârlar ısıyı düşürüyordu, hava tatlı ve canlıydı.

Mountolive kendisini olayların bildik akışına büyük bir güven, neredeyse mutluluk duygusuyla bıraktı. Nessim, deyim yerindeyse, bir resim gibi duvardaki özel yerine yerleşmişti, sonra Justine'in eşliği — yanıbaşında duran şu esmer yüzlü, göz kamaştırıcı güzellik — onun dış dünyayla ilişkilerini bozmaktan çok, daha da güçlendirmişti. Mountolive, Justine'den hoşlandı, sevecen bir merak ve hayranlıkla parlayan kara gözlerinin bakışını sevdi. Çok güzel bir çift oluşturuyorlar, diye düşündü, neredeyse içinde hafif bir kıskançlık duyarak: Çocukluklarından bu yana birlikte çalışmak üzere yetiştirilmiş, birbirlerinin içlerinden geçen isteklere, gereksinimlere içgüdüsel olarak karşılık veren, birbirlerinin yardımına tam zamanında gülümseyerek yetişen iki insan gibi. Güzelliğine, çekingenliğine, az konuşur görünmesine karşın, Mountolive onun cümlelerinin arasından birden fırlayıveren hoş bir açıksözlülük yakaladığını sandı — sanki sıcaklık fışkırtan gizli bir kaynaktan geliyormuş gibi. Kocasına kendisi kadar yürekten değer veren birini bulmak hoşuna mı gitmişti acaba? Elini kötülüksüzce, kayıtsızca sıkışı ona bu düşünceyi vermişti, heyecan verici sesiyle, «Öylesine uzun bir süredir sizden David diye sözedildiğini duyuyorum ki, sizi başka türlü çağırmam güç olacak,» dediği zaman da öyle. Nessim'e gelince, ayrı kaldıkları süre içinde hiçbir şey yitirmemiş, bütün inceliklerini korumuş, ancak o inceliklere, böylesine taşralı bir çevrede kendisini dikkat çekecek kadar Avrupalı gösteren, deneyimden gelme bilgeliğin ağırlığını katmıştı. Örneğin, Mountolive'in resmi göreviyle ilişkili olabilecek herhangi bir konudan hiç sözetmeme inceliğini göstermesi doğrusu çok hoş bir şeydi — hem de sık sık birlikte at

gezintileri yapmalarına, avlanmalarına, yüzmelerine, tekneyle dolaşıp resim yapmalarına karşın böyleydi bu. İletmesi gereken siyasal nitelikli haberleri Pursewarden aracılığıyla iletmeye özen gösteriyordu. İşle eğlenceyi birbirine karıştırarak ya da Mountolive'i görev duygusuyla arkadaş sevgisi arasında bocalamak zorunda bırakarak dostluklarını tehlikeye atmıyordu.

En güzeli de Pursewarden'ın kendisinin yükseltildiği yeni görevine olumlu tepki göstermiş olmasıydı ve «yeni bir sayfa açmak» dediği şeyi yapar gibiydi. Yalnızca elçiliğin şeflerinin kullanmaya yetkili olduğu o korkunç kırmızı mürekkeple yazılmış birkaç sert pusula onu yola getirmiş, ondan « adam olma» sözü almıştı. Söz verdiği gibi yaptı. Tepkisi gerçekten de çok içtendi. Mountolive, kendi sınırlarının dışına taşmamakta ya da onu kolay bağımlılıklarla kuşkular arasında bırakmamakta kararlı olan bir sağduyuya güvenebileceğini görmenin rahatlığını, gönül borcunu duyuyordu. Başka? Evet, yeni yazlık konut çok güzeldi, Rüşdi sırtlarında çamlarla kaplı serin bir bahçenin içindeydi. İki tane son derece iyi, sert zeminli tenis kortu vardı, bütün gün raket sesleriyle çınlıyordu. Bütün personel yeni patrondan hoşnut görünüyordu. Ama... Leyla'nın suskunluğu hala anlaşılır gibi değildi. Derken, bir akşam Nessim ona bir zarf uzattı, üzerindeki yazıyı tanımıştı. Yalnız kaldığı zaman okumak üzere mektubu cebine koydu.

«Mısır'a dönüşün — belki sen de tahmin etmişsindir? — beni nedense allak bullak etti: Bütün düzenimi bozdu. Her bir parçam bir yana dağıldı, bir türlü bir araya getiremiyorum. Kafamı karıştırdı, kabul ediyorum. Düş dünyamda öylesine uzun bir süredir — hem de yapayalnız — seninle birlikte yaşıyordum ki, şimdi seni neredeyse yeniden türetmek, yeniden hayata kavuşturmak zorundayım. Belki de bu geçen yıllar süresince sana kendimce bir suret çizerek kara çaldım? İnsanların, ışıkların, siyasal yaşamın ortasında devinen etli kanlı bir büyük adam değil de, belki yalnızca bir varsayımsın. Henüz kendi doğrumu gerçeklikle karşılaştırabilecek cesaretim yok; korkuyorum. Ne yapacağını bilmez görünen bu dikkafalı ahmak kadına karşı sabırlı ol. Kuşkusuz çoktan rastlaşmamız gerekirdi — ama ben salyangoz gibi kabuğuma çekiliyorum. Sabırlı ol. İçimde bir yerde bir akıntının yön değiştirmesini bekliyorum. Senin buraya geleceğini duyunca öylesine kızdım ki, öfkeden deli gibi bağırdım. Yoksa korku muydu? Sanırım, yıllardır yüzümü... gerçekten unutmayı başarmıştım. Birden bir Demir Maske gibi üstüme çöktü. Peh! Yakında cesaretimi

toplarım. korkma. Er ya da geç buluşup o sarsıntıyı atlatmalıyız. Ne zaman? Henüz bilmiyorum. Bilmiyorum.»

Akşam karanlığında oturmuş, onmaz bir kederle bu sözleri okurken şöyle düşünüyordu: «Ona akıllıca bir yanıt yazmama elverecek kadar duygularım durulmuş değil. Ne desem ya da ne yapsam? Hiç. Ama bu sözcük boş boş çınlıyordu. Kendi kendine yavaşça, «Sabır,» dedi, sözcüğü daha iyi incelemek için zihninde bir o yana, bir bu yana evirip çeviriyordu. Daha sonra, Cervoniler'in balosunda, mavi ışıkların, kağıt şeritlerin arasında sabırlı olmak gene kolay göründü. Kendisini öteki insanlardan kopuk hissetmediği mutlu bir dünyada deviniyordu gene; dostlarla dolu bir dünya, o dünyada Nessim'le çıktıkları uzun at gezilerinin anısını tazeleyebiliyor, Amaril'le sohbet edebiliyor ya da sarışın Clea'yla dans etmenin tedirgin edici zevkini tadabiliyordu. Evet, burada, herkese böylesine yakınken sabırlı olabilirdi. Zaman, yer ve koşullar, hepsi de sabrın ödülleriydi. Bulutsuz gelecekten baş veren kötü belirtileri duyumsamıyordu, hatta yavaş yavaş yaklaşan savaşın uyarıları bile başkalarıyla ortak paylaşabileceği şeylerdi. Clea yavaş sesle, «Gerçekten bütün başkentleri kökünden kazıyabilirler mi, şu bombacılar? İcat ettiğimiz şeylerin gizli isteklerimizi yansıttığına inanmışımdır hep. Şimdi de kentli insanı yok etmek istiyoruz, öyle değil mi? Hepimiz mi? Evet, ama Londra ve Paris'i teslim etmek o kadar kolay değil. Siz ne düşünüyorsunuz?» diye sordu.

O ne mi düşünüyordu? Mountolive güzel kaşlarını çattı, başını iki yana salladı. Bir rahibe gibi kapkara çarşaflara sarılı, Karm Abu Girg'deki tozlu yazlık köşkte, olağanüstü güzel güllerin arasında, tek dostu bir yılanla birlikte oturan Leyla'yı...

Kaygısız, acelesiz yaz böylece sürüp gidiyordu — ağustos, eylül. Böylesine dostluğa doymak bilmez, kibarlığa karşı böylesine dayanıksız, zevk alma konusunda böylesine uzmanlaşmış bir kentte meslek açısından kendini yıldıracak bir şeyle pek karşılaşmadı Mountolive. Çelik kalelerin arasındaki limanın aynasında her gün renkli yelkenler kanat çırptı, aylak aylak dolaştılar, Afrika güneşinin yakıp küle çevirdiği çölün kumsallarını sihirli beyaz dalgalar kusursuz bir düzenlilikle her gün dövdü. Geceleyin, ateş böcekleriyle bezeli bir bahçeye tepeden bakarak otururken dünyanın ta öteki ucundaki liman kentlerine yön tutmuş, liman açıklarındaki derin suları kıyı kıyı izleyen gemilerin derinden derine top gibi gürleyen uskurlarının

sesini duyuyordu. Çölde su seraplarıyla titreşen, düşmüş gibi görünen yeşil vahalar buldular, ya da kentin çevresindeki kumtaşı sırtının bronz parmak eklemlerini atlarla arşınladılar; atlar, bütün tez canlılıklarına karşın, geveze binicilerinin açlık ve susuzluğunu dindirecek yiyecek ve içecekleri taşıyorlardı.

Petra'yı, Kızıldeniz kıyısında, gökkuşağı rengi tropikal balıkların kaynaştığı mercan deltasını ziyaret etti. Yazlık konutun uzun, serin balkonlarında her gece uzun içki bardaklarındaki buzların şıngırtısı yankılandı, zahmete değer tek şeyin haz olduğuna inanan bir kente uygun düştükleri için, zaman ve mekanın etkisiyle ona heyecan verici gelen yavan sözler, beylik konuşmalar çınladı, tarihle beslenen mavi kıyılara bakan, yumuşak mum ışıklarıyla aydınlanmış bu balkonlarda o yarım dostluklar doğdu ve içinde, eline geçirdiği güçlerin kendisini öteki insanlardan yalıttığı duygusunu yok eden yeni sevgiler biçimlendi. Yaygın bir ünü vardı, yakında çok sevilen biri olabilirdi. Kentin hastalıklı ruhsal bitkinliği, zevk düşkünlüğü bile, para sorunu olmayan, bunların dışında yaşamaya gücü yeten biri için hoş şeylerdi. İskenderiye'nin her türlü sevgiye, sözcüğün Yunanca anlamıyla yabancı sevgisine açık, güzel bir yazlık konaklama yeri olduğunu düşünüyordu. Ama rahat edememesinin nedeni neydi?»

İskenderiyeliler'in kendileri de kendi düşlerinden oluşan pırıltılı yüzeyin altında, sıcak çöllerle kuşatılmış, dünyasal hazları yadsıyan bir inancın kederiyle savrulan bir Mısır'da yabancıydılar, sürgündüler — yoksulluk ve acı, güzellik ve olursuzluk ülkesi Mısır' da, İskenderiye hala Avrupa'ydı — Asya Avrupası diye bir şey olursa onun başkenti. Bütün yaşamın Mısırlılık damgası taşıdığı, bol bol Arapça konuşulan Kahire'ye asla benzeyemezdi; burada Fransızca, İtalyanca, Yunanca egemendi. Genel havası, toplumsal yaşayışı, her şeyi farklıydı, Avrupa kalıplarına uygundu; buradaki develer, hurma ağaçları, çarşaflara sarınmış yerliler yalnızca çok renkli bir duvar süsü olarak, kendini oluşturan ögelerine ayrılmış bir yaşamın arka planı olarak vardılar.

Sonra güz geldi, görevi onu yeniden kışlık başkente geri çağırdı, gerçi Leyla'nın suskunluğuna bir türlü anlam verememiş, bundan incinmişti; ama sıkıcı olmaktan uzak bulduğu bir meslek yaşamının insanı yutan ilgilerine döndü. Hazırlanacak belgeler, yazılacak çeşitli — ekonomik, toplumsal, askeri — raporlar vardı. Artık personel yerine oturmuştu, canla başla

çalışıyordu, dahası, Pursewarden bile elinden geleni yapmaktaydı. Zaten, Errol'un aslında çok şiddetli olmayan düşmanlığı başarıyla etkisizleştirilmiş, uzun süreli bir ateşkese çevrilmişti.

Sonunda, karnaval zamanı Leyla'dan haber geldi, onunla buluşma niyetini bildirmişti — ama her ikisi de, anlaşıldığına göre, mevsimin geleneksel siyah dominosunu — İskenderiyeliler'in eğlenirken giydikleri maskeyi — giyeceklerdi. Onun tedirginliğini anlıyordu. Buluşma düşüncesi onu gene de çok sevindirdi, çağrıyı kabul ettiğini söylerken telefonda Nessim'le çok sıcak konuşmuştu. Bütün Kançılarya'yı karnaval için İskenderiye'ye taşımayı tasarlıyordu, kendisiyle birlikte bütün sekreterliğin bu olaydan yararlanarak eğlenmesini istiyordu. Taşınıldı, bir kuş yumurtası kadar mavi, çölün gece ayazlarından hemen hemen hiç etkilenmeyen gevrek bir kış göğünün altında yatmış ısınan bir kent buldular.

Ama burada onu bekleyen başka bir düş kırıklığı vardı; çünkü Cervoniler'deki balonun şamatası arasında Justine gelip onu kolundan yakalayıp bahçeye, yüksek çitlerin arasında buluşmayı kararlaştırdıkları yere sürüklediği zaman, bula bula üzerine dudak boyasıyla bir şeyler çiziktirilmiş bir notun iliştirildiği ipek bir el çantasıyla boş bir mermer sıra buldular. «Son anda sinirlerim dayanmadı. Bağışla.» Can sıkıntısını, uğradığı bozgunu Justine'den saklamaya çalıştı. Justine'in kendisi de gözlerine inanamamış görünüyordu. «Ama Karm Abu Girg'den sırf bu buluşma için geldi. Hiç anlayamıyorum. Bütün gün Nessim'le birlikteydi,» dedi. Bahçede gülüşen maskeli karaltıların yanından aceleyle geçerek, başları önlerinde, olay yerinden geri dönerken, Justine'in ılık elinin dirseğini sıkışında bir sevecenlik buldu.

Havuzun yanında gözüne Amaril ilişti, ipince maskeli bir karaltının önüne başlıksız olarak oturmuş, alçak, yalvarır gibi bir sesle konuşuyor, arasıra karşısındakini kucaklamak için öne eğiliyordu. Tanrı biliyor ya, şu anda Leyla'yı görme isteğinde hiçbir tensel arzu bulunmamasına karşın, yüreğine bıçak gibi bir kıskançlık sancısı saplandı. Tuhaf değil mi, Leyla'yı görmeden Mısır'ın onun için yaşayan bir yer durumuna gelmesi olanaksızdı — çünkü Leyla Mountolive'in her gün yaşadığı, kamulaştırdığı gerçekliğin ikinci, neredeyse mitsel bir imgesini simgeliyordu. Mercek ayarını tam yapabilmek için fotoğraf makinesinin bakacındaki çift görüntüyü birleştirmeye çalışan biri gibiydi. Onu bir kez daha görmeden sanki hiçbir şey yapamayacak, ne bu büyülü doğa parçasıyla ilgili anılarını

doğrulayabilecek, ne de yeni izlenimlerini gerektiği gibi değerlendirebilecekti. Gene de yazgısını filozoflara özgü bir uysallıkla kabul etti. Ne de olsa telaşa kapılmak için hiçbir somut neden yoktu. Sabır — sabır için bol zaman vardı, onun cesaretini toplamasını beklemek için.

Üstelik bu arada o boşluğu dolduracak başka dostluklar olgunlaşmıştı — (sık sık yemek yemeye, satranç oynamaya gelen) Balthazar'la, Amaril'le, Pierre Balbz'la, Cervoni ailesiyle. Clea da şu günlerde yavaş yavaş onun portresini yapıyordu. Annesi çok yalvarmış, kendisi için yağlıboya bir portresini yaptırmasını istemişti; Sir Louis'in büyük bir iyilik edip kendisine sattığı o şatafatlı üniformayla poz verebilirdi artık. Bu resmin çok sevindirici bir Noel armağanı olacağını sanıyordu, bu yüzden de Clea'nın bir türlü hoşnut kalmadığı oranları yeniden ayarlayarak işi ağırlaştırmasına hiç ses çıkarmıyordu. O yaz Clea'dan (çünkü Clea modellerinin yüzlerini canlı tutmak için çalışırken onlarla konuşurdu) İskenderiyeliler'in yaşam biçimleri, uğraşları konusunda çok şey öğrendi — buradaki durumlarının sürgünü olan insanların yaşadığı biçimiyle hayatın akılalmaz şiirini, tuhaf dramını; bir göl üzerine kurulmuş çağdaş bir kentte yaşayanların, Faros yıkıntılarının üstünden gözlerini Avrupa'ya dikmiş gökdelenlerde oturanların öykülerini.

Bu öykülerden biri çok hoşuna gitti — giderek özel bir sevgi beslemeye başladığı (çok sevilen, zarif doktor) Amaril'in aşk öyküsü. Amaril adı, Clea'nın dudaklarından, hiçbir zaman bir kadın tarafından sevilmek şansına sahip olamayacağına sık sık yemin eden bu çekingen, bu zarif adama duyulan ortak sevgiyle dökülüyordu. Bir yandan resim yaparken içini çekip, «Zavallı Amaril,» dedikten sonra, «Sana onun öyküsünü anlatayım mı? Çok ilginç bir öykü. Bütün dostlarını mutlu etti, çünkü hepimiz artık onun bu dünyada aşk işinden umudunu kestiğini — otobüsü kaçırdığını — düşünmeye başlamıştık,» diye ekledi.

«Ama Amaril yurt dışına, İngiltere'ye gidiyor. Vize için başvurdu. Bir sorunu olmasın? Sonra şu Semira da kim? Anlatsana n'olur?»

«İffetli Semira!» Clea birkaç kez daha sevgiyle gülümsedi, bir an işini bırakıp Mountolive'in eline bir dosya sıkıştırdı. Mountolive yapraklarını çevirdi. Şaşkınlıkla, «Hepsi de burun,» dedi, Clea başıyla onayladı.

«Evet, burun. Amaril beni tam üç ay uğraştırdı, dolaşmadık yer bırakmadım, hep burun topladım, o aralarından birini beğensin diye; ölülerin, yaşayanların burunlarını. Yat Kulübünden, Etoile'den. Müzedeki

duvar resimlerinden, madeni paralardan... Karşılaştırmalı bir çalışma için onları toplamak kolay iş değildi. Sonunda, bir duvar resmindeki Tebli bir askerin burnunu beğendiler.»

Mountolive anlayamadı. «Lütfen, Clea, bana öyküyü anlat.»

«Kımıldamadan oturacağına söz veriyor musun?»

«Veriyorum.»

Peki öyleyse. Artık sen de Amaril'i iyi tanıyorsun, evet — çok dürüst bir dost, çok bilge bir doktor olan —bu romantik, sevimli yaratık, yıllardır hepimiz için bir üzüntü kaynağıydı. Hiç âşık olamıyor, olamayacak gibi görünüyordu. Onun için çok üzülüyorduk — biliyor musun, dışardan katı görünmemize karşın biz İskenderiyeliler çok duygusal insanlarızdır. dostlarımızın hayattan tat almalarını isteriz. Mutsuz olduğundan değil — hatta zaman zaman sevgilileri de olurdu; ama bizim bildiğimiz özel anlamda *une amie'* si yoktu. Kendisi sık sık bunun için ah vah ederdi — bana kalırsa amacı yalnızca acındırmak ya da eğlendirmek değil, bu işte hiçbir tuhaflık olmadığına, kadın milletinin kendisini canayakın ve çekici bulduğuna kendini inandırmaktı. Sonra efendim, geçen yıl karnavalda o beklenen mucize gerçekleşti. İnce, uzun boylu, maskeli biriyle karşılaştı. Birbirlerine deli gibi âşık oldular — Amaril gibi çok ölçülü bir âşıktan beklenmeyecek kadar ileri gittiler. Bu deneyim onu büsbütün değiştirdi ama... kız geldiği gibi maskeli olarak, adını bile bırakmadan çekip gitti. Bir çift beyaz elle sarı taşlı bir yüzük, bütün bildikleri bunlar — çünkü bütün tutkularına karşın kız maskesini çıkarmayı kabul etmemiş, çok tuhaf değil mi, bir öpücüğü ona çok görürken... başka şeyleri vermiş. Aman Tanrım, dedikodu yapıyorum! Boşver.

«O günden sonra Amaril çekilmez oldu. Romantik coşku ona çok yaraşıyor, amenna — çünkü parmaklarının uçlarına kadar romantik bir insan. Bütün yıl kentte o elleri aradı, her yere baktı, kendisine yardım etmeleri için dostlarına yalvardı, işi gücü boşladı, neredeyse herkesin alay konusu oldu. Acısı bizi hem güldürüyor, hem de üzüyordu, ama ne yapabilirdik? Onun izini nasıl bulabilirdik? Bu yıl Karnaval zamanını sabırsızlıktan yanarak bekledi, çünkü kız buluşma yerine geleceğine söz vermiş. İşte buradan sonra gırgır başlıyor. Kız gerçekten de gelmiş, bir kez daha birbirlerine ateşli sevgi sözlerini yinelemişler, ama bu kez yaş tahtaya basmamaya kararlıymış Amaril — çünkü ad, adres konusunda kız biraz kaçamaklı konuşuyormuş. Amaril arsızlığı ele almış, kızı bırakmamış,

bunun üzerine kız gerçekten çok korkmuş. (Bütün bunları bana kendisi anlattı — çünkü sabah erkenden benim eve geldi, sarhoş gibi yürüyordu, saçları diken dikendi, sevinçli, biraz da korkmuş gibiydi).

«Kız onu atlatmak için çeşitli yollar denemiş, ama o bırakmamış, o eski faytonlardan biriyle onu evine bırakmakta diretmiş. Kız iyice deliye dönmüş, kentin terkedilmiş büyük malikânelerle, bakımsız bahçelerle dolu biraz yoksul ve tenha olan doğu yakasına gelince kaçmaya başlamış. Romantik coşkusundan deliye dönen Amaril orman perisinin ardına takılıp tam karanlık bir avluya süzülmek üzereyken onu yakalamış. O telâşla başlığına yapışıp çekmiş, sonunda yüzü ortaya çıkan kız gözyaşları içinde kapının eşiğine çökmüş. Amaril'in anlattığı bu sahne çok dehşet vericiydi. Kız orada oturmuş hıçkırıklarla sarsılıyor, hüngürdüyor, elleriyle yüzünü örtüyormuş. *Burnu yokmuş*. Amaril bir an çok korkmuş, çünkü dünyanın en körinanlı insanıdır, karnaval zamanı ortaya çıkan vampirlerle ilgili bütün inançları bilir. Hemen haç çıkarmış, cebinde sakladığı sarımsağa dokunmuş — ama kız gözden kaybolmamış. Bu kez doktor yanı ağır basmış, kızı avluya götürüp (zavallıcık utançtan, korkudan yan baygın gibiymiş) yakından incelemiş. Bana dediğine göre saat gibi işleyen, olası tanıları büyük bir ayıklık ve açıklıkla birer birer sayan beyninin tıkırtısını duyuyormuş, öte yandan yüreğinin artık çarpmadığını, boğulur gibi olduğunu farketmiş... Ansızın frengi, cüzzam, deri veremi gibi sözcükleri korkuyla yineleyerek, bozuk çizgili, küçük yüzü, bir o yana bir bu yana çevirerek böyle bir görünümün olası nedenlerini bir daha gözden geçirmiş. Sonra öfkeyle bağırmış: 'Senin adın ne?' Kız ağzından kaçırmış: 'Semira. İffetli Semira.' Birden sinirleri öylesine bozulmuş ki, kahkahalarla gülmeye başlamış.

«Şimdi şurası garip. Semira, çok yaşlı, sağır bir babanın kızı. Hidivler zamanında aile zengin ve ünlüymüş, Osmanlı soyundan geliyor. Ama çeşitli felâketlerden, akıl hastası oğullardan kurtulamamış, bugüne gelinceye kadar büsbütün unutulacak kadar düşmüş. Yoksulluk da yakalarına yapışmış. Yaşlı, yarı deli baba, Semira'yı bu kocaman evde kilit altında tutuyormuş, çoğunlukla da peçeli olarak. Sosyete arasında onun gizemli öykülerini duyardık — peçe takan, bütün yaşamını duayla geçiren, evin bahçe kapısından dışarı adım atmamış, dindar ya da sağır, dilsiz, yatalak kızı anlatan öyküler. Karanlık öyküler, İskenderiye'de anlatılan bütün öyküler gibi çarpıtılmış. O sözde iffetli Semira'nın çok silik bir yankısı kalmıştı,

ama onu hiçbirimiz tanımıyorduk, ailesi unutulmuş bir aileydi. Anlaşılan, karnaval zamanı dış dünya merakı ağır basmış, dominoyla balolara davetsiz girmiş!

«Ama Amaril'i unuttuk. Onların ayak sesleri üzerine yaşlı bir uşak elinde mumla dışarıya çıkmış. Amaril evin reisini görmek istediğini söylemiş. Kararı kesinmiş. Yaşlı baba, evin ta tepesinde, yarasa pislikleriyle kaplı bir odada, eski moda dört direkli bir karyolada uyumaktaymış. Semira artık tam anlamıyla uyurgezer gibiymiş. Ama Amaril çok önemli bir karara varmış. Bir eline bir mum almış, bir koluna Semira'cığı takıp evin ta tepesine tırmanıp babanın odasının kapısını tekmeyle açmış. Yatağında doğrulan baba için böyle bir sahneyle karşılaşmak çok tuhaf, çok olağandışı bir şey olsa gerek — ama Amaril'in bunu romantik birinin dokunaklı coşkusuyla öyle bir anlatışı var ki, kendi kendini bile duygulandırıp ağlatıyor. Bana öyle geliyor ki onu asıl duygulandıran şey kendi düşgücünün görkemiydi. Elindeki mumu yatağın yanına bırakıp Semira'yla birlikte yere diz çökerek, 'Kızınızla evlenmek, onu dünyaya döndürmek istiyorum,' deyişini anlattığı zaman, onu bu kadar seven ben de gözyaşlarımı tutamadım. Bu beklenmedik ziyaret karşısında yaşlı adamın duyduğu korku ve şaşkınlık epeyce sürmüş, adamcağız söylenenlerden hiçbir şey anlamamış. Sonra, titremeye, yatağının yanına diz çökmüş, burunsuz kızını koluna takmış, olanaksız bir şeyi böylesine övünç ve tutkuyla öneren yakışıklı hayaleti merak etmeye başlamış.

«Yaşlı adam, 'Ama bunu kimse almaz ki, bunun burnu yok.' diyerek karşı çıkmış. Kirli bir gecelik entarisiyle yataktan çıkıp, diz çökmüş durumdaki Amaril'in çevresinde dolanmış, tıpkı bir böcek inceler gibi inceliyormuş bizimkini. (Onun sözlerini aktarıyorum.) Sonra çıplak ayağıyla dokunmuş — sanki etli canlı biri olup olmadığını anlamak istermiş gibi. 'Böyle burunsuz bir kızı almaya kalkışan sen kimsin?' diye sormuş. Amaril, 'Ben Avrupalı bir doktorum, onu yeni bir burun sahibi yapacağım,' diye yanıtlamış, çünkü bu düşünce, bu akılalmaz düşünce kafasında yeni yeni oluşmaktaymış. Bu sözler üzerine Semira'dan bir hıçkırık duyulmuş, kız, o güzel, o korkunç yüzünü ona çevirmiş. Amaril, 'Semira karım olur musun?' diye haykırmış. Kızcağızın sevinçten dili dolaşmış, sonuçtan babası kadar kuşkulu görünmüyormuş. Amaril orada kalıp onlarla konuşmuş, kendilerini inandırmış.

«Ertesi günü geri gittiğinde Semira'yı göremeyeceği, önerdiği şeyin olanaksız olduğu söylenmiş. Amaril öyle kolay kolay pes eder mi, bir kez daha içeri zorla girip babayı paylamış.

«İşte çoktandır bu çılgın düşün içinde yaşıyor. Çünkü sevgisi ve isteği eskisine göre hiç azalmamış olan Semira, o sözünü yerine getirinceye kadar evi bırakıp dış dünyaya çıkamıyor. Amaril hemen evlenmeyi önerdi, ama kuşkucu baba önce burnu sağlama bağlamak istiyor. Ama nasıl bir burun? Önce Balthazar'a başvuruldu, ikisi birlikte Semira'yı muayene ettiler, hastalığın cüzzam ya da frengiden değil, pek ender rastlanan bir deri vereminden ileri geldiğine karar verdiler — Dimyat bölgesine özgü, tuhaf, olağandışı bir deri veremi. Yıllarca tedavi edilmediği için sonunda burun düşmüş. Korkunç bir şey olduğunu söylemeliyim — balık galsaması gibi yarık. Çünkü doktorların görüşmelerine ben de katılıyor, yaşamının büyük bölümünü geçirdiği karanlık odada Semira'ya kitap okumak için düzenli olarak gidiyordum. Olağanüstü kara gözleri vardı, bir odalığın gözleri gibi, biçimli bir ağız, düzgün bir çene; sonra o balık galsamaları! Çok haksız bir şeydi. Ameliyatla bu kusurun giderilebileceğine inanması yıllar aldı. Amaril gene burada da zekâsını gösterdi, yüzünün eski durumuna getirilmesi işine kızın kendisini de soktu, kendinden tiksintisini yenmesini sağladı, bu dosyadan kendisine bir burun seçmeyi ona bıraktı, birlikte tasarıyı ayrıntılarıyla tartıştılar. Sanki sevdiği kadına Pierantoni'den pahalı bir bilezik seçtirirmiş gibi burnunu onun kendisine seçtirdi. Bundan daha iyi bir yaklaşım düşünemiyorum, çünkü kız yavaş yavaş utancını yeniyor, neredeyse bu pahalı armağanı seçme özgürlüğünün kendisine verilmesinden gurur duyuyordu — bir kadının yüzünde bütün bakışları doğrultan, bütün anlamı değiştiren en değerli çizgi: Gözler, dişler, saçlar istedikleri kadar iyi olsunlar, burun olmayınca hiçbiri beş para etmez.

«Ama bu kez de başka güçlükler çıktı, çünkü bir burnu eski durumuna getirmek için henüz yeni olan birtakım cerrahi teknikler gerekiyor; Amaril kendisi de cerrah olmasına karşın, hatasız bir sonuç almak istiyor. Yani, senin anlayacağın, kendi beğenisine uygun bir kadın, bir kocaya ısmarlanan bir yüz... Daha önce yalnızca Pygmalion'un böyle bir şansı olmuştu! Sanki bütün yaşamı buna bağlıymış gibi bu tasarının üzerinde çalışıyor — sanırım bir bakıma da öyle.

«Ameliyatın aşama aşama yapılması gerekiyor, tamamlanması yıllar alacak. Bu işi en ince ayrıntısına kadar tartışmalarını öyle bir dinledim ki,

neredeyse ben bile yapabilecek gibiyim. İlkin, şuradan, omurgaların göğüs kemiğiyle birleştiği yerden bir kıkırdak şeridi kesilip yüze aşılanacak parça yapılacak. Sonra alından üçgen bir deri parçası kesilip burnu örtecek şekilde aşağıya çekilecek — Kızılderili tekniği, Balthazar böyle diyor; ama hala oyluğun iç kısmından bir et ve deri parçası alma sorununu tartışıyorlar... Bir ressam ve yontucu için böyle bir şeyi tasarlamanın ne kadar büyüleyici bir şey olduğunu düşünebiliyor musun? Ama bu arada Amaril en iyi hocaların yanında ameliyat tekniklerini geliştirmek için İngiltere'ye gidiyor. Vize istemesinin nedeni bu. Kaç ay kalacak bilemiyoruz, ama İsa'nın son yemekte kullandığı Kutsal Kase'yi aramaya çıkan bir şövalye havasıyla yola çıkıyor. Çünkü ameliyatı kendisi tamamlamak hevesinde. Bu arada Semira onu burada bekleyecek, ben de Semira'yı sık sık yoklayacağım, elimden gelirse onu oyalayıp merakta tutacağıma söz verdim. Güç bir şey değil, çünkü onun için evin dört duvarı dışında kalan yaşam tuhaf, acımasız ve romantik. Karnaval zamanı kısa bir karşılaşma dışında bizim yaşamlarımız konusunda çok az bilgisi var. Onun için İskenderiye bir peri masalı kadar parlak renkli. Onu olduğu gibi görmesi için daha zaman geçmesi gerek — sert, sımsıkı kapalı sınırlarını, acımasız, zevk düşkünü, romantiklikten uzak insanlarını. Ama sen kımıldadın!»

Mountolive özür diledi.

« 'Romantiklikten uzak' sözünü kullanman beni çok şaşırttı, çünkü yeni gelmiş birine bütün bu anlattıklarının ne kadar romantik göründüğünü düşünüyordum ben de tam bu sırada.»

«Amaril, çok sevilen biri ama, kural dışı bir insan. Onun kadar cömert, onun kadar çıkarını düşünmeyen az insan vardır. Semira'ya gelince — şimdilik gelecek günlerin ona aşk serüveni dışında ne hazırladığını bilmiyorum.»

Clea içini çekti, gülümsedi, bir sigara yaktı.

« Espérons,»[35] dedi yavaşça.

VIII

Pombal yakınmalı bir sesle, «Sana yüz kere söyledim şu usturamı kullanma diye, gene kullanıyorsun. Frengiden korktuğumu sen de *biliyorsun.* O küçük kesiklerden neler sızıyordur kimbilir?» dedi. Dimdik duran Pursewarden (dudağını traş ediyordu) onurunun kırıldığını belirteceğini sandığı bir yüz buruşturmasıyla, *«Mon cher collègue,*[36] ne demek istiyor olabilirsin acaba? Ben İngiliz'im. *Hein?»* diye yanıtladı.

Şöyle bir durakladı, Pombal'ın adam-boğazlayanıyla tempo tutarak, yapmacık bir ciddilikte ezberden söylemeye başladı:

«Atsız arabayı geliştiren İngilizler
Şimdi de cinselliksiz evlilik üzerine çalışıyorlar.
Pek yakındır caiz sayılmaması birleşmelerin
İzin vermedikçe sendikalar...

Bidet'nin üstünde açılan şişman baldırıyla kopmuş çorap askılarını idare etmeye çalışırken çıkardığı homurtular arasında arkadaşı, «Kanın mikroplu olabilir. Nereden bileceksin,» dedi.

Pursewarden biraz kabararak, «Ben bir yazarım,» dedikten sonra, kulağını silip, gizemli bir şey söylermiş gibi ekledi: «Bu yüzden ben *bilirim.* Benim damarlarımda kan yok. Protoplazma var. Benim damarlarımda akan o. Yoksa bu yaptığım işleri yapabilir miydim? Düşünsene *Spectator*'da *Ubique* oluyorum, *New Statesmande Mens Sana*, *Daily Worker'a*, *Corpore Sano olarak* imza atıyorum. Sonra *The Times*'da *Paralysis Agitans*, *New Verse*'te *Ejaculatio Praecox'um.* Şeyde...» Ama burada uyduracak bir şey bulamadı.

«Hiç çalıştığını görmüyorum.»

«Az çalışıp daha az kazanıyorum. Yazdıklarım yılda yüz İngiliz lirasından daha çok para getirseydi, yanlış anlaşılmaya sığınma olanağım kalmazdı!» Sıkılmış bir hıçkırık sesi çıkardı.

«*Compris.*[37] İçki içiyorsun. Eve geldiğimde içki şişesini holdeki masanın üzerinde gördüm. Neden bu kadar erken başladın?»

« Bu konuda çok namuslu davranmak istedim. Ne de olsa şarap senin şarabın. Hiçbir şeyi gizlemek istemedim. Birkaç yudum *içtim.* »

«Kutlama mı?»

«Evet. Bu gece, sevgili George, pek lâyık olmadığım bir şey yapacağım. Tehlikeli bir düşmandan kurtuldum ve mesleğimde önemli bir ilerleme yaptım. Bizim dairede bu, gıdaklamaya değer bir olay sayılır. Bunu kutlamak için kendime bir yemek ısmarlayacağım.»

«Parasını kim ödeyecek?»

«Kendim ısmarlayıp, kendim yiyip, kendim ödeyeceğim.»

«Pek iyi sayılmaz.»

Pursewarden sabrı tükenmiş gibi aynada yüzünü buruşturdu.

«Tam tersine. En çok istediğim şey sakin bir gece geçirmek. Diamandakis'te koca istiridyeleri atıştırırken birkaç özyaşamöyküsü bölümü daha kaleme alacağım.»

«Adı ne?»

«*Bin Dereden Su Getirmek.* Şu sözlerle başlıyor: 'Henry James'le ilk kez Cezayir'de bir genelevde karşılaştım. Her iki dizinde birer çıplak huri oturuyordu.'»

«Henry James ablacıydı, galiba.»

Pursewarden duşu sonuna kadar açıp altına girerek bağırdı: «Fransız biçimi yazın eleştirisini bırak, lütfen.»

Pombal sıkıntılı bir sabırsızlıkla fırçayı kara saçlarından geçirip saatine baktı. *«Merde*, gene geri kalacağım.»

Pursewarden bir sevinç çığlığı attı. Birbirlerinin dillerini hiç çekinmeden cesaretle kullanır, konuşmalarının arasında ağızlarından kaçıveren yanlışlara çocuk gibi sevinirlerdi. Her yanlış bir velveleyle karşılanır, sonra savaş çığlıkları atılırdı. Pursewarden neşeden zıp zıp zıplıyor, suyun hışırtısının gerisinden şen şakrak bağırıyordu: «Neden evde kalıp kısa kıllardan küçük, sevimli bir *gece müziği* yayını dinlemiyorsun?» (Geçen gece Pombal bir radyo yayını için böyle söylemişti, bir türlü unutulmadı gitti.) Yalancıktan canı sıkılmış gibi yüzünü gözünü oynattı. «Ben öyle *demedim.*»

«Öyle bir dedin ki.»

«Ben 'Kısa kıl' demedim, 'kısa titreme' dedim — *des ondes courtes.*»

«O daha mı iyi sanki. Siz Quai d’Orsay’liler[38] beni şaşırtıyorsunuz. Benim Fransızca’m kusursuz değildir belki, ama ben hiçbir zaman bir —»

«Ben şimdi senin yanlışlarını saymaya başlarsam — hah, haa!»

Pursewarden banyoda zıplıyor, «Kısa kıldan yapılan Gece Müziği!» diye bağırıyordu. Pombal bir havluyu büküp ona fırlattı, etkili bir misillemeye girişmeden kendini banyodan dışarı attı.

Fransız Pombal yatak odasındaki aynada üstünü başını düzeltirken bu ağız dalaşını sürdürdüler. «‘Daha sonra varyete izlemek için Etoile’e gelecek misin?»

«Elbette geleceğim. Darley’in kız arkadaşıyla ya da Sveva’yla Fox Macambre dansı yapacağım. Bir değil, birkaç kez hem de. Sonra da, azığı tükenmiş bir kâşif gibi, sırf beden ısısını korumak için, oradan birini kaldırıp Akbaba Dağı Oteli’ne götüreceğim. Pençelerimi onun etine sürterek bilemek için... Bir akbabanın et yerken çıkardığı sese benzediğini sandığı bir ses çıkardı — yumuşak, gırtlaktan çıkan bir gaklama. Pombal ürperdi.

«Canavar. Ben gidiyorum — hoşçakal.»

«Güle güle. *Toujours la maladresse!*»[39]

«Toujours.»[40]

Yalnız kalan Pursewarden yırtık banyo havlusuyla kurulanır, tuvaletini tamamlarken, hafif hafif ıslık çalıyordu. Akbaba Dağı Oteli’ndeki su sisteminin düzensizliği yüzünden acelesiz bir banyo alıp traş olabilmek için ta alanın karşısındaki Pombal’ın dairesine geçmek zorunda kalıyordu. Arasıra, Pombal izinli olarak bir yere gittiği zaman burayı kiralayıp, evin uzak bir köşesinde kendine özgü gizli bir hayat yaşayan Darley’le evi, biraz da tedirginlikle, paylaşırdı. Arada bir otel odasının yalnızlığından, yazmakta olduğu romanın çevresinde büyüyüp duran karmakarışık kâğıt yığınından kaçmak hoş oluyordu. Kaçmak — her zaman kaçmak... Bir yazarın kendi kendisiyle yalnız kalma isteği — «Yazar, insan denen hayvanların en yalnızı»; kravatını bağlamak için cebelleşirken aynadaki görüntüsüne, «Büyük Pursewarden’ın kendisinden bir alıntı bu,» dedi. Bu gece sakince, kendi keyfince bir yemek yiyecekti! Kendisini aptalca kâğıt oyunlarıyla ya da briçle geçirilecek o münasebetsiz, sıkıcı akşamlardan birinin ağına düşüreceğini bildiği Errol’un çekingen yemek davetini kibarca geri çevirmişti. Pombal, «Aman Tanrım, şu senin yurttaşlarının zaman öldürme

yöntemi! Suçluluk duygularıyla doldurdukları o odalar. Bir düşünceni söylemek demek yemekli bir toplantıyı zınk diye durdurup *sıkıntılı bir sessizlik* yaratmak demek… Ben elimden geleni yapıyorum, ama her zaman pot kırdığımı biliyorum. Bu yüzden ertesi sabah hiç düşünmeden ev sahibesine çiçek göndermek âdetimdir... Ne biçim bir ulussunuz! Biz Fransızlar için çok dalaverecisiniz, çünkü yaşama biçiminiz öylesine *iğrenç* ki!» demişti.

Zavallı David Mountolive! Pursewarden sevgi ve üzüntü duyarak onu düşündü. Gücün meyvelerini toplamak için meslekten bir hariciyecinin ödemesi gereken fiyat ne kadar da yüksek! «Düşleri, katlanmak zorunda kaldığı budalalıkların anıları içinde yüzüyordur — bu meslekte en kutsal olan şeyler adına, yani başkalarını hoşnut etmek isteği adına, onları etkileyebilmek için gönülleri çelmek adına, bile isteye katlanılmış budalalıklar. Eh! Bir dünyayı bozmaya yetecek her türlü şey.»

Saçlarını geriye doğru tararken o anda Maskelyne'i düşünmekte olduğunu farketti. Şu anda Kudüs ekspresinde, ciddi bir yüzle dimdik oturmuş, uzun piposunu çekerek kum tepecikleri, portakal bahçeleri arasından gidiyordur, sıcak bir vagonda, dışarıda sineklerden rahatsız olarak, içeride, ölmekte olan — neden ölmesine izin vermeli? — bir geleneğin tüzel gururundan pişerek... Başarısızlık duygusuyla, *yükselme* getiren yeni bir görevin alçaklığıyla dolu bir Maskelyne. En son acımasız darbe. (Bu düşünceden bir pişmanlık duydu, çünkü kendi çıkarını düşünmeyen asker kişiliğini azımsamıştı.) Bir insan olarak dar kafalı, sert ve kuruydu, ama gene de yazar Pursewarden ona değer veriyordu, insan Pursewarden istediği kadar kınarsa kınasın. (Gerçekten de onunla ilgili uzun notlar tutmuştu — Maskelyne bunu bilse çok şaşardı.) Piposunu tutuşu, burnunu havaya dikişi, sakınımları... Bir gün kullanmak isteyebileceği düşüncesiyle yapmıştı bunu yalnızca. «Gerçek insanlar bir gün kullanılacak mizaç uzantıları durumuna mı geliyorlar, bu, insanı onlardan biraz koparmıyor mu? Evet. Çünkü, gözlem, gözlenen insan ya da nesnenin çevresinde boş bir alan bırakıyor. Evet. Koşullanmamış tepkiyi daha güçleştiriyor — her günkü bağlara, sevgilere, aşka, vb., tepkiyi. Ama bu yalnızca yazarın sorunu değil — herkesin sorunu. Büyümek demek daha iyi, daha aklıbaşında bir birleşme adına ayrılmak demek... Pöh'.» Maskelyne'e duyduğu gizli yakınlığa karşı onun birkaç budalalığını anımsayarak kendini avuttu. Onun küstahlığı! «Sevgili dostum, Gizli

Servis'e benim gibi yıllarını verdiğin zaman *sezgi* diye bir şey geliştirirsin. Bir mil ötedeki şeyleri görürsün.» Maskelyne gibi birinin sezgi geliştirebileceği düşüncesi çok komikti. Pursewarden karga gibi bir kahkaha attı ve paltosuna uzandı.

Parasını sayarak ve gülümseyerek çevik adımlarla merdivenden aşağı indi, alacakaranlık sokağa çıktı. İskenderiye'de günün en güzel saatiydi — yavaş yavaş karbon kâğıdının metalsi maviliğine dönüşen, ama hala güneşin sıcaklığını yayan sokaklar. Kentin bütün ışıkları henüz yanmamıştı, leylak rengi kocaman alacakaranlık çıkınları oradan oraya yer değiştiriyor, bütün dış çizgileri bulandırıyor, yapıları, insanları yeniden dumanla çiziyordu. Uykulu kahvehaneler, beyaz giysili insanlarla, benek benek kırmızı *tarbuş*'larla dolup canlanan sokakların asfaltı üzerinde ısınan araba tekerlerinin tiz cayırtılarına karışan mandolinlerin sızlanışıyla uyanıyorlardı. Pencere içlerindeki çiçekliklerden keskin bir humuslu toprak ve sidik kokusu geliyordu. Borsa mahallesinden çıkan arabalar, göç eden değişik türde parlak tüylü kazlar gibi, yumuşak sesli kornalarını çalarak uçup gidiyorlardı. Leylak renkli alacakaranlıktan yarı kamaşmış gözlerle, bu kuru, canlandırıcı havada kalabalıkla omuz omuza, içinde bir hafiflik duyarak, barışıklık içinde yürümek... bunlar onun hiç aramadan, şans eseri, rasgele önüne çıkan ender mutluluk anlarıydı. Kaldırımların içleri tıpkı akşam karanlığında kesilen karpuzlar gibi hala sıcaktı; insanın ayakkabılarının ince tabanlarından içeriye ıslak bir sıcaklık sızıyordu. Deniz rüzgârları, yukarı mahalleleri ıslak bir serinlikle doldurmak üzere içlere doğru ilerliyorlardı, ama henüz kesik kesik esiyorlardı. Durgun elektrikle dolu (saç fırçalarken çıkan çıtırtılar) kuru havada, yavaş yavaş ilerleyen soğuk akıntılarla dolu ılık bir yaz denizinde yüzer gibi kayıyordunuz. Yanınızdan geçip giden bir kadının bıraktığı parfüm kokusu ya da karanlık kemerli bir yoldan gelen yasemin buğusu gibi küçük koku adacıkları arasından, biraz sonra ıslak deniz rüzgârlarıyla hepsinin silineceğini bilerek, Baudrot'ya doğru ağır ağır yürüyordu. Yarı aydınlıkta bir apéritif almak için en uygun andı.

Alacakaranlıkta, sulanmış toprak kokusu yayan çiçek saksılarıyla bezeli uzun tahta balkonlar artık insanlarla doluydu, ama serap hepsini yarı yarıya eritiyor, hareketlerini yapıldığı anda yutulan, hemen soluveren karikatürlere dönüştürüyordu. Gittikçe kararan ara yollarla rahatsızmış gibi yer değiştiren mavi tüllerin üstünde renkli tenteler, tıpkı buluşacakları

insanları bekleyerek dolanıp duran, hareketleri İskenderiye'nin akşam umutlarıyla dolu âşıkların sinirleri gibi hafif hafif seğiriyordu. Biraz sonra sis dağılır, ışıklar çatal-bıçak takımlarının, beyaz sofra örtülerinin, küpelerin, gözalıcı takıların, koyu renkleri yüzünden daha parıltılı görünen düzgün taranmış yağlı saçların, gülüşlerin, beyaz dişlerle yarılmış kahverengi derilerin üzerinde alevlenildi. Sonra, yukarı mahalleden akşam yemeği için, dans etmek için inen şık, zarif yolcularıyla arabalar bir kez daha aşağı akarlardı... Bu günün en iyi saatiydi. Burada sırtını tahta kafese dayayıp oturarak gizlisi saklısı olmayan sokaklara, hiç tanınmadan, hiç selamlanmadan mahmur mahmur bakabilirdi. En yakın masada oturanları bile tanımak olanaksızdı, yalnızca birer insan karaltısı halindeydiler. Borsa fiyatlarını konuşan ya da — neden olmasın? — Arap aşk şiirlerinden mıymıntı dizeler okuyan İskenderiyelilerin leylak rengi yaşmaklı sesleri alacakaranlıkta uyuşuk uyuşuk kendisine kadar geliyorlardı.

Çoktandır terkedilmiş, ama İskender'in bu sefil başkentindeki şu elle tutulmaz yaşamın yüzeyi altında hâlâ unutulmadan varlığını sürdüren bir Avrupa'nın somut anısı demek olan şu *zeste de citron*'lu[41] Dubonnet'nin tadı öyle hoş oluyordu ki! Onu tadınca kıskançlıkla Pombal'i düşündü, dostunun bir gün bütün yüreğiyle dönmeyi dilediği Normandiya'daki çiftlik evini. Kendi ülkesiyle aynı sağlam ilişkileri sürdürebilmek, bir gün oraya döneceğine inanmak ne olağanüstü bir şey olurdu! Ama bunu düşünmek bile midesini bulandırıyordu; bir yandan da bunun böyle olması gerektiğini bilmenin acısı, üzüntüsü. («Kitapları bunca ağır okumamın nedeni kör kabartma yazısını henüz hızlı çözememem değil; düşüncelerin çekirdeğine ulaşabilmek için, kendimi her bir sözcüğün etkisine, hatta acımasızlıklarına, güçsüzlüklerine teslim etmek için,» demişti.) *Çekirdek!* Bu söz insanın çok yakınından geçen bir kurşunun vınıltısı gibi kulaklarında çınlıyordu. Onu görür gibiydi — deniz tanrıçasının mermer beyazlığındaki yüzünü, omuzlarından aşağı geriye taranmış saçlarını, sonbaharın kuru yapraklarının, kuru dallarının duman duman tüttüğü parkın ötesine dikilmiş gözlerini; omuzlarına atılmış eski, kareli, yünlü şalıyla karların arasında bir Meduza. Körler bütün günlerini gölge ve ışık gölcükleriyle dolu bu sıkıcı yeraltı kitaplığında geçirir, parmaklarını, bir makinenin kendileri için kabartmayla yazdığı kitapların delikli yüzeylerinde karınca gibi dolaştırırlardı. («Anlamayı öylesine istedim, ama anlayamadım.») Güzel,

işte soğuk terler dökmeye başladığın yer burası; üç yüz altmış beş derecelik bir daire, bir insanküre çizip, inleyerek yüzümü yastığa gömdüğüm yer burası! (Artık ışıklar yanıyor, tüller yukarıya, gecenin içine doğru çekilip buharlaşıyordu. İnsan yüzleri...) Onlara bütün dikkatiyle, neredeyse yiyecek gibi bakıyor, sanki sarı ışıklı barlara, ateşböcekleri gibi başıboş girip çıkanların buralara gelmekteki en temel amaçlarını, en gizli niyetlerini ansızın yakalamak istiyordu; parlak yüzüklerle dolu bir parmak, şimşek gibi çakan bir kulak, sevdalı bir gülümsemenin ortasına çakılıp kalmış bir altın diş. «Garson, *kam wahed*, bir tane daha, lütfen,» Kafasında bir kez daha yarı saydamlaşmış düşünceler yüzmeye başladı (karanlık ve alkolün etkisiyle günahlarından arınmış kafasında): Daha sonra giyinip süslenebilecek, şiir kılığına girebilecek düşünceler... Başka yaşamlardan gelen konuklar.

Evet, bir yıl daha geçirecekti — koca bir yıl daha, sırf Mountolive'e duyduğu sevgi yüzünden. İyi bir yıl olması için çalışacaktı da. Sonra başka bir yer — ama bunu hemen kafasından uzaklaştırdı, çünkü felaket bir yer olabilirdi. Seylan mı? Santos mu? Şu Mısır'da kendisini boğan bir şey vardı, ateş gibi yanan havasız mekânlarında, bilincine varılmamış genişliğinde — ölü firavunlar için sert kayalardan yapılmış acayip anıtlarında, kentlere dönüşmüş bu mezarlarda, bir şey. Burada belleğe yer yoktu — her günkü dünyanın keskin; kuru gerçeği neredeyse bir insanın dayanabileceğinden fazla bir şeydi. Açık yaralar, cinsellik, parfüm ve para.

Çok heyecan verici, çorba gibi — bileşiminde Yunanca, Arapça, Fransızca'nın başı çektiği — bir dille akşam gazeteleri satıyorlardı. Çocuklar yeraltından gelmiş kanatlı haberciler gibi uluya uluya sokaklarda koşuşturuyor... neyi bildiriyorlardı desem. Bizans'ın çöküşünü mü? Beyaz entarileri dizlerinin üzerine sıkıştırılmıştı. Sanki açlıktan ölüyorlarmış gibi, ağlamaklı bir sesle bağırıyorlardı. Tek başına yemek yerken okumak üzere tahta taraçadan eğilip bir akşam gazetesi aldı. Yemek yerken bir şey okumak vazgeçemeyeceği keyiflerden biriydi.

Sonra kemerli yoldan, kahvelerin bulunduğu sokaktan yürüye yürüye, leylak renkli bir caminin (gökte yüzen), bir kitaplığın, bir tapınağın (pencereleri parmaklıklı: «Bir zamanlar Büyük İskender'in gövdesi burada yatıyordu.») yanından geçerek, geniş kıvrımlı yoldan aşağı, deniz kıyısına indi. Serin akıntılar burunlarını uzatıp çevreyi kokluyor, gelir gibi yapıp gelmeyerek şımarıklık ediyorlardı.

Birden yağmurluklu biriyle çarpıştı, sonra onun Darley olduğunu gördü. Birbirlerine, karşılıklı acemiliğin sıkıntısını taşıyan şaşkın şakalar yaptılar. Kibarlıkları yüzünden, deyim yerindeyse, birbirlerine takılıp kaldılar, sanki sinek kâğıdına yapışır gibi birden sokağa çakıldılar. Sonunda, Darley yapıştığı yerden kendini kurtarıp, «Ah, seni tutmayayım. Ben de ölü gibi yorgunum. Banyo almak için eve gidiyorum,» diyerek karanlık sokaktan geriye dönmeyi başardı. Pursewarden bir süre kımıldamadan olduğu yerde dikilip onun arkasından baktı, kendi şaşkınlığına şaşıyor. Pombal'ın banyosuna atılmış bıraktığı ıslak kirli havluları, lavabonun üzerinde duran, kıllardan grileşmiş traş sabununu düşünüyordu... Zavallı Darley! Ama nasıl olur da bu adamı sevmesine, saymasına karşın onun yanında doğal davranamıyordu? Onu görür görmez doğal olmayan, candan bir tutum takınmıştı, sırf ürkeklikten. Bu tutum kırıcı, küçümseyici görünüyor olsa gerekti. Hastasını güçlendirmeye çalışan bir kasaba doktorunun canlı, babacan tutumu... Allah kahretsin! Bir gün onu oteline götürüp onunla başbaşa içki içerek biraz tanımaya çalışmalıydı. Gene de birlikte yaptıkları kış yürüyüşlerinde çeşitli fırsatlardan yararlanarak onu tanımaya çalışmıştı. Kendi kendine, «Ama bu zavallı herif de hala *edebiyatla* ilgileniyor,» diyerek ondan hoşlanmayışının akla yatar nedenini buldu.

Ama deniz kıyısında istiridye satan küçük Yunan lokantasına vardığında neşesi yerine gelmişti. Lokantanın duvarlarında her boyda fıçılar, balık sepetleri diziliydi, mutfağından zeytinyağında kızaran ahtapotların, beyaz balıkların kokuları, dumanları yayılıyordu. İstiridye yemek ve gazetesine gömülmek için buraya, levanten kökenli biracıların, kılıksız kayıkçıların arasına oturdu, bu arada, akşam büyük bir erinç içinde çevresinde durulmaya başlamıştı, her günkü insafsızca yavan şeyleri konuşmak için onu rahatsız eden hiç kimse ya da kafasını kurcalayan hiçbir düşünce yoktu. Anlamsız bir meslek yaşamından, hatta tembelliği ve sürü halinde yaşama sevgisi yüzünden kendi kendine yarattığı koşullardan çaldığı, bu çok zor elde edilmiş kaçak anlarda ağır ağır, onca çabasıyla tamamlamaya çalıştığı kitabına bu düşünceleri daha sonra aktarabilirdi. («Bir içki daha alır mıydınız?» — «Neden olmasın?» Böyle böyle kaç akşam yitirilmişti?)

Ya gazeteler? Çoğunlukla *Faits Divers*[42] üzerinde dururdu, — insanı gerçek toplumsal sınıfını yansıtan, salt sözcüklerden oluşan soyutlamaların gerisinde varlığını sürdüren, tekdüzelikle, dazlak aklın zorbalığıyla duyarsızlaştırılmış yaşamlar, güldürüyü, mucizeyi arayan insan davranışlarının küçük tuhaflıkları. Ertesi gün Mountolive için bir rapor halinde yorumlaması gereken ARAP BİRLİĞİ İÇİN YENİ BİR ÇAĞRI gibi iri puntolarla yazılmış bir başlığın yanında, yazgı ve koşulların ürkünç akıldışılığını yansıtan BÜYÜK DİN ÖNDERİ ASANSÖRDE YAKALANDI ya da BİR DELİ MONTE CARLO BANKASINI SOYDU gibi bir haberde ölümsüz insan güçsüzlüklerini bulabilirdi.

Daha sonra, *Coin de France*'daki nefis yemeğin etkisiyle geceyi, afyonlu bir sigara gibi, daha da büyük keyifle tüttürmeye başladı. Gerilimli iç dünyasının sarılmış makaraları çözüldü, kesik kesik mors sinyalleri gibi bilincinde yanıp sönen düşünce şeritleri halinde dışarı aktı. Tam bir alıcı durumuna gelmişti — insanın çok iyi kayıt yaptığı ender anlar!

Saat onda, bir banka mektubunun arkasına kitabına girecek olan özlü cümlelerden birkaçını not etmişti. Şöyle: «On. Bu hafta hippogrif[43] hiç saldırmadı. Yaşlı Parr için birkaç konuşma mı?» Sonra, bunun altına şu anda zihninde çiy gibi yoğunlaşan, belki sonra inceleyip kişilerin davranışlarının argaç ipliği biçimini alabilecek bağlantısız sözcükler.

(a) Bilinenden bilinmeyene doğru yaklaştıkça gizem artar.

(b) İşte şurada iki bacak üzerinde yürüyen, bir adı olan ben — Avrupa'nın Rabelais'den Sade'a kadar bütün düşünsel tarihi.

(c) Tanrılar kendilerini geliştirdikleri zaman insan mutlu olacak.

(d) Bir Aziz bile bütün kusurlarının günahını boynunda taşıyarak ölür.

(e) Tanrıların kusur bulamayacağı biri varsa insanların hor göremeyeceği kadar alçaktır.

(f) İnsan yüreğinin tek mülkü — dermansız dert.

(g) Bütün büyük kitaplar acıma duygusunun içinde yapılmış bir gezintidir.

(h) Sarı darı düşü görmek herkesin huyu.

Bu kehanetli düşünceler böyle gelişigüzel fışkırdıkları zaman, en son aşamada nasıl bir düzene konacakları konusunda hiçbir ipucu vermemelerine karşın, romanın kösnü düşkünü Tiresias'ı Yaşlı Parr'ın kişiliğine yavaşça yedirilecekti.

Esnedi. İkinci *armagnac* liköründen sonra hoş bir sarhoşluk duydu. Gri tentelerin ötesinde kent gerçek gecenin renklerine yeniden bürünmüştü. Kara yüzler karanlığın içinde eriyordu; tıpkı *Görünmez* Adam'daki gibi, içleri boş görünen giysileri ortalıkta dolaşıyordu. Karanlığın karanlığı, silinmiş yüzlerin üzerinde kırmızı kapsüller duruyordu. Hafifçe ıslık çalarak hesabı ödeyip çevik adımlarla yeniden Corniche'e yürüdü, dar bir sokağın bitiminde yeşil bir su kabarcığı gibi yanıp sönen Etoile onu çağırıyordu; kendisini dar merdivenlerden aşağı atıp havasız bir salona girdi, neon lâmbalarının parlak ışığından gözü kamaştı, yağmurluğunu vestiyere götürmesi için bir an durdu. Ödenmemiş içki hesaplarının korkusuyla ilk kez irkilmedi — çünkü yeni maaşından dolgunca bir avans çekmişti. Küçük garson boğuk bir sesle kulağına eğilip, «İki yeni kız, ikisi de Macar,» dedikten sonra dudaklarını yalayıp sırıttı. Sanki zeytinyağında, çok ağır ateşte, parlak koyu kahveye dönüşünceye kadar kızartılmış gibiydi.

Salon çok kalabalıktı, varyete hemen hemen bitmişti. Çevrede hiçbir tanıdık yüz görünmüyordu, Tanrı'ya şükür. Işıklar kısıldı, maviye dönüştü, sonra karardı — sonra tef şıngırtıları, davul gümbürtüleriyle göz kamaştırıcı gümüş bir yuvarlağın içine dansöz fırladı. Döndükçe üstündeki pullar alev alıyor, bir Viking gemisi gibi parıldıyor, şıngırtıları kötü kokulu koridordan ta giyinme odalarına kadar gidiyordu.

Aylarca önce ilk tanışmasından bu yana Melissa'yla çok seyrek görüşmüştü, onun Pombal'ın dairesine uğradığı zamanlarla kendisininki pek denk düşmüyordu. Darley de aşırı derecede kapalı kutuydu — belki kıskançlıktan, belki de utançtan? Kimbilir? Sokakta birbirlerinin yoluna çıkarlarsa gülümseyip selamlaşıyorlardı, hepsi bu. Şimdi burada viskisini içerek onu dalgın dalgın izlerken, içindeki ışıkların yavaş yavaş daha parlak yanmaya başladığını, zenci cazının yumuşak temposuna ayaklarıyla karşılık verdiğini duyumsuyordu. Dans etmekten çok hoşlanıyordu, dört dörtlük vuruşla, ayak parmaklarının bastığı yerin içine işleyen ritimle ayakların kolayca sürünmesinden hoşlanıyordu. Dans etse miydi acaba?

Ama hiçbir aşırı hareket yapmayacak kadar iyi dans ediyordu, Melissa'yı öylece kollarının arasında tutarken kendi kendine *Jamais de la Vie'yi* mırıldanarak pistin çevresinde hafif, yumuşak adımlarla dolaşmaktan öte bir şey yapmak sıkıntısına girmiyordu. Melissa ona gülümsedi, dış dünyadan tanıdık bir yüzle karşılaştığı için mutlu görünüyordu. Omuzunda duran incecik bilekli uzun elini, bir serçe pençesi gibi ceketini tutan

parmaklarını duyumsadı. «Formdasınız,» dedi Melissa, o da «Formdayım,» diye yanıtladı. Bulundukları yere ve zamana uygun anlamsız şakalar yaptılar. Pursewarden onun iğrenç Fransızca'sını çok ilginç, çok alımlı buluyordu. Daha sonra Melissa masasına geldi, Pursewarden onun için birkaç *coups de champagne*[44] parası ödedi — özel konuşmalar için yönetimin aldığı zorunlu ücret. O gece Melissa nöbetçiydi, onunla dans eden herkes her dans için bir ücret ödemek zorundaydı, bu bakımdan, dansa biraz ara vermek hoşuna gitti, çünkü ayakları acımıştı. Çenesi avucunda, çok ciddi konuşuyordu, Pursewarden onu izlerken biraz solmuş bir güzelliği olduğunu düşündü. Gözleri güzeldi — ancak aşırı derecede namusluluğun yaşamdan aldığı ağır yaraların izi olan küçük ürkekliklerle mi doluydu? Ama hasta görünüyordu, hatta hasta olduğu apaçık ortadaydı. Defterine, «ince hastalığın tatlı goncası,» diye yazdı. Viski, yüzü-gülmez neşesini arttırmıştı, yaptığı şaklabanlıklar çok hoşlandığı zorlamasız bir kahkahayla ödüllendirildi. Darley'in onda ne bulduğunu anlar gibi oldu — kentin *yaramaz* çekiciliğini, inceliğini, sade güzelliğini: sokaktaki arabın katı bir dünyaya hazır yanıtı. Yeniden dans ederlerken, ama sarhoş bir alaycılıkla, şöyle dedi: *«Melissa, comment vous défendez-vous contre la solitude?»*[45] Onun verdiği yanıt, tuhaf bir nedenle, yüreğine bıçak gibi saplandı. Melissa, ona, deneyimsizliğinin bütün yalansızlığıyla bakarak sakince yanıt verdi: *«Monsieur, je suis devenue la solitude même.»*[46] Gülümseyen yüzün kederinde en küçük bir kendine acıma duygusunun izi yoktu. Sanki bütün dünyayı gösteriyormuş gibi küçük bir el hareketi yaptı ve «Baksanıza,» dedi — bu havasız mahzende Etoile'in patronlarının bedenleşmiş kirli arzu ve istekleri bütün çevrelerine yayılmıştı. Anladı, şimdiye kadar onu ciddiye almamış olmasından büyük bir üzüntü duydu. Kendini beğenmişliğine çok öfkelendi. Birden içinden gelen bir dürtüyle yanağını onunkine bir ağabey sevgisiyle bastırdı. Melissa sözcüğün tam anlamıyla *doğaldı!*

Artık aralarındaki engel kalkmıştı, eski iki dost gibi rahatça konuşabileceklerini anladılar. Gece ilerledikçe onunla daha çok dans etmeye başladı. Melissa bundan hoşnut gibiydi, her ne kadar Pursewarden dans pistinde hiç konuşmadan, gevşeklik, mutluluk içinde dans ediyorsa da, Pursewarden yakınlık belirtisi olabilecek hiçbir hareket yapmadı, ama bununla birlikte Melissa'nın kendisini kabul etmiş olduğunu duyumsuyordu. Daha sonra, gece yarısına doğru, şişman, para babası bir

Suriyeli banker geldi, Melissa için onunla ciddi ciddi yarışmaya başladı. Pursewarden tedirgin olduğunu, tedirginliğinin neredeyse mülkiyet kıskançlığı biçimini aldığını görünce çok rahatsız oldu. Ağzının içinde bir küfür savurdu! Ama, gene de, müzik başlar başlamaz Melissa'ya daha kolay el koyabilmek için piste yakın bir masaya taşındı. Melissa'ya gelince, bu ateşli çekişmenin hiç farkında değilmiş gibi görünüyordu. Yorgundu. Sonunda Pursewarden, «Buradan çıkınca ne yapacaksın? Bu gece Darley'e gidecek misin?» diye sordu. Bu adı duyunca Melissa gülümsedi, ama bitkin bitkin başını sallayıp alçak bir sesle, «Hayır, şey için paraya ihtiyacım var — boşver,» dedi. Sonra birden sanki içten davranmadığını düşüneceğinden korkmuş gibi aceleyle ekledi: «Kışlık bir manto için. Çok az paramız var. Bu işte insan giyinmek zorunda. Anlıyor musunuz?» Pursewarden, «Şu iğrenç Suriyeli'yle olmasın sakın?» dedi. Para! Büyük bir acı duyarak bunu düşündü. Melissa, olacağa boyun eğmekte üzülecek bir şey yokmuş gibi baktı. Alçak sesle, ama hiç vurgulamadan, hiç utanç duymadan, «Kendisiyle gitmem için 500 kuruş önerdi. Şimdilik hayır diyorum ama sonra — sanırım gitmek zorunda kalacağım,» dedi ve omuzlarını silkti.

Pursewarden usulca sözdü. «Hayır. Benimle gel. İhtiyacın varsa sana bin kuruş veririm.»

Böylesine yüklü bir paradan sözedildiğini duyunca Melissa'nın gözleri yusyuvarlak açıldı. Pursewarden, onun parayı zihninden kuruş kuruş saydığını, sanki parmaklarıyla sayı boncuklarını ayırır gibi yiyecek, ev kirası, giyecek için ayırdığını görür gibiydi. Sertçe, «Ciddi söylüyorum,» dedi. Hemen arkasından ekledi: «Darley biliyor mu?»

«A, evet. Biliyor musunuz, çok iyi bir insan. Çok sıkıntılı bir yaşamımız var, ama o beni tanıyor. Bana güveniyor. Hiçbir zaman ayrıntıları öğrenmek istemez. Bir gün buradan gidecek kadar paramız olduğunda bu işlerin hepsini bırakacağımı bilir. Bizim için bunlar önemli değil,» Bu sözler, bir çocuğun ağzından korkunç küfürler duymak gibi tuhaf geldi ona. Pursewarden güldü, «Haydi yürü,» dedi birden; ona sahip olmak için yanıp tutuşuyordu, onu yalancı bir sevecenliğin iğrenç öpücüklerinin beşiğine yatırmak, yok etmek için. «Haydi gel, Melissa sevgilim,» dedi. Ama Melissa irkildi, bu sözcüğü duyunca sapsarı kesildi. Pursewarden bir hata yaptığını anladı. Çünkü herhangi bir cinsel birleşme, onun Darley'e duyduğu sevginin kesinlikle sınırları dışında kalmalıydı. Kendisinden tiksindi, ama başka türlü davranması olanaksızdı. «Sana ne diyeceğim bak,

bu ay sonu Darley'e para vereceğim — sizin gitmenize yetecek kadar,» dedi. Melissa sanki dinlemiyor gibiydi. Kısık, kuru bir sesle konuştu: «Ben mantomu almaya gidiyorum, seni holde bulurum,» Yöneticiyle konuşmaya gitti, Pursewarden sabırsızlıktan kıvranarak bekledi onu. Ahlakdışı bir yaşamın aldırmazlık perdesinin gerisinde pusuya yatmış bekleyen aşırı katı vicdanının sancılarını bastırmanın en iyi yolunu bulmuştu.

Üç beş hafta önce Nessim aracılığıyla Leyla'dan, son derece güzel bir elyazısıyla, şöyle bir pusula almıştı:

«Sevgili Bay Pursewarden,

«Sizden benim için tuhaf bir şey yapmanızı istemek için yazıyorum. Geçenlerde çok sevdiğim amcam öldü. İngiltere'nin, neredeyse kendi dilinden daha iyi konuştuğu İngilizce'nin büyük bir hayranıydı; vasiyetinde mezarına İngilizce yazıtlı bir taş dikilmesini istemiş, şiir ya da düzyazı ve olanağı varsa özgün. Ben onun anısı olacak bu şeye yaraşacak saygıyı göstermek, son isteğini yerine getirmek istiyorum, size yazmamın nedeni bu: Böyle bir şeyi üstlenmeyi düşünür müydünüz acaba? Eski Çin şairlerinin çok alışık olduğu bir şeydir, ama günümüzde pek yapılmıyor. Bu işi size beş yüz İngiliz lirasına sipariş etmeye hazırım.»

Mezar yazıtı uygun bir biçimde yazılıp verildi ve parası bankaya kondu, ama tuhaf bir körinanca saplanmıştı. Daha önce ısmarlama şiir yazmamıştı, hele mezar yazıtı hiç. Böylesine büyük bir paradan neredeyse bir uğursuzluk kokusu alıyordu. Para, bankada el sürülmeden duruyordu. Şimdi birden onu Darley'e vermek gerektiği inancına kapıldı! Başka şeylerin yanısıra, onun niteliklerine dikkat etmemiş olmasının, kaba acemiliklerinin günahını ödeyecekti.

Melissa bir bıçak kını gibi bedenini Pursewarden'ın buduna sımsıkı yapıştırarak otele yürüdü — tam bir sokak kadını yürüyüşüyle. Pek konuşmadılar. Sokaklar boştu.

Kıyılarına tozlu kahverengi saç örgüsü şeritler geçirilmiş oturma yerleriyle, çürümüş dantel perdeli aynalarıyla, eski, pis asansör, onları silkeleyerek, ağır ağır, yukarı, örümcekli bir karanlığın içine çıkartıyordu. Biraz sonra küçük kapıdan içeri gireceklerini, boğazını bir ilmek sıkıncaya, gözyuvarlarının gerisinde yıldızlar patlamaya başlayıncaya kadar, kolları ve dudakları kenetlenmiş duracaklarını düşündü Pursewarden. Acıların

dindirilmesi, unutma... tanımadığı bir kadının gövdesinden insan başka ne bekleyebilirdi?

Odasının kapısı önünde onu uzun uzun, bilinçli bir biçimde öptü, dişleri hafif bir çarpma sesiyle birbirine değinceye kadar Melissa'nın büzülmüş dudaklarının yumuşak kozasına dudaklarını bastırdı. Melissa ne karşılık veriyor, ne de geri çekiliyordu (karanlıkta hiçbir şey görmeyen) küçük, anlamsız yüzünü donmuş bir pencere camı gibi ona sunuyordu. En küçük bir heyecan duymadan, yalnızca çok derin, iç kemirici bir bezginlikle. Elleri soğuktu. Pursewarden onları avuçlarına aldı, içine anlatılmaz bir hüzün bastı. Yine kendisiyle başbaşa kalması mı gerekiyordu? Birden komik bir sarhoşluğa sığındı, yalandan öyle görünmeyi çok iyi becerirdi, böylece gerçekliğin çevresine gerçekliğin düzenini bozacak, rahatını kaçıracak sözcüklerden bir yapı iskelesi kuracaktı. Darley'in yanındayken takındığı yapmacık şakacılığa bürünerek sertçe, *«Viens, viens!»* dedi, *«Le maitre vous invite.»*[47] Melissa hiç gülümsemeden, kuzu gibi uysalca eşikten atlayıp odaya girerek çevresine bakındı. Pursewarden gece lambasını el yordamıyla buldu. Lamba yanmadı. Komodinin üzerinde, bir çay tabağının içinde duran mumu yakıp ona döndüğünde, burun deliklerinde, göz çukurlarında gölgeler oynaşıyordu. Birbirlerine baktılar, Pursewarden kendi tedirginliğini gizlemek için yabancı askerlerin bozuk diliyle öfkeli homurtular çıkartıyordu. Sonra sustu, çünkü Melissa gülümseyemeyecek kadar yorgundu. Hiç konuşmadan, hiç gülümsemeden soyunmaya başladı, üstündekileri tek tek çıkartıp yıpranmış halının üzerine bırakıyordu.

Pursewarden bir süre yatağa uzanıp onun (eğreltiye benzeyen) ince gövdesini, eğik inen kaburga kemiklerini, küçük, olgunlaşmamış, ama sert memelerini inceledi. Onun sessizliğinden tedirgin olan Melissa içini çekip duyulmayan bir şeyler söyledi. Pursewarden onu susturmak için, *«Laissez. Laissez parler les doigts... comme ça,»*[48] diye fısıldadı. Basit, somut bir söz söylemek isterdi. Sessizlikte, onun, cinsel istek uyandıran karanlıkla Pursewarden'ın gittikçe artan iştahıyla savaştığını, duygularını bölmelere ayırmaya, varoluşun gidişi içinde onları özel yaşamından uzak tutmaya çabaladığını duyumsadı. «Ayrı bir bölme,» diye düşündü, «üstüne Ölüm damgası mı vurulmuş?» Onun güçsüzlüğünden, damarlarında gidip gelen sevecenliğinden yararlanmaya kararlıydı, ama şimdi de kendi gücü geri

çekilmiş, mum gibi erimişti. Yüzü soldu, parlak, ateşli gözlerini pis tavana dikmiş, sırtüstü yatıyordu, bakışları geçmişe uzanmıştı. Bir yerden sert bir çalar saat sesi geldi, bu ses Melissa'yı canlandırdı, bitkinliğini alıp götürdü, bunun yerini yeni bir tedirginlik, bu işi bitirme, yenilmemek için savaştığı uykuya kendini bırakma isteği aldı.

Birbirlerine karşı oyun oynadılar, kendileriyle alay eden, bir türlü alevlenemediği gibi bir türlü sönmeyen gelgeç bir tutkuyu arkası varmış gibi gösterdiler. (Dudaklarınız, bacaklarınız aralanmış böyle sonsuza kadar yatabilir, sanki bir şey unuttuğunuzu, dilinizin ucuna geldiğini, yakalayacak gibi olduğunuzu düşünürsünüz. Öldür Allah, ne olduğunu anımsayamazsınız, *o* adı, o kenti, o günü, *o* saati... biyolojik belleğinizin gücü kesilmiştir.) Melissa sanki ağlıyormuş gibi hafifçe burnunu çekti, solgun, düşünceli parmaklarıyla sanki yuvadan düşmüş bir kuş yavrusunu tutarmış gibi, incitmeye korkarcasına onu tutuyordu. Yüzünde kuşku ve kaygı çırpıntıları vardı — sanki akımın kesilmesi, iletişimin kopması kendi suçuymuş gibi. Sonra inledi — Pursewarden onun parayı düşündüğünü biliyordu. Böylesine büyük bir para! İşte şimdi acemice kaygısı, kabalığı Pursewarden'ı öfkelendirdi.

«*Chéri*!»[49] Kucaklaşmaları mumyaların, klasik mezarların alçı kabartmalarının kucaklaşması gibi kuruydu. Melissa'nın elleri, kaburgalarının, böğürlerinin, boğazının, yanaklarının yarı-silindiri üzerinde hiçbir heyecan uyandırmadan dolaşıyordu; karanlıkta bir duvarda gizli bir kapak, geriye bastırılınca zamanın ötesinde başka bir dünyayı aydınlatacak, unutulmuş bir düğme arayan bir körün parmakları gibiydi. Hiç yararı yoktu, galiba. Çıldırmış gibi çevresine bakındı. Deniz ışığıyla dolu, karabasan benzeri bir pencerenin altında yatıyorlardı; pencerenin önünde yelken gibi yumuşacık kalkıp inen tek parça perde, ona Darley'in yatağını anımsattı. Odada ekşimiş Çin buhurunun, çürüyen kitap müsveddelerinin, çalışırken yediği elmaların kokusu vardı. Çarşaflar kirliydi.

Pursewarden her zaman yaptığı gibi kendinden iğrenmenin, aşağısamanın erişemeyeceği bir yerde, apaçık bir zihinle, durmadan yazıyordu. Tabakalarca kâğıt dolduruyordu. Yıllardır yaşamını zihnine yazma alışkanlığı sürüyordu — yaşamakla yazmak eşzamanlıydı. Yaşadığı anı yaşadığı anda, fırından yeni çıkmış ekmek gibi sıcağı sıcağına, çıplak ve açık olarak kâğıt üzerinde somutlaştırıyordu...

Kafasında daha şimdiden harcadığı, şimdiden kazandığı parayı kaçırmamaya kararlı olan Melissa, «Bak sana şimdi *La Veuve* yapacağım,» dedi. Pursewarden fransız giyotininin eski takma adlarından aşırılmış olan ve iğdiş etme kompleksinin gizli iğretilemesi biçiminde yansıyan o korkunç dişleri çağrıştırıcı bu olağanüstü güzel argo deyimini duyunca, sözcüğün tam anlamıyla keyiften titreyerek soluğunu içine çekti. Ölüme yazgılı gemicinin gömüldüğü köpek balıklı aşk denizleri, eli ayağı kesik insanı durmadan daha derinlere çeken derin deniz düşünün sessizce donup kalışı... sonra bayağı bir dokunuşla inen çelik bıçak, sepete tak diye düşüp balık gibi kıvranan, kan fışkırtan o münasebetsiz düşünen-kafa.. Pursewarden, *«Mon coeur,»*[50] dedi boğuk bir sesle, *«mon ange»;*[51] en bayağı iğretilemeleri denemek istiyor, yitmiş, parçalanmış, kadarın içine fırlatılıp atılmış bir sevecenliği onlarla yakalamaya çalışıyordu. *«Mon ange»*. Çok renkli ve tuhaf bir şeye açılan bir deniz penceresi!

Melissa birden öfkeyle bağırdı: «Öf Tanrım! Ama ne oluyor? İstemiyor musun?» Sesi neredeyse ağlamaya dönüşmüştü. Onun yumuşak, biraz kadınsı elini alıp dizine koydu, avucunu kitap gibi açtı, umutsuz, meraklı yüzünü üzerine eğdi. Çizgileri daha iyi görebilmek için mumu yaklaştırdı, ince bacaklarını karnına çekti. Saçları yüzünün önüne düştü. Pursewarden onun omuzuna vuran pembe ışığa dokunarak, «Fal bakıyorsun,» dedi. Ama o başını kaldırmadan kısa bir yanıt verdi: «Bu kentte herkes bakar.» Uzun bir süre, hiç kıpırdamadan, böylece bir tablo gibi durdular. Pursewarden kendi kendine «Bir aşk sahnesinin *caput mortuum* oluşu» diye düşündü. Daha sonra Melissa sanki rahatlamış gibi içini çekip başını kaldırdı. Yavaşça, «Şimdi anlıyorum. Kendi içine kapalı bir insansın, yüreğin kapalı, tamamen öyle,» dedi. Bir tavşanı boğarken yapılabilecek bir el hareketi yaptı, işaret parmağını işaret parmağına, baş parmağını baş parmağına değdirdi. Gözleri sevgiyle ışıldadı. «Senin yaşamın ölü, kapalı. Darley'inki gibi değil. Onunki geniş... çok geniş... açık.» Kollarını yeniden dizlerinin üstüne bırakmadan önce öne uzattı. Sonra dürüstsözlülüğün korkunç bilinçsiz gücüyle şöyle ekledi: «O hala sevebilir.» Pursewarden ağzına bir tokat yemiş gibi oldu. Mum titredi. Öfkeyle, «Bir daha bak elime, bir şeyler daha söyle,» dedi. Ama o, onun sesindeki öfkeyi, sıkıntıyı yakalayamadı, bilmece gibi karışık beyaz elin üzerine bir kez daha eğildi. «Her şeyi söyleyeyim mi?» diye fısıldadı.

Berikinin bir an için soluğu kesildi. Kısaca, «Evet,» dedi. Melissa çok tuhaf, çok değişik bir biçimde gülümsedi.

«Çok iyi bakamam. Sana yalnızca gördüklerimi söyleyeceğim.» Sonra yalansız gözlerini ona çevirip, «Çok yakında ölüm görüyorum,» dedi. Pursewarden kötü kötü gülümseyerek, «İyi,» dedi. Melissa bir parmağıyla saçlarını kulağının arkasına ittikten sonra bir kez daha yüzünü onun eline eğdi. «Evet, çok yakın. Birkaç saat içinde bir ölüm haberi duyacaksın. Ne saçma!» Hafifçe güldü. Daha sonra, şaşılacak bir biçimde kızkardeşini anlatmaya başladı. «Kör olan — *karın* değil.» Gözlerini kapadı, Pursewarden'ın elini geri itmek için kollarını uyurgezer gibi öne uzattı. Pursewarden, «Evet, bu o. Benim kızkardeşim,» dedi. Melissa donup kalmıştı... «Kızkardeşin mi?» Pursewarden'ın elini ellerinden düşürdü. Daha önce bu oyunu oynadığında hiç böyle doğru kehanette bulunduğu olmamıştı. Pursewarden durumun ağırlığına uyan bir sesle, «Onunla ben birbirimize âşıktık. Bir daha başka insanları sevmemiz olanaksız,» dedi. Artık bir kez başladıktan sonra gerisini söylemek, her şeyi anlatmak birden kolaylaşmıştı. Büyük bir soğukkanlılık içindeydi. Melissa, gözlerinde acıma ve sevecenlikle ona bakıyordu. Acaba Fransızca konuşmak mı işleri kolaylaştırmıştı? Fransızca'da tutkunun gerçekliği, insan deneyimi sınavına soğukça, acımasızca kafa tutar. Bu dili kendi tuhaf deyimiyle, «küçük, hinoğluhin imalardan etkilenmeyen bir dil» olarak nitelerdi. Yoksa Melissa'nın kaçak duygudaşlığı mı bu olayları konuşmayı kolaylaştırmıştı? O, kendisini hiç yargılamıyordu, onun için hepsi bilinen, denenmiş şeylerdi. Pursewarden aşkını, bu aşktan bilerek kaçışını, evliliği deneyişini, tutturamayışını anlatırken, ciddi bir yüzle başını sallıyordu.

Acımayla hayranlık arasında gidip gelirken öpüştüler, ama bu kez tutkuluydular, çünkü yazıya geçmiş insan deneyiminin bağlarıyla, bir şeyleri paylaşmış olma duygusuyla birleşmişlerdi. «Bunu elinde, senin elinde gördüm ben.» Neredeyse, kendi kehanetinin bu hiç alışılmamış doğruluğu onu biraz korkutmuştu. Peki öteki? O hep her şeyi rahatça anlatabileceği birini aramaktaydı — *ama bunu tam olarak kavrayamayacak birini bulmak istiyordu!* Mum titredi. Aynanın üzerine traş sabunuyla Justine için şu alaycı dizeleri yazmıştı:

Ah ne korkunçtur o gem!
Acısı çok yaman.

Bir kez kulak duymaya
Göz görmeye başladığı zaman!

Zihninin yalnızlığında bu sözleri kendi kendine mırıldandı, burada mum ışığında gördüğü esmer, sakin yüzü düşünüyordu — tıpkı şu anda Melissa'nın oturduğu gibi oturmuş, çenesini dizinin üzerine dayamış, sevgiyle elini tutarak kendisine bakmış olan esmer varlığı. Dingin sesiyle kızkardeşini, sürekli olarak anımsayabildiklerinden, bile bile kaçtıklarından daha iyi olabilecek doyumlar arayışını anlatırken zihninden başka dizeler geçti; deneyimlerinden olduğu kadar okuduklarından çıkmış karmakarışık yorumlar. Hatta bir kez daha o mermer gibi beyaz yüzü, ince bir boynun arkasına atılmış dalgalı siyah saçları, kulak memelerini, küçük gamzeyle süslenmiş çeneyi — onu her defasında o kocaman boş gözyuvalarına götüren o yüzü — görür gibi olduğunda bile zihninin içinde şu dizelerin yinelendiğini duyuyordu:

Amors par force vos demeine!
Combien durra vostre folie?
Trop avez mene ceste vie.

Kendisinin başka yerlere ait bir şeyler söylediğini duyuyordu. Örneğin acı bir gülümsemeyle, *«Zina* sözcüğünü Anglo-Saksonlar buldu, çünkü aşkın çeşitliliğine inanmazlardı,» gibi. Sonra böylesine ciddilikle, böylesine sevimli bir biçimde başını sallayan Melissa daha önemli görünmeye başlamıştı — işte şurada kendisine anlayamayacağı gizler, ayyaşça duygusallıkla hayvanca şiddet arasında gidip gelen gizemli erkek dünyasının gömülerini açan bir adam vardı! «Benim ülkemde bir kadına yapabileceğiniz gerçekten tat verici şeyler ya ceza gerektiren suç sayılır, ya da ayrılma nedeni,» Sert ve çatlak gülüşünden korkuyordu. Birden öyle çirkin görünmüştü ki. Sesini yeniden alçalttı, sanki bir yaranın üzerine bastırırmış gibi Melissa'nın elini kendi yanağına bastırıp duruyordu; içindeyse o duyulmaz yorum sürüyordu.

«Bunca değişik dinde ne anlama gelir Tanrı?
Benlik bölünmesinin nedeni mi Eros ile Agape?»

Korkmuş öpüşlerle artık bir daha hiç geri gelmeyecek içli dışlılıklar arasında bu büyülü şatoda hapsolmuşlar, La Lioba'yı incelemişlerdi! Ne delilik! Öteki âşıklara karşı hiç bir daha savaşa girmeyi göze alabilir miydi? *Jurata fornicatio* — zihninde damla damla akıp tükenen o dizeler; onun gövdesi, Rudel'e göre, *«gras, delgat ve gen»*. İçini çekti, eliyle örümcek ağlarını itermiş gibi anılarını kovaladı, kendi kendine, «Daha sonra, bir *askesis'i* ararken çöl papazlarının ardına takılıp İskenderiye'ye gitti, iki çöl arasında bir yere, Melissa'nın iki memesi arasına. O *morosa delectatio.* Ve başını oraya, kum tepeciklerinin arasına gömdü, onun diri saçlarıyla örtüldü,» dedi.

Sonra sustu, dupduru gözlerle ona bakıyordu, titreyen dudakları ilk kez şimdi gerçekten ateşli, gerçekten tutkulu, sevgi sözlerinin üzerine kapandı. Melissa birden titredi, onun elinden kurtulamayacağını, bütünüyle boyun eğmesi gerektiğini anladı.

Bir utku kazanmışçasına, «Melissa,» dedi.

Bu kez, uzun süredir birbirlerini arayan, gürültülü kentin her günkü kalabalığı içinde bulan iki dost gibi, birbirlerinden bilgece, sevecence tat aldılar. İşte şimdi bulmayı tasarladığı bir Melissa'yla karşı karşıyaydı — kapalı gözler — kapalı gözler, pembe mum ışığının öpüşüyle uykudan kopartılmış gibi sıcak, açılmış, soluyan bir ağız. «Gitme zamanı geldi.» Ama, yorgunluktan ağlamaklı sesler çıkartarak gövdesini onun gövdesine daha çok bastırıyordu Melissa. Pursewarden kolunun çengelinde yatan Melissa'ya sevgiyle baktı. «Başka kehanetin yok mu?» dedi neşeyle. Uykulu uykulu yanıtladı Melissa: «Saçma, hepsi saçma. Bir insanın kişiliğini elinden okuyabiliyorum — ama geleceğini hayır! O işi pek beceremiyorum.»

Pencerenin gerisinde gün ağarıyordu. Pursewarden birden banyoya koşup suyu açtı. Su kaynar sıcaklıktaydı, bir buhar hışırtısı çıkararak küvetin içine fışkırmaya başladı! Böyle bir saatte banyoda sıcak su bulup başka zaman damlasını bile bulamamak tam Akbaba Dağı Oteli'ne göre bir şeydi. Bir okullu çocuk gibi heyecanlanarak Melissa'ya seslendi: «Melissa, gel, suya bas kendini, kemiklerin dinlensin, yoksa seni evine asla götürmem.» Şu beş yüz İngiliz lirasını Darley'e nasıl vermeliydi ki paranın kimden geldiğini anlamasın? Bir Kıpti'nin mezar yazıtını yazmış bir rakibin gönderdiğini asla bilmemeliydi. Bir kez daha «Melissa» diye seslendi, ama o uyuyordu.

Onu kucağına alıp banyoya götürdü. Sıcak suların içine yumuşacık uzatınca Melissa uyandı, suda açılan o olağanüstü kâğıt Japon çiçekleri gibi uykunun içinden gerinerek çıktı. Sıcaklığı elleriyle sığ göğsüne büyük bir hazla sıçrattı, sıcaklıktan kırmızılaştı, kalçaları pembeleşmeye başladı. Pursewarden bir eli suyun içinde, *bidet*'nin üzerine oturmuş, uykusu yavaş yavaş açılan Melissa'yla konuşuyordu: «Biraz çabuk ol, yoksa Darley kızacak.»

«Darley! Hah! Dün gece gene Justine'le birlikte çıktı.» Doğrulup göğüslerini sabunlamaya başladı, su ve sabun bolluğu içinde sanki çok ender bir şarabın tadına bakıyormuş gibi soluyordu. Rakibinin adını, kendi kişiliğine hiç uymayan hafif yaltaklanmalı bir tiksintiyle söylemişti. Pursewarden çok şaşırdı. Melissa burun bükerek, «Böyle işte bunlar — Hosnaniler,» dedi. «Zavallı Darley'cik de onlara inanıyor, o kadına. Oysa kadın onu kullanıyor. Darley çok iyi, çok saf.»

«Kullanıyor mu?»

Duşu açtı ve buhar bulutunun zevkini çıkartırken küçük, kısılmış bir yüzle ona baş salladı. *«Onlarla* ilgili her şeyi biliyorum.»

«Ne biliyorsun?»

Pursewarden içinde birden bir sıkıntının kımıldadığını duydu, nitelenemeyecek kadar apaçık bir şeydi. Melissa tıpkı dikkatsizlikle mürekkep hokkasını ya da balık kavanozunu devirir gibi onun dünyasını altüst etmek üzereydi. Yüzünde hep sevgi taşıyan bir gülümseme. Orada, buhar bulutunun içinde, bir on yedinci yüzyıl kabartmasında, yavaş yavaş gökte beliren bir melek gibi duruyordu. «Ne biliyorsun?» diye bir kez daha sordu.

Melissa bir el aynasıyla dişlerindeki çürükleri inceledi, gövdesi hala ıslaktı, parlıyordu. «Anlatacağım. Ben eskiden Cohen adında çok önemli bir adamın kapatmasıydım, çok önemli, çok zengin biri.» Böyle övünmesinde dokunaklı bir şeyler vardı. «Nessim Hosnani'yle birlikte çalışıyordu, bana o anlattı. Sonra uykusunda da konuştu. Artık yaşamıyor. Galiba onu zehirlediler, çünkü çok şey biliyordu. Nessim Hosnani adına silâhların Ortadoğu'ya, Filistin'e götürülmesine yardım ediyordu. Ama çok sayıda silah. '*Pour faire sauter les Anglais!*'[52] derdi.» Bu sözcükleri kinli kinli, küfür eder gibi söyledi, sonra bir an düşündükten sonra birden, «Şöyle yapardı,» diye ekledi. Cohen'in parmaklarını bir araya toplayıp öptükten

sonra *Tout a toi, John Bull!*»[53] derken elini sallayışını yansılaması çok komikti. Ölü adamın kötülüğünü yansıtmak için yüzünü kırıştırdı, çarpıttı.

Pursewarden yavaşça, «Giyin artık,» dedi. Öteki odaya geçti, dalgın dalgın durup kitap rafının üstündeki duvara bir süre baktı. Sanki kulağının dibinde bütün kent gürültüyle parçalanmış gibiydi.

Melissa banyodan bir balıkçı kadının madensel sesiyle bağırıyordu:

«İşte *bu yüzden* Hosnaniler'i sevmem. Gizli gizli İngilizler'den nefret ederler.»

Sanki bir atla konuşuyormuş gibi sertçe, «Giyin. Çabuk ol,» dedi.

Birden böyle azarlanan Melissa kurulanıp parmak uçlarına basarak banyodan çıktı. «Birazdan hazır olurum.» Pursewarden hiç değişmeyen donuk bakışlarını duvara dikmiş, put gibi duruyordu. Oraya başka bir gezegenden düşmüş sanırdınız. Öylesine kımıltısızdı, gövdesi ağır bir madenden bir yontu olabilirdi. Melissa giyinirken birkaç kez göz ucuyla ona baktı. «Ne var?» diye sordu. Ama Pursewarden karşılık vermedi. Çılgınca bir öfkeyle düşünüyordu.

Melissa giyinince kolundan tuttu, ikisi birlikte sessizce merdivenleri indiler, sokağa çıktılar. Gün yavaş yavaş ağarıyordu. Hala sönmemiş sokak lambaları vardı ve yere gölgeleri düşüyordu. Melissa arada bir onun yüzüne bakıyordu, ama onun yüzü hiçbir şey yansıtmıyordu. Her bir sokak lambasına yaklaştıklarında gölgeleri uzuyor, daralıyor, yarı ışıkta yok oluyor, sonra yeniden eski biçimlerini alıyorlardı. Pursewarden hâlâ onun kolundan tutarak, ağır, yorgun, düşünceli adımlarla yürüyordu. Bu uzamış, sıçrayan gölgelerin her birinde şimdi açıkça yenilmiş Maskelyne'in karaltısını görüyordu.

Alanın köşesinde durdu, yüzünde hâlâ o dalgın ifadeyle, «*Tiens*!»[54] dedi. «Unuttum. İşte sana söz verdiğim binlik.»

Yanağından öptükten sonra tek söz söylemeden geriye, oteline döndü.

IX

Mountolive, Delta'daki çırçır fabrikalarında resmi bir geziye çıkmıştı, Telford ona haberi telefonla ulaştırdı. Mountolive şaşkınlıktan kulaklarına inanamadı. Telford ağzına iyi oturmamış takma dişlerinin armağanı olan tuhaf, hışırtılı, kendi önemine inanan bir sesle konuşuyordu; onun işinde ölüm önemli bir konuydu. Bir düşmanın ölümü dışında! Ağırbaşlı, üzüntülü, acıyan bir ses tonunu sürdürmek, kendi kendini kutlayışını belli etmemek için büyük bir çaba göstererek. Kuşkulu ölüm olaylarını inceleyen bir bölge savcısı gibi konuşuyordu: «Bilmek isteyeceğinizi düşündüm efendim, bu yüzden gezinizi yarıda kesme cesaretini gösterdim. Nimrod Paşa bana gece yarısı telefon etti, ben de gittim. Polis, savcılık araştırması için orayı mühürlemişti; Dr. Balthazar oradaydı. O ölüm raporunu yazarken ben de ortalığa bir göz attım. Merhuma ait birtakım kişisel kâğıtları almama izin verdiler. Pek önemli bir şey yok. Bir romanın müsveddeleri. Her şey öyle birdenbire oldu ki. Çok fazla içiyordu — her zamanki gibi, maalesef. Evet.»

Mountolive duyulur-duyulmaz bir sesle, «Ama...» dedi, kafasında öfkeyle inanmazlık yağla su gibi birbirine karışıyordu. «Ne demeye...» Ayaklarının bağı çözüldü. Bir iskemle çekip oturarak telefonun başında kızgınlıkla ağlamaya başladı: «Evet, evet, Telford — anlat. Ne biliyorsan anlat.»

Telford verdiği haberin uyandırdığı ilginin farkındaydı, boğazını temizleyip, sersemlemiş beyninde olguları sıraya sokmaya çalıştı. «Efendim, neler yaptığını araştırıp öğrendik. Traş olmadan, çok bitkin bir durumda buraya gelmiş (Errol bana öyle söyledi), sizi sormuş. Ama siz biraz önce çıkmıştınız. Sekreterinizin dediğine göre sizin masanıza oturup bir şeyler yazmış — bu epeyce sürmüş — size kişisel olarak verilmesini istemiş. «Gizli,» damgası basması ve mühürlemesi için. Şimdi sizin dolabınızda duruyor. Sonra gitmiş, galiba... evet, içki içmeye. Montaza yakınlarında sık sık gittiği küçük bir meyhanede bütün gün oturmuş. Deniz kıyısında kulübe gibi bir şey — birkaç tahta direk üzerinde hurma yapraklarıyla örtülmüş bir çatı — bir Yunan işletiyor. Bütün günü orada

içerek, yazarak geçirmiş. Lokanta sahibinin dediğine göre pek çok *zibib* içmiş. Tam denizin kıyısına, kumların üzerine bir masa kurdurmuş. Hava rüzgârlıymış, içeri girerse daha iyi olacağını söylemişler. Ama hayır. O denizin kıyısına oturmuş. Öğleden sonra geç saatte bir sandviç yemiş, tramvaya binip kente dönmüş. Bana uğradı.

«Güzel; sonra.»

Telford durakladı, soluğu tıkandı.

«Büroya geldi. Traşsız olmasına karşın çok neşeli göründüğünü söyleyebilirim. Birkaç şaka yaptı. Ama benden bir siyanür hapı istedi — ne olduğunu biliyorsunuz. Daha fazlasını söylemeyeceğim. Bu telefon hattı güvenilir bir hat değil. Anlıyorsunuz değil mi, efendim?»

«Evet, evet, sen devam et canım,»

Bunu sağlama aldıktan sonra Telford heyecanla devam etti: «Hasta bir köpeği zehirlemek istediğini söyledi. Bana çok normal geldi, bu yüzden ona bir tane verdim. Dr. Balthazar'a göre galiba bunu kullanmış. Umarım efendim, benim herhangi bir biçimde...»

Mountolive kendi elçiliğinden birinin bütün dikkatleri üzerine çekecek, böylesine can sıkıcı bir hareket yapmasına karşı gitgide artan bir öfkeden başka bir şey duymuyordu! Hayır, aptalca bir şeydi bu. Kendi kendine, «Aptallık,» diye fısıldadı. Ama Pursewarden'ın bir şeylerden suçlu olduğu duygusunu önleyemiyordu. Allah kahretsin, düşüncesizce, bayağıca bir şeydi — aynı zamanda da gizemli. Bir an için gözünün önüne Kenilworth'ün yüzü dikildi. Daha net duyabilmek için telefonun kulaklığını sarstı: «Peki ne demek oluyor bütün bunlar?»

«Bilmiyorum, anlaşılması güç bir şey.»

Sapsarı kesilmiş olan Mountolive arkasına dönüp, o iç sıkıcı ek yapıda telefonun çevresinde duran paşalara birtakım sözler mırıldandı. Sanki uçmaya hazırlanan bir kumru sürüsü «rica ederim,» diyen ellerini uzattılar. Hiçbir uygunsuzluk yoktu. Bir büyükelçi önemli olayların ardını bırakamazdı. Onlar bekleyebilirdi.

Mountolive sertçe ve öfkeyle, «Telford,» dedi.

«Evet efendim,»

«Başka ne biliyorsan anlat bana.»

Telford boğazını temizleyip hışırtılı sesiyle anlattı;

«Benim açımdan olağanüstü önemli bir şey yok. Onu canlı olarak en son görmüş kişi öğretmen Darley. Siz belki de onu tanımıyorsunuz,

efendim. Evet, otele geri dönerken onunla yolda karşılaşmış. Bir içki içmek üzere Darley'i içeri davet etmiş, epeyce konuşmuşlar, içki içmişler. Otelde. Merhum özellikle ilgi çekici hiçbir şey söylememiş — kuşkusuz yaşamına son vermeyi tasarladığını esinlendirecek hiçbir şey. Tam tersine, akşam treniyle Gaza'ya, tatile gideceğini söylemiş, Darley'e en son romanının paket edilmiş, üzerine adres yazılmış müsveddelerini göstermiş, yolculukta gerekecek şeylerle bir yağmurluk — pijama, diş macunu falan. Onu bu kararından caydıran ne oldu? Bilmiyorum, efendim, ama yanıtı sizin dolabınızda olabilir. Bu yüzden size telefon ettim.»

Mountolive, «Anlıyorum,» dedi. Tuhaftı, ama şimdiden Pursewarden'ın sahneden çekilmiş olduğu düşüncesine alışmaya başlıyordu. Şaşkınlığı azalıyor, geçiyordu: Yalnızca giz kaldı. Telford hâlâ telefonda cızırdayıp duruyordu. Kendini toparlayıp, «Evet, » dedi. «Evet.»

Mountolive'in o yapay, resmi ağırbaşlılığını yeniden takınıp, gürültüyle çalışan makinelere nazik ilgisini göstermeye başlaması ancak birkaç dakika sürdü. Kafasının dağınıklığını belli etmemek, kendisine gösterilenlerden gerektiği biçimde etkilenmiş görünmek için büyük bir çaba harcıyordu. Bir yandan da böylesine... iğrenç bir terbiyesizlik! yapmış olduğu için Pursewarden'a duyduğu saçma öfkeyi çözümlemeye çalışıyordu. Ne saçma. Ama tam ona göre bir davranıştı, çünkü çok saygısızcaydı; belki de bunu önceden sezmesi gerekirdi? Öfke duygusuyla büyük bir yürek sıkıntısı yer değiştiriyordu.

Öğleden sonra, otomobiliyle geri dönerken sabırsız bir bekleyiş ve gerginlik içindeydi. Sanki Pursewarden'ı suçlamaya, andan açıklama istemeye, onu hakettiği gibi paylamaya gidiyordu. Güzel bir akşam aydınlığında elçiliğe vardığında, çalışkan Errol hâlâ bürosunda resmi belgelerle oyalanıyordu, ama elçilik kapanmak üzereydi. Şifre görevlilerine kadar herkes, beklenmedik ölümler karşısında huzuru kaçan insanların gebe suskunluğu içindeydi. Ağır ağır yürümek, ağır ağır konuşmak, acele etmemek için büyük bir çaba harcıyorlardı. Coşku gibi acele de her zaman çok kötü şeydi, çünkü aklın egemen olması gereken yerde içtepi ya da duygunun egemen olduğunu gösterirdi. Sekreteri gitmişti, ama dolabın anahtarlarını Arşiv'den aldı, acele etmeden iki kısa merdiveni tırmanıp bürosuna geldi. Bereket versin yürek atışlarını kendinden başka duyan yoktu.

Ölünün «eşyaları» (nedenselliğin şiirini bu sözden daha iyi anlatacak bir söz yoktur) masanın üzerine yığılmıştı, tuhaf bir şekilde cisimsizleşmiş görünüyorlardı. Bir kitap müsveddesi ve kâğıt demeti, bir yayıncıya adreslenmiş bir paket, bir yağmurluk, (Mountolive için pek az güzelliği olan) doğruluk adına titiz Telford tarafından seçilmiş birtakım ıvır zıvır. Yazı altlığının üzerinden Pursewarden'in kanı çekilmiş yüzünün kendisine baktığını görünce çok kötü irkildi — ölünün yüzünün alçıyla alınmış kalıbı, yanında da Balthazar'dan şöyle bir not: «Ölünün yüzünün kalıbını çıkarma pervasızlığını gösterdim. Umanın akıllılık etmişimdir.» Pursewarden'ın yüzü! Bazı bakımlardan ölüm bir surat asma gibi görünebilir. Mountolive isteksizce, boş inanları varmışçasına kalıba dokundu, sağa sola itti. Eli hafif bir tiksinti duygusuyla ürperdi; birden ölümden korktuğunu anladı.

Sonra zarfın durduğu dolaba sıra geldi, masasına otururken titreyen baş parmağıyla zarfın acemi mührünü kırdı. Bu büyük terbiyesizliğin akla yatkın bir açıklamasını hiç değilse burada bulmalıydı! Derin bir soluk aldı.

«Sevgili David,

«Bunu sana ayrıntılarıyla anlatmak için başladığım yarım düzine mektubu yırtıp attım. Yalnızca edebiyat yaptığımı anladım. Çevremde yeterince var zaten. Kararım yaşamımla ilgili. Paradoks! Çok üzgünüm, dostum.

«Tam bir rastlantı sonucu, hiç ummadığım bir yerde, bana Maskelyhe'in Nessim'le ilgili görüşlerinin doğru, benimkinin yanlış olduğunu gösteren bir şey çıktı karşıma. Nereden öğrendiğimi sana söylemiyorum, söylemeyeceğim. Ama Nessim'in Filistin'e silah kaçırdığını, bir süredir kaçırmakta olduğunu artık çok iyi biliyorum. Yedi numaralı belgede — anımsayacaksın — anlatılan uygulamalara boğazına kadar batmış olan o gizli kaynağın o olduğu apaçık ortada. (341 numaralı Gizli Buyruk dosyası. *Haberalma Servisi.)*

«Ama bu bulgudan çıkan daha basit ahlaksal sonuçlara dayanabilecek durumda değilim. Bu konuda ne yapılması gerektiğini biliyorum. Ama n'aparsın, adam benim dostum. Bu yüzden... *quietus*[55] (Daha derin öteki sorunları da çözecek bir şey.) Ah! kendimize ne sıkıcı bir dünya yarattık. Gizli dolaplar, karşı-dolaplar balçığı. Bunun benim dünyam olmadığını yeni anladım. (Okurken küfür ettiğini duyar gibiyim.)

«Sorumluluklarıma böyle yan çizdiğim için kendimi çok aşağılık biri gibi hissediyorum, ama gerçekte onların hiçbir zaman benim olmadıklarını biliyorum. *Onlar senin sorumlulukların!* Ve çok acı bulacaksın onları. Ama... senin mesleğin bu... benim bir türlü gönlümün razı olmadığı şeyi senin yapman gerek!

«Bende görev duygusunun eksik olduğunu biliyorum, ama Nessim'e oynadığı oyunların anlaşıldığını, haberin gerekli yere iletildiğini dolaylı olarak bildirdim. Elbet, doğruluğu kuşkulu olduğuna göre sen bunu örtbas edebilir, unutabilirsin. Senin günah eğilimlerini kıskanmıyorum. Benimkilere, gene de, bir neden aramaya gerek yok. Yorgunum, sevgili dostum, yaşayanların dedikleri gibi çok bıktım.

«İşte bu yüzden...

«Kızkardeşime sevgilerimi söyler misin, onu hep düşündüğümü? Teşekkür ederim.

Sevgilerle,
L.P.»

Mountolive'in ağzı şaşkınlıktan bir karış açık kaldı. Okurken renginin solduğunu duyumsamıştı. Sonra oturup alçı kalıbının yüzüne uzun uzun baktı — dingin olduğu zamanlar Pursewarden'in yanay görünüşünden hiç eksilmeyen, kendine özgü o küstahlık havası; öte yandan kafasında kımıldanan, her yana ışık saçan bir şimşeğin süngüleri gibi yanıp sönen saçma bir diplomatlık kızgınlığıyla inatla boğuşma. Avucuyla masaya vururken öfkeyle bağırdı:

«Budalalık bu! Buz gibi budalalık! Resmi işiyle ilgili bir neden yüzünden hiç kimse kendini öldürmez!» Bunları söylerken sözcüklerin saçmalığına lanet okudu. İlk kez kafası tam anlamıyla allak bullak olmuştu.

Kafasının durulması için Telford'un daktiloyla yazılmış raporunu ağır ağır, dikkatli bir biçimde, sanki alıştırma ödeviymiş gibi sözcükleri söylerken dudaklarını kımıldatarak okudu. Pursewarden'ın ölümünden önceki yirmi dört saat içinde neler yaptığını anlatıyordu, onu gören çeşitli kişilerin yazılı tanıklıkları vardı. Raporların kimileri ilginçti, özellikle Pursewarden'ı Al Aktar kahvesinde sabahleyin *arak* içip *croissant*[56] yerken görmüş olan Balthazar'ınki. O sabah anlaşılan kızkardeşinden bir mektup almış, çok ciddi bir dalgınlıkla onu okuyormuş. Balthazar gelir gelmez

mektubu hemen cebine koymuş. Traşsız ve solgunmuş. Balthazar'ın belleğinde kalan bir söz (belki de bir şaka?) dışında aralarında geçen konuşmada pek ilgi çekecek bir şey yok görünüyordu. Bir gece önce Pursewarden Melissa'yla epeyce dans etmiş, onun evlenilebilecek biri olduğuyla ilgili bir şeyler söylemiş. («Bir şaka olsa gerekti,» diye ekliyordu Balthazar.) «Tümüyle aşkı konu alan» bir kitaba başladığını söylemiş. Mountolive gözlerini yavaş yavaş daktiloyla yazılmış sayfanın aşağılarına kaydırırken içini çekti. Aşk! Sonra tuhaf bir şeyle karşılaştı. Basılı bir vasiyetname kâğıdı alıp doldurmuştu, yazınsal vasiliğini kızkardeşine veriyor, öğretmen Darley ile sevgilisine beş yüz İngiliz lirası bırakıyordu. Buna, nedense, eski bir tarih koymuştu — belki de günün tarihini unuttu? İki şifre görevlisini de tanık yapmış.

Kızkardeşinin mektubu da oradaydı, ama Telford incelik edip onu ayrı bir zarfa koyarak mühürlemişti. Mountolive şaşkınlıktan başını sallayarak okudu, sonra utançla cebine sıkıştırdı. Dudaklarını yaladı, kaşlarını iyice çatarak duvara baktı. Liza!

Çekinerek başını kapıdan uzatan Errol, şefinin yanaklarından süzülen gözyaşlarıyla karşılaşınca çok şaşırdı. Kibarca geri çekilip hemen odasına gitti. Diplomatlığa yakışmayan bu durum karşısında çok sarsılmıştı, tıpkı Telford telefon ettiği zaman hemen hemen aynı şeyleri duyan Mountolive gibi. Tetik ve kaygılı bir biçimde masasına oturmuş düşünüyordu: «İyi bir diplomat asla duygularını göstermemeli,» Sonra sıkıntılı bir dalgınlıkla bir sigara yaktı. İlk kez, Büyükelçinin kolayca yıkılabilir biri olduğunu görüyordu. Bu kendisine olan saygısını bir dereceye kadar artırdı. Ne de olsa Mountolive de bir insandı... Ama insan gene de şaşırıyordu.

Üst katta Mountolive de sinirlerini yatıştırmak için bir sigara yaktı. Zihni yavaş yavaş Pursewarden'ın tatsız *eyleminden* (böyle bir yersizce adsızlığa dalıştan), eylemin asıl anlamına kayıyordu — onun getirdiği yeni bilgilere. Nessim! O anda kendi ruhunun büzülüp kasıldığını, daha derin, daha anlaşılmaz bir öfkenin kabardığını duyumsadı. Nessim'e güvenmişti! (İçinden bir ses «Neden?» diyordu. «Böyle yapmaya hiç gerek yoktu.») Sonra, Pursewarden bu haince perendeyle aslında ahlaksal sorunun bütün yükünü Mountolive'in omuzlarına yıkmıştı. Eşekarısı yuvasına çomak sokmuş; görevle, akılla kişisel sevgi duyguları arasındaki o eski çatışmayı dürtüklemişti. Bütün siyaset adamları, sırtlarında bu haçı taşıdıklarını, yaşamlarının en güçsüz noktalarının bu olduğunu bilirler! Şu Pursewarden

ne hınzır adammış, diye düşündü (neredeyse hayranlıkla), omuzundan yükü nasıl da kolayca silkiverdi — böylesine bir kararın ayartıcı *kolaylığı:* dünyadan elini çekmek. Acıyla ekledi: «Leyla yüzünden Nessim'e inandım!» Terslik üstüne terslik. Şimdi sigara içiyor ve gözlerini kırpmadan bakıyordu, Balthazar'ın acemi negatifinden Clea'nın sevecen ellerle çıkardığı o beyaz alçı yüzde, Leyla'nın oğlunun sıcak, yaşayan yüzünü görüyordu: Ravenna'daki bir duvar resminden fırlamış, koyu, bulanık yüz çizgileri! Dostunun yüzü. Sonra, düşündüğü şeyler kendi kendilerini fısıldadılar: «Belki de her şeyin altında Leyla var.»

(Grishkin onu yaralamak, onu öfkelendirmek amacıyla, «Diplomatlar için gerçek dost diye bir şey yoktur,» demişti acımasızca. «Onlar herkesi kullanırlar.» Yani Mountolive onun gövdesini, onun güzelliğini kullanmıştı, ama şimdi gebe kalınca...)

Kendisini canlandıran nikotin yüklü oksijene, sinirleri yatıştıracak, beynini açacak zaman vermek için soluğunu ağır ağır, sonuna kadar dışarı veriyordu. Gözlerinin önünden sis kalktıkça yepyeni bir manzara görür gibi oldu; çünkü raslantı ve dostluk durumlarını, Mısır'da geçirdiği — tenisli, yüzmeli, at gezintili — günlerden derlenmiş sevgili takvimin üzerindeki her bir tarihi değiştirmemesi olanaksız bir şeyle karşı karşıyaydı. Hatta sıradan toplumsal alışkanlıklar ve zevkler dünyasına katılmak, yalnızlığının *taedium vitae*'sinden[57] kurtulmak gibi basit hareketler bile bu yeni bilgiden çok kötü etkilenmişti. Dahası, Pursewarden'ın paldır küldür onun kucağına yıktığı bilgileri ne yapacaktı? Kuşkusuz rapor edilmesi gerekiyordu. İşte bu noktada bir an duraklayabildi. Rapor edilmesi gerekiyor muydu? Mektupta verileri destekleyen hiçbir kanıt yoktu — belki de tek ezici kanıt olarak bu ölüm vardı... Bir sigara yakıp şu sözleri fısıldadı: «Ama ruh dengesi bozuktu.» Hiç değilse bu acımasız bir gülümsemeye değerdi! Her şeye karşın siyasal işlerle görevli birinin intiharı pek rastlanmayan bir şey değildi; Rusya'da bir kabare dansözüne âşık olan o genç adam, Greaves vardı... Yazara duyduğu dostluğa karşılık böylesine kötü bir kazık yediği için nedense çok içerliyordu.

Çok güzel. Diyelim ki mektubu yaktı, böylece de mektubun taşıdığı ahlaksal sorumluluğun yükünden kurtuldu? Bu işi yapmak çok basitti, şu ocakta, bir kibrit çaktı mıydı tamam. Kendisine sanki böyle bir açıklama hiç

yapılmamış gibi davranmayı sürdürebilirdi — ama Nessim böyle bir şeyin yapıldığını biliyordu! Hayır, kurtuluş yoktu.

İşte şimdi görev duygusu, ayağına uymayan bir ayakkabı gibi her adımda acıtmaya başlamıştı. Gözleri yarı kapalı, esmer yüzleri birbirine bakmayan, hiç konuşmadan, duygusuzca dans eden Justine'le Nessim'i düşündü. Onlar kendi gözünde şimdiden yeni bir boyut kazanmışlardı — ilkel bir duvar resmindeki duygusuz insan izdüşümleri. Belki onlar da bir görev ve sorumluluk duygusuyla savaşıyorlardı — kime karşı? Üzüntüyle, «Belki de kendilerine karşı,» diye fısıldadı, başını iki yana sallayarak. Bir daha asla Nessim'le göz göze gelemezdi.

Birden her şeyi anladı. Bugüne kadar Nessim'in ince zekâsı — *ve Pursewarden'in varlığı* — aralarındaki kişisel ilişkinin zarar görmesini önlemişti. Yazar resmi ilişkiyi sağlayarak onları kişisel yaşamlarında özgürleştirmişti. İki adam resmi konularla uzaktan yakından ilgili hiçbir şeyi tartışmak zorunda kalmamışlardı. Artık bir daha aynı mutlu taban üzerinde karşılaşamazlardı. Bu bağlamda bile Pursewarden onun özgürlüğünü elinden almıştı. Leyla'ya gelince, belki de anlaşılmaz suskunluğunun, kendisiyle karşı karşıya gelememesinin nedenini burada aramak gerekiyordu.

İçini çekti, Errol'u çağırmak için zile bastı. « Şuna bir göz atsanız iyi olur,» dedi. Elçilik İdare Amiri oturup belgeyi yutarcasına okumaya başladı. Arasıra başıyla onaylıyordu. Mountolive boğazını temizledi: «Bana oldukça tutarsız göründü.» Böyle dediği için, anlamları apaçık sözlere gölge düşürmeye, kendi kafasında gizlice verdiği yargı konusunda Errol'u etkilemeye çalıştığı için kendinden tiksindi. Errol ağır ağır iki kez okuyup mektubu masanın üstünden ona uzattı. Saygılı ve kararsız bir biçimde, «Oldukça şaşırtıcı.» dedi. Mektupta iletilmek istenenler konusunda değerlendirmeler yapmak ona düşmezdi. Bu şefinin hakkıydı. Yardımcı olmak için, çekine çekine, «Bana biraz tutarsız geldi,» diye ekledi.

Mountolive sıkıntıyla yanıtladı: «Korkarım tam Pursewarden'dan beklenecek bir şey. Onunla ilgili başlangıçtaki öğütlerinizi dinlemediğim için şimdi üzülüyorum. Galiba ben yanıldım, onun uygunluğu konusundaki görüşlerinizde siz haklıydınız.»

Errol'un gözlerinde alçakgönüllü bir sevinç ışığı parladı. Gene de Mountolive'e bakarken hiçbir şey söylemedi. Beriki, «Kuşkusuz, sizin de

çok iyi bildiğiniz gibi, bir süredir Hosnani'den kuşkulanıyordu,» diye ekledi.

«Biliyorum, efendim,»

«Ama burada söylenenleri destekleyen hiçbir *kanıt* yok.» Sinirli sinirli iki kez mektuba hafifçe vurdu. Errol geriye yaslanıp, burnundan soluyarak, kararsızca, «Bilmiyorum. Bana oldukça inandırıcı geldi,» dedi.

«Bunun bir rapora dayanak olabileceğini sanmıyorum. Ama elbette Londra'ya olduğu gibi bildireceğiz. Gene de ben bunu savcılığa verip araştırmalarına yardımcı olmak niyetinde değilim. Ne dersiniz?»

Errol dizlerini iki yana salladı. Kurnazca bir gülümseme yavaş yavaş ağzına doğru ilerledi. Sakince, «Belki de en iyisi onu Mısırlılar'a vermek, kendilerini ona göre ayarlamak isteyebilirler. Kuşkusuz... daha sonra, her şey daha somut bir durum alırsa, bizim yapmak zorunda kalabileceğimiz diplomatik baskıya da gerek kalmaz. Hosnani'nin sizin dostunuz olduğunu biliyorum, efendim,» dedi.

Mountolive hafifçe kızardığını duyumsadı. Sertçe, «İş konularında bir diplomatın dostu yoktur,» dedi. Bunu tam Pontius Pilatinus'un vurgusuyla söylediğini farketti.

«Haklısınız, efendim.» Errol ona hayranlıkla bakıyordu.

«Hosnani'nin suçu kesinleşir kesinleşmez harekete geçmek zorunda kalacağız. Ama destekleyici kanıtlarımız yokken durumumuzun güçlü olmadığını bilmemiz gerekir. Memlik Paşa için — onun pek İngiliz yanlısı olmadığını bilirsin... düşüncem şu...»

«Evet, efendim?»

Mountolive durdu, vahşi bir hayvan gibi havayı içine çekiyor, kararını Errol'un onaylamaya başladığının kokusunu alıyordu. Bir süre alacakaranlıkta sessizce oturup düşündüler. Sonra aktörce bir hareketle büyükelçi masanın üzerindeki lambanın düğmesine dokundu, kararlılıkla, «Siz de onaylarsanız, gerekli belgelerimizi toplayıncaya kadar bunu Mısırlılar'a vermeyeceğiz. Londra'ya gönderilecek. Gizli ve yetkili kişiye özel olarak, kuşkusuz. Resmi sıfatı olmayan, hatta ailesinden kişilere bile değil. Sırası gelmişken, yakınlarına mektup yazma işini siz üstünüze alabilir misiniz? Bir şeyler uydurursunuz, bunu size bırakıyorum,» dedi. Gözlerinin önünde Liza Pursewarden'ın yüzü belirince yüreğine bir sancı saplandı.

«Evet. Burada dosyası var. Karısı dışında, yanılmıyorsam, Körler Enstitüsü'nde bir kızkardeşi olacak.» Errol titizlik edip yeşil bir dosyaya

başvurdu, ama Mountolive, «Evet, evet. Onu tanıyorum, » dedi. Errol ayağa kalktı.

Mountolive ekledi. «Sonra hakkını yemiş olmamak için Maskelyne'e, Kudüs'e bir suret göndermeliyiz, öyle değil mi?»

«Elbette, efendim.»

«Şimdilik kararımız aramızda kalsın, olur mu?»

«Peki, efendim.»

Mountolive alışılmışın dışında bir içtenlikle, «Çok teşekkür ederim,» dedi. Birden kendini çok yaşlı, çok güçsüz duyumsadı. Gerçekten de öylesine büyük bir güçsüzlük duyuyordu ki, bacaklarının kendisini aşağıya, elçilik konutuna taşıyamayacağından kuşkulandı. «Yalnızca şimdilik.» Errol izin isteyip çıktı, kapıyı bir dilsizin ciddiliğiyle yavaşça kapadı.

Mountolive büfeye telefon edip etsuyuyla bisküvi istedi. Gözlerini maskla roman müsveddesinden ayırmaksızın, çok acıkmış gibi yiyordu. İçinde hem derin bir tiksinti, hem de sonsuz bir keder vardı — hangisinin daha baskın olduğunu söyleyemezdi. Pursewarden'ın, gene istemeyerek, kendisini sonsuza dek Leyla'dan ayırdığını düşünüyordu. Evet, bunu da yapmıştı, belki de sonsuza dek.

Gene de o gece İskenderiye Ticaret Odası toplantısında (Errol'un yazdığı) nüktelerle dolu konuşmasını yapmış, oraya toplanan bankacıları akıcı Fransızca'sıyla büyülemişti. Muhammed Ali Kulübü'nün görkemli yemek salonunda alkışların sesi gittikçe çoğaldı. Masanın ta öteki başında oturan Nessim, ağırbaşlı, sakin bir konuşmayla ona yanıt verdi. Yemek sırasında Mountolive dostunun kara gözlerinin birkaç kez kendisininkileri aradığını, sorarcasına baktığını farketti, ama ona yakalanmamaya çalıştı. Aralarında bir uçurum açılmıştı, ikisi de nasıl kapatacaklarını bilmiyorlardı. Yemekten sonra holde paltosunu giyerken bir an için Nessim'le karşılaştı. Birden, onunla Pursewarden'ın ölümünü konuşmak için dayanılmaz bir istek duydu. Bu konu, aralarına kaya gibi çakılmıştı. Sanki bedensel bir sakatlıktan, sanki gülüşünü çirkinleştiren eksik bir öndişten utanırmış gibi utandı. Hiçbir şey söylemedi, Nessim de öyle. Kapının önünde ayakta durmuş sigara içerek arabalarını bekleyen iki uzun boylu adamın neşeli, incelikli davranış ve konuşmalarında yüzeysel görünüşün gerisinde neler olup bittiğini belli edecek bir şey yoktu. Ama aralarına, yeni, sakınımlı, katı yürekli bir bilginin varlığı girmişti. Bir kâğıt parçasının üstüne karalanmış birkaç sözcüğün onları birbirlerine düşman etmesi ne tuhaftı.

Daha sonra, bayraklı arabasında arkasına yaslanıp güzel purosunu içerek, sarsıntısızca ilerleyen Mountolive, benliğinin en derin köşesinin bir Mısır mezarı kadar tozlanmış olduğunu, havasızlaştığını duyumsadı. Ne tuhaf, insan zihni böylesine derin şeylerin yanısıra sığ şeylerle de uğraşıyordu; bankacıları büyülemek konusunda gösterdiği başarının büyüklüğü onu çok sevindirmişti! Gerçekten de çok göz kamaştırıcıydı. Konuşmasının elden ele dolaşan kopyalarının yarınki gazetelerde, yeni fotoğraflarıyla birlikte, sözcüğü sözcüğüne yayınlanacağını biliyordu. Öteki elçiler her zamanki gibi onu kıskanacaklardı. Para değerini altına dayandırma konusunda neden hiç kimse böyle dolambaçlı bir biçimde genel bir açıklama yapmayı akıl etmedi? Bu coşkuyu yitirmemeye, kendini kutlama düzeyinde dikiş tutturmaya çabaladı, ama boşunaydı. Elçilik yakında kışlık karargâhına dönecekti. Leyla'yı görmemişti. Acaba onu bir daha hiç görecek miydi?

İçinde bir yerlerde bir duvar yıkılmış, bir baraj delinmişti. Kendi kendisiyle yeni bir çatışmanın içine düşmüştü, yüz çizgilerine yeni bir gerginlik, adım atışlarına yeni bir kararlılık geldi.

O gece, eve her dönüşünü kutlayan, acılı kulak ağrısı nöbeti çıkageldi. Ama anasının kanadı altındaki yuvadan uzakta ilk kez böyle bir şey oluyordu. Bu nöbet onu telaşlandırdı. Annesinin her zaman kullandığı ev ilacıyla kendi kendine doktorluk etmeye çalıştı, ama başaramadı, yanlışlıkla zeytinyağını fazla ısıtıp işlem sırasında kendini çok kötü yaktı. Bu olaydan sonra, dedektif öyküleri okuyarak, okumayı bırakıp beyaz badanalı duvara dalgın dalgın bakarak yatakta üç sıkıntılı gün geçirdi. Hiç değilse Pursewarden'ın yakılma törenine katılmaktan kurtulmuştu — yoksa, yüzde yüz Nessim'le karşılaşacaktı. Rahatsızlığı duyulur duyulmaz yağmaya başlayan geçmiş olsunların, armağanların arasında Nessim'le Justine'den gelmiş bir çiçek buketi de vardı, bir an önce iyileşmesini diliyorlardı. Birer İskenderiyeli olarak, birer dost olarak bundan azını yapamazlardı!

Uykusuz geçen o uzun günlerde, gecelerde derin derin onları düşündü, yeni bilgisinin ışığında ilk kez onları birer bilmece gibi gördü. Ne olduklarını çözemiyordu, hatta aralarındaki özel ahlaksal ilişki onda hep tam olarak anlayamadığı, hiçbir zaman açıkça değerlendiremediği bir şey duygusu uyandırıyordu. Nedense onlarla olan dostluğu onları, kendisi gibi, aynı anda çeşitti düzeylerde birden yaşayabilecek kişiler olarak

düşünmesini engellemişti. Gizli işbirliği yapan kişiler, aşıklar olarak... bu bilmecenin anahtarı neydi? Bunu bir türlü bulamıyordu.

Ama belki de onun aradığı ipuçları çok daha gerilerde gömülüydü — ne kendisinin ne de Pursewarden'ın şimdiki zamanın bakış noktasından göremeyecekleri kadar uzak geçmişte.

Onun bilgisi dışında kalan, Justine'le, Nessim'le ilgili pek çok olgu vardı — bunların kimilerini bilmeden onların durumunu anlamak olanaksızdı. Bu olguları da işin içine katabilmek için evliliklerinden önceki döneme bir kez daha kısaca dönmek gerekiyor.

X

İskenderiye'nin mavi akşam karanlığı henüz onları büsbütün örtmemişti. «Ama sen... nasıl söylesem bilmem ki?.. Onu gerçekten beğeniyor musun, Nessim? Kuşkusuz bir süredir aklının onda olduğunu biliyorum; o da senin kafandan geçenleri biliyor,»

Clea'nın pencereye dayanmış başı kımıldamadan duruyordu, bakışları yapmakta olduğu pastel resme dikilmişti. Hemen hemen bitmek üzereydi resim; o çevik, akıcı çizgilerden birkaç tane daha koydu mu, modelini rahat bırakabilirdi. Nessim ona poz vermek için çizgili bir kazak giymişti. Hiç de rahat olmayan küçük kanepeye uzandı, elinde çalmasını bilmediği bir gitar vardı, kaşları çatılıydı. Sonunda alçak sesle, «İskenderiye'de aşk sözcüğü nasıl söylenir? İşte sorun burada? Uykusuzluk, yalnızlık, *bonheur,*[58] *chagrin*[59] — ona kötülük etmek, ya da onun rahatını kaçırmak istemiyorum, Clea. Ama öyle ya da böyle, bir yerde benim ona gereksinim duyduğum kadar o da bana duymalı. Konuşsana, Clea,» dedi. Yalan söylediğini kendisi biliyordu. Ama, Clea, hayır.

Gözlerini önündeki kâğıttan ayırmadan kuşkuyla başını salladı, sonra omuzlarını silkti. «Benim gibi ikinizi de seven birinin bundan daha iyi bir dileği olabilir mi? Sonra senin isteğin üzerine onunla *konuştum* da, onu kurcaladım, deşmeye çalıştım. Hiç umut yok görünüyor.» Bu kesinlikle doğru muydu, kendi kendine bunu soruyordu. İnsanların ağızlarından çıkanlara inanmaya büyük bir eğilimi vardı.

«Yapmacık bir gurur olmasın?» dedi Nessim sertçe.

«Umutsuzca gülüyor, (Clea umutsuzluk anlatan bir el hareketi yaptı) şöyle! Bana kalırsa, o *Moeurs* adlı kitabın kendisini sokak ortasında çırılçıplak bıraktığını düşünüyor. Artık hiç kimseye ruh huzuru veremeyeceğini düşünüyor! Ya da, böyle söylüyor.»

«Ondan bunu isteyen kim?»

«Senin isteyeceğini sanıyor. Sonra, kuşkusuz, senin toplumsal durumun da sözkonusu. Sonra, ne de olsa, o bir Yahudi. Kendini onun yerine koy.» Clea bir an sustu. Sonra yine o dalgın ses tonuyla ekledi: «Sen ona bir tek yönden gerekli olabilirsin, çocuğunu aramak için senin

servetinden yararlanmak isteyebilir. Oysa bunu yapmayacak kadar gururludur. Ama... *Moeurs'ü* okudum. Aynı şeyleri bir kez daha neden söyleyeyim?»

Heyecanla atıldı Nessim: «*Moeurs'*ü okumadım, asla okumayacağımı da biliyor. Bunu kendisine söyledim. Ah canım Clea'cığım.» İçini çekti. Bu da başka bir yalandı.

Clea duraksadı, gülümseyerek onun esmer yüzüne dikkatle baktı. Sonra, başparmağını resmin bir köşesine sürterek konuşmasını sürdürdü: «*Chevalier sans peur,*[60] falan filan. Tam sana göre bir davranış, Nessim. Ama biz kadınları böylesine yüceltmek akıllıca bir şey mi acaba? Bir İskenderiyeli olarak hâlâ biraz bebeksin.»

«Hiç yücelttiğim falan yok. Onun ne kadar acınası, deli ve kötü biri olduğunu biliyorum. Kim bilmiyor ki? Geçmişi ve şimdisi... herkes biliyor. Yalnız onun benim şeyime çok iyi uyacağını...»

«Senin neyine?»

Şaşılacak bir biçimde, «*Kuruluğuma,*» diyerek yan döndü, hem gülümsüyor hem de kaşlarını çatıyordu. «Evet, bazan annem ölmeden hiç kimseye doğru dürüst âşık olamayacağımı düşünüyorum — hala da genç sayılır. Konuş, Clea!»

Sarışın baş yavaş yavaş iki yana sallanıyordu. Clea, sehpasının yanındaki kül tablasında yanan sigarayı alıp bir duman çekti, sonra yine işine döndü. «Eh, bu gece onu kendim görüp kendimi anlatmak için ciddi bir girişimde bulunacağım,» dedi Nessim.

«Kendini sevdirmekten söz etmiyorsun.»

«Nasıl edebilirim?»

«O *sevmezse,* severmiş gibi yapması hiç de dürüstçe olmaz.»

«Henüz ben de sevip sevemeyeceğimi bilmiyorum; ikimiz de tuhaf bir biçimde *âmes veuves*[61] gibiyiz, anlamıyor musun?»

Clea kuşkuyla, ama gülümseyerek, «Ya, ya!» dedi.

Nessim kaşlarını çatmış duvara bakıyordu. «Aşk bir süre *incognito*[62] kalabilir bizim aramızda. Ama olacak. Bunu ona göstermeye çalışacağım.» Dudaklarını ısırdı. «Gerçekten sana bilmece gibi mi görünüyorum, Clea?» Aslında, «Seni aldatmayı başarabiliyor muyum?» demek istiyordu.

Clea paylarcasına, «Ama kımıldadın,» dedi; bir an durakladıktan sonra sakince sürdürdü konuşmasını: «Evet. Bir bilmece. Tutkun bana son

derece *voulue*[63] geliyor. *Besoin d'être aimé*'siz[64] bir *besoin d'aimer.*[65] Allah kahretsin!» Gene kımıldamıştı. Clea öfkelenerek durdu, tam onu paylayacağı sırada gözü ocağın rafındaki saate ilişti. «Gitme zamanın gelmiş. Onu bekletmemelisin.»

Nessim, yattığı yerden kalkarak, sertçe, «Güzel,» dedi, çizgili kazağı çıkartıp iyi kesimli ceketini giydi, arkasına dönerken arabanın anahtarını bulmak için cebini karıştırıyordu. Sonra birden aklına aynaya bakmak geldi, siyah saçlarını sabırsızca, hızlı hızlı geriye fırçaladı, Justine'e nasıl görüneceğini gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. «Ne demek istediğimi ona tam olarak anlatabilmek isterdim. Ruhları henüz sevmeye hazır olmayan insanların bir aşk sözleşmesi yapabileceklerine inanmıyor musun Clea? *Amour-passion'a*[66] karşı bir *tendresse.*[67] Anababası olsaydı onu kendilerinden hiç düşünmeden satın alırdım. On üç yaşında olsaydı ne söyleyebilecek bir şeyi olurdu, ne de duyguları, öyle değil mi?

Clea, tiksintiyle, «On üç!» diyerek titredi ve ceketinin arkasını aşağıya çekerek düzeltmesine yardım etti. Nessim alaylı bir biçimde, «Belki,» dedi, «mutsuzluk benim için bir tür dikta... Ne dersin?»

«Ama öyle olsaydı *tutkuya* inanırdın. Oysa inan-mıyorsun.»

«İnanıyorum... ama...»

Tatlı tatlı gülümsedi, yarı boyun eğiş, yarı öfke yansıtan, yumuşak, umutsuz bir el hareketi yaptı. «Ah, senden yardım ummamalı boşu boşuna. Hepimiz başkalarının şöyle ya da böyle bir şeyler öğretmesini bekliyoruz.»

«Git artık. Bu konudan bıktım. Ama önce öp beni.»

İki dost kucaklaştılar, Clea, «İyi şanslar,» diye fısıldadı. Bu sırada Nessim dişlerinin arasından, «Seni böyle çocukça sorguya çekip durmamalıyım. Saçma. Bu konuyu onunla ben kendim bir sonuca bağlamalıyım,» diyordu. Yumruğunu iki kez avucuna vurdu. Böylesine çekingen bir insanda, böylesine alışılmamış bir ateşlilik görmek Clea'yı çok şaşırttı. Mavi gözlerini şaşkınlıktan koca koca açarak, «Oo, bu yeni bir şey!» dedi. İkisi de güldüler.

Nessim onun dirseğini sıktıktan sonra arkasına dönüp, gittikçe karanlıklaşan merdivenlerden hafif adımlarla inerek sokağa çıktı. Tüy gibi ustaca dokunuşlarına hemen tepki gösteren büyük araba klakson uyarılarıyla, seke seke Saad Zaghleul'dan geçti, tramvay yolunu keserek yokuş aşağı, denize doğru hızla inmeye başladı. Kendi kendine alçak sesle,

hızlı hızlı Arapça konuşuyordu. Belki de şimdi Cecil Oteli'nin kasvetli salonunda, eldivenli ellerini çantasının üzerinde kavuşturmuş, pencereden dışarı bakarak, küçük belediye alanında gevşek yelkenler gibi çırpınan, gıcırdayan palmiyelerin oluşturduğu kafesli perdenin arkasında denizin yerde sürüne sürüne yayılışını, yükselip inişini izleyerek kendisini bekliyordu.

Köşeyi döndüğü sırada, yukarı mahalleye giden karmakarışık bir geçit alayıyla karşılaştı, açtıkları parlak renkli sancaklarını limandan yükselen serpintiyle birlikte ince bir yağmur da dövüyordu; her şey büyük bir karmaşa içinde devinip dalgalanıyordu. Ezgiler ve metal üçgenlerin sesleri havada çekingen çekingen çınlıyordu. Huzursuz bir yüzle arabadan indi, kilitledi, kaygıyla saatine baktı, büyük salonun tozlu sessizliğine açılan yuvarlak kapılarla arasındaki son yüz metreyi koşarak geçti. İçeri girdiğinde soluk soluğaydı, ama durumun tümüyle bilincindeydi. Justine kuşatması aylardır sürüyordu. Nasıl sonuçlanacaktı — utkuyla mı, yenilgiyle mi?

Clea'nın sözlerini anımsadı: «Bence bu tür yaratıklar insan değildir. Yaşıyorlarsa, insan biçimine girdikleri için yaşıyordurlar. Ama tek bir tutkunun tutsağı olmuş kişi de aynı görüntüyü verir. Çoğumuz için yaşam hoş bir vakit geçirme vesilesidir. Ama o, doğanın en yapay, en güçlü biçimiyle canlı bir betimlemesine benziyor; gergin ve ayrıntılı. O takınaklı bir insan — takınaklı insanlar hiçbir şey öğrenemezler, onlara kimse bir şey öğretemez. Arkasındaki itici gücün ölüm olması onu daha az sevimli yapmaz! ama sevgili Nessim, hangi açıdan kabul edeceksin onu?»

Henüz bilmiyordu; hala dolaşıyorlar, başka diller konuşuyorlardı. Bunun sonuna kadar böyle sürebileceğini düşündü umutsuzca. Evlilik konusunu konuşmak için neredeyse iki iş ortağı gibi birkaç kez resmen buluşmuşlar, şirketlerini birleştirmek isteyen İskenderiyeli pamuk simsarlarının soğukkanlılığıyla konuşmuşlardı. Ama bu kentin adetiydi bu.

Çok İlginç olduğunu sandığı bir girişimde bulunmuş ve ona büyük bir para önermişti: «Senin karar vermeni servetler arasındaki eşitsizlik güçleştiriyorsa, sana bir doğumgünü armağanı verebilirim, böylece kendini büsbütün bağımsız bir insan — yalnızca bir kadın — olarak düşünebilirsin, Justine. Bu kentte herkesin kafasına sızan şu iğrenç nesne her şeyi zehirliyor! Herhangi bir karar vermeden önce gel biz bundan kurtulalım...»

Ama bu da sökmedi; daha doğrusu onur kırıcı, anlayışsız bir soruya yol açmaktan başka bir işe yaramadı: «Yani gerçekten benimle yatmak mı

istiyorsun? Olur. Ah, senin için her şeyi yaparım, Nessim.» Bu sözler onu çok tiksindirdi, çok öfkelendirdi. Kendini kaybetti. Bu da çıkar bir yol gibi görünmüyordu. Bir an düşündükten sonra birden kafası şimşek gibi çakan bir doğrunun ışığıyla aydınlandı. Şaşkınlıkla kendi kendine mırıldandı; «Ama beni anlamamasının nedeni bu; gerçekten dürüst davranmıyorum.» Başlangıçta tutkusunun etkisinde kalmış olabilirdi, ama hoşuna gitmek için ilkin (sözde «özgürleştirmek» bahanesiyle, ama aslında kendine bağlamak için) para armağan etmekten başka çıkar yol bulunmadığını kabul ediyordu — evet, daha sonra da, umutsuzluğu arttıkça kendini onun insafına bırakmaktan başka yapılacak bir şey bulamadı. Bir anlamda delilikti bu — ama onda bütün öteki bağların temelini oluşturacak bir gönül borcu duygusu uyandırmanın başka yolunu düşünememişti. Bazan çocuklar annelerinin kendilerinden esirgediğini düşündükleri sevgi ve ilgisini zorla kopartabilmek için kendilerini tehlikelere atarlar.

Yeni titreşimlerle dolu yepyeni bir sesle, «Bak,» dedi, yüzü o anda kâğıt gibi olmuştu. «Seninle açık konuşmak istiyorum. *Gerçek yaşam* beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor.» Sesiyle birlikte dudakları da titredi. «Ben bir bakıma tutkunun yaratabileceğinden çok daha yakın bir ilişki düşlüyorum — ortak inanç bağı.» Justine, bir an için, acaba bilinmedik garip bir dini mi var, onu mu demek istiyor, diye meraklandı. İlgiyle bekledi, onun ne kadar heyecanlandığını görmek eğlendirici, aynı zamanda rahatsız ediciydi. «Sana şimdi bir gizimi açmak istiyorum, ama sır aramızda kalmazsa hem benim, hem de ailenin başına büyük belalar açılabilir; en önemlisi de benim hizmet ettiğim dava zarar görür. Kendimi tümüyle senin ellerine teslim etmek istiyorum. İkimizin de aşk duygularının ölü olduğunu varsayalım... Senin böyle tehlikeli bir şeye katılmanı...»

Çok tuhaf, böyle konuşmaya, düşündüklerine yakın şeyler söylemeye başladığı zaman Justine gerçekten *ilgilenmiş*, onu gerçekten ilk kez bir erkek olarak görmeye başlamıştı. İlk kez, aşk itirafından tuhaf bir biçimde uzak bir itiraf sayesinde onun duyarlı noktasına dokunabiliyordu. Justine büyük bir şaşkınlık, keder ve sevinç içinde, kendisinden yalnızca yatağını paylaşmasını değil — bütün yaşamının kökeninde yatan tek saplantıyı paylaşmasını istediğini, anlamaya başlıyordu. Doğal olarak böylesine tuhaf, böylesine bencil olmayan bir sözleşme önerisi ancak bir sanatçıdan gelebilir, kadınım diyen hiçbir kadın da böyle bir sözleşmeyi geri çeviremez. Ona evlenme değil (söylediği yalanlar yüzünden böyle bir yanlış

anlama doğmuştu) biricik *tutkusuna* ortaklık öneriyordu. «Aşk» sözcüğüne yükleyebileceği tek anlam kesinlikle buydu. Ona her şeyi anlatmaya karar verdiği için büyük bir heyecanla kendini toparlayıp, sözcüklerini seçerek, tutumlu kullanarak, ağır ağır, sakince konuşmaya başladı: «Fransızlar ve İngilizler Ortadoğu'nun denetimini yitirdiklerine göre buradaki günlerimizin sayılı olduğunu biliyorsun, hepimiz biliyoruz. Biz yabancı toplulukların, bizim burada kuruculuğunu yaptığımız her şeyi bir Arap, bir İslâm akımı yavaş yavaş yutuyor. Kimilerimiz ona karşı bir şeyler yapmaya çalışıyoruz; Ermeniler, Kiptiler, Yahudiler, Yunanlar, burada, Mısır'da, başkaları da başka başka yerlerde örgütleniyorlar. Burada, bu işi, büyük oranda ben üstlenmiş durumdayım... Kendimizi savunmak istiyoruz, hepsi bu, yaşamlarımızı savunmak, burada yaşamak hakkımızı savunmak. Bunu biliyorsun, herkes biliyor. Ama biraz daha ilerisini görenler için...»

«Biraz daha ileriyi görenler bunun yalnızca bir gölge oyunu olduğunu biliyorlar; bu dünyadaki yerimizi bütün bölgeye egemen olacak kadar güçlü ve uygar bir ulusun desteği olmadan asla koruyamayacağız. Ne kadar sevsek de Fransa ve İngiltere dönemi artık sona erdi. Peki onların yerini kim alabilir?» Derin bir soluk alıp sustu, daha sonra ellerini dizlerinin arasına sokup sıkıştırmaya başladı, sanki söylenmemiş düşünmeyi dışarı çıkarmak için bir süngeri yavaş yavaş, haz duyarak sıkarmış gibi.

Konuşmasını fısıltıyla sürdürdü: «Ortadoğu'da her şeyin geleceğini saptayabilecek bir tek ulus var. Her şeyin, hatta tuhaf değil mi, sefil Müslümanlar'ın kendilerinin yaşam düzeyleri bile ona, onun gücüne, olanaklarına bağlı. Adını söylemem gerekir mi? Belki sen bu işlerle ilgilenmiyorsun?» Ona bakarak ışıl ışıl gülümsedi. Gözgöze geldiler. Ancak tutkuyla seven iki insan gibi karşılıklı oturmuş birbirlerinin gözlerine bakıyorlardı. Nessim onu hiç bu kadar solgun, bu kadar dikkat kesilmiş görmemişti, bütün zekası birden bakışlarında parlamaya başlamıştı. Daha sert bir biçimde, «Söylememe gerek var mı?» diye yineledi; soluğunu birden uzun bir iç çekişle dışarıya bırakan Justine başını iki yana sallayarak o tek sözcüğü fısıldadı:

«Filistin.»

Aralarında uzun bir sessizlik oldu, Nessim büyük bir mutluluk ve övünçle ona bakıyordu. Sonunda, «Yanılmamışım,» dedi; Justine birden onun ne demek istediğini anladı: Uzun süredir kafasında biçimlenen, onunla ilgili yargısında yanılmadığını söylemek istiyordu. «Evet, Justine. Filistin.

Yahudiler özgürlüklerini kazanabilirlerse hepimiz rahatlarız. Bizim için tek umut bu... kapı dışarı edilen yabancılar için.» O sözcüğü söylerken sesi hafifçe acılaşmıştı. İkisi de şimdi titremeye başlayan parmaklarıyla birer sigara yakıp dumanını birbirlerine doğru üflediler, yepyeni bir erinç ve anlayış havasının içine girmişlerdi. Sesini alçaltarak, «Bütün servetimiz orada patlak vermek üzere olan savaşa gidiyor,» dedi. «Her şey ona bağlı. Kuşkusuz biz de burada boş durmuyoruz, sana bunları anlatacağım. İngilizler, Fransızlar bize yardım ediyorlar, bunda bir sakınca görmüyorlar. Onlar adına üzgünüm. Çok acınacak bir durumdalar, çünkü artık ne savaşmak, hatta ne de düşünmek isteği duyuyorlar.» Acımasızca, ama aynı zamanda bastırılmış sevecenlikle dolu bir aşağısamaydı. «Ama Yahudiler'e gelince — onların *genç* bir yanı var: ölmekte olan bir soyun kokuşmuş bataklıklarında Avrupa'nın ileri karakolu.».

Durakladı, sonra birden keskin ve genizsel bir sesle: «Justine,» dedi. İkisi aynı anda ağır ağır, düşünceli bir biçimde ellerini birbirlerine uzattılar. Soğuk parmakları birleşti, sımsıkı kenetlendi. Her ikisinin yüzünde de kıvançlı bir kararlılık, hatta korku okunuyordu.

Nessim'in imgesi birden başkalaşmıştı. Yepyeni, daha çok da korkutucu bir görkem kazandı. Sigarasını içerken onu izleyen Justine onun yerinde başka birini görüyordu — bir serüvenci, insanların ölüm-kalımlarıyla oynayan bir korsan; elindeki güç, parasının gücü de bu oyunun bir tür trajik arka fonunu oluşturuyordu. Şu anda Nessim'in gözünde Justine parlak aynaların geri yansıttığı ya da pahalı giysilere, düzgünlere gömülü bir kadın değil, yastığını paylaşacağı sevgiliden çok daha yakın biriydi: Justine bunun farkındaydı.

Nessim ona Faust'vari bir sözleşme öneriyordu. Daha şaşırtıcısı da şuydu: İçinde ilk kez arzunun kımıldadığını duyumsadı; yalnızca haz aradığını, aynadan gerçekliğe bir gönderme olduğunu düşündüğü, daha önceleri satılmış olan şu söküntü gövdenin belden aşağısında ilk kez bir kımıltı oluyordu. Birden onunla yatmak için dayanılmaz bir istek duydu — hayır onunla değil, onun tasarılarıyla, düşleriyle, takınaklarıyla, parasıyla, ölümüyle! Onun kendisine nasıl bir aşk önerdiğini ancak şimdi anlarmış gibiydi; kendisine tek servetini öneriyordu, bu acınası siyasal tasarı yüreğinde öylesine uzun zamanda, öylesine büyük acılar pahasına olgunlaşmıştı ki, artık başka içtepilere ya da isteklere yer kalmamıştı. Sanki birden bütün duyguları büyük bir örümcek ağına yakalanmış, bilinçli

isteminin, arzularının, insan kişiliğinin kendi kendini tüketen gelgitinin altında yatan yasaların tutsağı olmuş gibiydi. Parmakları hala birbirine kenetliydi, bir müzik akoru gibi, bu bağla gövdelerinin gücünü birbirlerine geçiriyorlardı. «Artık yaşamım senin elinde,» dediğini duymak Justine'in beynini tutuşturdu, yüreği göğüs kafesinde güm güm atmaya başladı. Daha önce hiç tanımadığı yeni bir yılgınlıkla, «Benim gitmem gerek,» dedi, «Gerçekten gitmem gerek.» Her türlü bedensel çekicilikten çok daha yeğin bir gücün koltuklamalarının etkisinde kalmış olmasına karşın, kararsızlık ve güçsüzlük duyuyordu. «Tanrı'ya şükürler olsun,» dedi Nessim alçak sesle, «Tanrı'ya şükürler olsun.» Sonunda her şey sonuca bağlanmıştı.

Ama kendi rahatlamasında korku da vardı. Nasıl olmuş da sonunda anahtarı kilidin içinde döndürmeyi başarmıştı? Doğruya kurban olarak, kendini onun ellerine teslim ederek. Bu akılsızlığı etmekten başka çıkar yol kalmamıştı. O yolu denemek zorundaydı. Doğulu kadının Avrupa'daki anlamında kösnü düşkünü olmadığını bilinçaltıyla biliyordu; onun hamurunda yalancı duygululuk yoktur. Kendisi ne kadar kabul etmese de, onun gerçek tutkusu güç, siyaset ve mülktür. Cinsellik hep düşüncesinde tıkırdar durur, ama cinselliğin devinimlerini paranın kinetik hoyratlığı kızıştırır. Bu ortak davranış alanında Justine ilk kez kendi olmayı başarmış, bir çiçeğin ışığa tepkisi kadar doğal bir tepki göstermişti. İşte tam o sırada, sakin sakin, serinkanlılıkla konuşup dururlarken, başları iki çiçek gibi birbirlerine doğru eğilmiş ve sonunda Justine şu görkemli sözleri söyleyebilmişti: «Ah, Nessim, kabul edebileceğim hiç aklıma gelmemişti. Benim yalnızca bana inanan insanlar için yaşadığımı nereden bildin?»

Nessim gözünü kırpmadan ona bakıyordu, heyecanlanmış, biraz da korkmuştu, onda tam doğu ruhuna vergi başeğişi görüyordu — yeryüzünün en büyük güçlerinden biri olan saltık kadın uysallığını.

İkisi birlikte çıkıp arabaya kadar yürüdüler. Justine, sanki kendi gizli köşesinden çok uzaklara sürüklenmiş, okyanusun ortasında bırakılıvermiş gibiydi, büyük bir bitkinlik duyuyordu. «Daha başka ne diyeceğimi bilemiyorum.»

«Hiçbir şey. Yaşamaya başlamalısın.» Gerçek aşkın tuhaflıkları bitmek bilmez. Justine suratının ortasına bir tokat yemiş gibiydi. En yakın kahvehaneye girip bir fincan sıcak kakao ısmarladı. Titreyen ellerle içti. Sonra saçlarını fırçaladı, makyajını tazeledi. Tek satış aracının güzelliği olduğunu biliyor, onu önemsemeden diri tutuyordu.

Nessim masasına oturup uzun uzun düşündükten sonra parlak telefonunu kaldırıp Capodistria'nın numarasını çevirdiğinde aradan birkaç saat geçmişti. Sesini alçaltarak, «Da Capo, Justine'le evlenme tasarımı hatırlıyor musun? Her şey yolunda. Yeni bir yandaş kazandık. Bunu kurula söyleyen sen olasın istiyorum. Sanırım artık — bir Yahudi'yle evlendiğime göre — benim Yahudi olmamam onları kaygılandırmaz. Ne dersin?» dedi. Dostunun alaylı kutlamalarım sinirlenerek dinledi. Sonunda soğuk bir sesle, «Birtakım hesaplarım dışında duygularım olmadığını düşünmek küstahlıktır. Eski bir dostum olarak seni uyarıyorum, bir daha benimle böyle konuşma. Benim özel yaşamım, özel duygularım beni ilgilendirir. Başka kaygılarımla da uyuşuyorsa ne mutlu. Ama beni onursuz bir insan sanıyorsan, haksızlık edersin. Onu seviyorum,» dedi. Bu sözcükleri söylerken midesi bulandı; birden kendinden tiksindi. Gene de tam yerinde bir sözcük kullanmıştı — sevmek!

Sanki bir ton ağırlığındaymış gibi telefonun almacını yavaş yavaş yerine koydu, parlak cilalı masadaki kendi yansımasına bakmaya başladı. Kendi kendine konuşuyordu: «Açıkçası benim bir insan olarak sevebileceğimi sanmıyor. Ona önerecek böyle bir tasarım olmasaydı belki daha yüz yıl yalvarırdım. Zar atar gibi düşüncemizden çıkarıp ortaya attığımız o üç harfli sözcüğün anlamı ne? — Aşk?» Kendine duyduğu tiksintiden boğulacak gibiydi.

O gece duvar saatleri tam on biri vururken Justine hiç haber vermeden büyük eve çıkageldi. Nessim henüz giyinikti, yatmamıştı, şöminenin yanında oturmuş kâğıtlarını düzenliyordu. Şaşkınlık ve sevinçle, «Telefon etmedin ha? Ne güzel bir sürpriz,» diye haykırdı. Justine kendini içeri alan uşak gidinceye kadar kapıda hiçbir şey söylemeden, ciddi bir yüzle durdu. Sonra kürkünü omuzlarından aşağı kaydırırken bir adım ilerledi. Sessizce, tutkuyla kucaklaştılar. Daha sonra, ocağın ışığında hem korkmuş, hem de sevinçli görünen gözlerini ona dikerek, «İşte artık seni tanıyorum, Nessim Hosnani,» dedi. Aşk her türlü gizli işbirliği demektir. Justine'in içinde zenginliğin ve entrikanın gücü, tutkunun elçileri harekete geçmişti. Yüzünde, ancak kendilerini dine adamışlarda görülebilecek bir arılığın parıltısı vardı! «Senden talimat almaya geldim. yeni bilgiler almaya geldim,» dedi. Nessim'in yüzü değişti. Hemen yukarıya, küçük kasasına koşup kocaman yazışma dosyalarını getirdi — sanki dürüst olduğunu, söylediği sözleri hemen oracıkta kanıtlayabileceğini göstermek istiyordu.

Şu anda ona ne annesinin ne de erkek kardeşinin bildiği şeyi — Filistin komplosundaki suç ortaklığını açıklıyordu. Ocağın başına çöküp gün ağarıncaya kadar konuştular.

«Benim şu anki kaygılarımın neler olduğunu anlayacaksın. O konuda işime yarayabilirsin. İlkin Yahudi Kurulu'nun duyduğu kuşku ve kaygıların giderilmesi var. Onlarla *senin* konuşmanı istiyorum. Buradaki Yahudiler hiçbir şeye bulaşmaz, Mısırlılar'la aralarının bozulmasından korkarlarken, bir Kıpti'nin kendilerini desteklemesini kuşkuyla karşılıyorlar. Onları inandırmalıyız, Justine. Gerekli silahları yığına işi en azından bir yıl sürer. Sonra, bütün bunları buradaki iyi yürekli dostlarımız İngiliz ve Fransızlardan saklamalıyız. Benim ne yaptığımı, yeraltı etkinliklerimi öğrenmeye çalıştıklarını biliyorum. Şu ana kadar kuşkulandıklarını sanmıyorum. Ama bizi özellikle ilgilendiren iki kişi var. Darley'in Melissa'yla olan ilişkisi, *point nevralgique*'lerden[68] biri bu; sana söylediğim gibi Melissa bu yıl ölen yaşlı Cohen'in metresiydi. Cohen silahların taşınması işinden sorumlu olan kişiydi, bizimle ilgili her şeyi biliyordu. Acaba ona bir şeyler söylemiş miydi? Bilmiyorum. Ondan daha tehlikeli bir başka kişi de Pursewarden; elçiliğin siyasal şubesinden olduğu gün gibi ortada. İkimiz çok iyi dostuz, falan filan ama... nelerden kuşkulandığını biliyorum. Gerekirse onun kuşkularını dağıtmak için Kıpti topluluğu içindeki hareketi ele veririz! Başka ne bilebilir, ya da neden korkusu olabilir? Sen bana burada da yardımcı olabilirsin. Ah, Justine, anlayacağını biliyordum!» Ocağın ışığında öylesine dingin görünen esmer, gerilmiş yüzünde yeni bir aydınlık, yeni bir güç vardı. Başını salladı. Boğuk sesiyle, «Teşekkür ederim, Nessim Hosnani. Şimdi ne yapmam gerektiğini anlıyorum,» dedi.

Daha sonra yüksek kapıları kilitlediler, kâğıtları kaldırdılar, gecenin en kıpırtısız saatinde, erkekleri düşlerinde aldatan dişi şeytanların tutkulu ilgisizliğiyle sevişmek üzere ocağın önünde birbirlerine sarılıp yattılar. Hoyratça, coşkuyla öpüşüyorlardı, ama kendi insanlık durumlarının saydam suretinden başka bir şey değildiler. Birbirlerinin en gizli güçsüzlüklerini görmeye başlamışlardı, aşkın gerçek yerini. İşte artık Justine'in kafasında hiçbir çekingenlik, hiçbir yasak kalmamıştı, bir anlamda aşiftelik gibi görünebilecek şey aslında tam anlamıyla kendini aşka bırakışın güçlü bir etkeniydi — şimdiye kadar hiçbir erkeğin ona tattırmadığı gerçek bir kimlik

biçimi! Birlikte paylaştıkları giz onun rahat davranmasını sağlamıştı. Nessim ise acayip derecede yumuşak — neredeyse genç kızlara özgü — kadınsılığıyla onun kollarının arasında sarsılıp tartaklandıkça, kendini bir bez bebek gibi duyumsuyordu. Hafif hafif ısıran dudakları ona çocukluğunda sahip olduğu beyaz Arap kısrağını anımsattı; karmakarışık anılar, renkli kuş sürüleri gibi gözünün önünde uçuşmaya başladılar. Bütün gücü tükenmişti, neredeyse ağlayacaktı, ama aynı zamanda sınırsız bir gönül borcu ve sevecenlikle doluydu. Bu olağanüstü güzel öpüşler, içindeki yalnızlık duygusunu söküp atmıştı. Gizini paylaşabileceği birini bulmuştu — tam kendi gönlüne göre bir kadın. Aykırılık içinde aykırılık!

Justine'e gelince, sanki Nessim'in sahip olduğu şeylerin — silâhların soğuk çeliğinin, bombaların tungsten madeni soğuk başlıklarının, Arap zamkının, Hint keneverinin, deniz taşımacılığının, opalin, tıbbi otların, ağaç ve ipeğin — tuhaf bir biçimde simgelediği manevi gücün bütün hazinesini yağmalamıştı.

Nessim onun yönlendirici üstünlüğünü duyumsuyordu, Justine'in kasığının saldırılarında kendisini çoğaltmak, hareketlerini döllemek tutkusunu farkediyordu; gücünün ölümcül silahlarına meyve verdirmek, gerçekten kısır bir kadının yürekler acısı kavgasına yaşam gücü vermek tutkusu. Justine'in yüzü *Siva*'nın[69] maskı kadar anlatımsızdı. Ne güzeldi, ne de çirkin, ama güç'ün kendisi gibi çıplaktı. Kendilerini daha iyi tanımak için meni tutmayı soğuk bir sanat haline getirmek konusunda ustalaşmış azizlerin Faustsal aşklarıyla yaşıt görünüyordu bu aşk, çünkü mavi alevler gövdeyi ısıtmaz, soğuturdu. Ama istenç ve ruh, sönmemiş kireç kuyusuna batırılmış gibi yanıp kül oldular. Gerçek bir kösnüllüktü bu, uygar zehirlerle uyuşturulmamış, romantik bir doğruluk düşüncesine dayanan bir toplumun ağız zevkine uydurulmamış bir kösnüllük. Bu yüzden daha az mı aşktı? Paracelsus, Kabalacılar arasındaki bu tür ilişkileri anlatmıştı. Bunlarda insan Afrodit'in o özgün, yalın, aldırışsız yüzünü görebilir.

Bir yandan da kendi kendine hep şöyle düşünüyordu: «Bütün bunlar bitince, yitik çocuğunu bulduğum zaman — o zaman birbirimize öylesine yakın olacağız ki, artık beni bırakması diye bir sorun kalmayacak.» Kucaklaşmalarındaki coşku *suç ortaklığından* geliyordu, etin ya da ruhun gelişigüzel kışkırtmalarından çok daha derin, çok daha acımasız olan bir şeyden. Nessim, ona göstermelik bir evlilik, ama aynı zamanda ikisini de

ölüme sürükleyebilecek bir amacın biçimlendirdiği bir evlilik önererek kazanmıştı onu! Justine için cinselliğin bütün anlamı bu olabilirdi şimdi! Ölümlerini beklemek nasıl da büyük bir heyecan. cinsel bir heyecan veriyordu!

Güneşin ilk soluk titrek ışıklarıyla birlikte Nessim onu arabasıyla evine götürdü; asansörün ağır ağır, zorlana zorlana üçüncü kata çıkıp geri dönmesini bekledi. Asansör hafifçe sarsılarak önünde durdu ve ışık tık diye söndü. O gitmiş, ama kokusu kalmıştı.

Adı *«Jamais de la vie»*[70] olan koku.

XI

O yaz, o güz, kentte işine pek ender rastlanır bir dizi eğlence düzenlemek için elele verdi iki fesatçı. Artık büyük evin birkaç saatten çok sessiz kaldığı görülmüyordu. Ya yaylı çalgılar dörtlüsünün eğreltiotu benzeri motifleriyle ya da kara kuşlar gibi geceye haykıran saksafonlardan dökülen çağlayanlarla dolup taşıyordu. Bir zamanların boş, ıssız mutfakları, şimdi yine verilecek bir şölen için hazırlık yapan ya da bitmiş bir şölenin ardından ortalığı toplayan uşaklarla kaynaşıyordu. Kentte, Nessim'in Justine'i sosyeteye sokmaya kararlı olduğu söyleniyordu — sanki onun gibi ruhunda Avrupalılık olan bir adamın İskenderiye'nin taşra debdebesinden beklediği bir şey olabilirmiş gibi. Hayır, ikinci başkentin sosyetesine yöneltilen bu hesaplı saldırıların amacı başkaydı: bilgi edinmek ve oyalamak. Fesatçılar ancak bu perdenin önünde çalışmaları için gerekli davranış özgürlüğünü bulabiliyorlardı. Yorulmak bilmeden çalışıyor, olayların baskısı çok arttığı zaman, Nessim'in «Justine'in Yazlık Sarayı» adını taktığı küçük yazlıkta kısa tatil kaçamakları yapıyorlardı; orada, okur, yazar, yüzer — Clea, Amaril, Balthazar gibi — en yakın dostlarıyla hoşça vakit geçirirlerdi.

Ama yemek tabakları, şarap şişeleri ormanında, konuşma seslerinin dağdağası içinde geçirilen bir geceden sonra, her zaman kapıları kendileri kilitlerler, sürgülerini sürer, içlerini çekerek merdivene yönelirlerdi, uykulu hizmetçilere döküntüleri temizlemeye başlamak kalırdı; çünkü sabahleyin evin tümüyle düzene sokulmuş olması gerekiyordu; kolkola, ağır ağır yürürler, birinci sahanlıkta ayakkabılarını çıkarıp atmak, büyük aynada birbirlerine gülümsemek için duraklarlardı. Sonra, zihinlerini yatıştırmak için, son derece güzel bir izlenimci resim koleksiyonu içeren galeride ağır ağır bir aşağı, bir yukarı dolaşır, önemsiz şeylerden sözederlerdi; o sırada, özel dünyasının, gizli isteklerinin sarsılmazlığının sessiz kanıtları olan büyük tabloları doymak bilmez gözleriyle tarardı Nessim.

Sonunda, evin kuzey yanına bakan serin yanında, zevkle döşenmiş, sıcak havalı, birbirine bitişik yatak odalarına gelirlerdi. Hep aynı şeyler olurdu, Nessim giyinik olarak yatağının üzerine uzanırken Justine ispirto

ocağını yakar, yatmadan önce Nessim'in sinirlerini dinlendirmek için içtiği kediotunu demlerdi. Burada bile hemen yatağın yanına küçük oyun masası kurulurdu, birkaç el iskambil oynar, konuşurlardı, uyanan zihinlerine takılan işleri konuşurlardı hep. Böyle zamanlarda, yumuşak ışıkta, esmer, tutkulu gözleri gizliliğin, bir ortak iradenin isteklerinin, ikiz arzularının armağanı olan bir tür kutluluk ışığı saçardı. Bu gece de böyle oldu, Justine ilk elin kâğıtlarını dağıttığı sırada yatağın yanındaki telefon çaldı, Nessim açtı, bir saniye dinledi, sonra hiçbir şey söylemeden Justine'e verdi. Justine gülümsedi, kocasına sorarcasına kaşlarını kaldırdı, kocası başını olumlu anlamda salladı. Justine sanki uykudan uyandırılmış gibi boğuk bir sesle konuştu: «Alo. Evet, sevgilim. Elbette. Hayır, uyumuyordum. Evet, yalnızım.» Nessim kartları sakince yelpaze gibi açtı. sıraya soktu, hiçbir anlatımı olmayan bir yüzle incelemeye koyuldu. Konuşma kesik kesik sürüyordu, sonra telefon eden kişi iyi geceler dileyip telefonu kapattı. Justine içini çekerek almacı yerine koydu, sanki kirli eldivenlerini çıkarırmış ya da bir yün çilesinden kurtulmaya çalışırmış gibi yavaş bir el hareketi yaptı. Kartlarını eline alırken, «Zavallı Darley'di,» dedi. Nessim bir an için gözlerini kaldırıp baktı, masaya bir kart koyup peyini sürdü. Oyun başladığı sırada, Justine alçak sesle kendi kendine konuşurmuş gibi konuşmaya başladı:

«Günlüklere deli gibi vurgun. Hatırlıyor musun? Arnauti bileğini incittiği zaman *Moeurs'*ün notlarını ben elyazımla kopya ederdim. Onları ciltletmiştik. Arnauti'nin romanında kullanmadığı bölümler. Onları benim günlüğüm diye Darley'e verdim.» Acılı bir gülümsemeyle yanakları çukurlaştı. «Benim olduğunu sanıyor ve haklı olarak, erkeksi bir kafa yapım olduğunu söylüyor! Fransızca'm da iyi değilmiş — Arnauti duysa sevinirdi, öyle değil mi?»

«Onun adına üzülüyorum. Öyle iyi bir insan ki. Bir gün ona dürüstçe her şeyi anlatacağım,» dedi Nessim.

Justine gene sanki onunla değil de kendi kendine tartışırmış gibi, «Ama senin Melissa için kaygılanmanı anlamıyorum. Darley'i konuşturmak için ne yapılabilirse yaptım. Hiçbir şey bilmiyor. Melissa'nın hiçbir şey bilmediği kesin. Cohen'in metresi oldu diye... Bilmem ki,» dedi.

Nessim elindeki kartları açtı. «Onun bir şey bildiği duygusundan bir türlü kurtulamıyorum. Cohen övüngen, budala bir adamdı, bilinmesi gereken her şeyi de biliyordu.»

«Ama ona neden söylesin?»

«Onun ölümünden sonra ne zaman Melissa'ya rastlasam bana bir tuhaf bakıyor da ondan — sanki benimle ilgili duyduğu bir şeyin, yeni bir bilginin *ışığında* bakarmış gibi. Anlatması zor.»

Çaydanlık cızırdamaya başlayıncaya kadar sessizce oynadılar. Sonra Justine kartlarını masaya bırakıp kediotu çayını koymaya gitti. Nessim çayını yudumlarken kendisi soyunmak için odasına geçti. Çayını yudumlarken dalgın dalgın duvara bakan Nessim, Justine'in kulağından çıkardığı küpelerin hafif bir şırak sesiyle kapanışını, bardağa düşen uyku haplarının çıkardığı küçük gürültüyü duydu. Justine geri dönüp oyun masasına oturdu.

«Mademki ondan korkuyordun, neden kendisinden kurtulmanın bir yolunu bulmadın?» Nessim büyük bir şaşkınlıkla bakınca şöyle ekledi: «Ona bir zarar vermekten sözetmiyorum canım, başka bir yere gönderebilirdin.»

Nessim gülümsedi. «Öyle yapacağımı sanıyordum, ama sonra Darley ona âşık olunca... Darley'e karşı sevgim var.»

Justine sertçe, «Bu tür düşüncelere burada yer yok.» dedi. Nessim başıyla onaylarken, neredeyse güçsüzlüğünü kabul eder gibi, «Biliyorum,» dedi. Justine yeniden kart dağıttı, sessizce ellerine baktılar.

«Şimdi onu ben buradan göndermeye çalışıyorum — Darley'in aracılığıyla. Amaril onun hastalığının ciddi olduğunu söylüyor, özel bakım için Kudüs'e gitmesini salık vermiş. Darley'e gerekli parayı önerdim. Acınacak derecede şaşırmış durumda. Çok İngiliz. Şu sıralar senden ödü kopuyor, kendi kendini korkutmak için gulyabaniler icat ediyor, ama iyi bir insan o, Nessim. Ona acıyorum, öylesine çaresiz ki.»

«Biliyorum.»

«Ama Melissa'nın gitmesi gerek. Ona böyle söyledim.»

«Güzel.» Daha sonra bambaşka bir sesle ve siyah gözlerini Justine'inkilere kaldırarak, «Ya Pursewarden?» dedi.

Bu soru, ikisinin arasında, odanın durgun havasında, bir pusula iğnesi gibi titreyerek asılı kaldı. Nessim yeniden gözlerini elindeki kartlara indirdi. Justine'in yüzünde yeni bir anlam belirmişti, hem acı, hem kederli. Ağır ağır bir sigara yaktıktan sonra, «Sana daha önce söylediğim gibi, o oldukça

çizgi dışı biri — *c'est un personnage.*[71] Onun ağzından laf almak neredeyse olanaksız. Anlatılması güç bir şey,» dedi.

Uzun uzun Nessim'e baktı, onun başka bir yöne çevrilmiş esmer yüzünü dalgın dalgın inceledi. «İkisinin arasındaki ayrımla ilgili olarak söylemek istediğim şu: Darley öylesine duygusal, bana öylesine bağlı ki, bizim için en küçük bir tehlike oluşturmuyor. Bize zarar verebilecek bir bilgi eline geçse bile onu kullanmaz, içine gömer. Ama Pursewarden, hayır!» Şu anda gözleri parıldıyordu... O nedense soğuk, zeki, kendinden başkasını düşünmeyen biri. Tam anlamıyla ahlak dışı, tıpkı bir Mısırlı gibi! Biz yarın ölsek umurunda bile olmaz. Kısacası, ona ulaşamıyorum. Ama olası bir düşman olarak hesaba katmaya değer.»

Nessim gözlerini onunkilere kaldırdı, uzun bir süre görmeyen gözlerle birbirlerinin zihinlerindekini okumaya çalıştılar. Nessim'in gözlerinde garip, soylu bir yırtıcı kuşun gözlerindekine benzer ateşli, tutkulu bir tatlılık vardı. Diliyle dudaklarını ıslattı, ama konuşmadı. Neredeyse ağzından şu sözler fışkıracaktı: «Ona âşık olabileceğinden korkuyorum.» Ama garip bir haya duygusu engelledi onu.

«Nessim,»

«Evet.»

Justine sigarasını söndürdü, ayağa kalktı, elleri koltukaltlarında, odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı, çok derin düşüncelere dalmıştı. Böyle düşünceye daldığı zamanlar hep yaptığı gibi bir tuhaf, tedirgin tedirgin dolaşıyordu — Nessim'e yırtıcı bir hayvanı anımsatan sinsi bir yürüyüş. Nessim'in gözleri bulanmış, donuklaşmıştı. Hiç düşünmeden iskambil kağıtlarını alıp birkaç kez karıştırdı. Sonra kartları masaya bırakıp avuçlarını ateşi yükselmiş yanaklarına götürdü.

Justine hemen yanına gelip ılık elini alnına koydu. «Gene ateşin var.»

Nessim kurulmuş bir makine gibi, sertçe, «Hiç sanmıyorum,» dedi.

«Dereceyle ateşini alayım.»

«İstemez,»

Justine, Nessim'in karşısına oturdu, ileri doğru eğilerek gözlerinin içine baktı. «Nessim, ne oluyor? Sağlığın... bu ateşler, sonra uyumuyorsun da?» Nessim bezgince gülümsedi, Justine'in elinin sırtını yanağına bastırdı.

«Hiçbir şey yok.» dedi. «işlerin sonuna yaklaşıyoruz ya, onun gerilimi. Sonra bütün gerçeği Leyla'ya anlatmak zorunda kalmam.

Tasarılarımızın büyüklüğünü görmek onu kaygı ve korkuya düşürdü. Ayrıca, Mountolive'le olan ilişkilerini daha da güçleştirdi. Karnaval toplantısında onu görmek istememesinin nedeni de buydu, anlıyor musun? O sabah her şeyi anlatmıştım. Aldırma. Topu topu altı ay sonra bütün destek tamamlanmış olacak. Gerisi onlara kalmış bir şey. Ama kuşkusuz Leyla buradan gitme düşüncesinden hoşlanmıyor. Hoşlanmayacağını biliyordum. Sonra başka ciddi sorunlarım da var.»

«Ne sorunları?»

Ama başını iki yana sallayarak soyunmak üzere ayağa kalktı Nessim. Yatağa girip çayını bitirdikten sonra uzandı, çaprazlanmış ayakları ve elleriyle bir haçlı askeri betimlemesine benziyordu. Justine ışığı kapatıp kapı aralığında bir süre sessizce dikildi. Dayanamayıp, «Nessim. Korkarım, sana benim anlayamadığım bir şeyler oluyor. Bu günler... hasta mısın? Benimle konuş lütfen,» dedi.

Uzun bir sessizlik oldu. Justine, «Bunun sonu neye varacak?» dedi.

Nessim, yastıktan başını kaldırıp ona baktı. «Sonbaharda her şey hazır olunca biz de durumumuzu yeniden ayarlayacağız. Bu belki de bir yıllık ayrılık anlamına gelebilir, Justine. Oraya gitmeni, o işler olurken orada bulunmanı istiyorum. Leyla da Kenya'daki çiftliğe gitmeli. Hiç kuşkusuz burada çok sert tepkiler olacak, ben kalıp bunlara göğüs germeliyim.»

«Uykunda konuşuyorsun.»

Öfkeyle, «Yorgunum,» diye kestirip attı.

Justine kapı aralığının aydınlığında kımıltısız bir gölge halinde put gibi duruyordu. Yumuşak bir sesle, «Peki ötekiler ne olacak?» diye sordu. Nessim bir kez daha yastıkların üzerinde doğrulup hırçınca yanıtladı. «Şu anda bizi ilgilendiren tek kişi Da Capo. Herhalde öldürülmesi gerekiyor ya da ortadan yok olmalı, çünkü çok fazla uzaklaştı. Ayrıntıları tam olarak düşünmedim. Her ne olursa olsun sigorta parası için benim başvurmamı istiyor, çünkü gırtlağına kadar borçlu, batmış durumda, böylece ortadan yok oluşu uygun düşecek. Bunu daha sonra konuşacağız. Bunu düzenlemek bir oranda kolay olsa gerek.»

Justine düşünceli düşünceli aydınlık odaya döndü, yatma hazırlıklarına başladı. Yan odada Nessim'in içini çektiğini, bir sağa bir sola döndüğünü duyuyordu. Büyük aynada, acılı, dalgın yüzündeki boyaları temizlerken, kara saçlarını zevk duyarak fırçalarken kendini inceliyordu.

Sonra, çarşafların arasına çırılçıplak süzüldü, ışığın düğmesini kapattı, birkaç dakika içinde çabasızca uykuya daldı.

Nessim onun odasına yalınayak geldiğinde gün ağarmak üzereydi. Justine, Nessim'in kolları omuzlarına değince uyandı, yatağının yanına diz çökmüştü, sarsılıyordu, ilk anda bunun bir ağlama nöbeti olduğunu sandı. Ama sanki ateşi varmış gibi titriyor, dişleri çarpıyordu. Sayıklar gibi, «Ne var?» dedi, ama Nessim eliyle ağzını kapatarak onu susturdu. «Neden böyle tuhaf davrandığımı söylemek istiyorum yalnızca. Bu gerilime daha çok dayanamayacağım, Justine. Başka bir sorunla karşı karşıya geldim. Korkunç bir şey, Naruz'u temizlemek zorunda kalabilirim. İşte bu yüzden yarı deli gibiyim. Artık ele avuca sığmaz oldu. Ne yapacağımı bilemiyorum! Ne yapacağımı bilemiyorum!»

Bu konuşma Pursewarden'ın Akbaba Dağı Oteli'ndeki beklenmedik intiharından biraz önce oldu.

XII

Pursewarden’ın tek başına korkakça davranışıyla — onun ölümünün başlıca nedeni olan o hiç umulmadık bulguyla — satranç tahtasındaki durumlar birdenbire yalnızca Mountolive için değişmiş olmuyordu. Nice zamandır son bir yetkin eylem düşüyle kendini aldatmakta olan, yönü çizilmiş bir istencin içtepisi kadar rahat ve çekinmesiz olan Nessim de, dostu gibi, davranışlarımızın temelindeki devindirici gücün özünde bulunan, bir leke beyaz bir tavanda nasıl yayılırsa davranışlarımızın öyle yayılıp dağılmasına, çarpılmasına yol açan çekim güçlerinin bir kurbanı gibi görmeye başladı kendini. Gerçekten de, şimdi büyük ustalar kendilerinin harekete geçirdikleri güçlerin tutsağı durumuna geldiklerini, doğanın aslında yönetilmez olduğunu anlıyorlardı. Çok yakında, ikisi de, ayın buyruğuyla gelgitlerin sırasını düzenleyen ya da parıltılı som balığını uğultulu bir ırmağın yukarılarına iten güçlerin girdabına yakalanıp kendi seçmedikleri bir yolda, ölümlülerin yön veremeyeceği ya da yönünü değiştiremeyeceği bir geleceğe doğru gelişen olayların içinde sürüklenip gideceklerdi. Yatağına uzanmış, purosundan çıkan uyuşuk duman halkalarının boş tavana yükselişini izleyen Mountolive bunu belli belirsiz sezinliyor ve tedirginlik duyuyordu; soğuk alınları birbirine dönük, o görkemli, karanlık yatak odasında gözleri fal taşı gibi açık, birbirleriyle fısıldaşarak yatan Nessim’le Justine bunu daha da açık bir biçimde biliyorlardı. İstencin sınırlarını aştığını biliyorlardı, çevrelerinde — kendilerini gerçekleştirmeleri gereken, dizginlerinden boşanmış güçlerin örnekleri olan — kötü belirtilerin biriktiğini duyumsuyorlardı. Ama kendilerini nasıl gerçekleştireceklerdi? Hangi yolla? Henüz bu pek açıklığa kavuşmuş değildi.

Pursewarden dünya gözüyle o kirli yatağa, Melissa’nın ya da Justine’in fısıltılı, unutulmuş imgelerinin — daha başka kimbilir hangi özel anıların — yanına uzanmadan önce Nessim’e telefon etmişti: Sesinde acı bir boyun eğiş ve yaklaşan ölümün görkemi vardı. «Kitaplarda yazdığı gibi bu bir ölüm kalım sorunu. Evet, lütfen hemen gel. Sana iletmek istediğim bir şey var, uygun bir yerde bulacaksın: aynada.» Telefonun öteki ucunda

donup kalmış, dikkatle dinleyen adamı korkutacak küçük bir kıkırtı çıkartarak telefonu kapadı; Nessim bunun olası bir felâketin uyarısı olabileceğini hemen sezinledi. O sefil otel odasının aynasında, yazarlık yaşamının özel kullanımı olan alıntıların arasında, ıslak bir traş sabunuyla yazılmış şu sözleri buldu.

NESSİM. COHEN, FİLİSTİN, VB. HER ŞEY ÖĞRENİLDİ VE RAPOR EDİLDİ.

Holde insan sesleri duyulmadan, kapıya hafifçe vurulmadan önce, hemen hemen silmeyi başardığı sözler bunlardı işte; Balthazar'la Justine parmak uçlarına basarak odaya girmeden önce. Ama o sözler (yeniden dirilmiş bir Pan'ın sesine benzeyen), o küçük ayrılık kikirtisi beynini yakıp duruyordu. Daha sonra bu olanları Justine'e anlatırken yüzünde en küçük bir anlam yoktu, sinir felci geçirmiş birinin yüzü gibiydi yüzü, çünkü bu davranışın yol açacağı rezaleti düşünmek her yanını uyuşturmuştu. Uyumasına olanak olmadığını anlamaya başlıyordu. O karanlık odada, ölü yıldızlara, kuvars aynalara benzeyen açılmış gözlerle insan dışı nesneler gibi kör kör birbirlerine bakarak, İskenderiye mezarlarının üzerindeki tasvirler kadar kımıltısız, yanyana yattıkları yatakta uzun uzun tartışılması, elekten geçirilmesi, çözülmesi gereken bir iletiydi bu. Elele iç çektiler, mırıldandılar, hatta Nessim, «Sana Melissa olduğunu söylemiştim... Bana hep nasıl baktığını... Bundan kuşkulanıyordum,» derken bile. Durumla ilgili öteki kaygı verici sorunlar kafasında birbirine kenetlenmiş, üstüste geçmişti, Naruz sorunu da bunların arasındaydı.

Bir kalenin sessizliğinde, birdenbire kazma kürek takırtıları duyan, düşmanın istihkâm erlerinin duvarların altını kazarak adım adım yaklaştıklarını bilen, çevresi kuşatılmış bir şövalye neler duyarsa herhalde onları duyuyordu. Kendisine söylendiğini varsayarsak, acaba, Mountolive şimdi ne yapmak *zorunda* kalacaktı? (Aynı açıklamaların, insan istencinin yörüngesi dışına çıkarak, her ikisini de ele vermesi çok tuhaftı.) Artık her ikisi de *zorunluluk* altındaydı, ikisinin de eğilimlerini açıklamayan, her şeyi gözler önüne seren bir hareketin kölesi gibi birbirlerine bağlanmış durumdaydılar. Özgür istençlerini kullanmaya girişmişler, ama kendilerini tarihsel sürecin zincirleriyle bağlanmış, duvarlarıyla sarılmış durumda bulmuşlardı. Bütün bunlar da bir çiçek dürbününün küçük bir dönüşüyle

ortaya çıkmıştı. Pursewarden! «İnsanlar bir gün olayların gerçekten *olmasını* sağlayabilecek kişinin sanatçıdan başkası olmadığını, bu yüzden toplumun onun üzerine oturtulması gerektiğini anlayacaklar,» demeyi çok seven yazar. Bir *deus ex machina!*[72] Ölümüyle onların ikisini de sanki kendi özdeyişinin doğruluğunu göstermek istermişçesine bir... genel hela gibi kullanmıştı! Başka çıkış yolları bulabilir, ölümüyle onları böyle birbirinden ayırmayabilir, ikisine de yararı olmayacak bir bilgiyi açıklayarak aralarını açmayabilirdi! Ama şimdi her şey — yeni bir olasılığın en ince deyimiyle — kıl üzerinde duruyordu. Mountolive harekete geçecekti, ama ya bunu yapmak zorunda *kaldıysa:* Memlik Paşa'ya tek söz söylemesi yeni güçlerin, yeni düşmanların sökün etmesine yol açardı...

Ölümün diretken ritmiyle birlikte, çevresinde kentin sesleri karanlıkta titreşiyordu — boş alanlarda araba lastiklerinin cayırtıları, rüzgârın önüne katılmış giden gemiler, iç limandaki bir çatananın kulak tırmalayıcı çığlığı; Mareotis'in çıplak kum tepelerine her yıl biraz daha gömülen tozlu kentin ölüme sürüklenişini hiç bu kadar somut olarak duyumsamamıştı. Bir kum saati gibi zihnini ters çevirip duruyordu; ama elenen hep aynı kum, aynı ağırlıkta birbirini izleyen aynı yanıtsız sorulardı. Önlerinde, olası bir felaket uzanıyordu — tehlikeyi bütün ayrıntılarıyla, nesnel bir biçimde de değerlendirmiş olsalar — o felâket için başvuracakları hiçbir yedek güç yoktu. Tuhaftı. Ama, çatılmış kaşları, dişlerine dayanmış yumruğuyla, öfke içinde düşünen Justine hâlâ etkilenmemiş görünüyordu, Nessim'in yüreği ona karşı sevgiyle doldu, çünkü onun suskunluğundaki onurluluk (falcı kadının hiç kımıldamayan bakışı) ona düşünmek, ikilemi değerlendirmek cesareti verdi. Her şeyin değiştiği sırada hiçbir şey değişmemiş gibi davranmalıydılar. Zırhlarının içine çivilenmiş şövalyeler gibi hiçbir şey belli etmeden sonu bilinen yolda yürümek zorunda olduklarını bilmek aralarında hem bir ayrılık, hem de yeni, derin bir bağ, daha tutkulu bir dayanışma duygusu yaratmıştı; tıpkı savaş alanında aşk-aile-dostlar-ev anlamında insanın sürekliliği düşüncesini yadsıdıklarını — onlara giydirilmiş görev maskesinde simgelenen demir bir istencin kölesi olduklarını bilen askerlerde görüldüğü gibi. İçtiği sigaradan dudakları kurumuş olan Nessim, «Her türlü sonuca kendimizi hazırlamalı, her şey tamamlanıncaya kadar direnmeliyiz — Noel dolaylarına kadar diyelim. Önümüzde sandığımızdan da çok zaman olabilir; aslında bunlardan hiçbir

şey çıkmayabilir de. Belki Mountolive'in haberi yoktur,» dedi. Ama bunun ardından gerçeği görmenin sıkıntısıyla dolu, daha alçak bir sesle şöyle ekledi: «Ama haberi varsa, anlarız; tutumundan belli olur.»

Bir sokak köşesinde eli tabancalı bir adamla karşı karşıya gelebilirdi — kentin karanlık bir sokak köşesinde; ya da bir gün ayartılmış bir uşak yemeğine zehir katabilirdi. Hiç değilse, bu olasılıklara karşı bir tutum takınabilir, onlara karşı uyanık olabilirdi. «Sonra yarın Naruz'la konuşmam gerek. Ona anlatmalıyım,» dedi.

Birkaç hafta önce bürosuna girdiğinde, konuk sandalyesine oturmuş, sessizce sigara içen, asık yüzlü, kır saçlı Serapamoun'la karşılaşmıştı. Kıpti pamuk krallarının en etkilisi, en önemlisiydi ve Nessim'in başlattığı topluluk hareketinin desteklenmesinde kesin bir rol oynamıştı. Yaşlı adam başka bir kuşaktandı, ama ikisi eski dosttular. Sakin, yumuşak yüzü, kalın sesi, Avrupalı olduğunu haykıran bir eğitimin, bir ağırbaşlılığın üstünlüğünü taşıyordu. Konuşmasında düşüncelerle dolu bir zihnin hızlı nabzı çarpıyordu. Yumuşak bir sesle, «Nessim, burada kendi adıma değil, kurulun bir temsilcisi olarak bulunuyorum. Pek sevimli olmayan bir görevi yerine getirmek zorundayım. Seninle öfkesiz, kinsiz, açıkça konuşabilir miyim? Biz çok kaygılıyız,» dedi.

Nessim kapıyı kapadı, kilitledi, telefonun fişini çıkardı, kendi yerine geçmek için konuk sandalyesinin arkasından dolaşırken sevgiyle Serapamoun'un omuzunu sıkarak, «Benim de istediğim bu. Konuş,» dedi.

«Kardeşin, Naruz.»

«N'olmuş ona?»

«Nessim, sen bu topluluk hareketini başlatırken bir *cihad* — kutsal bir din savaşı — başlatmayı ya da Mısır hükümetini tedirgin edecek yıkıcı bir şey yapmayı düşünmemiştin, değil mi? Kuşkusuz hayır. Biz de öyle düşündük, sana katıldıysak Kıptilerin birleşmesi, kamu işlerinde daha çok söz sahibi olmaya çalışması gerektiğine inandığımız için katıldık.» Bir an derin derin düşünerek sessizce sigarasını içti. Sonra sözünü şöyle sürdürdü: «Bizim kendi halkımıza olan sevgimiz bir Mısırlı olarak yurtseverliğimizden hiçbir şey eksiltmez, öyle değil mi? Dinimizin ve soyumuzun doğrularını Naruz'un dile getirmesi hoşumuza gitmişti, evet, çok mutlu olduk, çünkü bu şeylerin söylenmesi, *hissedilmesi* gerekiyordu. Ama... sen üç aydır toplantılara gelmiyorsun. Nasıl bir değişiklik olduğundan haberin var mı? Naruz kendi yetilerine kendisini öylesine

kaptırdı ki, bugün artık hepimizi ciddi biçimde tehlikeye sokacak şeyler söylüyor. Çok kaygılanıyoruz. Kendisinin özel bir görev üstlenmiş olduğunu sanıyor. Kafasının içi öylesine tuhaf bilgi kırıntılarıyla dolu ki, konuşmaya başladığı zaman ağzından çıkanı kulağı duymuyor, Memlik Paşa'nın kulağına giderse çok kötü olur... Uzun bir suskunluk oldu. Nessim korkudan yüzünün giderek solduğunu duyumsadı. Serapamoun yumuşak, sertleşmeden yükselen sesiyle sözünü sürdürdü: «Kıptiler'in bu dünyada kendilerine bir yer bulacaklarını söylemek başka şey; toprakların yüzde doksanını ellerinde bulunduran paşaların bozuşmuş yönetim biçimini devirmekten sözetmek başka şey... Mısır'ın yönetimini ele geçirmekten, yanlışlarını düzeltmekten sözetmek...»

Nessim, «Öyle mi söylüyor?» diye kekeledi, ciddi yüzlü adam başıyla onayladı.

«Evet. Tanrı'ya şükür toplantımız hâlâ gizli. Sonunda, *melboos* (cin tutmuş) biri gibi çılgınca bağırıp çağırmaya başladı, gerekirse amacımıza ulaşmak için bedevileri silâhlandıracakmış. Bu konuda bir şeyler yapabilir misin?»

Nessim kuruyan dudaklarını yaladı, «Hiç bilmiyorum, » dedi.

«Bu tür vaazlardan sonra biz hareketimizin geleceği için çok kaygılıyız. Bu konuda ancak sen bir şeyler yapabilirsin, sana güveniyoruz. Onun durdurulması gerekiyor, sevgili Nessim; ya da hiç değilse bizim rolümüzü anlaması sağlanmalı. Yaşlı Taor'la çok sık görüşüyor — her zaman çölde, onun yanında O kadının siyasal görüşleri olduğunu sanmıyorum, ama Naruz din coşkusunu onunla buluşmalarından alıyor. O kadından bize sözetti, yakıcı güneşin altında, kumların üzerine birlikte diz çöküp saatlerce dua ettiklerini anlattı. 'O artık bana hep görünüyor, ben de ona,' dedi. Böyle söyledi. Sonra çok içki içmeye başladı. Hemen ilgilenilmesi gereken bir konu bu.»

Nessim, «Onu hemen göreceğim,» demişti. Şimdi, kendisinden çok daha güçlü olduğunu bildiği bir Justine'in kara, tasasız gözlerine bakmak için başını döndürürken aynı cümleyi, sanki bir bıçağın keskinliğini denermiş gibi kafasında sınayarak, alçak sesle yineledi. Şu ya da bu bahaneyle onu görmeyi erteleyip durmuştu, oysa er geç görmek, zapturapt altına almak zorundaydı — ama bu onun bildiğinden çok daha başka bir Naruz olacaktı.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi araya bir de Pursewarden'ın münasebetsiz ölümü ve ihaneti girmiş, Naruz'un aklının ermediği kaygılarını büsbütün ağırlaştırmıştı; hummalı zihni sonsuza doğru uzanan iki koşut ray üzerinde gidip geliyordu... Çemberin yavaş yavaş daraldığını, kendi türettiği kaygıların ağırlığı altında boğulur gibi olmaya başladığını duyumsuyordu. Her şey öylesine birdenbire olmuştu ki — birkaç haftalık bir sorundu. Kararları kendi istencinin ürünü gibi değil, kendi dışında oluşmuş baskılara bir tepki gibi göründüğü için çaresizlik duygusu gittikçe artıyordu; insan yutan kumlar gibi kendisini yutan bir tarihsel sürecin kaçınılmazlıkları.

Ama artık olayları denetleyemiyorsa bile kendini, kendi sinirlerini denetim altına alması gerekiyordu. Haftalardır özdenetimini yatıştırıcı ilaçlara bırakmıştı, oysa bunlar bilinçaltının seğirmelerini geçici olarak kovmaktan başka işe yaramıyorlardı; alçakça öldürülme tehlikesine karşı tabanca talimleri yapmak gibi çocukça, yararsız bir şeydi, sorunu çözmüyordu. Çocukluk düşlerinin saldırısına uğramış, onların tutsağı olmuştu, durup dururken dışarı fırlıyor, uyanık yaşamını neredeyse ele geçiliyorlardı. Balthazar'a danıştı, ama kendini sıkan gerçek kaygılarını ona açamadı kuşkusuz, bunun üzerine kurnaz dostu düşlerini elinden geldiğince bir kâğıda not etmesini önerdi ona, bu da yapıldı. Ama insan ruhsal baskılarla açıkça yüzyüze gelip, onlara egemen olmadıkça, titreyen usun korkularıyla kavgaya tutuşmadıkça onlardan kurtulamaz...

Naruz'la yapacağı görüşmeyi daha sonraya, kendini buna dayanacak kadar güçlü ve iyi duyumsayacağı zamana ertelemişti. Neyse ki toplantılar pek sık yapılmıyordu. Ama kardeşiyle karşılaşmak için durumunu her gün biraz daha az elverişli buluyordu. Sonunda, tam zamanında söylenen bir sözle onu Karm Abu Girg'e gönderen Justine oldu. Paltosunun yakasını tutarak, ağır ve kesin bir biçimde,

«Bizi birbirimizden sonsuza dek ayıracağını bilmesem gidip onu ben kendim öldürmeyi önerirdim. Ama bunun yapılması gerektiğine karar verdiysen senin yerine bu buyruğu verecek cesaretim var,» dedi.

Ciddi değildi kuşkusuz. Onun aklını başına getirmek için başvurulmuş kurnazca bir oyundu. Nessim'in kafası o an hemen duruldu, kararsızlık bulutları dağıldı. Böylesine korkunç, ama aynı zamanda böylesine sakince söylenmiş, içinde kararlılığın gururunu bile taşımayan bu sözler onun Justine'e olan tutkulu aşkını yeniden alevlendirmiş, neredeyse

gözlerini yaşartmıştı. Koyu dindar birinin bir ikonaya bakışı gibi baktı ona — gerçekten de şu anda kımıltısız asık yüzüyle, için için yanan gözleriyle eski zamana ait bir Bizans resmine benziyordu.

Elleri titreyerek, «Justine,» dedi.

Justine kurumuş dudaklarını yaladı, boğuk bir sesle, «Nessim,» diye yanıtladı, ama gözlerinde vahşice bir kararlılığın ışığı parlıyordu. Nessim neredeyse sevinçle (çünkü engel ortadan kalkmıştı), «Ben bu akşam gideceğim, korkma. Şöyle ya da böyle her şey yoluna girecek,» dedi. Birden bütün damarlarına güç dolmuştu, kardeşinin aklını başına getirmeye, halkının, Kıptilerin başını belaya sokacak bir tehlikeyi savuşturmaya kararlıydı.

O öğleden sonra büyük arabayla yola çıktığı zaman, telefonla çağırttığı atların kendisini bekleyeceği kanallara giden tozlu şosede, düşüne düşüne hızla ilerlerken de en son kararlı ruh durumu onu yalnız bırakmamıştı. Kardeşini görmek, ona meydan okumak, otoritesini göstermek, kendi gözünde saygınlığını yeniden kazanmak için sabırsızlanıyordu. Çiftlik kâhyası Ali, ondaki bu yeni kararlılık durumunu rahatlatıcı bir biçimde onaylar görünen geleneksel inceliğiyle onu ırmağın geçit yerinde karşıladı. Ne de olsa kendisi büyük oğuldu. Adam Naruz'un beyaz Arap atını getirmişti, kanalların kıyısını izleyerek büyük bir hızla eşkin yürüyüşe geçtiler, çalkantılı sudaki yansımaları da onlarla birlikte yarışıyordu. Yalnızca kardeşinin evde olup olmadığını sormuş, evde olduğunu bildiren sözsüz bir yanıt almıştı. Yol boyu başka bir şey konuşmadılar. Akşam karanlığının menekşe rengi ışığı şimdiden ortalığı kaplamıştı, gölden yeryüzünün buğusu yükseliyordu. Sivrisinekler gümüş renkli akınlar halinde sönen güneşin gözüne yükseliyor, sıcaklığın anısını kanatlarına biriktirmek istiyorlardı. Kuşlar ailelerini topluyorlardı. Her şey nasıl da dingin görünüyordu! Yarasalar karanlık köşelerde ağır ağır zikzaklar çizmeye başlamışlardı. *Yarasalar!*

Hosnaniler'in evi menekşe renkli, serin yarı karanlığa şimdiden gömülmüştü, uzun beyaz minaresi günbatımında hala alev alev parlayan küçük köyün gölgesinde, sanki alçak tepeciğin koltukaltına sıkıştırılmış gibiydi. Attan inerken kırbacın uyuşuk şakırtısını duydu, evin en üst balkonunda ayakta durmuş, avlunun mavi havuzuna gözlerini dikmiş adamın karaltısı gözüne ilişti. Naruz'du; ama gene de nedense Naruz değildi. İnsanın iyi tanıdığı birinin tek bir hareketi bile ondaki iç değişimi

ele verebilir mi? Orada, ayakta durmuş, avlunun loş kuyusuna dikkatle bakan adamın duruşunda yeni, kaygılandırıcı bir gösterişçilik, Naruz'un anımsayabildiği davranış dağarcığından olmadığı söylenebilecek bir güç yansıyordu. Atın yularını tutan çiftlik kahyası alçak sesle, «Her akşam böyle çalışıyor, kamçısını yarasalarda deniyor,» dedi. Nessim birden ne diyeceğini şaşırdı. Alçak sesle, yavaşça, «Yarasalar mı?» diye sordu. Balkondaki adam — bu çok yeni izlenimi uyandırmış olan Naruz — birden bir kıkırtı çıkartarak boğuk bir sesle, «On üç,» diye haykırdı. Nessim kapının iki kanadını da ardına kadar açtı, arkasından vuran ışıkta kapı pervazıyla çerçevelenmiş olarak durdu. Sakin, neredeyse sohbet eder gibi bir sesle, yukarıya, kararan gökyüzüne doğru konuştu; sesini, merdiven boşluğunun en tepesinde, yanıbaşında çöreklenmiş yatan kırbacıyla birlikte ayakta duran, o paltoya sarınmış karaltıya doğru bir vantrilok gibi fırlattı. Çocukluklarının geleneksel selamını sevecenlikle haykırdı. «Ya Naruz!»

Kısa bir duraksamadan sonra, «Ya Nessim,» yanıtı geldi ve ardından, gittikçe kapanan uzun bir suskunluk çöktü. Gözleri alacakaranlığa alışan Nessim, yırtılmış şemsiye parçalarına benzeyen yarasa gövdeleriyle dolu olduğunu gördü avlunun. Kimileri kendi kanlarının gölcüğünde çırpınıp debeleniyor, kimileri parçalanmış durumda hiç kımıldamadan yatıyordu. Demek akşamları Naruz bu işle uğraşıyordu ha — «yarasalarda kamçısını denemek»le! Kararsızlık içinde ne söyleyeceğini bilemeden bir süre durdu. Çiftlik kâhyası onun arkasından büyük kapıları hemen kapattı. Şu anda, karanlığın içinde koyu bir karaltı halinde dikilen Nessim, merdivenin yukarısına, tanımadığı kardeşinin tetik bir uyanıklıkla ayakta durduğu yere bakıyordu. Bir yarasa ışığı yarıp geçti, Naruz'un kolunun istemsiz bir hareketle ileri fırlayıp sonra yanına düşüşünü gördü; merdivenlerin ta tepesindeki o elverişli noktadan aşağıdaki hedeflerini vurabiliyordu. Bir süre ikisi de konuşmadılar; sonra gıcırtıyla bir kapı açıldı, Nessim'in yoluna çaprazlama bir ışık oku düştü, çiftlik kahyası elinde bir süpürgeyle ek yapıdan çıkıp avlunun zeminine karmakarışık serilmiş, çırpınan gövde parçalarını süpürmeye başladı. Naruz biraz öne eğilip onun süpürüşünü dikkatle izledi, parçalanmış gövdeler ek yapının önüne yığıldığı zaman kısık bir sesle, «On üç, değil mi?» diye seslendi.

«On üç.»

Nessim'in sıkıntılı, asabi bir titreme geçirmesine yol açtı sesi, çünkü uyuşturucu almışa benziyordu — belki *haşiş* ya da afyon içmiş birinin sert,

buyurgan sesiydi; bilinmeyen bir evrende, yeni bir yörüngeden buyruk gönderen birinin sesi. Ciğerleri iyice doluncaya kadar ağır ağır içine çekti soluğunu, sonra merdivenin tepesindeki karaltıya başını kaldırarak bir kez daha konuştu:

«Ya Naruz. Çok önemli bir konuda seninle konuşmaya geldim.» Naruz, bir çoban köpeği sesiyle, terslercesine, «Yukarı çık. Seni burada bekliyorum, Nessim,» dedi. Bu ses Nessim'e pek çok şeyi açıkladı, çünkü kardeşinin sesinde eskisi gibi gelişine sevindiğini gösteren en küçük bir belirti yoktu. Başka zaman olsa kendisini karşılamak için merdivenleri ikişer ikişer atlayarak paldır küldür iner, «Ne iyi ettin de geldin, Nessim!» diye haykırırdı. Nessim avluyu geçip elini tozlu, tahta tırabzana koydu. Gökyüzüne karşı tek başına ayakta dikilen, ağırlıksız, uzun kamçısını elinde zahmetsizce tutan insan gölgesiyle gölgeli avlunun birlikte çizdikleri tablonun içinde kendi varlığını kabul ettirmek istermişçesine sert ve kesin bir sesle konuştu: «Çok önemli,» dedi. Naruz alçak bir ses perdesiyle, «Yukarı gel,» sözlerini yineledikten sonra birden yere oturup kamçısını yanıbaşına, en üst basamağa bıraktı. Nessim, Karm Abu Girg'e gelişinin ilk kez böyle selamsız sabahsız karşılandığını düşündü. Gözlerini yukarı dikerek dik merdivenleri ağır ağır çıktı.

Birinci kat daha aydınlıktı, en üst kattaysa kardeşinin yüzünü görecek kadar ışık vardı. Naruz sırtında paltosu, ayağında çizmeleri, hiç kımıldamadan oturuyordu. Ağırlıksız kamçısı korkuluğun üzerinde kıvrılmış yatıyordu, sapı Naruz'un dizlerindeydi. Yanıbaşında, tozlu tahta döşemenin üzerinde yarı yarıya boşalmış bir cin şişesi vardı. Çenesini göğsüne dayamış, yaklaşan yabancıya tuhaf, kararsız bir kederin yanısıra kıyıcılık da yansıtan bir yüzle, kabarık tüylü kaşlarının altından, yan yan bakıyordu. Eski bir numarasını yineliyor, azı dişlerini sıkıp bırakarak, şakak kaslarının kirişlerini kasıp gevşeterek, sanki şakakları atıyormuş görüntüsü yaratıyordu. Ağabeyinin ağır ağır çıkışını bu sıkıntılı kararsızlık içinde izledi; kararsızlığının arkasında, göstermemeye çalıştığı öfke birikiminin için için yanan ateşi görülüyordu. Nessim en son sahanlığa vardığı, en son merdiveni tırmanmaya başladığı sırada Naruz yerinden kımıldadı, birden — ancak ev köpeğine bağırırken çıkartılacak — boğulur gibi bir ürüme sesi çıkardı ve kıllı elini öne uzattı. Nessim durakladı, kardeşinin yeni, buyurgan, ama özel bir korkutma anlamı taşımayan bir sesle, «Orada dur, Nessim,» dediğini duydu. Durdu, hiç tanımadığı bu el hareketinin —

neredeyse lanet okuma durumunda öne uzatılmış güçlü elin, gergin ama durmadan titreyen parmakların — ne anlama geldiğini daha iyi yorumlayabilmek için merakla öne eğildi.

Sonunda, sakin ama derin bir tiksintiyle çınlayan bir sesle, «Sen içki içiyorsun. Naruz, böyle bir şey yaptığını ilk kez görüyorum,» dedi. Kardeşinin çarpık dudaklarında kendi kendini aşağısarmış gibi bir gülümsemenin gölgesi dolaştı. Gülümseme birden yayılıp tavşan dudağını bütün çıplaklığıyla ortaya seren ağır bir sırıtmaya dönüştü; sonra, sanki yansıtamayacağı bir düşünce tarafından geri çağrılmış gibi içeri kaçtı, yok oldu. Şu anda Naruz, güvensiz bir kendini kutlama, hem tatsız, hem şaşkın bir kendini beğenmişlik havasına girmişti. Boğuk sesiyle, «Benden ne istiyorsun? Hemen söyle, Nessim. Ben çalışıyorum,» dedi.

«Haydi içeri girip başbaşa konuşalım,»

Naruz başını ağır ağır iki yana salladı, bir süre düşündükten sonra kırıcı bir sesle.

«Burada konuşabilirsin,» dedi.

Bu alışılmamış yanıtlara çok içerleyen Nessim uyuyan bir insanı uyandırmak istermişçesine, *«Naruz, lütfen,»* diye sertçe bağırdı. Merdivenin başında oturan adam anlaşılmaz bir biçimde öfkeli, ama kederli bakışlarla dik dik baktıktan sonra bir kez daha başını iki yana salladı, «Sana söyledim, Nessim,» dedi belirsizce. Nessim’in sesi kırıldı, avlunun sessizliğinde birdenbire düştü. Şimdi neredeyse acır gibi, «Seninle kesinlikle konuşmam gerek, anlıyor musun?» dedi.

«Şimdi, burada konuş. Dinliyorum,»

Gerçekten de şu paltonun içindeki adam yepyeni, hiç umulmadık biriydi. Nessim yanaklarının yavaş yavaş kızardığını duyumsadı. Birkaç basamak daha çıkıp, sertçe, «Naruz beni onlar gönderdi. Sen onlara neler söylüyorsun Allah aşkına? Sözlerinden Kurul ürkmüş,» diye tısladı. Birden sustu ve Serapamoun’un kendisine bıraktığı pusulayı kararsızca sallayarak bağırdı: «Bu ... bu yazı onlardan geldi,»

Naruz’un gözleri bir an için çok duygulu bir gururla parıldadı, ileriye çıkmış çenesi, dikleşmiş geniş omuzları gururuna nedense bir görkem katıyordu. «Benim sözlerim ha, Nessim?» diye hırıldadı, sonra başıyla onaylayarak ekledi: «Kuşkusuz Taor’un sözleri aynı zamanda. Zamanı geldiğinde biz nasıl davranacağımızı biliyoruz. Kimse korkmasın. Biz düş görmüyoruz.»

Nessim boğulur gibi, «*Düş görüyorsunuz!*» diye haykırdı; yılgınlık ve tiksintiden çılgına dönmüş, bir küçük kardeşin ağabeyiyle göreneğe uymayan konuşma biçiminden çok gocunmuştu. «Düş görüyorsunuz! Sana ne yapmaya çalıştığımızı... amacımızın ne olduğunu bin kez anlatmadım mı? Köylünün, budalanın birisin.» Eskiden olsa bu sözler Naruz'un yüreğine bıçak gibi saplanabilirdi, ama şimdi hiç yaralayıcı, hiç etkileyici gelmiyordu. Ağzını sımsıkı kapadı, avucuyla ağır ağır bir kesme hareketi yaptı, kendi gövdesinin önündeki havayı soldan sağa doğru kesti. Kulak tırmalayıcı bir sesle, «Sözler. Seni artık tanıyorum, ağabey.» dedi. Nessim sanki yardım ararmış gibi, sanki anlatmak zorunda olduğu şeyin doğrusunu oturan adamın kafasına sokabilmek için ağır bir âlet ararmış gibi bir an hırsla çevresine baktı. Çılgınca bir öfkeye kapılmıştı, ricalarını böylesine anlayışsızlıkla karşılayan bu ayyaş herife karşı korkunç bir kızgınlık duyuyordu. Titremeye başladı; kuşkusuz açıkça kararını vermiş olarak, sakin kafayla İskenderiye'den yola çıktığı zaman böyle bir şeyle karşılaşacağını hiç düşünmemişti.

Sertçe, «Leyla nerede?» diye bağırdı, sanki ondan yardım umuyordu. Naruz kısa bir kikirti çıkardı. Ciddileşerek parmağını şakağına götürdü, «Bildiğin gibi, yazlık köşkte. İstersen yanına git,» diye homurdandı.

Yeniden kikirdedi, gülünç, çocukça bir yüz ifadesiyle başını aşağı yukarı sallayarak ekledi: «Şu günler *sana* çok kızıyor. İlk kez *bana* değil, *sana* kızıyor. Onu ağlattın, Nessim.» Alt dudağı titredi.

Nessim çaresizlikle, «Ayyaş, » diye tısladı. Naruz' un gözleri yanıp söndü. Başını geriye atarak çatlak bir kahkaha, kısa bir ürüme sesi çıkardı. Sonra, birden, beklenmedik bir biçimde gülümsemesi yok oldu, yüzü daha önceki tetik, kederli görünüşünü aldı. Dudaklarını yalayarak çok alçak bir sesle, «Ya Nessim,» diye fısıldadı, sanki yavaş yavaş ölçüyü buluyor gibiydi. Ama öfkeden yüzü bembeyaz kesilmiş olan Nessim umut kırıklığından deliye dönmüştü. Son birkaç adım basamağı da çıkıp Naruz'u omuzundan sarstı. Artık neredeyse bas bas bağırıyordu: «Budala, hepimizin başını belaya sokacaksın. Şunlara bak, şu Serapamoun'un verdiği rapora. Sen öyle konuşmayı bırakmazsan kurul dağılacak. Anlıyor musun? Sen delirmişsin, Naruz. Tanrı aşkına, Naruz, dediklerimi anlamaya çalış...» Ama kardeşinin karşıt dışavurumlar arasında yalpalayan koca kafası öne eğilmişti. «Naruz, beni *dinle.*» Yavaş yavaş Nessim'in yüzüne doğru kalkan yüz sanki genişlemiş, anlamsızlaşmıştı, gözler sönüktü, ama usun köklü

değişikliklerine pek az şey borçlu olan yeni bir bilginin acısıyla doluydu; gözlerinde şaşkın, kaygı verici bir öfke ve kavrayamamazlık biçimlenmeye çalışıyordu. Birbirlerine öfkeyle baktılar. Nessim'in dudakları bile bembeyaz kesilmişti, hızlı hızlı soluyordu, ama kardeşi sanki ipnotize olmuş gibi hiç kımıldamadan oturmuş ona bakıyordu, dudakları gerilmiş, beyaz dişleri görünüyordu.

«Beni duyuyor musun? Sağır mısın?» Nessim onu sarsıyordu, ama Naruz geniş omuzlarının bir hareketiyle o haddini bilmez eli silkeledi, yüzü kızarmaya başladı. Nessim hiç aldırmadan devam ediyordu, suçlama sağanağı biçiminde dışarıya fışkıran yakıcı kaygılarının seline kapılmıştı. «Hepimizin canını tehlikeye soktun, Leyla'nın, kendinin, hatta Mountolive'inkini.» Nasıl oldu da bu uğursuz ad ağzından çıktı? O adı duyan Naruz sanki elektrik akımına tutulmuş gibi oldu, neredeyse kıvançla yeni bir acıya boğuldu.

«Mountolive! Bu sözcüğü kalın, iniltili bir sesle haykırmış, duyulur bir biçimde dişlerini gıcırdatmıştı; sanki öfkeden patlamak üzereydi. Ama eli istemsiz olarak kucağında duran kırbacın sapına gitmesine karşın yerinden kımıldamadı. Neredeyse tükürür gibi, «O İngiliz domuzu!» sözcükleri korkunç bir hırsla ağzından döküldü.

«Neden öyle söylüyorsun?»

Sonra umulmadık çabuklukta bir değişiklik daha oldu, çünkü Naruz'un bütün gövdesi gevşedi, sakinleşti; şeytanca bakışlarını Nessim'e kaldırıp küçük bir kikirti çıkartarak, fısıltıdan hafifçe yüksek bir ses tonuyla: «Annemizi ona sen sattın, Nessim. Babamın ölümüne neden olacağını biliyordun,» dedi.

Artık bu kadarı da fazlaydı. Nessim onun üzerine çullandı, sıkılmış yumruklarını indirmeye başladı, Arapça geniş sesiyle sövgü üstüne sövgü yağdırıyordu. Onu dövüyordu. Ama o koca gövde karşısında yumrukları etkisizdi. Naruz kımıldamadı, ne kaçmaya, ne de ağabeyinin yumruklarına karşılık vermeye yeltendi — hiç değilse burada Nessim'in büyüklüğü geçerliğini korumuştu. Ağabeyine karşı eli kalkmıyordu. Ama etkisiz yumruk yağmurunun altında iki büklüm kikirderken «*Annemizi sen sattın!*»ı kinle yineleyip duruyordu.

Nessim, kendi parmak eklemleri morarıncaya kadar yumrukladı onu. Naruz bu ateşli saldırı karşısında başını eğmiş, o aşırı duygulu, acı, sakin gülümsemesiyle sabır gösteriyor, kışkırtıcı bir fısıltıyla aynı cümleyi

tekrarlayıp duruyordu. Sonunda Nessim, «*Yeter!*» diye haykırdı ve yumruklamayı bıraktı, kendini merdivenin trabzanına atıp bitkinlikle sahanlığa kadar kaydı. Her yanı titriyordu. Yumruğunu yukarıda oturan esmer karaltıya doğru sallayıp abuk sabuk konuşmaya başladı: «Serapamoun'a ben kendim gideceğim. Kimin efendi olduğunu göreceksin.» Naruz hafifçe aşağısayıcı bir biçimde güldü, ama bir şey söylemedi.

Üstünü başını düzelten Nessim, sendeleyerek merdivenlerden inip şimdi iyice kararmış olan avluya çıktı. Kendi atıyla Ali'ninki büyük kapının dışındaki demir kazığa bağlanmıştı. Hâlâ titreyerek ve homurdanarak atına bindiği sırada kâhya kemerli geçitten koşarak gelip kapıların sürgüsünü açtı. Yukarıda dikilmiş duran Naruz şimdi salondan vuran sarı ışıkta görülebiliyordu. Nessim'in kafasının içinde hâlâ tutarsız öfkenin şimşekleri yanıp sönüyordu — ayrıca sorunu çözememiş olmak da vardı, çünkü giriştiği işi tamamlamak şöyle dursun, iyice sarpa sardığını anlıyordu. Susan adama yeni bir tartışma fırsatı vermek ya da yeniden yakınlaşmaya çalışmak gibi kafasında yarı oluşmuş bir düşünceyle atını avluya sürüp başını karanlığa kaldırdı. Naruz kımıldadı.

Nessim yumuşak bir sesle, «Bak Naruz sana son kez söylüyorum. Kimin efendi olduğunu göreceksin. Akıllılık etmek istersen...» dedi.

Ama yukardaki koyu karaltı bir kahkaha patlattı. Küçümser bir sesle haykırdı:

«Efendi ve uşak. Evet, Nessim. Göreceğiz. Haydi şimdi...» Trabzanın üstünden aşağı eğildi, Nessim karanlıkta büyük kırbacın kuru tahtaların üstünden kobra yılanı gibi aşağı kayışını, avlunun durgun alacakaranlığını yalayışını duydu. Sanki büyük bir fare kapanı kapanmış gibi bir şaklama oldu, Nessim'in kolunun altındaki kâğıt demetine küçük bir fiske vuruldu, kâğıtlar döşeme taşlarının üzerine yayıldı. Naruz bu kez daha isterikçe güldü. Nessim kırbaç darbesinin sıcaklığını elinde duydu, oysa kamçı kendine hiç dokunmamıştı.

Naruz, «Haydi şimdi git,» diye bağırdı. Kamçı bir kez daha havada tısladı, atın sağrısının gerisinde gözdağı verircesine şakladı. Nessim üzengilerin üzerinde doğrulup yumruğunu bir kez daha kardeşine doğru sallayarak, «Görürüz bakalım!» diye haykırdı.

Ama kafasından geçen sövgülerden boğazı tıkanmış, sesi çok güçsüz çıkmıştı. Topuklarıyla atı mahmuzlayıp birden dönerek dörtnala avludan

dışarı çıkarken taş eşikten kıvılcımlar saçıldı, eyerin üzerine yatmıştı. Yüzü öfkeden çarpılmış, arabasının beklediği geçit yerine deli gibi gidiyordu; ama yolda nabız atışları yavaşladı, öfkesi, zehirli bir yılan gibi ağır ağır kafasına çöreklenen itici bir tiksintiye dönüştü. Bu arada hiç beklenmedik pişmanlık dalgaları da saldırmaya başlamıştı, çünkü sağlam aile kalesinde onarılmaz bir biçimde yara alan, yıkılan bir şey vardı. Derebeylik yaşam biçiminin büyük kardeşe tanıdığı üstünlük elinden gidince, birden kendisini sanki elinde avucunda hiçbir şey kalmamış, neredeyse öksüz biri gibi duyumsadı. Bu öfkenin tam ortasında bir suçluluk duygusu da vardı; kirlenmiş, kendi kanından biriyle bu umulmadık kavgaya tutuşarak kendini alçaltmış gibiydi. Kente dönerken arabayı ağır ağır sürüyordu, yeni bir bitkinliğin, kendine acımanın rahatlatıcı gözyaşlarının yanaklarından aşağı süzüldüğünü duyuyordu.

Kardeşiyle aralarındaki bu onarılmaz kopukluğu önceden sezmiş olması ne tuhaf, ne açıklanmaz bir şeydi — Serapamoun ölçülü konuşmasına daha başlarken böyle bir şeyin olacağını sezmiş, bundan korkmuştu. Kendisinin başlattığı, şimdi de hizmet etmek zorunda olduğu davalara karşı olan görev ve sorumluluk tayfı bir kez daha gündeme geliyordu. Öyleyse böyle bir bunalım anında Naruz’u aradan çıkarmaya, kardeşlik falan tanımamaya hazır olmalıydı, hatta gerekirse onu...! (Arabanın frenine basıp durdurdu, homurdanmaya başladı. Bu düşünceyi kafasında yüz kez sansürden geçirmişti. Ama onun durumundaki bir kişi giriştiği işin niteliğini apaçık görmek zorundaydı. Naruz’u hiçbir zaman anlayamamıştı, dalgın dalgın bunu düşündü. Ama bir insanı sevmek için anlamak gerekmiyordu ki. Onun üzerinde, anlayıştan kaynaklanan, derin bir etkisi yoktu; her ikisinin de ait olduğu ailenin göreneklerine dayanıyordu bu duygu. Şimdiyse bu bağ birden kopmuştu.) Arabanın direksiyonuna avuçlarını acıtırcasına vurup, «Ona asla zarar veremem,» diye haykırdı.

Kavrama pedalına bastığında «Asla» sözcüğünü içinden yineleyip duruyordu. Öte yandan bu kararın başka bir güçsüzlük olduğunu da biliyordu, çünkü sevgisi görev ülküsüne kara çalmaktaydı. Ama bu noktada ikinci benliği yardımına koşuyor, ona durumu yumuşatıcı formüller buluyordu: «Aslında pek de öyle ciddi değil. Kuşkusuz geçici bir süre için bu hareketi durdurmak zorunda kalacağız. Daha sonra Serapamoun’a söylerim, buna benzer yeni bir şey başlatır. Bu... kaba yobazı da başımızdan savarız.» Kafasının içi düşlerle dolu olan, düşlerinin dinsel şiiriyle Mısır

ülkesine yeni, ülküsel bir gelecek armağan eden, hiç hoşlanmadığı kardeşini bu kadar sevdiğini bilmiyordu. «Doğadaki sonsuzluğun düzenine bu dünyada, yüreklerimizde, bizim olan Mısır topraklarında boyut kazandırmalıyız.» Serapamoun, Naruz'un konuşmasından birtakım bölümlerin kopyasını yazdırmıştı, orada Naruz başka pek çok şeyin arasında şöyle diyordu: «Burada, bu yerkürede, dünyasal haksızlıklara karşı savaşmalıyız, yüreklerimizdeyse yalnızca insanın kendi ruhuna sahip olma savaşımına saygı duyan bir üstün gücün adaletsizliklerine karşı durmalıyız.» Bunlar Taor'un deli saçması sözleri miydi yalnızca, yoksa bilisiz bir kaba yobazın dile getirdiği ortak bir düşün parçaları mıydı? Şiirin görkemli dikenli telleriyle donatılmış başka cümleler de geldi usuna: «Yönetmek demek yönetilmek demektir; ama yöneten olsun, yönetilen olsun kendi rollerinin, Tanrısal'ın mirasçıları olduklarının kutsal bilincini taşımalıdır. Mısır'ın çamuru ciğerlerimizi boğmak için yükseliyor, yaşayan Tanrı'ya haykıran ciğerlerimizi.»

Birden o eğrilmiş yüz gözlerinin önüne geldi, Naruz'un kendini kaybettiği o ilk gün, kutsal ruhu kendisine doğruyu açıkça göstermesi için yardıma çağırırkenki o kısık, boğulur gibi sesini anımsadı. «*Medet! Medet!*» Titredi. Sonra Naruz'un uyuyan istenci ateşleme isteğinin tuhaf bir biçimde doğru olduğunu yavaş yavaş anlamaya başladı — çünkü o dünyayı siyasal bir satranç tahtası olarak değil, yalnızca mezmurların şiiriyle yardıma çağrılabilecek, biçim verebilecek büyük bir istencin içinde atan bir nabız gibi görüyordu. Yalnızca sınırlı formüllerin içinde kalan önbeyinin içtepilerini değil, onun altında uyuyan güzeli uyandırmak — herkesin yüreğinde zemberek gibi kıvrılmış yatan şiirsel bilinci. Bu düşünce onu az korkutmadı: çünkü birden kardeşinin, bir başka zamanda, bir başka yerde, daha değişik koşullarda bir din önderi olabileceğini anladı — hiç değilse Nessim *bunları* değerlendirebiliyordu. Şaşılası yetenekleri olan bir insandı, ama bu yetenekleri, kendisini asla beslemeyecek, öldüresiye boğacak kıraç bir toprağa dağıtmak zorundaydı.

Ev vardı, arabayı bahçe kapısının önünde bırakıp üçer üçer atlayarak merdivenleri tırmandı. Son haftalarda sık sık başına gelen ishal ve kusma nöbetlerinden birine tutulmuştu birden. Okuma lambasının ışığında, bir konçertonun piyano notalarını göğsünün üzerine yaymış, ardına kadar açılmış gözlerle yatakta yatan Justine'in yanından yıldırım gibi geçti. Justine hiç kımıldamadı, düşünceli düşünceli sigarasını içerken, «Çok erken

döndün,» diye fısıldadı. Nessim hemen banyoya daldı, öğürtüsü duyulmasın diye hem musluğu, hem de duşu açtı, sanki kirli sargıları açarmış gibi üstündeki giysileri tiksintiyle çıkartıp kafasına dolan yakışık almaz şeyleri yıkamak için sıcak su yağmurunun altına girdi. Justine'in sesleri düşünceli düşünceli dinlediğini, bir saat sarkacı kadar düzenli hareketlerle sigarasını içtiğini, kendisinin konuşmaya başlamasını beklediğini, duvardan kendisine alaylı alaylı gülümseyen maskın ve kitap rafının altında boylu boyunca uzandığını biliyordu. Sonra su kapandı, Justine onun bir havluyla gövdesini hızlı hızlı kurulayışını duydu.

Yavaşça, «Nessim,» diye seslendi.

Nessim hemen yanıtladı: «Başaramadım. İyice zıvanadan çıkmış o, Justine, hiçbir sonuç alamadım. Çok iğrençti.»

Gözlerini perdelere dikmiş olan Justine sessizce sigarasını içmeyi sürdürdü. Oda, telefonun yanındaki büyük kâsede yanan çivitotuna kokuyordu. Justine notaları yatağın yanına bir yere koydu. Nessim'in çok sevmeye başladığı boğuk sesiyle, «Nessim,» dedi.

«Evet.»

«Ne düşünüyorum bak.»

Nessim hemen banyodan çıktı, saçları ıslak ve darmadağınıktı, ayakları çıplaktı, ellerini sarı ipek robdöşambrının ceplerine iyice sokmuştu, ağzının köşesinde yanan bir sigara vardı. Yatağın ayak ucunda ağır ağır bir aşağı bir yukarı yürüdü. Çok düşünülmüşlükten gelen bir kesinlikle. «Bütün bu huzursuzluk ona bir kötülük yapmak zorunda kalabileceğimiz korkumdan geliyor. O bizi tehlikeye soksa bile, biz ona zarar vermemeliyiz, *asla.* Kendi kendime bunu söyledim. Her şeyi uzun uzun düşündüm. Görevi savsaklamak gibi görünebilir, ama bu konuda anlaşmalıyız. Ben ancak o zaman huzura kavuşabilirim. Buna katılıyor musun?» dedi. Justine'e bir kez daha özlemle, düş gücünün gözleriyle baktı. Koyu renk, Şam işi yatak örtüsünün üstünde yüzermiş gibi kımıltısızca yatıyordu, bir mezar kabartması gibi ellerini, ayaklarını çaprazlamış, kara gözlerini ona dikmişti. Kara bir saç buklesi alnına düşmüştü. En gizli düşünceleri (duvarların kulakları olsa da söylese) barındıran bir odanın sessizliğinde, gözevleri aydınlatılmış bir Tibet maskının altında yatıyordu. Arkasındaki raflarda, hepsini okumamış da olsa biriktirdiği kitaplar parıldıyordu. (Kitaplardaki metinleri geleceğin falına bakmak için kullanırdı, başparmağını sayfaların arasına sokup açar, parmağını gelişigüzel bir yere koyardı — bu sanata

«kitap falı» denirdi.) Schopenhauer, Hume, Spengler, işin garibi Pursewarden'ın üç kitabı da içinde olmak üzere birtakım romanlar da vardı. Parlak ciltleri mum ışıklarını yansıtıyordu. Justine boğazını temizledi, sigarasını söndürdü, sakin bir sesle, «Ben senin her dediğini kabul edebilirim. Şu sırada senin şu güçsüzlüğün her ikimiz için de tehlikeli. Üstelik sağlığın da bizi endişelendiriyor, hele Balthazar'ı, Darley gibi dikkatsiz insanlar bile farketmeye başladılar. Bu hiç iyi değil,"‘ dedi. Sesi soğuk ve renksizdi.

Nessim'in içinde büyük bir hayranlık kabardı. Gidip yatağın üzerine, yanına oturdu. kollarını ona dolayıp tutkuyla kucakladı. «Justine, ben öylesine güçsüzüm ki,» dedi.

Justine'in yanına uzanıp kollarını başının altına koydu. Sessizce düşünmeye başladı. Uzun süre böylece hiç konuşmadan yanyana yattılar. Sonunda Justine,

«Darley bu akşam yemeğe geldi, sen gelmeden biraz önce gitti. Gelecek hafta bütün elçilikler Kahire'ye dönmek üzere toplanmaya başlayacaklarmış. Mountolive Noel'den önce bir daha İskenderiye'ye gelmez. Böylece biz de biraz soluk almak, eski gücümüzü toparlamak fırsatını buluruz. Selim'e gelecek hafta bir aylığına Abu Sueir'e gideceğimizi söyledim. Artık dinlenmen gerek Nessim. Yüzeriz, çölde atla dolaşırız ve hiçbir şey düşünmeyiz — hiçbir şey duyuyor musun? Bir süre sonra, gelip bizimle kalması için Darley'i davet ederim, böylece sen de benim dışımda konuşacak birini bulmuş olursun. Onu sevdiğini, arkadaşlığından hoşlandığım biliyorum. İkimiz için de iyi olur. Ben arada sırada bir geceliğine buraya gelir, ne olup bittiğine bakarım... ne dersin?» diye sordu.

Nessim hafif bir inilti çıkartarak başını çevirdi. Justine yavaşça, «Neden?» diye fısıldadı. «Neden başını çeviriyorsun?»

Nessim derin derin içini çekti. «Düşündüğün gibi değil.» dedi, «Onu ne kadar sevdiğimi, ikimizin ne kadar iyi anlaştığımızı biliyorsun. Canımı sıkan, insanın dostlarına karşı bile sürekli rol yapması, yalancılık etmesi. Keşke rol yapmayı sürdürmek zorunda olmasaydık, Justine.»

Ama Justine'in iri iri açılmış gözlerle kendisine baktığını gördü, yüzünde dehşet ya da ürpertiye yakın bir şeyler okunuyordu. Bir süre sonra, «Ah!» dedi, gözlerini kapatarak, düşünceli düşünceli, keder dolu bir sesle, «Ah! Nessim! O zaman kim olduğumu bilmemem gerekirdi.»

İki erkek ılık limonlukta, fildişi taşlı satranç tahtasının başında sessizce karşı karşıya oturuyorlardı — çok iyi anlaşan iki dost. Satranç takımı yirmi birinci doğum günü için annesinin Mountolive'e armağanıydı. Arasıra her ikisi de dalgın dalgın, yüksek sesle düşünüyordu. Konuşmak denemezdi buna, yüksek sesle düşünmek olabilirdi ancak, satrancın büyük savaş oyunlarını düşünmeye dalmış kafaların sohbeti: kökleri bu görkemli oyunun bereketli sessizliğinde yatan bir dostluğun yan ürünü. Balthazar, Pursewarden'den söz ediyordu. «Çok canım sıkılıyor intiharına. İşin aslını nedense anlayamadım gibime geliyor. Dünyaya, dünyanın gidişine karşı bir küçümseme anlamında alıyorum davranışını.»

Mountolive hızla başını kaldırdı. «Yo, yo. Görevle sevgi çatışması... Sonra hemen ekledi: «Ama sana fazla bir şey söyleyemem. Kızkardeşi geldiği zaman, sana daha başka şeyler anlatabilir, belki, anlatırsa...» Sustular. Balthazar içini çekti. «Çıplak ve utanmasız 'doğru'. Çok güzel bir söz. Ama biz onu hep olduğu gibi değil, göründüğü gibi görüyoruz. Herkes kendine göre yorumluyor.»

Uzun bir suskunluk daha. Balthazar kendi kendine, düşünürmüş gibi konuştu: «Bazan insan kendini Tanrılık taslamaya, kaptırıyor ve bundan da çok acı bir ders alıyor. Dmitri Randidi'den nefret ederdim, ama tatlı kızına karşı böyle bir duygum yoktu; salt adamı küçük düşürmek için (karnaval balosunda çingene kılığına girdim) kızının falına baktım. Ona, 'Yarın,' dedim, 'bütün yaşamınızı değiştirecek önemli bir şeyle karşılaşacaksın, sakın kaçırma — Taposiris'teki yıkık kulede oturan bir adam. Onunla konuşmayacaksın,' dedim, 'gözlerini kapa, doğruca onun kollarına koş. Adı L ile başlıyor, soyadı J ile.' (Kuşkusuz bunları söylerken kafamda adının baş harfleri böyle olan çirkin bir delikanlı vardı, o gece, caddenin karşı yakasında, Cervoniler'in balosunda. Renksiz kirpikler, uzun bir burun, sarımtırak kızıl saçlar.) Kız bana inanınca kıs kıs güldüm, kanca gibi burnumla tam bir çingeneye benziyordum — bunu ayarladıktan sonra, caddenin karşısına gittim, L.J.'yi aradım, ona haber getirdiğimi söyledim. Boşinanlı biri olduğunu biliyordum. Beni tanımadı. Ona hangi rolü oynaması gerektiğini anlattım. Haince, kötü bir şey yaptığımı kabul ediyorum. Ben yalnızca Randidi'yi üzmek istiyordum.

Her şey tasarladığım gibi oldu. Çünkü tatlı kız çingenenin dediklerini yapıp o kızıl saçlı, çilli kurbağaya âşık oldu. Bundan daha uygunsuz bir

birleşme düşünülemezdi. Ama benim amacım da buydu. Randidi'yi çileden çıkartacak bir şey yapmak! Çıkardı da, hem de nasıl, bu kurnazlığımla övünüyordum. Kuşkusuz evlenmelerini yasakladı. İki sevgili — benim türettiğim, *benim* sevgililerim — ayrıldılar. Daha sonra o güzel kız, Gaby Randidi kendini zehirledi. Kendimi ne kadar zeki buluyordum bilemezsin. Bu yüzden babasının sağlığı bozuldu, sonunda sinir hastalığına (ailesinde sık sık görülen bir hastalık) tutuldu. Geçen güz kentin en ünlü asma çardağında asılı bulundu ve...»

Bunu izleyen sessizlikte şu sözleri eklediği duyulabilirdi: «Bizim acımasız kentimizin öykülerinden yalnızca biri. Ama Vezir'in tehlikede, yanılmıyorsam...»

XIII

Güzün ilk yağmurlarıyla birlikte Mountolive kış nöbeti için kendini Kahire'ye dönüş hazırlıkları içinde buldu, izlenecek siyaset konusunda henüz hiçbir önemli karar alınmamıştı; Londra, Pursewarden'ın veda mektubundaki açıklamalarla ilgili olarak susuyordu. Anlaşılan, kendisini eleştirmekten ya da konuyu enine boyuna araştırmaktan çok, değerlerinden kuşku duyulacak astlarla çalışan bir Büyükelçinin üzüntüsünü paylaşmak eğilimindeydi. Belki de, bu felaket 'üzerine bir şeyler yazma gereği duyan, «Bakanlıktaki herkesin çok üzüldüğü ama şaşırmadığı konusunda inancalar veren Kenilworth'ün uzun ve tumturaklı mektubu genel duyguyu en iyi dile getiriyordu. Pursewarden'a hep *outre*[73] gözüyle bakılmıştır, öyle değil mi? Böyle bir sonuçtan kuşkulanılmaktaymış zaten. Kenilworth, «dengeli bir değerlendirme» denen şey için bir kıyıda saklanan o görkemli düzyazı üslubuyla, «Onun sevimliliği,» diye yazıyor, «anormalliklerini gizleyemiyordu. Sana gösterdiğim özel dosyasının ayrıntılarına girmeme gerek yok. *Huzur içinde yatsın.* Ama onun davranışlarını çekilmez, görüşlerini sağlıksız bulan bir elçilikte ona bir fırsat daha tanımak için senin bütün bu kaygıları bir yana itip vefalı bir davranışta bulunmanı hepimiz anlayışla karşılıyoruz.» Mountolive mektubu canı sıkılarak okuyordu; ama hoşnutsuzluğunun yanısıra usa aykırı gelecek, aslı olmayan bir rahatlama da duyuyordu, çünkü bütün bu sözde dikkat ve özenin arkasına iki yasadışı kişinin, Nessim'le Justine'in gölgelerinin sindiğini görüyordu.

İskenderiye'den ayrılmak konusunda isteksizce, Leyla sorununu kafasından bir türlü çıkartamadığı içindi. Onun bu fesattaki rolüyle ilgili birtakım yeni düşünceleri göz önüne almak zorunda kalmaktan korkuyordu — eğer gerçekten bir fesat varsa — henüz ortaya çıkmamış bir işin suçunu örtbas eden bir suçlu durumuna düşecekti. Onu görmek için kendi olanaklarını zorlasaydı daha iyi olmaz mıydı — hiç haber vermeden bir gün Karm Abu Girg'e çıkıp gitse, doğruyu onun ağzından öğrense? Bunu yapamazdı. Bu noktada yüreklilik gösteremiyordu. Uğursuz geleceği düşünmemeye çabalıyor, oflaya puflaya yolculuk hazırlıklarını sürdürüyor,

zihnini başka şeylerle oyalamak için yeniden toplumsal etkinliklerin ılık sularına dalma tasarıları yapıyordu.

Hayatında ilk kez resmi görevinin yavanlıkları şirin, hatta çekici görünmeye başladı. Zaman öldüren, ama aynı zamanda acıları unutturan şeyler; zorunlu eğlence çarkına öylesine büyük bir ilgiyle kendisini bırakmıştı ki, neredeyse bunları uyuşturucu yerine kullanıyor gibiydi. Hiç böylesine hesaplı bir çekicilik saçtığı, gözetilen önemsiz şeylere böylesine özen gösterdiği, toplumun hoşuna gittiği olmamıştı. Ortalıkta ne kadar can sıkıcı insan varsa onu arayıp buluyordu. Herkesin onun ne kadar kısa bir zamanda yaşlandığını farketmeye başlaması uzun sürmedi, bu değişikliği kendini sonu gelmez eğlence çarkına çılgınca bir coşkuyla bırakışına yordular. Şu tersliğe bakın! Toplumdaki geçerliliği dalga dalga yayılıyordu. Ama çevresine gösterdiği yakışıklı, tembel maskenin gerisinde artık yepyeni bir korku ve güvensizlikten başka hiçbir şey yokmuş gibisine geliyordu. Leyla'dan bu tür bir kopuşla sanki yersiz yurtsuz kalmış gibiydi. Umutsuzca sarıldığı görevlerinin acı ilacından başka hiçbir sığınağı yoktu.

Sabahları sofracıbaşı tarafından — Juliet'in mezarının perdeleri gibi yavaşça, saygıyla — açılan perdelerin sesiyle uyanır, gazeteleri ister, yaşam biçiminin alıştırdığı belirli güzel yiyeceklerle dolu kahvaltı tepsisinin hakkından gelirken merakla okurdu. Ama aynı zamanda randevu defterini, işiyle ilgili öteki ayak-bağlarının listesini getirecek olan genç, sakallı üçüncü kâtibin gelişini haber veren kapı vuruluşunu sabırsızlıkla beklerdi. Dolu bir gün olması için deli gibi dua ederdi, ancak birkaç randevulu ender günlerden biriyse çok canı sıkılırdı. Sabırsızlığını göstermemeye çalışarak yastıklara dayanmış uzanırken, Donkin sanki Hıristiyan amentüsünü törenle okurmuş gibi günlük programı okumaya başlardı. Her zamanki gibi can sıkıcı gelseler de, bu resmi randevular Mountolive için bir umut, sıkıntı ve huzursuzluğa karşı bir reçete gibiydi. Şunları okuyan sesi eğlenceye çok meraklıymış gibi dinledi: «İngiliz uyrukluların önerdiği yatırımla ilgili bir *aide-mémoire*[74] sunmak üzere saat on birde Rahad Paşa ziyaret edilecek. Veriler elçilik sekreterliğinde. Sonra Sir John ve Lady Gilliatt öğle yemeğine geliyorlar. Errol uçağı karşıladı. Evet, otele Lady için çiçek gönderdik. Bugün saat on birde defteri imzalayacaklar. Kızları rahatsız, bu yüzden öğle yemeğinin oturuş düzeni bozuldu, ama zaten Haida Paşa'yla Amerikan ortaelçisi de geleceğine göre, Errol'la eşini de sokuşturmakta

sakınca görmedim; böylece *placement*[75] sorunu çözümlenmiş oldu. Protokola sorma gereğini duymadım, çünkü Sir John özel bir ziyaret için burada bulunuyor — basında böyle haber çıktı.» Sert, başlıklı kâğıdın üzerine güzelce yazılmış notları bırakan Mountolive içini çekerek, «Yeni aşçıbaşı iyi mi bari? Daha sonra benim büroma gönderebilirsin. Gilliatt'ların sevdikleri bir yemek biliyorum,» dedi.

Donkin saygıyla başını eğdi ve tınısız bir sesle okumasını sürdürmeden önce not aldı: «Saat altıda Haida'larda Sir John için bir kokteyl var. İtalyan Büyükelçiliğindeki akşam yemeğini kabul etmiştiniz — Signor Maribor'un onuruna veriliyor. Çok kalabalık olacak.»

Mountolive, «Daha önce üstümü değiştiririm,» dedi düşünceli düşünceli.

«Burada sizin elyazınızla birkaç not daha var, ama okuyamıyorum, efendim. Birinde Koku Pazarı'ndan sözediliyor, İran Leylâğından.»

«Güzel, evet. Lady Gilliatt'ı götürmeye söz verdim. Bu ziyaret için araba işini ayarlayın lütfen, onlara da geleceğimi bildirin. Öğle yemeğinden sonra — üç-üç buçuk diyelim.»

«Sonra, 'Öğle yemeği armağanları' diye bir not daha var.»

«Ha, evet.» dedi Mountolive. «Tam bir doğulu olmak üzereyim. Sir John, Londra'da, Bakanlıkta, bizim işimize çok yarayabilir, bu yüzden, onun nelerle ilgilendiğini bildiğim için bu ziyaretini unutturmayacak şeyler yapmayı düşündüm. Acaba rica etsem, Süleyman Paşa'daki Karda mağazasına gidip Tel Al Aktar heykelciklerinden birkaç tane alır mısınız, renklilerden? Bana büyük bir iyilikte bulunmuş olursunuz. Çok güzel oyuncaklar. İçlerine birer kart iliştirerek tabakların yanına koymalarını söyler misiniz? Çok teşekkür ederim.»

Yine yalnız kalınca çayını yudumlamaya başladı, bir yığın can sıkıcı soruyla kendi kendini üzmesine zaman bırakmayacak oyalanma umutlarıyla dolu kalabalık günü düşünmeye daldı. Banyo alıp, yavaş yavaş giyinmeye başladı, öğleye yakın bir saatte yapacağı resmi ziyarete uygun bir kılık seçme işine özellikle kafa yordu, aynaya bakarak boyunbağını özenle bağladı. «Yakın bir zamanda yaşama biçimimi temelden değiştirmeliyim,» diye düşündü, «yoksa çok boşlaşacak. Bunu en iyi nasıl yapabilirim? Neden-sonuç ilişkisinin bir yerinde 'arkadaşlık' sözcüğünün çevresinde kafasında billurlaşmış bir boşluk olduğunu farketti. Evet, orada bir

kopukluk vardı. «Bir köpek edinmeliyim,» diye düşündü, biraz içlenmiş gibi, «bana arkadaş olur. Bakacak bir şeyin olur. Nil kıyısında yürüyüşe çıkarız.» Sonra bir saçmalık duygusuna kapılıp gülümsedi. Gene de, her sabahki gibi elçilikteki büroları dolaştığı sırada başını kançılaryanın kapısından içeri uzatıp, en iyi ev köpeğinin hangisi olduğunu Errol'a ciddi ciddi sordu. Çeşitli soylar üzerine uzun, hoş bir sohbetten sonra, bekâr bir adam için en uygununun *fox-terrier* olacağına karar verdiler. *Fox-terrier!* Ataşelerin bulunduğu bölüme uğramak için sahanlığı geçerken kendi eşekliğine gülerek bu sözcükleri yineledi. «Peki sonra!»

Sekreteri evrakları düzgünce tepsilere dizmiş, kırmızı posta çantalarını duvarın kıyısına dayamıştı; elektrik ocağının tek çubuğu büroyu gündelik işleri yürütmeye yetecek bir sıcaklıkta tutuyordu. Abartılmış bir dikkatle telgrafların, genç ataşe takımınca yazdırılmış mektup taslaklarının başına oturdu. Cümleleri buduyor, değiştiriyor, oraya buraya cümleler ekliyor, çıkmalar yapıyordu; bu yeni bir huydu, çünkü şimdiye kadar resmi İngilizce konusunda aşırı bir gayretkeşlik göstermemişti, hatta kendisinin üslupçu olduğunu sanan — Dışişlerinde sanmayan var mı ki — bir ortaelçinin yanında çalışırken, kendi yazdığı taslaklara doldurmak zorunda kaldığı ne idüğü belirsiz çapraşık sözlerden gözü korkardı. Hayır. Kendisi böyle bir şeyi hiç istememişti, ama şimdi dikkatini zorla bir noktaya toplayarak yaşamaya, çalışmaya başlayınca, doğal olarak, herkesin işine karışan, bilgiçlik taslayan biri olup çıkmıştı, çalışkan Errol'u ve personelini hafiften kızdırıyordu. Bunu biliyor, ama gene de bildiğini okuyordu; zaten çok iyi yapıldığını bildiği şeyleri Oxford sözlüğü ve Skeat'in yardımıyla — bir ortaçağ bilgini gibi Tanrıbilim'in kılını kırk yararcasına — eleştiriyor, sorguluyor, değiştiriyordu. Hareli not kâğıdının üzerinde düzeltmeler yaparken bir puro yakıp dalgın dalgın tüttürürdü.

Saat onda çay fincanlarının alışılmış hoş tıkırtısı duyuldu, Kançılarya bekçisi Bohn bir fincan Bovril ve bir tabak bisküviyle birlikte, bir şeyler içmek için ara verme saatinin geldiğini haber vermek için biraz korka korka içeri girdi. Mountolive, bir koltukta çayını yudumlayarak, beyaz duvarlardaki — Bayındırlık Bakanlığı'nın bütün Büyükelçilik büroları için seçtiği değişmez süsler — renksiz Japon baskılarına bakarak bir çeyrek saat dinlendi. Biraz sonra Filistin postasına sıra gelecekti, şu anda Arşiv Bölümü'nde ayırıyorlardır — görevliler yerde duran, ağızları açık çadırbezi çantalardan seçtikleri evrakı yeşil çuhayla kaplı sehpaların üzerine hızlı

hızlı sıralıyorlardır, çeşitli bölümlerin sekreterleri tahta kafesin dışında, paylarına düşecek ganimetleri sabırla beklerler... Bu sabah postayı beklerken, içinde önsezisel bir sıkıntı vardı, çünkü şimdiye kadar sesi soluğu çıkmamıştı Maskelyne'in. Pursewarden'ın son mektubuyla ilgili yorumlarını bildirmek şöyle dursun, mektubu aldığını bile bildirmemişti. Nedenini merak ediyordu.

Kapı vuruldu, içeriye çekingen, çirkin yürüyüşüyle Errol girdi, elinde mühürlü, üzeri adresli, dikkat çekici bir zarf vardı. «Maskelyne'den efendim,» dedi. Mountolive, ayağa kalkıp soğukkanlı görünmeye büyük bir özen göstererek uzandı. «Aman Tannm!» dedi, Errol'a geri vermeden önce paketi elinde şöyle bir tarttı. «Galiba bu posta güverciniyle geldi ha? Ne olabilir acaba? Bir romana benzemiyor mu?»

«Evet efendim.»

«Peki, aç bakalım, evlâdım.» (Bu babayani konuşma tarzını Sir Louis'den kapmıştı, üzülerek farkına varıyordu; çok geç olmadan bu alışkanlığı değiştirmeye dikkat etmeliydi.)

Errol kocaman zarfı kağıt açacağıyla beceriksizce açtı. İkisinin arasına, masanın üzerine, kalın bir notayla, bir demet fotokopi yuvarlandı. Mountolive, başlıklı kâğıda yazılmış ek mektupta askerin ince elyazısını tanıyınca hafif bir ürperti geçirdi. Masasına geçerek, «Bakalım ne diyor?» dedi. «Aziz Büyükelçim,»... mektubun gerisi iri harfli daktiloyla kusursuzca yazılmıştı. Errol, düzgünce zımbalanmış fotokopileri meraklı bir parmakla çevirir, şurasından burasından birtakım sözcükler okurken hafifçe ıslık çaldı. Mountolive okuyordu:

«Aziz Büyükelçim,

«Zarfın içindeki verilerle ilgileneceğinize inanıyorum, bunlar benim şubemin burada, Filistin'de yaptığı yaygın araştırmalar sonucunda, son zamanda ortaya çıkartılmış şeylerdir.

«Son birkaç yıl içinde, benim *askıda* bekleyen asıl raporumun konusu olan, Hosnani'yle Hayfa ve Kudüs'teki sözümona Gizli Yahudi Mücahitleri arasındaki ayrıntılı yazışmaların büyük bir bölümünü size gönderme olanağını buluyorum. Sözkonusu bayla ilgili benim ilk tahminlerimin fazla insaflı kaldığını anlamak için yansız bir kişinin bunlara bir kez göz atması yeter. Ekli listede ayrıntılarıyla gösterilen silâhların ve cephanenin miktarı öylesine fazla ki, Manda yetkililerini ciddi bir biçimde kaygılandırabilir. Bu

cephanelikleri saptamak ve el koymak için gerekli her şey yapılıyor, ama henüz pek başarılı olamadık.

«Kuşkusuz bütün bunlar, sözkonusu baya karşı nasıl bir siyaset güdüleceği sorununu bir kez daha, hem de geciktirmeye gelmez bir biçimde gündeme getiriyor. Bildiğiniz gibi benim başlangıçtaki görüşüm bunu hiç geciktirmeden Mısırlılar'a çıtlatmanın sorunu çözeceği yolundaydı. Baskı yapılırsa, Memlik Paşa'nın bile harekete geçmeye yanaşmayarak Mısır -İngiliz ilişkilerini, Mısır'ın yeni kazanılmış özgürlüğünü tehlikeye atmak isteyip istemeyeceğinden kuşku duyarım. Kullanabileceği yöntemleri çok yakından araştırmamıza da gerek yok. Hiç değilse biz elimizi bulaştırmamış oluruz. Ama, kuşkusuz, Hosnani'ye dur denilmesi gerek — hem de hiç vakit yitirmeden.

«Savunma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı için bu raporun birer suretini hazırlıyorum. Londra'ya gönderilecek suret Şube Müdürü'nün bu konuda acele harekete geçilmesi hususunda Dışişleri Bakanı'na yazdığı Kişiye Özel ve Acele bir notla birlikte uçak postasıyla gönderiliyor. Büyük bir olasılıkla, hafta sonundan önce Londra'nın tepkisini öğrenmiş olursunuz.

«Pursewarden'ın bana bir kopyasını gönderdiğiniz mektubu hakkında, bu aşamada bir yorumda bulunmayı gereksiz buluyorum. Bu notayla birlikte size zarflanan şeyler yeterli açıklamayı getiriyor. Görevini yapmaktan kaçtığı açıkça ortada.

«En sadık bendeniz, efendim,

Oliver Maskelyne, Tuğgeneral»

İki adam aynı anda içlerini çekerek birbirlerine baktılar. Sonunda, Errol parlak fotokopileri kösnül bir parmakla karıştırarak, «Evet. Sonunda elimizde kesin bir kanıt var,» dedi. Sevinçten yüzü parlıyordu. Mountolive, başını hafifçe iki yana sallayıp bir puro daha yaktı. Errol, «Ben yalnızca mektuplara göz attım, efendim, ama her mektupta Hosnani imzası var. Hepsi de daktiloyla yazılmış, kuşkusuz. Bunların üzerinde rahatça düşünmek isteyeceğinizi sanırım, ben bir saatliğine sizi yalnız bırakıyorum, bana ihtiyacınız olunca gelirim. Başka bir şey yoksa?» dedi.

Mountolive, büyük kâğıt demetini bıkkınlık duygusuyla, iç bulantısıyla evirip çeviriyordu, hiçbir şey söylemeden kafasını salladı.

Errol, sertçe, «Peki,» deyip geri döndü. Mountolive kendi kulaklarına hem boğuk, hem de güçsüz gelmesine karşın kendi sesini bulmuştu. «Errol, yalnız bir şey var; Londra'ya Maskelyne'in notasını aldığımı, *au courant*[76] olduğumu bildirin. Emirlerini beklediğimizi söyle.» Errol başını salladı, gülümseyerek geri geri koridora çekildi. Mountolive masasına yerleşti, bulanık ters bakışlarını kopyalara yöneltti. Bir iki mektubu neredeyse anlamazmış gibi okudu, birden bir baş dönmesi duygusuna yakalandı. Sanki odanın duvarları yavaş yavaş üzerine geliyor gibiydi. Gözlerini sımsıkı kapatıp burnundan derin derin soludu. Yazı altlığının üzerinde parmaklarını istemsiz olarak oynatmaya, insanın her akşam duyabileceği, uzaklardaki bir sandaldan Nil'in sularıyla taşınan darbuka seslerinin aksak, beli kırık ritmine öykünmeye başladı. Böyle kör gibi gözlerini kapatmış, Mısır'ın bu sinsi raks ölçüsüne göre parmaklarını hafif hafif vururken, kendi kendine şu soruyu sorup duruyordu: «Şimdi ne olacak?»

Ama ne olabilirdi?

«Bugün öğleden sonra bizi harekete geçirecek bir telgraf beklemeliyim.» diye mırıldandı. İşte böyle durumlarda görevi bir koltuk değneği gibi yardımına yetişiyordu. Kafasının içindeki kaygılara karşın bu görevlerin kendisini, dağılan dikkatini, boynuna tasma takılmış bir köpek gibi sürüklemesine çoktan razıydı. Bir oranda hareketli bir sabah oldu. Öğle yemeğinin başarısına diyecek yoktu, daha sonra Koku Pazarı'na yapılan sürpriz gezi, zeki ve düşünceli bir ev sahibi olarak yeteneğini kanıtladı. Bu iş bittikten sonra, perdeleri kapatılmış odasında yarım saat uzandı, bir fincan çayını yudumlarken. «Züppe olmaktansa budala mı olmayı yeğlesem — işte sorun burada?» cümlesiyle başlayan her zamanki tartışmayı sürdürüyordu. Kendisine duyduğu nefretin şiddeti, Kançılarya'nın yeniden açıldığı saate, altıya kadar Nessim sorununu unutturdu. Soğuk bir duş alıp üstünü değiştirdikten sonra Elçilik konutundan aşağı yürüdü.

Bürosuna vardığında çalışma masasındaki lambayı yanık buldu, Errol bir koltuğa oturmuş, parmaklarının arasında pembe telgrafı tutarken tatlı tatlı gülümsüyordu. «Biraz önce geldi, efendim,» dedi. Sanki özellikle kendisi için toplanmış bir çiçek demetini verir gibi telgrafı Mountolive'e uzattı. Mountolive gürültüyle boğazını temizledi — bu fiziksel hareketle hem zihnini, hem de dikkatini toplamaya çalışıyordu. Elinde tutarken parmaklarının titremesinden korktuğu için, telgrafı özenle yazı altlığının

üzerine yerleştirdi, ellerini pantolon ceplerine soktu, okumak için eğildi, nazik bir heyecansızlığın ötesinde (galiba) bir şey belli etmiyordu. Errol, Şef'inden ses getirecek heyecan kıvılcımını çakmak ister gibi, yüzü umutla parlayarak, «Oldukça açık, efendim,» dedi. Ama Mountolive başını kaldırıp bakmadan önce ağır ağır, düşünceli düşünceli, iki kez okudu. Birden lavaboya gitmek istedi. Telaşla, «Çişimi yapacağım,» diyerek genç adamı resmen kapı dışarı etti.

«Bu konuyu tartışmak için biraz sonra aşağı inerim. Aslında anlaşılmayacak bir şey yok. Yarın harekete geçerim. Bir dakikanı rica edebilir miyim?» Errol hayal kırıklığına uğramış durumda gözden kayboldu. Mountolive tuvalete koştu; dizleri titriyordu. Gene de çeyrek saat içinde kendini toparlayıp, Errol'un alt kattaki bürosuna çevik adımlarla inmeyi başardı; elinde telgraf yavaşça içeri girdi — Errol masasında oturuyordu; tam o sırada telefonu kapatmıştı, gülümsüyordu.

Mountolive pembe telgrafı ona uzatıp kendini bir koltuğa attı, Errol'un masasının rahatsız edici dağınıklığı dikkatini çekti, üzeri kişisel eşyalarıyla doluydu — köpek biçiminde porselen bir kül tablası, bir İncil, toplu iğne yastığı, kapağı yeşil bir mermer parçasına tutturulmuş pahalı bir dolmakalem, kâğıt üzerine konan Atena biçiminde bir kurşun ağırlık... Ancak yaşlı bir kadının dikiş sepeti bu kadar karışık olabilirdi, ama zaten Errol'da da bir yaşlı kadın havası vardı. Errol boğazını temizledi, gözlüklerini çıkararak, «Şey, efendim, Protokolde konuştum, çok acil bir konuda yarın Dışişleri Bakanı'yla görüşmek istediğinizi söyledim. Sanırım üniforma giyersiniz?» dedi.

Mountolive kararsızlıkla, «Üniforma mı?» diye sordu.

«Mısırlılar'ı her zaman etkiler.»

«Anlıyorum. Evet, öyle yaparım sanıyorum.»

«Söylemek istediğiniz şeyin önemini onu söylemek için giydiğiniz kılıkla ölçmeye yatkındırlar. Donkin bize bunu hep söyler, galiba haklı.»

«Doğru, evlât.» (İşte. Gene o babayanice tutum! Allah kahretsin.)

«Sanırım bu sözlü notanızı daha sonra bir *aide-memoire*'la desteklemek isteyeceksinizdir. Savımızın doğruluğunu göstermek için onlara gerekli bilgileri vermek zorunda kalacaksınız, öyle değil mi?»

Mountolive başını sertçe sallayarak onayladı. İçinde Nessim'e karşı daha önce hiç duymadığı ölçüde büyük bir nefret duymasına şaşırdı. Kuşkusuz öfkesinin kökenini yine biliyordu — dostunun düşüncesizliği

yüzünden içine düştüğü durum, ona karşı harekete geçmek zorunda kalmak. Zihninde birden birtakım görüntüler hızla birbirini izledi — ülke dışına kaçan Nessim, uşağı tarafından yemek masasında zehirlenen Nessim... Mısırlılar'ın ne yapacağı belli olamazdı. Bilisizlikleriyle yarışan aşırı acarlıkları insanı her yere gönderebilirdi. İçini çekti.

«Kuşkusuz üniforma giyeceğim,» dedi ciddice.

«Ben *aide-memoire* taslağını hazırlarım.»

«Çok güzel.»

«Yarım saat içinde randevuyu kesinleştirsem iyi olur.»

«Sağol. Donkin'in de benimle gelmesini istiyorum. Onun Arapça'sı benimkinden çok daha iyi, hem de görüşmenin tutanağını tutar, böylece Londra'ya ayrıntılı bilgi veren bir telgraf gönderebiliriz. Dosyayı gösterdikten sonra onu buraya gönderir misin? Teşekkür ederim.»

Sabahın geri kalan bölümünü evrakları gelişigüzel karıştırarak, kendini çalışmaya zorlayarak, hiçbir şey yapmadan geçirdi. Öğle üzeri, elinde daktilo edilmiş *aide-memoire'la* birlikte sakallı genç Donkin geldi ve Mountolive'in randevusunun ertesi sabah dokuzda olduğunu söyledi. Keçi sakalının arkasına gizlenmiş küçük sinirli yüzü, ıslak gözleri onu her zamankinden genç gösteriyordu. Uzatılan sigarayı aldı, kızlar gibi içine çekmeden hızlı hızlı pofurdattı. Mountolive gülümseyerek, «Evet, benim dava dosyası konusundaki görüşlerinizi öğrenmek istiyorum. Errol size söyledi mi?» dedi.

«Evet, efendim.»

«Bu... sert, resmi protesto için ne diyorsunuz?»

Donkin derin bir soluk alıp kaygılı bir biçimde konuştu: «Şu anda hemen harekete geçerseniz bir sonuç elde edeceğinizden kuşkuluyum. Kralın hastalığından bu yana hükümet içindeki çekişmeler, gerilimler onları tam anlamıyla karıştırdı. Hepsi birbirinden korkuyor, hepsi başka yöne çekiyor. Nur'un bizi destekleyeceğinden, sizin raporunuz üzerine Memlik Paşa'yı harekete geçirmeye çalışacağından kuşkum yok... ama...» Sigarayı tutan dudaklarını gereli, düşünceli düşünceli, «Bilmiyorum. Siz Memlik'in ününü biliyorsunuz. İngiltere'den nefret eder,» dedi.

Mountolive birden, kendine karşın, yürekleniverdi:

«Allah, Allah! Ben bunu böyle düşünmemiştim. Ama bu anlamdaki bir protestoyu görmemezlikten gelivermekle kurtulamazlar. Aslında, evlat, bu örtülü bir gözdağı.»

«Biliyorum efendim.»

«Nasıl görmezlikten gelirler, hiç anlamıyorum.»

«Şey, efendim, şu anda Kralın yaşamı pamuk ipliğiyle bağlı. Örneğin bu akşam ölebilir. Neredeyse altı aydır Divan'a çıkmadı. Bu günler herkes kıskançlık içinde, kişisel nefretler, yarışlar su yüzüne ha çıktı, ha çıkacak, hem de alabildiğine. Kralın ölümü her şeyi değiştirecek, bunu herkes biliyor. Herkesten çok da Nur. Ha sonra, efendim, Memlik'le aralarının açık olduğunu da duyuyorum. Halkın Memlik'e verdiği rüşvetler konusunda ciddi sorunlar var.»

«Ama Nur kendisi rüşvet almıyor, değil mi?»

Donkin'in dudaklarında hafif bir acı gülümseme dolaştı, ağır ağır, kuşkusunu yansıtır biçimde başını salladı. Ciddileşerek, «Bilmiyorum, efendim. Korkarım hepsi alıyorlar, alırlar. Yanılıyor olabilirim. Ama Hosnani'nin yerinde olsam Memlik'e cömertçe bir rüşvet ödeyerek harekete geçmesini önlerdim. Onun rüşvet zaafı... Mısır'da dillere destan,» dedi.

Mountolive, öfkeyle kaşlarını çatmak için çaba harcadı. «Umarım yanılıyorsundur. Çünkü Majestelerinin hükümeti bu konuda bir şeyler yapmaya kararlı, ben de öyle. Neyse, bakalım, göreceğiz, öyle değil mi?»

Donkin, hala sessizce, ciddi ciddi, kişisel bir düşünceyi sürdürüyordu. Bir süre sigarasını içerek oturdu, sonra ayağa kalktı. Düşünceli düşünceli, «Errol, Hosnani'nin izinde olduğunuzu bildiği anlamına gelecek bir şey söyledi. Eğer bu doğruysa neden izini kaybettirmedi? Bizim nereden saldıracağımız konusunda açık bir düşüncesi olmalı, öyle değil mi? Hiç kılını kıpırdatmadığına göre Memlik'i şöyle ya da böyle elinde tutacağından kuşkusu yok. Ben yalnızca yüksek sesle düşünüyorum, efendim,» dedi.

Mountolive gözlerini açarak ona uzun süre baktı. Birden bastıran, kendisine neredeyse haince görünen bir iyimserlik duygusunu dağıtmaya çalışıyordu. Sonunda, «Çok ilginç. Bunu bu açıdan düşünmediğimi açıkça söylemeliyim,» dedi.

Donkin kurnaz kurnaz, «Ben olsam bunu Mısırlılar'a hiç açmazdım,» dedi. Şefine takılmaktan hiç çekinmiyordu.

«Bunu söylemek bana düşmez ama, Maskelyne için bu sorunu çözmenin birden çok yolu vardır. Bana kalırsa biz en iyisi hariciye kanalını bir yana bırakıp Hosnani'yi parayla vurdurmalı ya da zehirletmeliyiz. Yüz İngiliz lirasından daha aza patlar.»

Mountolive güçsüz bir sesle, «Evet, çok teşekkür ederim,» dedi, iyimserliğinin yerini sürekli olarak yaşamaya yazgılı göründüğü yarı bilinçli duyguların karanlık girdabı aldı. «Teşekkür ederim, Donkin.» (Birden öfkeyle, Donkin, diye düşündü, bıçaktan, zehirden söz ederken Lenin'e korkunç benziyordu. Üçüncü kâtiplere başkasının adına cinayet işlemek çok kolay geliyordu.) Tekrar yalnız kalınca yeşil halıyı arşınlamaya başladı, sırayla umut ve umutsuzluk biçimini alan çelişik duyguların arasında dengede duruyordu. Olacakları değiştirmek şu anda olanaksızdı. Sonuçları insansal deyimlerle yargılanamayacak siyasalara adanmış bir damdı. Kuşkusuz bu bilgiden kazanılacak birtakım felsefi boyun eğmeler olmalıydı. O gece, geç vakte kadar oturdu, koca gramofonda en sevdiği müziği dinledi, her zamankinden daha çok içti. Arasıra odanın karşı tarafına yürüyüp George üslubu masasında, başlıklı bir mektup kâğıdının başında, elinde kalemiyle oturdu.

«Sevgili Leyla: Şu anda seni görmem her zamankinden çok daha gerekli görünüyor, senin yenmeni istediğim...»

Ama yazamıyordu. Mektupları buruşturup çöp sepetine attı. Neyi yenmesini istiyordu? Artık Leyla'dan da mı nefret etmeye başlamıştı? Bilincinin derinliklerinde bir yerde bütün bu korkunç tasarıları başlatanın Nessim değil de Leyla olduğu düşüncesi, neredeyse, inancı kımıldıyordu. Asıl itici güç oydu. Nur'a bunu söylemeli miydi? Ailenin eylem adamı olan Naruz' un bu fesattaki payı Nessim'den çok daha fazla olamaz mıydı? İçini çekti. Başarılı bir Yahudi ayaklanmasından bunların her birinin kazancı ne olabilirdi? İngiliz gizemcisi Leyla'nın böyle bir şeye, böyle bir şeyin gelecekte güven ve düzen getireceğine inanmayacağını çok iyi biliyordu Mountolive.

Hayır, bütün bunlar ona nedensiz bir delilik gibi geliyordu; büyük karlar umuduyla kuş beyinlice bir kumara atılmak gibi bir şey! Tam Mısır'a göre! Bir hardal kabını karıştırır gibi bu düşünceyle kendi nefretini karıştırıyordu. Tam Mısır'a göre! Ama, ne tuhaf, Nessim'e ne kadar aykırı!

O gece uyku olanaksızdı. Üstüne, daha çok gizlenmek için, ince bir pardösü alıp düşüncelerini yatıştırmak amacıyla Nil kıyısında yürüyüşe gitti, ardısıra gelecek, kafasını meşgul edecek bir küçük köpeği olmadığı için budalaca bir hayıflanma duyuyordu. Uşakların bölümünden dışarıya gizlice çıkmıştı, gece yarısından sonra ikide, hiçbir Büyükelçinin yapmasına izin verilmemesi gerektiği biçimde iki ayağıyla yürüyerek ön

kapıdan girdiğini gören *kawass*'la iki nöbetçi polis çok şaşırdılar. Arapça olarak hepsine kibarca iyi geceler diledikten sonra konutun kapısını anahtarıyla açıp içeri girdi. Pardösüyü çıkartıp, aydınlık koridordan aksayarak geçti, o gerçekdışı köpek arkasından geliyor, parlak parkelerin üzerinde ıslak ayak izleri bırakıyordu...

Yatak odasına çıkarken birinci sahanlıkta duvara dayanmış garip garip duran, Clea'nın yaptığı kendi portresiyle karşılaştı. Bir küfür fısıldadı, çünkü tümüyle kafasından çıkıp gitmişti; altı haftadır bunu annesine göndermeye niyet ediyordu. Yarın, bu konuyla ilgilenmeleri için Diplomatik Posta Odası'na özel bir not gönderecekti. Belki de boyutları onları düşündürecekti, ama ne olursa olsun, sözde «sanat yapıtı» bir şeyi (değildi kuşkusuz) dışarı çıkarma izni alma zahmetinden kurtulmak için üsteleyecekti. Ama bir Alman kazıbilimcisi Mısır yontuları çalıp onları Avrupa müzelerine sattı satalı, Devlet sanat yapıtlarının yurt dışına çıkartılması konusunda çok duyarlı davranıyordu. Bu sorun gündemdeyken böyle bir izni kuşkusuz geciktireceklerdi. Hayır, bu işi Diplomatik Posta'ya bırakmalıydı; annesi mutlu olacaktı. Kar kaplı bir doğa görünümünün ortasında, ocağın başında kitap okuyan annesini duygusal bir yürek sızısıyla düşündü. Ona gerçekten uzun bir mektup borcu vardı. Ama şimdi değil. «Her şeye karşın bu iş bitti,» dedi, küçük, istemsiz bir ürperti geçirdi.

Yatağa girer girmez hiç de dinlendirici olmayan budalaca düşlerin dar labirentine girdi — balık kaynayan, kuş bulutlarıyla kaplı büyük göller ağının imgeleri, menekşe rengi gece görünümünün ötelerinden gelen yumuşak darbuka sesinin noktalamalarına uyarak suya yumuşacık inen küreklerin ahengiyle kamçılanmış durumda oralarda gezinen Leyla'yla kendisinin gençlikleri; düşün içine gölge gibi bir sandal daha girdi, içinde iki kişi — uzun namlulu tüfeklerle silahlanmış iki erkek kardeş. Biraz sonra arkasından yetişeceklerdi; ama Actium'daki Antonius gibi, Leyla'nın sıcak kucağında korku duyamıyordu. Konuşmadılar, hiç değilse o hiç ses duymadı. Kollarının arasındaki kadından kendisine, kendisinden kadına geçen iletileri duyumsuyordu yalnızca — damarlarında akan kandan geçiyor gibiydi. Konuşmak ya da düşünmek, onların çok gerisinde kalmıştı — unutulmuş, özlenmeyen ama geri gelmez olduğu için şimdi sonsuz derecede sevilen bir geçmişin gittikçe küçülmüş kişileri. Düşün ortasında düş görmekte olduğunu biliyordu, uyandığı zaman yastığının gözyaşlarıyla ıslanmış olduğunu hayret ve acıyla gördü. Benimsenmiş göreneğe göre

kahvaltı ederken, birden sanki ateşi varmış gibi geldi, ama termometre bu inancını doğrulamadı. İsteksizce yataktan kalktı, tam dakikası dakikasına, giyinmiş olarak ortalıkta boy gösterdi, Donkin koltuğunun altındaki kâğıt tomarıyla holü sinirli sinirli arşınlıyordu. Mountolive kılığını göstermek istediğini pek belli etmeyen bir el hareketiyle, «Evet, işte sonunda geldim,» dedi.

Flaması dalgalanan büyük siyah arabayla kentin sokaklarından kayar gibi geçerek, maymun kılıklı utangaç Mısırlı'nın rahatsız bir özen ve telâşla kendilerini beklediği Bakanlık'a geldiler. Üniformadan ve İngiliz Büyükelçiliği'nin en iyi Arapça bilen iki görevlisinin kendisini ziyaretle görevlendirilmiş olmaları olgusundan etkilendiği apaçık belli oluyordu. Gülümseyerek eğilmiş, her zamanki alışkanlığıyla oyunun — karşılıklı nezaket gösterilerinin — açışını otomatik olarak yapmıştı. Madeni kol düğmeli, keçi sakallı, ufak tefek, mahzun bir adamdı. Konuklarını hoşnut etmek, ağırlamak isteği öylesine fazlaydı ki, aşırı duygululuğa varan ahbaplık durumuna kolayca düşüyordu. Gözleri kolayca yaşlanıyordu. Konuklarının kahve ve Türk lokumu almaları için üsteledi, sanki bu davranışla bir sevgi itirafı yapıyormuş gibi. Sürekli olarak alnını siliyor, yaltakça sırıtışı maymunsu yüzünden eksilmiyordu. Gönül okşayıcı sözlerden sonra sıra işe gelince, «Ah, sayın Büyükelçim, siz bizim dilimizi, ülkemizi çok iyi biliyorsunuz. Size güveniyoruz,» dedi. Bu sözlerin anlamı şuydu: «Siz bizdeki para yeme hastalığının iyileşmeyeceğini, eski bir kültürün kalıntısı olduğunu biliyorsunuz, bu yüzden sizin yanınızda utanç duymuyoruz.»

Daha sonra, Mountolive sert sözlerle protesto konuşmasını yapar, Maskelyne'in çabalarını göklere çıkartırken, Nur, zarif gri yeleğinin üzerinde ellerini kavuşturmuş, şişe içindeki bir dölüt gibi, suratını asıp oturmuştu. Arasıra başını kuşkuyla sallayarak dinliyordu, suratı uzamıştı. Mountolive konuşmasını bitirince öteki ayağa kalktı, ateşli bir biçimde, «Kuşkusuz. Hemen. Derhal,» dedi. Sonra sanki kuşkuya düşmüş gibi tekrar kararsızca yerine oturup kol düğmeleriyle oynamaya başladı. Mountolive ayağa kalkarken içini çekti.

«Pek hoş bir iş değil, ama gerekli. Konunun ivedilikle izleneceği konusunda hükümetime güvence verebilir miyim?»

«İvedilikle. Acilen.»

Çelimsiz adam başını iki kez sallayıp dudaklarını yaladı; sanki kullandığı sözcüklerin anlamını anlamamış izlenimi veriyordu. Daha alçak bir sesle, «Bugün Memlik'le görüşeceğim,» dedi. Ama sesinin tınısı değişmişti. Öksürdü, bir şekerleme yedi, parmaklarına bulaşan şekeri ipek mendille sildi. «Evet,» dedi. Önünde duran kalın belgeyle ilgilendiyse fotokopiler merakını çektiği için ilgilendi (ya da Mountolive'e öyle geldi) Daha önce böyle bir şey görmemişti. Bunlar Batılılar'ın yaşadığı büyük, kendisine yabancı bilim ve hokkabazlık dünyasına — büyük güçler ve sorumluluklar dünyasına — ait şeylerdi; bazan Batılılar bu dünyadan olağanüstü güzel üniformalar giymiş olarak aşağı iner, zavallı Mısırlılar'ın yazgısını eski güzel günlerdekinden daha çok güçleştirirler. Nur bir kez daha, «Evet. Evet. Evet,» dedi, sanki konuşmaya belli bir durulmuşluk, derinlik vermek, konuğunu iyi niyetine inandırmak istiyordu.

Mountolive'in hiç hoşuna gitmedi; genel olarak, içtenlikten, kararlılıktan uzak bir tutumu vardı. O saçma iyimserlik duygusu yeniden kabardı, kendisini bu duygu yüzünden cezalandırmak için (ayrıca son derece vicdanlı olduğu için) bir adım daha attı, konuyu biraz daha zorladı. «İsterseniz, Nur, bana kesin bir yetki verirseniz, ben bütün olguları, yapılması salık verilen şeyleri kendim Memlik Paşa'ya sunmaya hazırım. Yeter ki siz evet deyin.» Ama bu sözleriyle, protokol ve ulusal duygunun yeni yeni oluşan ince derisine bastırıyordu. Yalvarır gibi gülümseyen Nur, varlıklı bir adama el açan bir dilencinin hareketiyle. «Aziz Ekselans, bu kuraldışı bir şey olur. Çünkü sorun bizim içişlerimizle ilgili. Böyle bir şeyi kabul etmem hiç doğru olmaz,» dedi.

Ve haklıydı da, Mountolive huzuru kaçmış olarak elçiliğe dönerken böyle düşündü; bir zamanlar Yüksek Komisyonun yaptığı gibi artık Mısır'da kimseye buyruk veremezdi. Donkin, yüzünde alaylı, düşünceli bir gülümsemeyle kendi parmaklarına bakıyordu. Arabanın radyatörünün üzerinde neşeyle dalgalanan flama Mountolive'e Nessim'in liman sularını yaran dokuz ketrelik kotrasının uçuşan bayrağını anımsattı... Kolunu sakallı gencin kolunun üzerine koyarak, «Senin yorumun ne, Donkin?» diye sordu.

«Açık söyleyeyim, efendim, kuşkulandım.»

«Ben de öyle.» Sonra birden bağırdı. «Ama bir şey yapmak zorunda kalacaklar, yapmak zorundalar; beni böyle savuşturamazlar. (Şöyle düşünüyordu: «Londra'nın hoşuna gidecek bir şeyler yapmazsam hayatımızı cehenneme çevirirler.») Sanki bir hileyle üstüste basılmış iki

fotoğraf gibi — yüz çizgileri Maskelyne’in asık yüz çizgileriyle karışmış olan Nessim imgesine karşı içi yeniden nefretle doldu. Salondan geçerken büyük duvar aynasında gözüne kendi yüzü ilişti, yüzündeki güçsüz, hırçın ifadeyi görünce çok şaşırdı.

O gün, gerek personeline, gerek Konuttaki uşaklara karşı gittikçe daha çok aksileştiğini farketti. Kendisini, neredeyse, işkenceden geçmiş gibi duyumsuyordu.

XIV

Nessim eğer davetiyeyi incelerken kendi kendine hafifçe gülme gözüpekliğini gösteriyorsa; önündeki boşluğa keyfi kaçık bir biçimde usulca gülerken o cicili bicili şeyi daha iyi incelemek için mürekkep hokkasına dayadıysa, bu şöyle düşündüğü içindi:

«Bir adamın utanmaz olduğunu söylemek, onun şimdi görmezlikten gelmeyi yeğlediği birtakım utanma duygularıyla doğduğu anlamına gelir. Ama düpedüz vicdansız *doğmuş* bir adam gözünüzün önüne getirebilir misiniz? Ruhun en olağan eğiliminden yoksun *doğmuş* bir adam? (Memlik)»

Evet, bacaksız, kolsuz ya da kör olsaydı onu gözünüzde canlandırmak kolay olurdu; ama salgı bezlerindeki belli bir bozukluk, ruhun belli bir bölümünün eksikliği, işte bu, insanı hayret ya da acıma duygularının hedefi yapar. (Memlik.) İnsanlar vardır, duyguları püskürtülmüş gibi ince toz halinde dağılır; duygularını — «yürek üzüntüsünü» — dondurmuş insanlar; değer duygusundan yoksun doğmuş insanlar vardır — ahlaksal açıdan renk körü olan insanlar. Çok güçlü insanlar genellikle böyledir — kendileri için nasılsa bir anlam taşımayan davranışlarının düş bulutları içinde yürüyen insanlar. Bu da mı Memlik'ti? Bir böcek bilgini için sınıflandırılmamış bir örnek olabilecek bu adamı Nessim çok merak ediyordu.

Bir sigara yaktı. Ayağa kalkıp odada yürümeye başladı, arasıra durup davetiyeyi okuyor, sessizce gülüyordu. Kaygının yerini rahatlama, rahatlamanın yerini kaygı alıyordu. Telefonu kaldırıp güleç bir sesle, sakince konuştu Justine'le. «Dağ Muhammed'e gitmiş.» (Mountolive ve Nur için şifre.) «Evet, sevgilim. Bunu kesin olarak bilmek rahatlatıcı. Zehirlerle ilgili bilgilerim, tabanca talimlerim! Şimdi budalaca görünüyor, biliyorum. Ben de böyle olmasını isterdim; ama kuşkusuz önlem almadan da olmazdı. Evet, Muhammed'e baskı yapılıyor, o da doğura doğura küçük bir fare doğuruyor — bir *Wird* için davetiye yolluyor. Justine'in inanmaz gibi güldüğünü duydu. «Lütfen, sevgilim,» dedi, «bulabileceğin en güzel Kur'an'ı al ve büroma gönder. Kitaplıktaki koleksiyonda sedef kakma kapaklı birkaç eski Kur'an var. Evet, çarşamba günü onu Kahire'ye

götüreceğim. Kur'an kuşkusuz onun olacak.» (Memlik'in) Bütün bunlar şaka olarak çok iyi, çok hoştu. Ancak geçici bir süre için rahat soluk alabilecekti; ama hiç değilse şu sırada zehirlenmekten korkmasına gerek yoktu ya da dar bir sokakta sinsice arkasından gelen, onu... Evet. Yararlı bir geciktirme umudu vardı.

Bugün, bin dokuz yüz ellilerde, Memlik Paşa soyu, kurucularının adını taşıyan bankalarının kendine özgü mimarisi yüzünden dünyanın en uzak başkentlerinde bile ünlüdür; gerçekten de yapıların üslubu bu anlaşılmaz adamın beğenisinin tuhaf izlerini taşır — çünkü bütün yapılar bir örnektir, Mısır mezarlarının bir tür karikatürü, hem de Corbusier'nin bir öğrencisi tarafından yapılmışlar! İster Roma'da, ister Rio'da olsun, insan yürürken elinde olmadan birden dönüp çirkin ön yüzlerine şaşkınlıkla bakar. Bodur sütunlar fil hastalığına tutulmuş mamutları andırırlar, özünde ölümü taşıyan bir şeyin artıkları ya da dirilmişleri — bir tür Osmanlı — Mısır gotiği mi desem? Sanki Euston istasyonu ikiye bölünme yoluyla üremiş gibi! Ama adamın gücü bu garip huniler aracılığıyla bütün dünyaya yayılmış durumda — üzerinde yazı yazdığı (yazdıysa) sedef kakmalı kahve masası, uyuşukluğu yüzünden her gün çakılıp oturduğu, lime lime olmuş sarı divan, ününü artıran, yavan şeylerdi. (Özel önemi olan görüşmeciler için fesini ve sarı süet eldivenlerini giyerdi. Elinde pazardan alınma bir sinek kovacağı tutardı, ama kuyumcusu sapını küçük incilerle süslemişti.) Hiç gülmezdi. Bir Yunan fotoğrafçısı sanat adına biraz gülmesini rica edince yaka paça avluya, çatırtılı palmiyelerin altına götürülüp bu hakaretine karşılık on iki kamçı yemişti.

Belki de tuhaf bir karışım olan kalıtımının bununla ilgisi vardı; çünkü kanında çirkin kavgaları çocukluk uykularını kaçıran Arnavut bir babayla güney Mısırlı bir annenin hayaletleri dolaşıyordu. Tek oğuldu. Belki de katıksız yırtıcılığın görünürdeki uyuşuklukla boy ölçüşmeyi başarmasının nedeni buydu, arasıra kadın sesi kadar tizleşen, ama el kol hareketi yapılmadan kullanılan fısıltılı bir ses. Ayrıca vücut yapısı da — uzun, ipeksi, girift saçlar, Güney Mısır kumtaşına oyulmuş, yusyuvarlak Alpli bir kafaya kabartma halinde yerleştirilmiş yassı bir burun ve ağız — bunlar da foyasını ortaya çıkartıyordu. Gerçekten gülmüş olsaydı, lastik gibi genişleyip düzleşen burun deliklerinin altında zencilerin beyaz hilali görünecekti. Derisi benlerle kaplıydı, hem de Mısır'da en beğenilen renkte — tütün yaprağı rengi. *Halawa* gibi kıl dökücüler sayesinde gövdesini

kıllardan temizliyordu, hatta ellerini, kollarını bile. Ama gözleri küçüktü, buruşuklar arasına yerleştirilmiş iki karanfil tanesi. Tedirginliklerini sürekli bir uyuşukluk ifadesiyle iletiyorlardı — rengi kaçık göz akları sanki gök mavisi bir dalgınlık taşıyordu — sanki bu koca gövdede oturan ruh hiç geri dönmemecesine tatile çıkmıştı. Dudakları da çok kırmızıydı, özellikle alt dudağı; çürük izlenimi veren olgunlukları insanda... sara etkisi mi uyandırıyordu?

Nasıl böylesine çabuk yükselmişti? Komisyon'da (ona efendilerinden nefret etmeyi öğreten) ağır ve yorucu yazıcılık görevi, sonra da akraba kayırıcılık sayesinde adım adım ilerleyerek. İyi düşünülmüş seçkin yöntemler kullanıyordu. Mısır özgürlüğünü kazanınca bir sıçrayışta İçişleri Bakanlığı'na oturması en yakınlarını bile şaşırttı. Yıllardır ardına gizlendiği niteliksizlik maskesini ancak o zaman çıkartıp attı. Adının çevresinde kamçısıyla — çünkü artık kamçı kullanıyordu — yankılar uyandırmayı çok iyi bildi, Mısırlıların ödlek ruhu her zaman kamçı ister. Atasözü şöyle der: «Kadın ve erkekleri sinek gibi görmeye alışmış insanlar tarafından kolayca karşılanan ihtiyaç.» Adı bir yıl içinde korkulan bir ad oldu: hatta yaşlı Kral'ın bile onunla açıktan açığa çatışmaktan korktuğu söyleniyordu. Ülkenin yeni kazanılmış özgürlüğünün yanısıra onun göz kamaştırıcı bir özgürlüğü vardı — hiç değilse Mısırlı Müslümanlarla karşı. Anlaşma gereği, Avrupalılar'ın hukuksal sorunları ya da kendilerine yöneltilen suçlamalara karşı savunmaları için *Les Tribunaux Mixtes* denen, yani Avrupalı davacı ya da savunma avukatlarının görev yaptığı Avrupalı mahkemelere başvurma hakları vardı. Ama Mısır hukuk sistemini (böyle demeye insanın dili varırsa) Memlik türünden adamlar, anlamsız olduğu kadar korkunç olan bir derebeyliğin kalıntıları yürütüyordu. Kadılık dönemi onlar için hala yürürlükteydi, Memlik elinde Sultan *fermanı* ya da icazeti bulunan birinin yetkileriyle davranıyordu. Aslında ona karşı çıkacak kimse yoktu. Soru sormadan, salt söylentiye ya da en ilgisiz kuşkulara dayanarak durmadan sert cezalar yağdırıyordu. İnsanlar, hiç iz bırakmadan, sessizce ortadan yok oluyorlardı, dâvalarına — eğer açarlarsa — bakacak yargıtay diye bir şey yoktu, ya da kibarca sakat edilmiş, ustaca körleştirilmiş olarak toplum yaşamında tekrar boy gösteriyorlardı — nedense başlarına geleni herkesin içinde konuşmaktan anlaşılmaz bir biçimde çekinerek. («Bakalım ötebilecek mi?» Memlik'in sık sık kullandığı ünlü bir cümleydi; bununla,

iyi ötmeleri için kanaryaların gözlerinin kızgın demirle kör edilmesi işlemine anıştırma yapıyordu.)

Bu tembel, ama zeki adamın yanında çalışanların çoğu Yunan ve Ermeni'ydi. Bakanlıktaki odasına pek seyrek giderdi, oranın yönetimini gözdelerine bırakmıştı, dilekçe vermeye gelenlerin orada kendisine zaman kaybettirdiklerinden yakınıyordu. (Aslında, bir gün orada haince öldürüleceğinden korkuyordu -— bu işe çok elverişli bir yerdi. Örneğin, farelerin sararmış dosyalar arasında cirit attığı temizlenmemiş dolaplardan birine bir bomba yerleştirmek çok kolaydı. Onun kafasına bu düşünceyi, kendisi bakanlıkta istediği gibi at oynatabilsin diye Hakim Efendi sokmuştu. Memlik bunu biliyor, ama aldırmıyordu.)

O da Nil kıyısındaki eski, büyük evi bu tür görüşmelere ayırmıştı. Sık bir palmiye korusu ve portakal ağaçlarıyla çevriliydi ev. Pencerelerden kutsal ırmak görünüyordu, görülecek, izlenecek başka şeyler de vardı: Irmakta gidip gelen filikalar, gelip geçen şenlik alayları, arada sırada bir motor... Ayrıca dilekçeciler ta buralara kadar gelip hapisteki yakınları için kendisini rahatsız edemezlerdi. (Nasıl olsa rüşvetleri paylaşıyordu Hakim.) Memlik burada, bir oranda başından savamayacağı kadar önemli insanları görürdü yalnızca: Sarı divanın üzerinde dik oturmaya çabalarken, (gri tozluklarıyla birlikte) temiz ayakkabılarım önündeki Şam kumaşı kaplı küçük ayak iskemlesinin üzerine koyar, sağ elini göğüs cebine sokar, pazar malı sinek kovacağını da sanki bağış armağan ederken kullandığı bir simgeymişçesine sol elinde tutardı. Buradaki gündelik işlerinde kendisine yardım eden iki kişi vardı; biri Ermeni sekreter (Cyril), öteki, Memlik'e arkadaşlık eden, paraya doymazlık dışında hiçbir zihinsel iştahı kalmamış görünen bir insanın bile isteklerini tutuşturabilecek ölçüde sapıkça hazlar önererek iş sıkıntılarını gideren küçük, bebeksi yüzlü (mesleği berberlik ve pezevenklik olan) İtalyan Rafael. Memlik'in hiç gülmediğini söyledim, ama bazan, keyfi yerinde olduğu zamanlar, Rafael'in saçlarını düşünceli düşünceli okşarken gülmesini engellemek için parmaklarını dudaklarına götürürdü. O alçak sesiyle birisiyle konuşmak, ya da adını söylediği zaman telefon memurumun apaçık telâşını duymak zevki adına Merkez Cezaevini aramak için eski moda, kaz boyunlu telefonun almacını kaldırmadan önce derin derin düşünürken yapardı bunu. O zaman Rafael dalkavukça kıkırdamaya başlar, gözlerinden yaş gelinceye kadar güler, ağzına mendil

tıkardı. Ama Memlik gülmezdi. Yanaklarını hafifçe çukurlaştırır, «Allah! gülüyorsun,» derdi. Böyle olaylar çok az, çok seyrekti.

Ünlendiği kadar korkunç muydu gerçekten? Doğrusu bu hiçbir zaman bilinemeyecek. Böyle bir insanın çevresinde söylenceler oluşur, çünkü yaşamdan çok söylenceye aittir. («Bir zamanlar cinsel gücünü yitirme tehlikesi belirdiğinde hapishaneye gidip iki kızı gözlerinin önünde ölünceye kadar kırbaçlatırken, zayıflayan gücünü canlandırması için üçüncünün hoşnut edilmesini buyurmuş.» — Peygamber'in dilindeki şiirsel mecazlar ne kadar da canlı. Bütün idamları izlediği, izlerken tir tir titrediği, sürekli olarak tükürdüğü söyleniyordu. Daha sonra susuzluğunu gidermek için maden suyu istermiş... Ama bu söylencelerin doğru olup olmadıklarını kim bilebilir?)

Hastalık derecesinde boşinanlı, paraya satılmışlığı iflâh olmaz biriydi — gerçekten de aldığı rüşvetlerle uçsuz bucaksız bir servet yığıyordu; ama o aşırı dindarlık olgusunu bütün bunlara nasıl ekleyeceğiz — Mısırlı olmayan birinin anlayamayacağı, bu din kurallarına bağnazca bağlılık çabasını? Dine saygılı Nur ile anlaşamadıkları nokta da burası; çünkü Memlik, neredeyse, rüşvet almanın saray töresini kurmuştu. Kur'an koleksiyonu çok ünlüydü. Yukarıda, evin yıkılacak gibi görünen çatı arasında duruyorlardı. Ona yaklaşmanın en kibar yolunun, özel değeri olan bir Kutsal Kitap nüshasının yaprakları arasına banknotlar ya da her türlü para koyup (saygıyla eğilerek) büyük kütüphanesine bir katkı olarak sunmak olduğunu duymayan kalmamıştı. Armağanı alır, teşekkür ettikten sonra bu nüshalardan kendisinde daha önceden var olup olmadığına bakmak için hemen yukarı çıkması gerektiğini söylerdi. Memlik dönüşünde bir kez daha teşekkür eder, kitabı kitaplığına koyduğunu söylerse, ricacı başarılı olduğunu anlardı; ama o nüshanın kendince bulunduğunu söyler, kitabı geri verirse (kuşkusuz arasındaki paralar alınmış olarak) ricasının kabul edilmediğini anlardı ricacı. İşte Nur'un «Peygamberi küçük düşürmek» olarak nitelediği şey bu küçük törendi — ve bu yüzden Nur, Memlik'in sessiz nefretini kazanmıştı.

«L» biçimindeki özel divan odası da başlıbaşına bir garabetti. Katedral pencerelerine benzeyen pencerelerdeki pespaye renkli camlar, uzun odada ev sahibini selamlamak için ilerleyen konukların yüzlerine, giysilerine yeşil, kırmızı, mavi renkler fışkırtarak onları renkli soytarı kılığı giymiş gibi gösteriyordu. Bulanık pencerelerin gerisinde kakao renkli ırmak

akıyordu, ırmağın başka bir kıyısında, Mountolive'in yalnız olduğu akşamlar gezindiği zarif bahçeleriyle İngiliz Sefareti vardı. Memlik'in büyük konuk odasının uzun duvarını, adı bilinmeyen bir ustanın yaptığı iki kocaman, münasebetsiz Victoria çağı tablosu hemen hemen kaplıyordu. Asılamayacak kadar büyük ve ağır olduklarından yere dayanmışlardı ve çerçevelenmiş halli görüntüsü veriyorlardı. Ama konularını görecektiniz! Birinde, İsrailliler geçsinler diye Kızıldeniz kibarca iyi yana çekilmiş; ötekinde, saçlı sakallı bir Musa, dekorsu bir kayayı çoban değneğiyle ikiye bölmüş. Gene de bu sulandırılmış İncil konulan eşyaların gerisiyle kusursuz bir uyum içindeydi — koca koca Osmanlı halıları, mavi Şam kumaşı kaplı, çirkin arkalıklı, kazık gibi iskemleler, halka halka buzlu elektrik ampulleri gece gündüz yanan burmalı pirinç şamdan. Sarı divanın bir kıyısında, münasebetsizliğiyle ricacıların dikkatlerini hemen çeken, boyutları gerçeğe uygun bir Fouche[77] büstü. Bir Fransız diplomatı birinde Memlik'e iltifatta bulunmuştu: «Çağdaş tarihimizin en iyi İçişleri Bakanı sayılıyorsunuz — gerçekten de Fouche'den bu yana sizinle boy ölçüşebilecek hiç kimse yok.» demişti. Bu sözler belki de onu ortaya çekmek için söylenmişti, ama ne olursa olsun onun hoşuna gitti, Fransa'ya hemen bir Fouche büstü ısmarladı. Mısırlılarla dalkavukları karşısında büst hafifçe kınarmışçasına bakıyordu, çünkü üzeri bir karış toz bağlamıştı. Aynı diplomat, Memlik'in konuk salonunu bakımsız bir yerbilim müzesiyle Billûr Saray'dan bir köşe arası bir melezleme olarak tanımlamıştı — acımasızca ama doğru bir benzetme.

Kapı aralığında beklerken adının ünlenişini duyduğu sırada Nessim'in nazik bakışları bütün bu ayrıntıları yakalamıştı. Korkunç Memlik'le birlikte bir ibadet toplantısına, bir Wird'e katılmak için böyle çağrılması çok hoşuna gitmişti. Tuhaf gelecek ama, bu tür toplantılar olağandışı şeyler değildi, çünkü Memlik bu sözde «Tanrı Geceleri»ni sık sık yapıyordu; sofuluğu gizemli kişiliğinin öteki özellikleriyle uyumsuz görünmüyordu; yüksek sesle okunan Kur'an'ı sabahın ikisine, üçüne kadar, kış uykusuna yatmış bir yılan gibi, hiç kımıldamadan, dikkatle dinlerdi. Özellikle içe işleyici bir bölümden duydukları zevki dile getirenlerin geleneksel «Allah!» böğürtülerine zaman zaman o da katılıyordu...

Nessim çevik, canlı adımlarla odayı geçti, geleneksel biçimde elini göğsüne ve dudağına götürdü, Memlik'in karşısına oturup kendisine büyük

bir onur veren bu çağrı için ona teşekkürlerini sundu. O gece, Nessim'den başka yalnızca dokuz on konuk daha vardı, anlaşılan Memlik kendisini incelemek, hatta fırsat bulursa kendisiyle özel bir görüşme yapmak istiyordu. İnce paket kâğıdına sarılmış o küçük, güzel Kur'an'ı da yanında getirmişti; yaprakların arası İsviçre'ye aktarılabilir banka çekleriyle doluydu. Yavaşça, «Ah Paşam, sizin o dillere destan kitaplığınızı ben de duydum, benim gibi bir kitapseverden ona bir katkıda bulunma zevkini esirgememenizi dilerim,» dedi. Armağanı küçük masanın üzerine bırakıp önüne konan kahve ve şekerlemeyi aldı. Memlik divanın üzerinde hiç kımıldamadan oturarak uzun süre sustu, konuğunun kahvesini yudumlamasına zaman bıraktı, sonra önem-semezmiş gibi, «Ev sahibini onurlandırdınız. Bunlar benim dostlarım,» dedi. Öteki konuklarla şöyle baştan-savma tanıştırıverdi. Kur'an dinlemek için bundan daha garip insanlar bir araya getirilemezdi; aralarında Kahire sosyetesinde tanınmış kimse yoktu, bu kadarı Nessim'in dikkatinden kaçmadı. Hepsine karşı nazik olmaya dikkat ediyordu, ama hiçbirini tanımıyordu. Daha sonra konuk odasının güzelliği, zevkliliği, duvara dayalı tablonun değerliliği konusunda birkaç yuvarlak söz söylemekte sakınca görmedi. Söyledikleri Memlik'in hoşuna gitmemiş değildi, uyuşuk uyuşuk, «Bu benim hem çalışma, hem de konuk salonum. Ben burada yaşıyorum,» dedi.

Nessim, «Sizi iş için ya da ahbaplık için ziyaret etme şansına erişenlerden burayı çok dinlemiştim,» diye yaltaklandı.

Memlik'in gözleri parladı: «Yalnızca salı günleri iş yaparım. Haftanın geri kalan günlerinde dostlarımla vakit geçiririm,» Bu sözlerdeki gözdağını anlamayacak kadar budala değildi Nessim; bir Müslüman dünyasal girişimler için salı gününü pek yeğlemez, çünkü Tanrı'nın bütün kötü şeyleri salı günü yarattığına inanır. İdamlar salı günü yerine getirilir. Hiç kimse salı günü evlenmeyi göze alamaz, çünkü atasözü «Salı günü evlenen salı günü asılır,» der. Peygamberin deyimiyle, «Tanrı salı günü saltık karanlığı yarattı.»

Nessim gülümseyerek, «Bereket versin pazartesi, Tanrı'nın ağaçları yarattığı gün,» dedi. Bundan sonra sözü pencerenin dışında başlarını eğip kaldıran güzel palmiyelere getirdi: Buzları kıran, öteki konukların hayranlığını kazanan bir konu değişikliği.

Artık rüzgârın yönü değişmişti, yarım saat kadar dereden tepeden konuştular, sonra odanın öteki ucundaki kapılar iki yana açıldı, iki büyük

masaya kurulmuş ziyafet sofrası onları bekliyordu. Oda olağanüstü güzel çiçeklerle donatılmıştı. Hiç değilse burada, Memlik'in sofrasındaki pahalı yiyeceklerin başında neşe ve dostluk havası biraz biraz esmeye başladı. Bir iki kişi konuşuyordu, Memlik'in kendisi bir şey yemiyor, ama her grubun yanına uğrayıp, alçak sesle nezaket sözleri söylüyordu. Nessim'in oturduğu köşeye gelip tam bir açık sözlülükle konuştu. «Özellikle sizi görmek istiyordum, Hosnani,» dedi kısaca.

«Benim için onurdur Memlik Paşa.»

«Sizi kabul törenlerinde görüyordum; ama bizi tanıştıracak ortak dostlarımız yok. Çok yazık.»

«Çok yazık.»

Memlik içini çekti, çok sıcak bir gece olduğundan yakınarak sinek kovacağıyla yelpazelendi. Daha sonra bir şeyi kendi kendine tartışılmış gibi bir ses tonuyla, neredeyse kararsızca,

«Efendim, Peygamberimiz ne kadar güçlüyseniz o kadar düşmanınız olur, demiş. Sizin güçlü olduğunuzu biliyorum,» dedi.

«Benim önemli bir gücüm yok, ama düşmanlarım var.»

«Çok yazık.»

«Gerçekten öyle.»

Memlik gövdesinin ağırlığını sol bacağına aktardı, bir an düşünceli düşünceli dişlerini karıştırdı, sonra konuşmasını sürdürdü:

«Yakında birbirimizi çok iyi anlayacağımızı sanıyorum.»

Nessim başını önüne eğdi ve sustu, ev sahibi ağzıyla ağır ağır düzenli soluklar alıp verirken kafasından kimbilir neler geçirerek onun yüzüne bakıyordu. «Bir şikâyeti olan bana gelir, şikâyetlerin toplandığı kaynağa. Bu işi çok yorucu buluyorum, ama bazan şikâyetçiler adına harekete geçmek zorunda kalıyorum. Ne demek istediğimi anlıyor musunuz?»

«Çok iyi anlıyorum.»

«Bazan herhangi bir davranışta bulunmak zorunluluğum yoktur. Ama bazan da çok vardır. Bu yüzden, Nessim Hosnani, akıllı adam şikâyete meydan vermez.»

Nessim bir kez daha zarifçe eğdi başını ve sustu. Sunduğu armağan kabul görünceye kadar karşılıklı durumlarının eytişimini sürdürmek yararsızdı. Memlik belki de bunu anladı, çünkü içini çekerek başka bir kümenin yanına gitti. Biraz sonra yemek sona erdi, konuklar yeniden konuk salonuna çekildiler. Şimdi Nessim'in nabzı daha hızlı atıyordu, çünkü

Memlik ince kâğıda sarılmış paketi alıp, «Ben şunu koleksiyonundaki kitaplarla karşılaştırayım. Bu geceki şeyh — İmbabi şeyhi — biraz sonra gelecek. Buyurun oturun, rahatınıza bakın. Ben biraz sonra gelirim,» diyerek izin istedi. Salondan çıktı. Saçma sapan konuşmalar yapılıyordu, Nessim yüreğinin rahatsız edecek kadar hızlı çarptığını, sigarayı dudaklarına götürürken parmaklarının titrediğini farkediyordu. Bir süre sonra içeriye yaşlı, kör bir şeyh girdi, bu «Tanrı Gecesi»ne başkanlık etmek için gelmişti. Herkes çevresinde toplandı, elini sıktı, gönül okşayıcı sözler söyledi. Sonra birden içeri Memlik girdi, Nessim ellerinin boş olduğunu gördü; içinden şükür duası okuyup alnını kuruladı.

Tekrar sakinleşmesi uzun sürmedi. Boş, şaşkın yüzü ses dalgalarını kayda geçirmek için yapılmış mekanik bir aygıt gibi bir sesten ötekine dönen yaşlı, kör hafızın çevresini saran kara giyimli kalabalıktan biraz uzak duruyordu; hafızın yüzündeki telaşsız şaşkınlık, akılla tam olarak kavranamadığı için daha doyurucu olan bir şeyi, inancın manevi mutluluğunu yansıtıyordu. Ellerini göğsünde kavuşturmuştu; ruhu bir adak nesnesi durumuna gelmiş bir insanın kinetik güzelliğiyle dolu, utangaç, yaşlı bir çocuğa benziyordu.

Geri dönen paşa yavaş yavaş Nessim’e doğru yaklaşıyordu, ama bu işi öylesine adım adım, geciktirerek yapıyordu ki, beriki onun asla kendisine ulaşamayacağını sandı. Bu ağır gelişme, gönül okşayıcı sözlerle, özenli bir ilgisizlikle daha uzatılmaktaydı. Sonunda geldi; Nessim’in dirseğinin dibindeydi, uzun, hünerli parmaklarının arasında sapı incili sinek kovacağı vardı. Sonunda, o kısık ses hafifçe tatlılaşarak, «Armağanınız gerçekten çok güzel. Kabule değer. Gerçekten, bayım, sizin hem bilginiz, hem de yetiniz dillere destan. Armağanınıza şaşırmak bu gerçeği bilmemek anlamına gelir,» dedi.

Memlik’in kullandığı değişmez, kalıplaşmış sözler Arapça’da öylesine oyuntulanmıştı ki, Nessim elinde olmaksızın şaşırdı, hayran kaldı. Gerçekten kültürlü bir insanın sahip olabileceği eşsiz bir konuşma becerisi vardı. Memlik’in bunları böyle durumlar için ezberlemiş olduğunu bilmiyordu. Şövalyelik törenindeymiş gibi başını eğdi, ama hiçbir şey söylemedi. Memlik bir başka ses tonuyla konuşmasını sürdürmeden önce sinek kovacağıyla bir süre oynadı: «Kuşkusuz, yalnız bir nokta var. Bana, yani *effendi*’ye, gelen şikayetlerden söz etmiştim. Bu durumlarda ergeç nedenlerini araştırmak zorundayım. Çok yazık.» Nessim yumuşak, kara

gözlerini Mısırlı'ya çevirdi, gülümseyerek, alçak sesle, «Efendim, Avrupalılar'ın Noel mevsimi geldiğinde — yani birkaç aylık bir sorun — şikâyetler için hiçbir neden kalmayacak,» dedi. Sessizlik oldu. Memlik düşünceli düşünceli yanıtladı: «Demek ki zaman önemli.»

«Zaman soluduğumuz havadır, böyle der atasözü.»

Paşa şu anda sanki oradakilere söylermiş gibi, yarı dönük durumda, «Koleksiyonumun sizin derin bilginize gereksinimi var. Umarım bana Kutsal Kelâm'ın daha başka değerli nüshalarını da bulursunuz.» diye ekledi.

Nessim başını eğdi.

«Kabule değer ne kadar bulabilirsem, paşa hazretleri.»

«Daha önce tanışmadığımız için üzgünüm. Çok yazık.»

«Çok yazık.»

Ama yeniden ev sahipliği ağır bastı, arkasını döndü. Fırdolayı dizilmiş, kazık gibi dik arkalıklı rahatsız iskemleler öteki konuklarla neredeyse dolmuştu. Memlik sarı divana ulaşıp okyanus ortasında bir sala tırmanan yüzücü gibi üzerine tırmanırken, Nessim de kendine halkanın en ucundaki iskemleyi seçti. Memlik'in bir işareti üzerine uşaklar gelip kahve fincanlarını, şekerlemeleri aldılar; hâfız için, uzun, zarif, yüksek arkalıklı, kolları oymalı, yeşil döşemeli bir sandalye getirip odanın bir kıyısına koydular. Konuklardan biri kalkıp, birtakım saygı sözleri homurdanarak kör adamı sandalyesine götürdü. Düzenlice geri çekilen uşaklar, odanın ucundaki yüksek kapıları kapatıp sürgülediler. *Wird* başlamak üzereydi. Memlik, tanrıbilimci Gazalî'den alınmış sözlerle oturumu resmen açtı — Nessim gibi, bu adamı yalnızca dedikodulardan tanıyan biri için bu çok şaşırtıcı bir şeydi. Memlik, «Tanrı'yla birleşmenin tek yolu onunla sürekli ilişkide olmaktır,» dedi. Bu sözleri söyledikten sonra sanki harcadığı çabadan yorulmuş gibi arkasına yaslanıp gözlerini kapadı. Ama bu cümle bir işaret etkisi yarattı, çünkü kör hafız ince boynunu uzattı, başlamadan önce derin bir soluk aldı, orada bulunanlar tek bir kişiymişler gibi tepki gösteriyorlardı. Bütün sigaralar söndürüldü, üstüste atılmış bacaklar indirildi, ceket düğmeleri iliklendi, her türlü uygunsuz hal ve tavır düzeltildi.

Yaşlı, kulak okşayıcı, yorgun sesten Kutsal Kitap'ın ilk kıtalarını duymayı heyecanla bekliyorlardı, parayla satın alınabilecek bu yüzlerde okunan tutkulu sevgide en küçük bir yapmacık yoktu. Kimileri sanki

cümleleri dudaklarının üzerinde toplamak istermiş gibi dudaklarını yalayıp öne eğildiler; kimileri yeni bir müzik deneyimine hazırlanır gibi başlarını eğip gözlerini kapattılar. Yaşlı hafız balmumu gibi sapsarı ellerini kucağında kavuşturmuş oturuyordu, ilk *sûre*’yi okudu, tanıdık bir anlayışın yumuşak, sıcak rengini taşıyordu, sesi önce titrekti, ama sonra giderek sessizlikten güç ve güven kazandı. Gözleri şimdi ölü bir tavşanın gözleri gibi açık ve donuktu. Dinleyicileri dudaklarından dökülen dizeleri ilgi ve coşkuyla izliyorlardı, içgüdüleriyle bir önderin ardına takılarak derin denize ulaşan balık sürüsü gibi hepsi birlikte şiirin büyük ırmağına giden yolu bulmaya çalışıyorlardı. Nessim’in sıkıntısı, huzursuzluğu dağıldı, yüreğine bir ılıklık yayıldı, çünkü o da *sûreler*’i seviyordu, sonra hafızın konuşma sesi, henüz şimdilik buğulu ve vurgulamasız olmasına karşın olağanüstü güzeldi. «Yürekten gelen» bir sesti — o eşsiz dizelerde bütün ruhsal varlığı ırmak gibi akıyor, onlara kendi coşkusunu katıyordu; insan, dinleyenlerin de tıpkı bir geminin rüzgârda sallanan ipleri gibi titrediklerini, tepki gösterdiklerini duyumsayabiliyordu. Güzelliği belleklerde tazelenen her söz için «Allah» diye iç geçiriyorlar ve bu iç geçirmeler yüksek perdelere çıkabilen tatlı, yaşlı sesin kendine güvenini arttırıyordu. Atasözü, «Ezgisi iyilikten daha tatlı bir ses,» der. Çok değişik üslûplar kullanarak dramatik bir okuma yapıyor, sözlerin içeriğine göre ses tonunu değiştiriyordu — bazan korkutucu, bazan yakarıcı, bazan paylayıcı, bazan öğüt verici. En küçük bir hata yapmadan okumasında şaşılacak bir şey yoktu, çünkü Mısırlı kör hafızların ezberleme yetenekleri çok ünlüdür, üstelik Kur’an’ın uzunluğu İncil’in üçte ikisi kadardır. Nessim halıya bakarak onu sevgi ve hayranlıkla dinliyordu. Mountolive’in yapmak zorunda kaldığı baskılara karşı Memlik’in tepkisinin ne olabileceği konusunda bitmez tükenmez tahminler yürüten zihnini başka yöne çeken şiirin gelgitiyle yarı yarıya kendinden geçmiş gibiydi.

Sûreler arasında birkaç saniyelik bir suskunluk oluyordu, hiç kimse kımıldamıyor, konuşmuyor, herkes daha önce söylenenleri düşünmeye dalmış görünüyordu. O sırada hafız sanki tükenen gücünü yeniden kazanmak için çenesini göğüs kemiğine dayıyor, parmaklarını yavaşça birleştiriyordu. Sonra, tekrar yukarıya, görmediği ışığa bakıp bağırmaya başlıyordu, insan gene dinleyenlerin uyanık bilinçlerinden hızla geçen sözcüklerin gerilimini duyumsuyordu. Kur’an okuma bittiğinde saat gece yarısını geçmişti, yaşlı adam atalardan kalma öykülere başlayınca

dinleyicilere belli ölçüde bir rahatlama geldi; bunlar müziğin bir parçasıymış gibi dinlenmiyor, atalar sözüne ilgi duyan etkin bir kafayla izleniyordu; çünkü bu öyküler önemli ipuçlarının eytişimiydi — ahlak bilimi ve uygulaması. Genel havanın değişmesiyle birlikte orada bulunanların yüzleri de değişti, dünyadaki alışılmış işleri yapan, bankacıların, öğrencilerin ya da işadamlarının anlama isteğiyle parladı.

Akşam sona erdiğinde saat ikiydi, Memlik konuklarını ön kapıya kadar geçirdi, tekerlekleri, kromlu yüzeyleri beyaz çiyle kaplı arabalar kapının önünde bekliyordu. Nessim'e sakin, kararlı bir sesle — ağır bir çekül gibi, aralarındaki ilişkinin ta dibine kadar inen bir sesle, «Sizi gene çağıracağım, bayım, bir engel çıkmadığı sürece. Ama iyi düşünün,» dedi. Sanki bu sözlerinin altını çizmek istermiş gibi parmağıyla konuğunun paltosunun düğmesine hafifçe dokundu.

Teşekkür eden Nessim iki yanı palmiyeli yoldan aşağı, büyük arabasını bıraktığı yere yürüdü; gözle görülür rahatlamasına kuşkunun karışmadığını söylemek olanaksızdı. Bu olsa olsa kendine karşı cephe almış güçlerin düşmanlığını temelde değiştirmeyecek bir ertelemeydi yalnızca, böyle düşünüyordu. Ama buna bile teşekkür ediyordu; gelgelelim ne kadar sürecekti? Bu aşamada bu konuda bir yargıda bulunmak olanaksızdı.

Justine yatmamıştı. Shepheards Oteli'nin salonunda, saatin altında, hiç dokunulmamış bir Türk kahvesinin başında oturuyordu. Yüzünde her zamanki tatlı gülümsemesiyle Nessim'in yaylı kapıdan içeri girdiğini görür görmez ayağa kalktı; hiç kımıldamadan, tuhaf, zorlama bir dikkatle ona baktı — sanki görünüşünden duygularını anlamaya çalışıyor gibiydi. Sonra gevşedi, derin bir oh çekerek gülümsedi. «Oh, sırtımdan bir yük kalkmış gibi oldu! Tanrı'ya şükür! İçeri girdiğin zaman yüzünden anladım.»

Kibarca kucaklaştılar, Nessim onun yanındaki iskemleye çökerken fısıldadı: «Aman yarabbim, hiç bitmeyecek sandım. Bir süre ben de kaygılandım. Yalnız mı yemek yedin?»

«Evet. David'i gördüm.»

«Mountolive'i mi?»

«Büyük bir yemeğe gelmiş. Bana başını eğerek soğuk bir selam verdi, ama konuşmak için oturmadı. Ama canım, yanında insanlar vardı, bankacılar falan gibi.»

Nessim kendisine bir kahve söyledi, kahvesini içerken Memlik'le geçirdiği akşamın öyküsünü anlattı. Düşünceli bir biçimde, «Açıkça

anlaşıldığına göre İngilizlerin yaptığı baskı Filistin'de ele geçirdikleri mektup dosyasına dayanıyor. Hayfa bürosu Capodistria'ya böyle söylemiş. Bunları Nur'a verip onu... harekete geçmeye zorlamak iyi bir numara,» dedi. Bir zarfın arkasına kalemle küçücük bir darağacı çizdi, darağacından sinek kadar bir kurban sallanıyordu.

«Memlik'in sözlerinden çıkardığıma göre harekete geçmeyi *geciktirebilir,* ama sonsuza dek savsaklayamaz, çünkü büyük bir baskı altında; er ya da geç Nur'u hoşnut edecek bir şey yapmak zorunda kalacak. Noel zamanına kadar... tehlikeli bölgenin dışına çıkacağımı söyledim ona. Araştırmaları sonuçsuz kalacak.»

«Eğer her şey tasarladığımız gibi olursa.»

«Her şey tasarladığımız gibi *olacak.»*

«Peki sonra?,,

«Sonrası ha!» Nessim esneyerek uzun kollarını başının üstünde gerdi, ona yan yan bakarak kafa salladı. «Durumlarımızı yeniden ayarlayacağız. Da Capo ortadan yok olacak; sen buradan uzaklaşacaksın, Leyla Naruz'la birlikte Kenya'ya uzun bir tatile gidecek. Sonrası bu!»

«Peki sen?»

«Ben burada işleri yürütmek için bir süre daha kalacağım. Topluluğun bana gereksinimi var. Hâlâ siyasal açıdan yapılması gereken çok şey var. Sonra senin yanına gelirim, ikimiz birlikte Avrupa'da uzun bir tatil yaparız ya da sen nerede istersen...»

Justine hiç gülümsemeden ona bakıyordu. Sonunda hafifçe bir ürperti geçirerek, «Sinirlerim bozuk, Nessim, haydi Nil kıyımda biraz arabayla dolaşalım, yatmadan önce biraz kafamızı toparlayalım,» dedi.

Nessim onu şımartmaktan hoşlanırdı, araba Nil kıyısındaki üç şeritli görkemli yollarda, *yakaranda* ağaçlarının altında hırıldayarak ilerlerken, onlar alçak sesle, kesik kesik konuşuyorlardı. Justine, «Beni endişelendiren Memlik'in elini hep omuzunda taşıyacak olman. Nasıl silkip atacaksın? Sana karşı sağlam kanıtları varsa limon gibi sıkıp bütün suyunu çıkartıncaya kadar seni avucundan bırakmaz,» dedi.

Nessim sakince yanıtladı: «Bizim için ikisi de kötü. Çünkü açık bir soruşturmaya girişirse, hükümete bizim mallarımıza el koyma fırsatı vermiş olacağını çok iyi biliyorsun. Ben gücüm elverdiği sürece onun açgözlülüğünü doyurmayı yeğlerim. Sonra bakalım n'olur. Önemli olan bütün gücümüzü şu önümüzdeki... çarpışmaya yöneltmek.»

«Çarpışma» sözü tam ağzından çıktığı sırada İngiliz Büyükelçiliği'nin pırıl pırıl aydınlatılmış bahçelerinin önünden geçiyorlardı. Justine hafifçe yerinden sıçrayıp Nessim'in kolunu dürttü, çünkü yeşil çimenlerin üzerinde dalgın dalgın yürüyen ince, uzun, pijamalı, tanıdık bir karaltı gözüne ilişmişti. «Mountolive,» dedi. Nessim kederli kederli arkadaşına baktı, birden arabayı durdurup bahçeye girerek karşısına çıkmak, onu şaşırtmak için dayanılmaz bir istek duydu.

Böyle bir davranış — üç ay önce olsa — karşılıklı tutumlarına çok uygun düşerdi. Şimdi her şeye ne olmuştu? «Üşütecek, yalınayak dolaşıyor. Elinde bir telgraf var,» dedi Justine.

Nessim hızlandı, araba bulvardan aşağı kıvrılıp gitti. «Herhalde uykusuzluk çekiyor, uyumaya çalışmadan önce ayaklarını otlarda serinletmek istedi. Sen de bunu sık sık yapardın. Unuttun mu?»

«Peki ya telgraf?»

Aslında uykusu kaçan büyükelçinin elinde tuttuğu, purosunu içerek derebeylik arazisinde ağır ağır gezinirken arada bir okuduğu telgrafın hiçbir gizemli yanı yoktu. Haftada bir, telgraf aracılığıyla Balthazar'la satranç oynarlardı — bu onun için yorgun işadamlarının bilmece çözmesi gibi dinlendirici, avutucu bir şeydi. Bahçenin önünden geçip kente yönelen arabayı görmedi,

XV

Belki de Tanrı'nın hikmetinin nasıl hesaba gelmez bir şey olduğunu gösteren durumlarının tutsağı olan bu büyük oyuncuların haftalarca böyle kalması gerekiyordu. Mesleği açısından yetersiz olduğunu, (artık bir etken değil) bir araç olmaktan öte davranma gücünün bulunmadığını Mountolive herkesten daha iyi kavramıştı, siyaset dünyasının çekim alanına yakalandığını yüreğinde duyumsuyordu. Kişisel huyların, iç-tepilerin hiçbir değeri yoktu. Acaba Nessim'e de her şey durgun su gibi kokuyor muydu? Geçmiş günleri, özellikle aynada saçlarını tararken Sir Louis'nin rasgele söylediği sözleri acı acı düşündü: «Davranma özgürlüğü ha, hüsnükuruntu!» Zaman zaman başı oyulur gibi ağrıyordu, dişleri de rahatsız etmeye başlamıştı. Her nedense bunun aşırı sigara içmekten olduğuna karar verdi ve bu alışkanlığını bırakmak istediyse de başaramadı. Tütünle savaşmak acısını çoğaltmaktan başka bir işe yaramıyordu.

Ama şu anda kendisi bu kadar güçsüzse, kimbilir ötekiler ne durumdaydı? Onlar hasta bir düş gücünün soluk yansımalarına benziyorlardı, içleri boş giysiler gibiydiler; çekişen istemlerin bu renksiz dramında yerlerini alıyorlardı. Nessim, Justine, Leyla — artık cisimsizleşmişlerdi — sanki balmumundan yapılmış donuk yüzlü insanlarla dolu bir dünyada devinen düşsel yansımalar gibi. Artık onlara karşı sevgi borcu duymak çok güçtü. Hele Leyla'nın suskunluğu onun suç ortaklığım daha da belirginleştiriyordu.

Güz sonu geldi, Nur hâlâ eyleme geçtiğini gösterecek bir kanıt ortaya koyamadı. Elçiliği Londra'ya bağlayan hatlar, artık Mountolive'in basit bir rastlantı değil, düpedüz yazgı olduğunu bildiği eylemi etkilemeye çalışan zihinlerin kurnazca yinelemeleriyle dolu, gittikçe uzayan telgraflarla tıkanıp kalmıştı. Mesleğinin ona öğrettiği bu ilk büyük ders de, tuhaf da olsa, ilginçti; çünkü kendi kişisel korkularının, kararsızlıklarının dışında kalan olayları yoğun bir dikkat, neredeyse korkunç bir hayranlık duygusuyla izliyordu. Ama Nur'un kafasında sinirli bir mumya olarak kalmıştı, o elden düşme üniformanın görkeminden şimdi utanç duyuyordu, Bakan'ı uyarmak ya da korkutmak için giyildiği belliydi. Yaşlı adam onu hoşnut etmek için

çırpınmıştı; zincirin ucunda zırlayıp duran bir maymuna benziyordu. Ama ne yapabilirdi? Saydam özürler öne sürerken yüzünü buruşturuyordu. Memlik henüz araştırmalarını tamamlamamıştı. Gerçeğin doğrulanması gerekiyordu. İpuçları hala izleniyordu. Falan filan.

Mountolive meslek yaşamında hiç yapmadığı bir şeyi yaptı, kıpkırmızı kesilerek, aralarındaki tozlu masaya düşmanca olmayan bir öfkeyle yumruğunu vurdu. Yüzü fırtına bulutu gibi kararmıştı, diplomatik ilişkilerde bir kopukluk olabileceğini haber verdi. Hatta Nur'a bir nişan verilmesi önerisinde bulunacağını söyleyecek kadar ileriye gitti... bunun son çare olduğunu bile bile. Gene de işe yaramadı.

Her şey için söz veren, ama hiçbir şey yapmayan Memlik'in taş gibi kımıltısız, heyecansız, ama biraz kötü niyetli iri-kıyım karaltısı gün ışığının önüne bağdaş kurup oturmuştu. Herkes kibarca uzlaşmanın sınırlarını aşıp birbirini sıkıştırıyordu. Maskelyne ile birlikte Yüksek Kurul Üyesi, Londra'yı harekete geçmeye zorluyordu; ahlaksal yüceliklerden dem vuran Londra Mountolive'i; Mountolive de Nur'u sıkıştırıyordu, kendi çaresizlik duygusunu yaşlı adama da bulaştırmıştı, çünkü Kral'ın yardımı olmadan onun Memlik'le başa çıkması olanaksızdı; öte yandan Kral hastaydı, çok hasta. Bu piramidin en altında tozlu dolaplara kilitlenmiş Kur'an koleksiyonuyla birlikte İçişleri Bakanı'nın küçük karaltısı oturuyordu.

Gene de diplomatik baskıyı sürdürmek zorunda olan Mountolive (yaşlanmış bir *jeune premier* gibi) oturmuş, Nur'un yağdırdığı özürleri dinlerken yaptığının boşunalığını anladı. O yaşlı, yalvaran gözlere bakarak geleneksel kahvesini içerken,

«Peki ama benim getirdiğim raporlardan başka daha ne kanıt istiyorsunuz, Paşa?»

Bakan ellerini iki yana açtı, aralarındaki havayı sanki kremle ovar gibi yumuşattı; özür dileyici, uzlaşmacı bir sevecenlik, sanki merhem salgılıyordu. Çatlak bir sesle, çaresizlik içinde, «Ama konuyla ilgileniyor,» dedi. «Her şeyden önce bir tane Hosnani yok ki,» diye ekledi. Kaplumbağa benzeri buruşuk baş bir sarkaç düzenliliğiyle bir ileri bir geri sallanıyordu. Mountolive bağırsak şeridi gibi uzayıp giden sonu gelmez telgrafları düşününce içinden inledi. Nessim düşmanlarının arasında, hiç kimsenin kendisine ulaşamayacağı bir yere kendini sıkıştırmıştı — şimdilik. Oyun ilerlemiyordu.

Son derece Mısır'a özgü olan bu çekişmeler Donkin'i çok eğlendiriyordu. O, Müslümanlar'a olan sevgisi sayesinde onların güdülerini anlamayı, bir bakanın aktörce suskunluğunun, kolayca verdiği sözlerin altındaki çocukça açgözlülük oyunlarını görmeyi öğrenmişti. Hatta bu engeller karşısında Mountolive'in gittikçe artan sinirliliği bile bu genç sekreter için eğlendiriciydi. Bu baskılar karşısında fodul, huysuz biri durumuna gelmişti şefi. Böyle bir değişiklik olabileceğine kim inanırdı?

Birden çok Hosnani olduğu uyarısı çok tuhaf bir şeydi, bir sabah efendisini her zamanki gibi sessizce traş eden, sezgileri güçlü Rafael'den çıkmıştı bu düşünce; Memlik berberinin sözlerine çok önem verirdi — o da Avrupa'lı değil miydi? Çelimsiz berber sabahleyin kendisini traş ederken o günle ilgili işleri konuşurlardı. Rafael pek çok düşünceleri, görüşleri olan bir insandı, ama onları dolaylı, kolayca anlaşılacak bir biçimde söylerdi. Memlik her ne kadar göstermese de onun Nur'un baskılarından rahatsız olduğunu biliyordu. Ancak Kral'ın sağlığı Nur'la görüşmeyi kabul edecek kadar düzelince Memlik'in harekete geçeceğini biliyordu. Bu bir şans ve zaman işiydi; bu arada Hosnani'yi olabildiğince yolmamak için hiçbir neden görmüyordu. Kral'ın rahatsızlığı sırasında epeyce tozlanmış böyle bir düzine sorundan (belki de rüşvet sorunu) yalnızca biriydi bu.

Güzel bir günde, yeni Alman doktorların bakımı altında Majesteleri kendilerini çok iyi hissedip yeniden oturumlara başlayacak, Nur'u çağıracaktı. İşte böylece konu ortaya dökülecekti. Ondan sonra sarı divanın yanındaki kaz boyunlu eski telefon zırlayacak ve yaşlı adamın sesi (sevincini belli etmemeye çalışarak) «Ben Nur, beni huzuruna kabul eden Kral'ın Divan'ından telefon ediyorum. İngiliz hükümetiyle ilgili sizinle konuştuğumuz bir konu vardı. O konuda gerekli adımlar atılacak, Elhamdülillah!» diyecekti.

«Elhamdülillah!», ve işte o noktadan sonra Memlik'in eli kolu bağlanacaktı. Ama şimdilik özgürdü, kılını bile kıpırdatmamakta, yaşlı bakana olan nefretini göstermekte özgürdü.

Rafael o bebeksi yüzüne sıkıntılı bir olgunluk takınarak, «İki erkek kardeş var, Ekselans,» dedi, «iki Hosnani var, bir tane değil, Ekselans.» Usturasını çalıştırabilmek için Memlik'in torbalanmış kara derisini beyaz parmaklarının arasına alırken içini çekti. Sonra yavaş yavaş hedefe yaklaşmaya başladı, çünkü bir Müslüman'ın kafasına bir düşünce sokmak, bir duvarı boyamaya çalışmak gibidir: İkinci kat boyayı sürmeden birinci

katın (birinci düşüncenin) kurumasını beklemek zorundasınız. «İki erkek kardeşten birisinin toprağı, ötekinin parası var — Kur'an getirenin. Ekselansıma toprağın ne yararı olacak? Ama kesesi dipsiz kuyu olanı...» Sesinde bütün topraksız insanların sağlam toprağa duydukları küçümseme okunuyordu.

Memlik dışa vurulmamış ağır hareketli bir sabırla, ama keskin usturanın dokunuşlarının altındaki dudaklarını kımıldatmadan, «Çok güzel, çok güzel, ama...» dedi. Bu izleği işlemek için sabırsızlanıyordu. Rafael gülümsedi, bir anlık suskunluktan sonra, düşünceli bir biçimde, «Gerçekten de, Ekselans'tan gelen kâğıtlar Hosnani imzasını taşıyordu — yani aile adını. İki kardeşten hangisinin imzaladığını kim söyleyebilir, hangisinin suçlu, hangisinin suçsuz olduğunu? Siz gerçekten akıllı bir adamsanız, parası olanı toprağı olana feda eder misiniz? Ben etmem, Ekselans, etmem,» dedi.

«Peki ne yapardın, Rafael'im.»

«İngilizler gibilerine zengin olan kardeş değil, yoksul olan suçlu gösterilebilir. Ben yalnızca yüksek sesle düşünüyorum Ekselans, böyle büyük işler bizim haddimizi aşar.»

Memlik gözlerini kapamış ağzından yavaş yavaş soluyordu. Hiçbir zaman şaşkınlık göstermemekte birinciydi. Gene de bu düşünce kafasında asıldı kaldı, onu düşündürücü bir şaşkınlığa sürükledi. Son bir ay içinde kitaplığına üç kitap daha katılmıştı, müşterisinin — büyük Hosnani'nin — zenginliği konusunda en küçük kuşkusu yoktu. Hıristiyanlar'ın Noel mevsimi yaklaşıyordu. Derin derin düşündü. Hem İngilizler'i hoşnut etmek, hem de kendi açgözlülüğünü doyurmak için... Bu, çok zekice bir şey olurdu!

Memlik'in yayılıp oturduğu iskemleden en çok sekiz yüz metre ötede, Nil'in kahverengi sularının karşı yakasında Mountolive kâğıtların başında oturuyordu. Önündeki parlak masanın üzerinde yılın en önemli toplumsal olaylarından birine — Mareotis gölünde Nessim'in düzenlediği ördek avına — katılmasını ferman buyuran süslü çağrı kâğıdı vardı. Kaçak bir sitem ifadesiyle onu bir kez daha okumak için mürekkep hokkasına dayadı.

Ama bundan daha da önemli bir başka haber daha vardı; *chypre* kokan çizgili zarfın üzerindeki Leyla'nın sinirli elyazısını bunca uzun bir suskunluktan sonra bile tanıdı. Ama zarfın içinde bir not defterinden kopartılmış bir yaprak buldu; sözcükler, cümleler alelacele çiziktirilmişti.

«David, yurt dışına gidiyorum, belki *uzun*, belki kısa bir süre için, hiç bilmiyorum; isteğim dışında. Nessim diretiyor. Ama gitmeden önce seni görmeliyim. Bütün cesaretimi toplamalı, bir gece önce seninle buluşmalıyım. Gelmemezlik etme. Sana soracağım şeyler var, anlatacağım şeyler. 'Şu konu!' Yemin ederim karnavala kadar bu konuda hiçbir şey bilmiyordum, artık yalnızca sen kurtarabilirsin...»

Mektup böylece karmakarışık sürüyordu; tuhaf duygular içindeydi Mountolive — nedense kızgınlığın kıyısında titreşen tutarsız bir rahatlama duyuyordu. Bunca zaman sonra, *Auberge Bleue'nun* yanında, yol kıyısındaki palmiyelerin altına çekilmiş eski bir faytonun içinde, karanlık bastıktan sonra kendisini bekliyor olacaktı! Bu tasarıda hiç değilse onun eski acayip düşüncelerinden bir şeyler vardı. Bazı nedenlerden Nessim'in bu buluşmayı bilmemesi gerekiyormuş — neden karşı çıksındı? Ama oğlunun kışkırtıcılık ettiği fesatlarda hiçbir payının olmadığını öğrenmek — işte içini rahatlatan, sevgiyle kabartan buydu. Bunca zamandır Leyla'yı Nessim'in düşmanca uzantısı olarak görmüştü, kendisine ondan nefret etmeyi öğretmekteydi! *Chypre* kokusunu içine çekmek için zarfı burnuna götürürken yüksek sesle, «Zavallı Leyla'm,» dedi. Telefonu kaldırıp Errol'a yumuşak sesle şunları söyledi: «Sanırım Hosnaniler'in av partisine elçilikteki herkes çağrılıdır? Evet? Haklısınız, böyle bir zamanda bile soğukkanlılığını koruyabiliyor demek ki... Doğal olarak ben çağrıyı kabul etmeyeceğim, ama sizlerin kabul etmenizi, benim adıma özür dilemenizi istiyorum. Hiçbir tuhaflık yokmuş görünümünü yaratmak için. Olur mu? Teşekkür ederim. Bir şey daha var. Avdan önceki gece özel bir iş için bir yere gidip ertesi günü döneceğim — belki de çöl yolunda rastlaşırız. Hayır, sizlerin bu fırsatı kaçırmayacak olmanıza *seviniyorum*. Hiç kuşkusuz, iyi avlar.»

Bundan sonraki on gün bir düş gibi geçti, ancak artık sinirlerini yatıştırıcı bir eğlence, bir ilâç olmaktan çıkan gerçeklik, bu düşün içine arada sırada çomak sokmuştu; görevleri birer can sıkıcı işkenceydi. Banyodaki aynada, gizlemeye çalışmadığı bir hoşnutsuzlukla usturanın ağzına uzattığı yüzüyle karşılaştığı sırada kendini ölçüsüz derecede yorgun, tükenmiş buluyordu. Şakakları farkedilecek kadar aklaşmıştı. Uşakların bulunduğu bölümün bir yerinde cızırdayan bir radyodan bütün bir İskenderiye yazının akıllardan çıkmamış eski bir şarkısı duyuluyordu: «*Jamais de la vie*». Artık ondan hoşlanmaz olmuştu. Bu yeni dönemde —

alışkı, görev ve koşulların dört yana saçılan parçalarıyla dolu bir Arafat'ta, — içini kemiren bir sabırsızlıkla doluydu; alttan alta, çoktandır beklenen bu buluşma için bütün gücünü topladığını biliyordu. Bu Mısır'a dönüşünün fiziksel, somut anlamından çok kendi iç dünyasıyla ilgili olan ruhsal anlamını belirleyecekti. Tanrım! ne acemice bir açıklama — ama insan bu tür şeyleri başka nasıl anlatabilir? Kendi içinde, üzerinden aşılması gereken bir engeldi bu, duyguların atlatılması gereken buluğ çağı.

Flamalı arabasıyla çıtırtılı çölde ilerlerken serinleyen motorun tatlı ıslığından, yan camlarda vızıldayan rüzgârın sesinden mutluluk duyuyordu. Bir süredir çölde böyle yalnız başına yolculuk edebiliyordu — eski, mutlu yolculukları anımsadı. Altmış milin altına düşmeyen bir hız göstergesiyle durgun, renksiz havanın içinde uçarken, hiç hoşlanmamasına karşın şarkının nakaratını mırıldanmaya başladı:

Jamais de la vie, Jamais dans la nuit.
Quand ton coeur se démange de chagrin ... [78]

Ne zamandır kendini böyle şarkı söylerken görmemişti? Yıllardır. Gerçekte mutluluk değildi bu, öteki duygulara üstün gelen bir gevşeme. Hatta şu nefretlik şarkı bile İskenderiye'nin bir zamanlar çekici bulduğu imgesini geri getirmişti. Tekrar eskisi gibi olacak mıydı, olabilir miydi?

Çöl kıyısına varıp, kentin kavgaya tutuşmaya hazır dış mahallelerine giden yolda, içerilere doğru ağır ağır kıvrılmaya başladığında, öğle sonrasının epeyce ilerlemiş bir saatiydi. Gökyüzü bulutlarla kaplıydı. İskenderiye'nin üstünde fırtına kopacaktı. Doğuda, gölün buzlu yeşil sularına sağanak yağmuru boşalıyordu — suları kabarcıklandıran parıltılı iğnecikler; arabanın hışırtısının ötesinde yağmurun suskunluğunu uzaktan uzağa duyuyordu. Koyu bulut örtüsünün arasından gözüne incimsi kent ilişti, erken bir günbatımının bulut çizgilerini delip geçen minareler; kana bulanmış keten bezi. Halicin denize açılan kıyılarını deniz rüzgârı tartaklıyor, çekiştiriyordu. Daha yükseklerde, kentin sokaklarına, alanlarına tuhaf bir aydınlık saçan kan lekeli bulut, buhar kümeleri dolanıyordu. İskenderiye'de yağmur kısa süren, seyrek rastlanan bir kış olgusuydu. Biraz sonra deniz rüzgârı çıkar, yön değiştirir, ağır bulutları halı gibi yuvarlayarak götürür, birkaç dakikaya kalmaz gökyüzünü pırıl pırıl ederdi. Kış göğünün

camsı tazeliği yeniden aydınlanır, kent çölün üzerinde kuvars gibi, elle işlenmiş güzel bir nesne gibi parıldamaya başlardı. Artık sabırsız değildi. Alacakaranlık, günbatımını yutmaya başlıyordu. Dış liman kıyısındaki derme çatma kulübelerden, ambarlardan oluşan çirkin şeride yaklaşırken, hafif bir çisentiyle ufuneti söndürülmüş ıslak asfaltın üzerinde arabasının tekerlekleri tütmeye, cızırdamaya başladı. Yavaşlama zamanı gelmişti...

Fırtınanın yarı-aydınlık-yarı-karanlığına yavaşça girdi, bir yay gibi gerilmiş ufka, aydınlığa şaşkınlıkla baktı. Güneş ışığının tuhaf ışınlan koydaki (boynuzlu kurbağalar benzeri, top namlularının altında yere çömelmiş) savaş gemilerinin üzerine yakutlar saçıyorlardı. İşte kent yine eski kentti; yağmurun altında Yazlık Konut’a giderken geçtiği sokaklara yayılmış hüznü içinde duyumsadı. Yağmur fırtınasının alışılmamış şimşeği onu yeniden var etmiş, ona masal kitaplarına özgü bir tayf görünümü vermişti — kalay kâğıdından, salyangoz kabuğundan, boynuz kırıklarından, mikadan yapılmış bozuk yollar; öküz kanı rengini almış tuğla yapılar; Muhammed Ali Alanı’nda gezinen, bu alışılmadık yağmur karşısında nereye kaçacaklarını şaşırmış, akortsuz çalgılar gibi bozuk çalan sevgililer; palmiyelerin bileşik yapraklarının mekik örgüsü arasından kıyı boyu ilerleyen menekşe rengi tramvayların takırtısı. Sokakları çevredeki çölden esen ıslak tozla sıvalı eski bir kentin kullanılmaz duruma gelişi. Kentin kuşbakışı görünümü gözünde canlanırken her şeyi başka türlü algılıyordu — günbatımı çizgisine doğru ağır ağır yaklaşan bir yolcu gemisinin iniltisi, ya da ülkenin içlerine doğru elmas sağanağı gibi akan trenler, çakıllı akarsu yarıklarında takırdayan tekerlekleri, tapınakların yıllardır el değmemiş, birikmiş tozu...

Mountolive bütün bunları yetişkin bir insanın omuzlarında olgunluk çağının bıraktığı bir kamçı izi — insanı yaşlandıran yaşam deneyimlerinin damgası — olarak kabul ettiği bir bıkkınlıkla görüyordu. Limanda rüzgâr fırtınalar koparıyordu. Gemilerin ıslak ipleri büyük bir ağacın yaprak örtüsü gibi sallanıyor, sarsılıyordu. Ön camda sessizce çalışan silgeçlerin altından gözyaşları süzülüyordu... Bu tuhaf, çürük karanlıkta bir anlık bir şimşek parıltısı, ardından rüzgâr gelecekti — rüzgârların şahı kuzey rüzgârı, denizi yumruklayıp ona kendi beyaz tüylü giysisini giydirecek, gökkubbenin kapılarını zorlayıp açacak, kadınların, erkeklerin yüzleri yeniden göğün aynası olacaktı. Çok zaman vardı.

Gelişinin personele haber verilip verilmediğini anlamak için Yazlık Konut'a gitti; niyeti akşamı burada geçirip ertesi günü Kahire'ye dönmekti. Zile bastıktan sonra kendi anahtarlarıyla kapıyı açıp içeri girdi, *Ali'*nin ayak seslerini bekledi. Onun yaklaşan ayak seslerini duyduğu sırada kuzey rüzgârı da kükreyerek ardından yetişmişti, bütün camları çerçevelerine zımbaladı, yağmur birden durdu, sanki musluğu kapanmış gibi.

Buluşma zamanına bir saat falan vardı; rahat rahat banyo alıp üstünü değiştirebilirdi. Bu kadar sakin oluşu çok garibine gitti, ne kuşkuların işkencesi, ne de rahatlamanın erinci vardı. Hiç çekinmeden kendini rastlantının eline bırakmıştı.

Bir sandviç yiyip iki tane sert viski içtikten sonra yola çıkıp, büyük arabayla Corniche'ten aşağı, kentin kum tepeleri ve biçimsiz palmiye öbekleriyle çevrili kenar mahallesi dolayındaki *Auberge Bleue'ye* doğru kaymaya başlamıştı. Gökyüzü şimdi yine açıktı, beyaz köpüklü dalgacıklar Chatby'nin maden payandalarında parçalanıp toz gibi dağılmak üzere kıyıya doğru yarışıyorlardı. Ufuk çizgisinde ara ara hâlâ şimşek parıltısı titreşiyordu, ama sönük bir parıltıydı. Belki de bu soluk ışıklar uzak bir yerde yapılan bir deniz savaşında gemilerin top ateşleriydi.

Arabayı yavaşça yoldan çıkartıp Auberge'in boş araba parkına soktu, bir yandan da ışıkları söndürdü. Bir süre arabada oturup gözlerini mavimsi alacakaranlığa alıştırdı. Auberge boştu — şık salonun, barların, dans etmeye, yemek yemeye gelenlerle dolması için henüz saat erkendi. Sonra onu gördü. Park yerinin tam karşısında, yolun dışında, birkaç eğik palmiyeyle çıplak bir kumul parçasının bulunduğu yerde. Orada bir fayton duruyordu. Eski moda gaz lambaları yanıktı, denizden gelen ince esintide ateşböcekleri gibi hafifçe titreşiyorlardı. Arabacı yerinde fesli bir karaltı vardı — uyur gibiydi.

Hafif, neşeli adımlarla yolun karşısına yürüdü, ayakkabılarından çıkan gıcırtıyı duyuyordu, faytona yaklaşınca alçak sesle, «Leyla!» diye seslendi. Gök boşluğunun üzerinde, arabacının karaltısının geriye dönüp kulak kesildiğini gördü; arabanın içinden bir sesin — Leyla'nın sesinin — şöyle bir şeyler söylediğini duydu: «Ah! David, demek sonunda buluşuyoruz. Ben ta buraya kadar sana şunu söylemek için geldim...»

Ne yapacağını şaşırarak gözlerini kısıp öne eğildi, ama arabanın uzak köşesinde oturan birinin karanlık biçimi dışında bir şey göremedi. Leyla buyururcasına bağırdı: «Bin. Bin, seninle konuşacağız.»

İşte o anda Mountolive’e her şey gerçek dışıymış gibi geldi; nedenini anlayamadı. Ama tıpkı insanın düşünde yere basmadan yürüdüğü ya da bir şişe mantarı suyun üzerinde nasıl yükselirse, havada öyle bile isteye yükseldiği zamanki gibi. Duyguları anten gibi, kara gölgeye doğru uzanıyor, bu ipe sapa gelmez sözlerin anlamını yakalamaya, kavramaya, tanıdık seslerin içine sızan yabancı bir ses perdesi benzeri, içlerinde taşıdıkları yönünü yitirmişlik duygusunu çözümlemeye çalışıyordu; kafasında şimdiye kadar oluşmuş olan bütün izlenimler yıkılmıştı.

Sorun şuydu: Sesi tanıyamamıştı. Ya da, bir başka deyişle, Leyla’yı tanıyabildi, ama kendi kulaklarının tanıklığına pek inanamıyordu. Belleğindeki Leyla imgesiyle birlikte hep yaşayagelmiş olan o canım ses değildi yani. Kesinliği biraz kırpılmış sesiyle, boşboğazca, sözcükleri yutarak, tutarsız konuşuyordu. Belki de heyecanın etkisiydi, daha kimbilir hangi coşkuların? Ama... ya o yarıda kesilen, sonra yine ortadan başlayan, iki düşünceyi birleştirmeye çalışırken yavaş yavaş eriyen cümleler? Bu sesteki bu tuhaf, gerçekdışı şaşkınlığın niteliğini çözümlemeye çabalarken, karanlıkta kendi kendine kaşlarını çattı. Bu Leyla’nın sesi değildi — yoksa onun muydu? Tam o sırada kolunun üzerine bir el kondu, faytonun arabacı yerinin yan tarafındaki sarı pirinç fenerin içinde yanan gaz lâmbasından vuran yumuşak ışık gölcüğünde bu eli büyük bir dikkatle inceleme olanağı buldu. Tombul, inceliksiz, küçük bir eldi, etleri alınmamış, kısa, boyasız tırnakları vardı. Neredeyse elinde olmadan, «Leyla — gerçekten sen misin?» diye sordu, gerçekdışılık, şaşkınlık duygusu hâlâ sürüyordu; sanki üstüste çakışan, birbirinin yerini alan iki düş içindeydi. Görünmez Leyla’nın yeni sesi, «Bin.» dedi.

Bu buyruğa uyup arabaya bindiği sırada burnuna onun tuhaf, karmakarışık kokusu çarptı — bilinen anılara ters düşen rahatsız edici bir aykırılık daha: Portakal çiçeği, nane, kolonya, susam. Yaşlı bir Arap kadını gibi kokuyordu! Sonra pek keskin olmayan viski kokusu geldi. Demek ki o da bu buluşma için sinirlerini alkolle yatıştırmıştı! Yakınlık duygusuyla kararsızlık arasında bocalıyordu; bir zamanların zeki, yetenekli, zarif Leyla’sının imgesi bu yenisiyle üstüste gelmeyi reddediyordu. Yüzünü görmeliydi. Leyla sanki onun bu düşüncesini okumuş gibi, «İşte sonunda seninle buluşmaya geldim, hem de *peçesiz.*» dedi. Mountolive ürküp sıçrayarak, «Aman Tanrım!» diye düşündü, «Leyla’nın ne kadar yaşlı olabileceğini hiç düşünmedim!»

Leyla küçük bir işaret yaptı, fesli arabacı atını Corniche’in ışıklı şosesine çıkarıp faytonu yürüyüş hızıyla sürmeye başladı. Birbiri ardına gelen keskin ışıklı mavi sokak lâmbaları içeriye merakla başlarım uzatıyorlardı. Faytona izinsiz giren bu ışık parıltılarının daha ilkinde, Mountolive yanında oturan kadına bakmak için döndü. Onu çok az tanıyordu. Tombul, köşeli yüzlü, yaşı belli olmayan bir Mısırlı kadın, korkunç çiçek bozuğu bir yüz, rastık kalemiyle gülünç biçimde büyütülmüş gözler. Acemice çizilmiş bir karikatürün başkaldıran, acılı gözleri: İnsanlar gibi giyinen, insanlar gibi davranan hayvanların bir karikatürü. Karşısında oturan, duvar resimlerinde gördüğümüz boyalı gözlerle, umutsuz, acınası, yalvaran bakışlarla kendisine bakan şu yabancı kadının yüzünden peçeyi çıkarması büyük bir yüreklilik işiydi doğrusu. Sert lastik tekerlerin yolda her sallanışında dudakları titriyor, geniş çene kemiği sarsılıyordu, ama sevgilisinin karşısında, yüzünde sarsılmaz bir korkmazlık okunuyordu. Karanlık ışığı yutuncaya kadar tam iki saniye birbirlerine baktılar. Sonra Mountolive onun elini dudaklarına götürdü. Yaprak gibi titriyordu el. Bir anlık aydınlıkta ensesinden aşağı dökülen taranmamış, dağınık saçlarını, özensiz, buruşuk, siyah elbisesini gördü. Senlibenli, sallapati bir görünümü vardı. Çiçek hastalığının yara izleriyle bozduğu esmer derisi fil derisi gibi kalın görünüyordu. *Onu hiç mi hiç tanıyamadı!* Sonunda sevgilisinin (bir daha geri gelmemecesine eriyip yok olmuş) imgesini, yaşlılığın ve ayrıksılığın bütün görünür izlerini taşıyan bu Mısırlı şişman kadında, bu acınası gülünç yaratıkta sanki tanımış da sevincini belli ediyormuş gibi «Leyla!» diye haykırdı (neredeyse inledi). Her sokak lambasında ona bir daha baktı, her defasında hayvan karikatürü gibi bir şeyle — sözgelişi bir fille — karşı karşıyaymış duygusuna kapıldı. Söylediği sözlere neredeyse hiç dikkat etmiyordu, ardarda sökün eden duygularla, anılarla doluydu kafasının içi. Mountolive’in elini sıktı: «Bir gün yeniden görüşeceğimizi biliyordum. Biliyordum.» Mountolive yine soluğunun ağır susam, nane ve viski kokusunu aldı.

Leyla konuşuyor, beriki tedirginlik içinde, ama bilmediği yabancı bir dili dinlermiş gibi olanca dikkatiyle dinliyordu: sokak lâmbaları onlara bakmak için yaklaştıkça o da merakla Leyla’ya bakıyordu — acaba, görünüşünde, birden, büyülü bir değişiklik oldu mu diye. Sonra kafasından başka bir düşünce geçti: «Ya ben de onun kadar değiştiysem — ya bu gerçekten oysa?» Ya öyleyse? Çok eskiden birbirlerine sanki madalyon

içinde fotoğraflarını vermişlerdi; ondaki fotoğraf solmuş, değişmişti. Peki Leyla onun yüzünde ne görüyordu acaba — gençlikteki gücünü, kararlılığını ezip geçmiş olan güçsüzlüğünün izlerini mi? Artık o, yaşamla kibarca uzlaşmış insanların safına katılmıştı. Kuşkusuz etkisizliği, erkekçe olmayan hali, o budala, güçsüz. yakışıklı yüzünden okunuyordu. Göz ucuyla üzgün üzgün, kendisini gerçekten tanıyıp tanımadığını anlamak için acınası bir merakla ona baktı. Kadınların, sevgililerinin imgesinden asla vazgeçmediklerini unutmuştu; hayır, onun gözü eski aşkından başkasını görmez, yenisinin onu bozmasına izin vermezdi. Bu tanımadığı, çirkin kokulu kadın, «Hiç değişmemişsin. Canım, sevgilim, meleğim,» dedi. Mountolive tanımadığı bir kişinin ağzından böyle okşayıcı sözler duyunca karanlıkta kıpkırmızı kesildi. Ya tanıdığı Leyla'ya ne olmuştu? Yıllardır yüreğinde sakladığı o biricik imgenin dünyadan tümüyle silindiğini birden farketti! Birden aşkın ve zamanın anlamıyla karşı karşıya geldi. Artık birbirlerinin ruhlarını dölleme güçlerini hepten yitirmişlerdi! Aşk duyması gerekirken kendine acıma ve nefret duyuyordu! Hem de bu duyguları hoş görmeye olanak yoktu. Kış denizinin kıyısındaki karanlık şosede temiz hava almaya çıkmış iki hasta gibi, eski atlı arabanın içinde elleri birbirine değerek bir aşağı bir yukarı gidip gelirken kendi kendine içinden küfretti. Leyla şimdi daha hızlı, bir konudan ötekine atlayarak, anlaşılmaz bir biçimde konuşuyordu. Ama gene de biraz sonra söyleyeceği asıl sözlerin girişini yapar gibiydi. Yarın buradan gidiyordu: «Kararları Nessim veriyor. Justine gölden dönüp beni almaya gelecek. İkimiz birlikte gidiyoruz. Kantara'da ayrılacağız, ben Kenya'ya çiftliğe geçeceğim. Nessim şimdilik ne kadar kalacağımı söylemiyor, söyleyemiyor. Seni görmek *zorundaydım.* Seninle bir kez konuşmak *zorundaydım.* Kendim için değil — asla kendim için, kendi gönlüm istediği için değil. Karnaval zamanı Nessim'den öğrendiğim şeyler. Seninle buluşmaya gelmek üzereydim; ama bana Filistin'le ilgili şeyleri söyledi! Kanım buz gibi dondu. İngilizler'e karşı bir şey yapmak ha! Ben bunu nasıl yapardım! Nessim aklını kaçırmış olmalıydı. Gelmedim, çünkü sana ne diyeceğimi, senin yüzüne nasıl bakacağımı bilmiyordum. Ama şimdi her şeyi biliyorsun.»

Sertçe soluk almaya, sanki bunlar asıl konuşmasının girişiymiş gibi acele etmeye başlamıştı. Sonra birden dilinin altındaki baklayı çıkardı. «Mısırlılar Nessim'e kötülük edecekler, İngilizler de yangına körükle gidiyorlar. David, bunları engellemek için gücünü kullanmalısın. Senden

oğlumu kurtarmanı istiyorum. Dinlemelisin, bana yardım etmelisin. Daha önce senden hiç iyilik etmeni istememiştim.»

Yanaklarındaki gözyaşı ve boya karışımı çizgilerle sokak ışıklarında daha da yabancı görünüyordu. Mountolive kekelemeye başladı. Leyla bağırdı: «Yalvarırım, yardım et.» Sonra birden Mountolive'i tiksindirecek bir biçimde inlemeye, Araplar gibi sallanmaya, yakarmaya başladı. Mountolive, «*Leyla! Yapma!*» diye bağırdı. Ama o, «Onu yalnızca sen kurtarabilirsin,» diyerek, bu cümleyi sanki ona değil de, kendi kendine yineleyerek iki yana sallanmaktan başka bir şey yapmıyordu. Daha sonra arabanın içinde diz çöküp Mountolive'in ayaklarına kapanmaya yeltendi. Öfkeden, şaşkınlıktan, tiksintiden artık tir tir titriyordu Mountolive. Öfke içinde, «Böyle davranmayı bırakmazsan,» diye bağırdı, ama o gene feryat figan edince arabadan aşağı beceriksizce atladı. Görüşmelerinin böyle sona ermesi çok iğrenç bir şeydi. Araba durdu. Geçerliliği kalmamış sinirliliği dışında hiçbir tanınabilir anlam taşımayan, çok uzaklardan gelirmiş gibi görünen bir sesle, çok aptalca bulduğu bir şey söyledi: «Resmi bir konuyu özel bir kişiyle konuşamam.» Bundan daha saçma bir şey söylenebilir miydi? Daha söylerken utandı. Alçak sesle, aceleyle, «Hoşça kal, Leyla,» dedi ve arkasına dönmeden önce bir kez daha elini sıktı. Koşarcasına uzaklaştı. Arabasının kapısını anahtarla açtı, dehşet verici bir budalalık duygusunun altında ezilerek soluk soluğa bindi. Fayton karanlığa doğru uzaklaşıyordu. Corniche'te ağır ağır kıvrılarak gözden kayboluşunu izledi. Sonra bir sigara yakıp arabayı çalıştırdı. Birden sanki gidecek hiçbir yeri yokmuş duygusuna kapıldı. Bütün içtepileri, istekleri sarsılmış, solmuştu.

Uzun bir duraklamadan sonra, arabayı Yazlık Konut'a doğru ağır ağır sürmeye başladı, kendi kendine bir şeyler fısıldıyordu. Konut karanlıktı, kapıyı kendi anahtarıyla açtı. Bütün ışıkları yakarak odaları dolaştı, birden yalnızlıktan başı döndü; bırakıp gittikleri için uşakları suçlayamazdı, çünkü Ali'ye akşam yemeğini dışarda yiyeceğini söylemişti. Uzun süre elleri ceplerinde, bir aşağı bir yukarı dolaştı salonda. Burnuna ısıtılmamış, nemli odaların kokusu geliyordu; duvar saatinin boş, azarlayıcı yüzü saatin dokuzu biraz geçtiğini söylüyordu. Birden içki dolabına yürüyüp, kendine çok sert bir viski-soda doldurarak bir dikişte içti — sanki meyve tuzu içiyordu. Zihni yüksek gerilimli bir elektrik teli gibi vızıldıyordu. Dışarı çıkıp bir yerde kendi kendine yemek yemesi gerektiğini düşündü. Ama

nerede? Sanki birden bütün İskenderiye, bütün Mısır tatsızlaşmış, ruhuna sıkıntı, bıkkınlık verir olmuştu.

Birkaç viski daha içti, kanına yayılan sıcaklık hoşuna gidiyordu — alkollü içkilere pek alışkın değildi, genellikle idareli içerdi. Leyla onu romantik sanıların tozlu kiliminin ardında hep pusuda beklediğini sandığı bir gerçeklikle yüzyüze bırakıvermişti. Bir anlamda o Mısır'dı, şimdi bu eski imgenin kabuğu soyulmuştu. Kadehini boşaltırken kendi kendine, «Biraz daha içmek ölçüsüzlük etmek olur,» dedi. Evet, öyle olurdu! Hiç ölçüsüzlük etmemiş, yaşama karşı tutumunda hiç doğal ve açık olmamıştı. Hep ölçülülüğün, uzlaşmacılığın ardına gizlenmişti. Ona kendisini yıllar yılı beslemiş olan Mısır imgesini yitirten de bu kusuruydu. Öyleyse her şey yalan mıydı?

Sanki içinde bir baraj çökme tehlikesi gösteriyordu, bir duvar yıkılmak üzereydi. Bu cisimleşmiş ülkenin yaşamıyla kopan bağlarını yeniden kurmak isteği ona gençliğinden beri yapmadığı bir şeyi yapma düşüncesini verdi: Kentin herhangi bir memuru, bir esnafı, bir tüccarı gibi Arap mahallesine gidecek, basit, gösterişsiz bir yemek yiyecekti. Küçük bir yerli lokantasında güvercin, pilav ve tatlı yiyecekti; yemekler onu ayıltır, yatıştırır bulunduğu çevre de ona gerçeklikle ilişki duygusunu yeniden kazandırırdı. Şimdiye kadar hiç bu kadar sarhoşladığını, ayaklarının demir gibi ağırlaştığını anımsamıyordu. Kafasının içi dile getirilmemiş pişmanlıklar içinde yüzüyordu.

Gene de aklına takılan tutarsız, yan bilinçli bir istekle birden salondaki dolaba gidip içini karıştırarak, geçen yaz bir kokteylde birisinin unuttuğu kırmızı fesi aradı. Birden anımsamıştı. Golf değnekleri, üzengiler, tenis raketleri gibi döküntülerin arasında duruyordu. Kendi kendine gülerek başına giydi. Görünüşü büsbütün değişmişti. Salondaki aynada sallanarak kendine bakarken bu değişikliğe çok şaşırdı: Mısır'da konuk olarak bulunan seçkin bir yabancı değil, herhangi bir adamla — Suriyeli bir işadamı, Süveyşli bir komisyoncu, Tel Avivli bir havayolları temsilcisiyle — karşı karşıyaydı. Ortadoğululuk savında bulunabilmek için bir tek şeyi eksikti, o da kışın bile, içeride takılan kara gözlükler! Yazı masasının üst çekmecesinde bir tane olacaktı.

Arabasını Ramleh istasyonunun yanındaki küçük alana ağır ağır sürdü, değişik kılığı ona saçma bir heyecan veriyordu, Cecil Otel'in yanındaki araba parkına girerek durdu; kapısını kilitledikten sonra bir

ömürlük bir alışkanlığı yüzüstü bırakan biri gibi sakince yürüyerek uzaklaştı — aradığı akşam yemeğini bulacağını umduğu Arap mahallelerine doğru yepyeni, tatlı bir soğukkanlılıkla yürüdü. Corniche'i kıyı kıyı izlerken birden kötü bir korkuya kapıldı — çünkü ileride tanıdık bir karaltının yolun karşısına geçerek deniz kıyısındaki duvar boyunca kendisine doğru geldiğini görmüştü. Balthazar'ın sinsi yürüyüşünü tanımamaya olanak yoktu; Mountolive sersemce bir utangaçlık duydu, ama yolunu değiştirmedi. Neyse ki Balthazar ona şöyle bir göz ucuyla baktıktan sonra bakışlarını uzaklaştırmış, dostunu tanımamıştı. Fırt diye birbirlerinin yanından geçtiler, Mountolive rahat bir soluk aldı; insanın yüz çizgilerini böylesine değiştiren şu her yerde hazır ve nazır kırmızı çiçek saksısı külahın verdiği kimliksizlik çok tuhaf bir şeydi. Sonra şu kara gözlükleri. Deniz kıyısından ayrılırken kendi kendine güldü, ticaret limanı çevresindeki Arap çarşısına, aşevlerine çıkabileceğini düşündüğü dar, dolambaçlı yolları seçiyordu.

Buralarda tanınma olasılığı yüzde birdi — çünkü kentin bu kesimine Avrupalılar pek gelmezdi. Kırmızı fenerli evlerin oluşturduğu halkanın ötesindeki bölgede küçük esnaflar, tefeciler, kahve kaçakçıları, gemi gereci satanlar, kaçakçılar oturuyordu; burada, sokakta, insan zamanın dümdüz yayıldığı sanısına kapılıyordu — deyim yerindeyse — öküz derisi gibi; insanın belli ilişki noktalarıyla içini doldurabileceği, bir baştan bir başa okuyabileceği bir zaman haritası. Bu Müslüman zaman haritası ta Otello'ya, ondan daha gerilere uzanıyordu — kafesleri aynalarla doldurulmuş, böylece yalnız olmadıklarını sanan kuşların ötüşleriyle çınlayan kahveler, kuşların kendi yankılarından başka bir şey olmayan düşsel dostlarına söyledikleri aşk türküleri! Ne kadar da dokunaklı şakıyorlardı, insanlararası aşkı örnekleyen bu kuşlar! Burada da neftyağı alevlerinin solgun ışığında yaşlı hadımlar nargilelerini içerek, her çekişte nargileden kumru hıçkırığı gibi küçük müzikli bir ses kabarcığı çıkartarak tavlalarının başında oturuyorlardı; eski kahvehanelerin duvarları askılara asılan feslerden sızan ter izleriyle doluydu; amber çiçeği gibi renk renk nargileleri uzun raflara sıra sıra dizmişlerdi, nargile içiciler kendi değerli marpuçlarını kendileri getiriyorlardı. Burada da kâhinler, iskambil falcıları — ya da avucunuza çok ustaca mürekkep doldurup yarım kuruşa özel yaşamınızın gizlerini okuyanlar vardı. Buraya çerçiler, uzun tüylü Şiraz ve Belücistan halılarından tutun da oyun kartlarına kadar binbir türlü, binbir renkli

nesnelerden oluşan sihirli bir yükle gelirlerdi; Hicaz buhuru, yeşil nazar boncukları, taraklar, tohumlar, kuş kafesleri için aynalar, baharatlar, muskalar, kâğıt yelpazeler... saymakla bitmeyecek şeyler; sonra kuşkusuz hepsi — günah bağışlama belgesi satan ortaçağ papazları gibi — özel bir cüzdanda biz insanların en çok düşünü kurduğumuz, aynı zamanda en çok korktuğumuz o eylemin acıklı çeşitlemelerinin resimlerini gösteren kartlar, mendiller biçimine dönüşmüş dünyanın en büyük pornografisinin kazancını taşıyorlardı. Yeraltında sürekli akan, kendi koyduğumuz ters yasalarla, hazlara düşman kişilerin ayıplamalarıyla kurduğumuz dayanıksız barajdan kolayca sızan cinsellik ırmağı... Petronius'tan başlayıp Frank Harris'e kadar uzanan geniş ırmak. (Mountolive'in sarhoşlayan zihninde oradan oraya sürüklenen, üstüste binen, yarı belirgin yüzlerde görünüp kaybolan, sabun köpükleri gibi gökkuşağı renkli düşünceler.) Şu anda çok rahattı; alışkın olmadığı sarhoşluğuyla uzlaşmış, onu hiç duyumsamaz olmuştu, ancak kendini önemseme ve yüksek görme duygusu onu öylesine pompalamıştı ki, hareketlerine olağanüstü bir ağırlık geldi. Doğumu yaklaşmış bir gebe kadın gibi, sesleri, görüntüleri emerek, ağır ağır yürüyordu.

Sonunda küçük bir lokantaya girdi, çünkü alev alev yanan ocakları, ocaklardan çıkan, dükkânın içine parça parça çöreklenen büyük duman bulutları hoşuna gitmişti; kekik kokusu, kızarmış güvercin ve pilav kokusu birden karnını acıktırdı. İçeride ancak birkaç müşteri vardı, onlar da duman bulutlarından hemen hemen hiç görünmüyorlardı. Mountolive istemeye istemeye, yerçekimi yasasına boyun eğermiş gibi oturdu, kusursuz Arapçası'yla yemeğini ısmarladı, kara gözlüklerini, fesini çıkarmamıştı hâlâ. Kendini kolayca Müslüman diye yutturabilecekti demek. Dükkân sahibi, Tatar suratlı, dazlak, iriyarı bir Türk'tü, ısmarlananları hiçbir şey söylemeden hemen getirdi. Ayrıca Mountolive'in tabağının yanına iri bir bardak koyup hiç konuşmadan içine *mastika* dedikleri, sakız ağacından yapılan renksiz *arak*ı ağzına kadar doldurdu. *Arak*tan bir yudum alan Mountolive boğulur gibi olup biraz öksürdü, ama çok hoşuna gitti — çünkü bu onun tattığı ilk levanten içkisiydi, yıllardır varlığını unutmuştu. Ne kadar sert bir içki olduğunu da unutup, geçmişe özlemin etkisiyle, sıcak pilavın, (şişten yeni çıkmış, parmaklarıyla tutamayacağı kadar sıcak) güvercinin yanına bir tane daha ısmarladı. Leyla'yla görüşmesinden sonra yitirdiği Mısır'ın bulanık imgesi yeniden geri gelmek üzereydi.

Dışarıda, sokak tef şangırtıları, şarkı söyler gibi bir tür dua okuyan çocukların sesleriyle doluydu; küçük topluluklar halinde dükkân dükkân dolaşıp aynı kısa dörtlüğü yineleyip duruyorlardı. Mountolive üç kez dinledikten sonra şu sözleri sökebildi. Evet, elbette!

Silkelenen ecel ağacının Tanrısı
Kötülükten uzak dallardan ayırma
Bizim küçük yapraklarımızı
Çünkü senin küçük çocuklarınız!

«Hay Allah cezamı versin,» dedi. Karşısında pencerenin önünde oturmuş, uzun boyunlu bir nargile içen, yaşlı, saygıdeğer bir şeyh vardı. Yaşlı, zarif elini gürültüye doğru sallayıp, «Allah! çocukların gürültüsü!» diye bağırdı. Mountolive de ona gülümseyerek, «Yanılıyorsam söyleyin, efendim, ama *El Sidr* için bağırıyorlar, öyle değil mi?» karşılığını verdi. Yaşlı adamın yüzü aydınlandı, azizlere yaraşır biçimde gülümseyerek başıyla onayladı. «Doğru bildiniz, beyim.» Mountolive çok sevindi, o yarı unutulmuş yıllara daha da derin bir özlem duydu. «Öyleyse bu gece Şaban ayının ortası, Ecel Ağacı silkelenecek. Öyle değil mi? »

Yaşlı şeyh bir kez daha gülümseyerek başını salladı. «Düşen yapraklarda ikimizin de adının bulunmayacağını kim söyleyebilir?» Sakince, durumunu kabul etmişçesine, oyuncak bir tren gibi küçük bir duman çıkardı. «Allah ne yazdıysa o olur.»

İnanışa göre, Şaban ayının ortasına rastlayan gece Cennet'teki Ecel Ağacı silkelenir, düşen yapraklarda bir sonraki yıl ölecek insanların adları bulunur. Mountolive bu küçük şarkıyı tanıdığı için öyle çok sevindi ki, son bir kadeh daha *arak* ısmarladı, hesabı öderken ayakta içti. Yaşlı şeyh nargilesini içmeyi bıraktı, dumanların arasından yavaş yavaş ona doğru geldi. «Efendim, burada bulunuşunuzun sebebini anlıyorum. Öğrenmek istediğiniz şeyi size ben öğreteceğim,» dedi. İki kahverengi parmağını Mountolive'in bileğine koymuştu, açmak istediği gizleri varmış gibi alçak sesle konuşuyordu. Yüzünde bir çöl ermişinin temizliği, açıklığı vardı. Mountolive ondan hoşlanmıştı. «Saygıdeğer şeyhim, öyleyse bu değersiz Suriyeli konuğa düşüncelerinizi açıklayın.» Yaşlı adam iki kez eğildi, kuşkuyla çevresine baktıktan sonra, «Benimle gelmek lütfunda bulunur musunuz, değerli efendim, » dedi.

Sanki gözleri görmeyen bir adam gibi iki parmağını Mountolive'in bileğinde tutuyordu. İkisi birlikte çıktılar; Mountolive'in romantik yüreği deli gibi çarpıyordu — acaba şimdi ona dinsel doğrunun bir gizi mi bağışlanacaktı? Pazar yerlerinde dolaşan, büyücülük bilginlerinin özenle korunan ruh dünyaları adına birtakım gizli görevleri yerine getirmek için fırsat kollayan din adamlarından sözedildiğini duymuştu. Yumuşak bir bilinmezlik bulutunun içinde yürüyorlardı, suskun şeyh birkaç adımda bir yalpalayıp kendini toparlıyor, ağlamaklı bir mutlulukla gülümsüyordu. Geceyle birlikte uzun karanlık tünellere ya da biçimsiz mağaralara dönüşmüş olan, boğuk gayda müziğini ya da kalın duvarların, parmaklıklı pencerelerin boğduğu karakol seslerini hala hafif hafif yansıtan sokaklardan ikisi birlikte, ağır adımlarla geçtiler.

Mountolive'in gittikçe artan merak duygusu, incecik bir sopanın ucundan sarkan ve rüzgârda sallanan bir elektrik ampulünün ya da neft yağı lâmbasının tanınabilir köşeler oyduğu bu aydınlık saçıcı karanlıklar yöresinin gizemine, güzelliğine tepkisiz kalamıyordu. Sonunda, boydan boya renkli sancaklarla donatılmış uzun bir sokağa sapıp, hafifçe deve sidiği ve yasemin kokan kapkaranlık bir avluya girdiler. Kalın duvarlarla çevrilmiş bir ev çıktı karşılarına; gökyüzünde evin gölgesi seçilebiliyordu. Yarı açık duran bir kapıdan, derme çatma, kışla gibi bir yere girerek daha da koyu bir karanlığın içine daldılar. Derin derin soluyarak yarım saniye kadar durdular. Mountolive, boş duran üst katların duvarlarına tırmanan merdivenleri gördü, ya da, daha doğrusu, merdivenlerin varlığını duyumsadı, ıssız tavanaralarında itişip kakışan, bağrışan farelerin gürültüsünün yanısıra bir başka ses daha duydu — insanları anımsatan bir ses, ama hangi koşullarda, pek anımsayamıyordu. Uzun bir koridordan aşağı, ağır ağır, ayak patırtılarıyla geçtiler, taban tahtaları öylesine çürümüştü ki, bastıkça çatırdıyor, sallanıyordu. Kapı aralığı gibi bir yere gelince yaşlı şeyh tatlı bir sesle, «Bizim basit eğlencelerimizin sizin ülkenizdekilerden aşağı kalmadığını göstermek için sizi buraya getirdim, değerli efendim. Biraz benimle gelir misiniz?» dedi.

Mountolive'in bileğini tutan parmaklar çözülmüştü. Mountolive kapanan kapının rüzgârını omuzlarında duyumsadı. Bir iki saniye sakin, güvenli sessizliğini korudu.

Sonra, karanlık öylesine koyuydu ki, ışık birden yanınca ona sanki çok uzakta, gökyüzünde yanmış izlenimini verdi. Sanki gökyüzünde birisi

bir fırının kapağını açıp kapamıştı. Alt tarafı bir kibrit çakılmıştı. Ama o sarı, yumuşak parıltıda sıvası dökülmüş duvarları resimlerle — körinançlı kişileri kem göze karşı koruyan — kara avuç izleriyle kaplı yüksek tavanlı, iç sıkıcı bir odada olduğunu gördü. Taş bir lahit gibi orta yerde duran kocaman kırık bir sedirden başka odada hiçbir şey yoktu. Bütün camları kırık tek pencereden yıldızlı gökyüzünün mavi karanlığı yavaş yavaş belirdi. Titreyen, yalpalayan ışığa baktı, cıyaklayan farelerin seslerini, fısıltılardan, kikirtilerden, tahtalar üzerindeki çıplak ayak seslerinden oluşan öteki tuhaf hışırtıyı duydu... Birden aklına bir okulun kızlar yatakhanesi geldi: Sanki bu düşünceden türemiş gibi, odanın öteki ucundaki açık kapıdan beyaz, kirli entariler giymiş küçük karaltılar kalabalığı, yenik melekler gibi, içeriye doluştular. Birden, büyük bir tiksinti ve acıma duyarak, bir çocuk genelevine geldiğini anladı. Çocukların yüzleri boyalıydı, saçları kurdelelerle, örgülerle boğulmuştu. Nazara karşı yeşil boncuklar taşıyorlardı. Yunan vazolarında oymalarını gördüğümüz küçük yaratıklar, adaletten kaçan suçluların acılı ifadesiyle mezarlarından, kemik mahzenlerinden çıkmış gibiydiler. En öndekinin elinde bir lamba vardı — bir çay tabağına konmuş zeytinyağının içinde yanan bir iplik parçası. Bu zavallı lâmbacığı yere, köşeye koymak için eğildi, çocukların çubuk gibi ince uzun gölgeleri hiçleştirilmiş istençler ordusu gibi birden tavana yayıldı. Mountolive boğuk bir sesle, «Aman Tanrım, olamaz!» diye haykırarak kapalı kapıyı el yordamıyla bulmak için arkasına döndü. Tahta mandalı bu taraftan açmaya olanak yoktu. Yüzünü kapıdaki yarığa yapıştırıp, «Hey, şeyh, neredesin?» diye bağırdı. Küçük yaratıklar yanına gelip çevresini sarmışlardı, kırgın meleklerin sesiyle mesleklerinin gereği, yürek sızlatıcı edepsizce sevgi sözleri mırıldanıyorlardı; incecik, sıcak parmaklarının omuzlarına dokunduğunu, paltosunun kollarını çekiştirdiğini duyumsuyordu. Ürpererek bir kez daha bağırdı, «Hey, şeyh, ben böyle bir şey istemedim.» Ama kapının öteki yanından hiç ses gelmiyordu. Çocukların kemikli kolları tropik orman sarmaşıkları gibi beline dolanıyor, küçük kemikli parmaklar paltosunun düğmelerini araştırıyordu. Silkinip onlardan kurtuldu, boğuk bir sesle karşı koyarak yüzünü onlara döndü. Bu sırada, içlerinden biri, yanan fitilli yağ tabağını ayağıyla istemeden devirdi, çalılığı saran bir yangın gibi, karanlıkta korkunun hepsini sardığını hissetti. Yağlı bir müşteriyi kaybetmekten korkuyorlardı. Ona yaltaklanır, hafifçe gözdağı verir gibi konuşurlarken seslerinde korku, öfke ve kaygı

okunuyordu; kaçmaya kalkarsa Tanrı bilir ona ne cezalar vereceklerdi! Çekiştirmeye, saldırmaya başladılar; çevresine yığılan aç, küçük gövdelerin çalkantısını duyumsadı, yalvarmaktan solukları kesiliyordu, ama onu kaçırmamaya kararlıydılar. Üzerinde karıncalar gibi dolaşan parmaklar — okuduğu kitapların birinden aklında kalan bir sahne gözlerinin önüne geldi, kısa sürede bütün etlerini kopartıp yalnızca kemiklerini bırakacak olan beyaz karıncaların yuvasının üzerine kazığa bağlanmış bir adam.

Bir kez daha, saçma bir biçimde, «Hayır,» diye bağırdı; yaradana sığınıp şöyle birkaç tokat savursa belki kendini kurtarabilirdi, ama buna eli varmıyordu. (Çocuklar çok küçüktü.) Kollarını yakalamışlar, sırtına tırmanıyorlardı — okulda, karanlık yatakhanedeki yastık kavgalarının saçma anıları girdi araya. Dirsekleriyle kapıya çılgınca vuruyordu, çocuklar sızlanan seslerle yakarışlarını iki katına çıkardılar. Solukları odun dumanı kadar sıcaktı. «Ah, efendi, yoksulların koruyucusu, bize yardım et...» Mountolive iniltiler çıkarıyor, boğuşuyordu, ama yavaş yavaş yıkılmak üzere olduğunu hissetti: üstün geldikçe taşkınlaşan bu saldırının altında dizlerinin giderek bağı çözülüyordu.

Acılı bir sesle, «Hayır!» diye haykırdı, öteki sesler koro halinde onu yanıtladılar, «Evet, evet, Allah hakkı için!» Keçi sürüsü gibi kokuyorlardı. Gülüşmelere, edepsiz fısıltılara, yaltaklanmalara, sövgülere boğulmuştu. Bayılacak gibiydi.

Sonra birden sanki bir perde açılmış gibi ortalık aydınlandı, gürül gürül yanan ocağın başında, kucağında açık duran resimli kitabıyla, annesinin yanında otururken gördü kendini. Annesi yüksek sesle okuyor, o da sözcükleri izlemeye çalışıyordu; ama Lilliput cücelerinin eline düşen Gulliver'i gösteren renkli resme kayıyordu dikkati durmadan. İnce ayrıntılarıyla çok büyüleyici bir resimdi. Kalın bacakları, kalın kollarıyla kahraman yıkıldığı yerde uzanıyordu, gövdesi gerçek bir halat ağıyla yere sımsıkı bağlanmıştı, bir yandan da koca gövdesinin üzerinde gezinen karınca gibi insanlar bu devi, her türlü kurtulma çabasını etkisizleştirmek için, yeni halatlarla daha da sıkı bağlıyorlardı. Resimde alçakça bir bilimsel doğruluk vardı: Ayak ve el bilekleriyle boynu kımıldamayacak biçimde yere tutturulmuştu; kocaman elinin her bir parmağı parmak aralarına çakılmış çadır kazıklarına bağlanmıştı. Saç örgüleri yere çakılmış minik serenlere düzgünce dolanmıştı. Ceketinin kuyrukları bile kat yerlerinden ustaca yere bağlanmıştı. Büzülmüş dudakları, şaşkınlıktan açılmış

gözleriyle boş boş gökyüzüne bakıyordu. Lilliputlular ordusu el arabalarıyla, çivilerle, iplerle gövdesinin üzerinde dolaşıyordu; karıncalara özgü bir ele geçirme çılgınlığı içindeydiler. Ve Gulliver orada, mikroskopla görülebilecek kadar küçük çiçekli bir vadide, Lilliput'un yeşil otlarının üzerinde tutsak bir balon gibi uzanıyordu...

Sonunda (nasıl kurtulduğunu hiç bilmiyordu) kendini Corniche'te buz gibi soğuk taş duvara dayanmış buldu, aşağıda deniz, dalgalarını taş payandaların üzerine ağır ağır yuvarlıyor, olukların içine dolduruyordu. Yalnızca, karanlıkta, kıvrımlı sokaklardan aşağı şaşkın şaşkın koşuşunu, sendeleyerek yolun karşısına, deniz kıyısına geçişini anımsadı. Uzayıp giden dalgaların ötesinde, suyla çalkalanmış soluk bir tan ağarmak üzereydi, hafif deniz esintisi zift kokusuyla birlikte yapışkan tuz ıslaklığı getirmişti. Sanki dünyanın öbür ucunda yabancı bir limana bırakılmış bir gemici gibiydi. Cepleri, elbise kolu gibi tersine çevrilmişti. Üzerinde yırtık bir gömlekle pantolondan başka bir şey yoktu. Pahalı yaka ve kol düğmeleri, kravat iğnesi, cüzdanı gitmişti. Mide bulantısından ölüyordu. Ama biraz kendine geldiğinde palmiye kümeleri arasından güneşin ilk ışıklarını alan Goharri Camiini görünce nerede olduğunu anladı. Biraz sonra kör müezzin yaşayan tek Tanrı'ya sabah övgüsünü söylemek için yaşlı bir kaplumbağa gibi dışarı çıkardı. Arabasını bıraktığı yer neredeyse beş yüz metre ötedeydi. Fesiyle kara gözlükleri olmadığı için kendisini çırılçıplak kalmış hissediyordu. Taş korkuluk duvarı boyunca güç belâ yürümeye başladı, ortalıkta kendisini tanıyacak hiç kimse olmadığı için seviniyordu. Otelin önündeki ıssız alan ilk tramvayla birlikte yeni yeni uyanıyordu. Mazarita'ya doğru takırdayarak geçti, boştu. Arabasının anahtarları da yoktu, bagajdan aldığı tornavidayla kapının kolunu kırmak gibi rezil bir iş yapacaktı, bu işi yaparken bir polis gelir de kendisine soru sorar ya da kuşkulanıp tutuklar diye ödü kopuyordu. Kendinden nefret ediyor, tiksiniyordu, başı ağrıdan çatlayacak gibiydi. Sonunda kapıyı kırdı — bereket versin şoförün anahtarı içerdeydi — ıssız sokaklarda arabayı Ruşdi yönüne deli gibi sürüyordu. O karışıklıkta sokak kapısı anahtarı da yok olmuştu, eve girebilmek için salon pencerelerinden birini kırmak zorunda kaldı. Banyo alıp üstünü değiştirdikten sonra sabahı uyuyarak geçireceğini sanıyordu, ama sıcak duşun altında dikilirken kafasının çok karışık olduğunu anladı; düşünceleri arı oğulu gibi vızıldıyordu, onu uyutmayacaklardı. Birden evden ayrılıp; hizmetçiler bile kalkmadan

Kahire’ye dönmeye karar verdi. Onların yüzüne bakamayacağını düşünüyordu.

Gizlice üstünü değiştirdi, eşyalarını topladı ve yola çıktı, kenti geçip arabayı çöl yoluna doğru sürerek adi bir hırsız gibi alelacele ayrıldı. Kafasında yeni bir karara varmıştı. Başka bir ülkeye atanmasını isteyecekti. Bu aldatıcı, pis Mısır’a, coşkuları, anıları toza dönüştüren, dostlukları yıkan, aşkı yok eden bu kalleş görünüme daha çok zaman harcamak istemiyordu. Artık Leyla’yı bile düşünmüyordu; bu gece sınırı geçecekti. Ama zaten sanki hiç var olmamış gibiydi.

Geri dönüş için depoda yeteri kadar benzin vardı. En son dönemeçleri de kıvrılıp kent dışına çıktığı sırada, tiksintiden ürpererek, gölün buğusunun, tan vakti sisinin arasından yükselen minarelerin incimsi serabına dönüp bir kez daha baktı. Uzaklarda bir yerde bir tren düdük çaldı. Gümüş renkli çöl karayolu boyunca kışlık Başkent’e doğru hızla yol alırken düşüncelerinin sesini duymamak için arabanın radyosunu sonuna kadar açtı. Düşünceleri, ürkmüş tavşanlar gibi, dört bir yandan dışarı fırlıyor, hızla giden arabayla birlikte çılgınca bir korku içinde koşturuyorlardı. Kendi içinde yeni bir sınıra geldiğini anlıyordu; bundan sonra yaşam bambaşka bir şey olacaktı. Şimdiye kadar bir tür tutsaklık yaşamıştı; artık zincirler kopmuştu. Sapık gevşekliğiyle, eski zamandan kalma bilgelikleri, korkularıyla kentin tanıdık sesleri, gemi iplerinin yumuşak hışırtıları yeniden sökün etmişti.

Jamais de la vie,
Jamais dans ton lit.
Quand ton coeur se démange de chagrin...

Bir küfür savurarak radyoyu kapattı, sesi boğazladı, kaşlarını çatarak arabayı kum tepeciklerinin gölgeli yamaçlarından çekilen gün ışığına doğru sürdü.

Kahire’ye erken vardı, büyükelçiliğin önüne geldiğinde, Errol’la Donkin’i avcılık mesleğinin bütün gerekli eşyasını — tüfek kılıflarını, fişeklikleri, dürbünleri, termosları — Donkin’in büyük arabasına yüklerlerken buldu. Ağır ağır, utanarak, onlara doğru yürüdü. İkisi de onu neşeyle selamladılar. İskenderiye’ye gitmek üzere öğleyin yola çıkacaklardı. Donkin heyecanlı ve neşeliydi. O sabah gazeteler Kral’ın

iyileşme gösterdiğini, hafta sonunda görüşmelere yeniden başlayacağını yazıyordu: «Nur'un Memlik'i harekete geçirmesi için işte şimdi eline fırsat geçecek,» dedi.

Mountolive heyecansızca başını salladı. Gelecekle ilgili hiçbir şey söylemeyen, renksiz, ruhsuz bir haber dinler gibi ilgisizce dinledi. Ne olacağı onu artık hiç ilgilendirmiyordu. Yeni bir yere atanmayı istemek kararı, sanki onu kendi duyguları açısından, bütün sorumluluklarından kurtarmış gibiydi.

Düşünceli düşünceli yürüyerek elçilik konutuna girdi, kahvaltı tepsisini salona getirmelerini söyledi. Sinirli ve dalgındı. Zili çalıp, özel mektuplarına bakmak için posta kutusunu istedi. Pek önemli bir şey yoktu: Nice'te mutluluk içinde güneşlenen Sir Louis' den uzun gevezeliklerle dolu bir mektup; ortak dostlarıyla ilgili bir yığın eğlendirici dedikodu. Kuşkusuz sonunda ünlü bir *raconteur'ün*[79] kaçınılmaz kapanış fıkrası: «Üniforma sırtına uyuyordur inşallah mirim. Geçen hafta, aynı zamanda sefir de olan Fransız şairi Claudel'e rastladığımda seni düşündüm, çünkü bana üniformayla ilgili çok ilginç bir fıkra anlattı. Japonya'dayken olmuş. Bir gün yürüyüşe çıkmış, döndüğünde bir de ne görsün, bütün elçilik konutu bir tabaka kâğıt gibi çıtır çıtır yanıyor; ailesi de yanındaymış, bu bakımdan *onlar* için korkmasına gerek yokmuş. Ama kitap müsveddeleri, paha biçilmez kitap koleksiyonu, mektupları — hepsi yanan evin içindeymiş. Büyük bir telaş içinde koşmuş. Hiçbir şeyin kurtulmasına olanak yokmuş. Tam bahçeye vardığı sırada, ufak tefek bir adamın kasıla kasıla kendisine doğru yürüdüğünü görmüş — Japon sofracıbaşı. Uyurgezer gibi kolları öne uzatılmış olarak ağır ve dikkatli bir biçimde büyükelçiye doğru yürüyormuş; kollarının üzerinde şairin üniformasını taşıyarak. Sofracıbaşı sakin bir sesle ve övünçle, 'Telâşlanmanıza hiç gerek yok, efendim. En değerli şeyinizi kurtardım,' demiş. O yarılanmış oyunlar, yukarıda, yanan masanın üzerindeki şiirler? Birden aklıma sen geldin, neden bilmem.»

Üzünç ve kıskançlıkla gülümseyerek içini çekti ve okumayı sürdürdü; şu anda Nice'te emeklilik sürmek için neler vermezdi? Annesinden bir mektup, Londra' da alışveriş yaptığı dükkâncıdan birkaç hesap faturası, komisyoncusundan bir not, Pursewarden'in kızkar-deşinden kısa bir mektup vardı... Yani önemli bir şey yoktu.

Kapı vuruldu, içeriye Donkin girdi. Süngüsü düşük görünüyordu. «Nur'un bürosundan telefonla bir haber ilettiler. Nur hafta sonunda kralla görüşecekmiş. Ama... Gabr, Memlik'in kendi araştırmalarının bizim davamızı desteklemediği yolunda bir şeyler söyledi,» dedi.

«Ne demek istiyor?»

«Yani biz Hosnani konusunda yanılmışız. Asıl suçlu İskenderiye dışında bir çiftlikte yaşayan erkek kardeşiymiş.»

Mountolive şaşkınlıktan kulaklarına inanmayarak, «Naruz ha!» dedi.

«Evet. Anlaşılan o...»

İkisi birden sinirli sinirli gülmeye başladılar. Mountolive yumruğunu avucuna vurarak, «Doğrusu şu Mısırlılar çok acayip insanlar. Böyle bir sonuca nereden, nasıl vardılar akıl sır ermiyor,» dedi.

«Her neyse, Memlik olayı böyle. Bilmek istersiniz diye düşündüm, efendim. Errol'la ben yola çıkmak üzereyiz. Başka bir şey yok, değil mi?»

Mountolive başıyla olmadığını işaret etti. Donkin dışarı çıkarak kapıyı yavaşça kapadı. «Demek şimdi Naruz'un üzerine gidecekler. Amma tutarsız davranışlar, oyalamalar bunlar.» Umutsuzca bir koltuğa oturup kaşlarını çatarak uzun süre parmaklarına baktıktan sonra kendine bir çay daha doldurdu. Hiçbir şey düşünemeyecek, en küçük bir karar bile veremeyecek durumdaydı. Hemen bu sabah Kenilworth'e, Dışişleri Sekreterliği'ne yazacak, yer değişikliği isteyecekti. Bunu çoktan düşünmeliydi. Derin derin içini çekti.

Kapısı yine çalınıyordu, ama daha çekingen bir çalıştı bu. Bitkin bir sesle, «Girin,» dedi. Kapı açıldı, içeriye sosis biçimli, utangaç bir köpek girdi, arkasında Angela Errol vardı. Angela, içinde sataşkan bir cilvelilik olmadığı söylenemeyecek tiz sesli bir içtenlikle, «Sizi rahatsız ettiğim için bağışlayın ama elçilik görevlilerinin *hanımları adına* geliyorum. Sizin biraz *yalnız* olduğunuzu düşündük ve kafa kafaya verdik. Sonuç işte şu *Fluke*,» dedi. Köpekle adam, şaşkın ve kuşkulu bir sessizlik içinde bir an birbirlerine baktılar. Mountolive söyleyecek bir söz bulmaya çalışıyordu. Sosis biçimli köpeklerden oldum olası nefret ederdi, o kısacık bacaklarıyla sanki yürümüyor, karakurbağalar gibi yalpalıyorlardı. *Fluke* işte böyle, daha şimdiden soluk soluğa kalmış, salyaları akan bir hayvandı. Sonunda yere oturdu, sanki köpekli durumu konusunda hiçbir kuruntusu olmadığını açık açık göstermek istermiş gibi güzelim Şiraz halısının üzerine küçük bir gölcük konduruverdi. Elçilik İdare Amiri'nin karısı, «Çok tatlı değil mi?»

diye haykırdı. Gülümseyebilmek, hoşlanmış görünmek, böylesine ince düşünceli bir davranış karşısında duyduğu gönül borcunu dile getirebilmek için Mountolive'in epeyce çaba göstermesi gerekti. Kızgınlıktan çıldıracak gibiydi, ama o tatlı gülümsemesiyle, «Çok sevimli, gerçekten çok sevimli. Nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum, Angela. Çok nazik bir davranış,» dedi. Köpek tembel tembel esnedi. Angela, «Öyleyse hanımlara *armağanımızın* iyi karşılandığını söyleyeyim,» diyerek kapıya doğru yürüdü. «Çok *sevinecekler.* Köpekten daha iyi dost olmaz insana, öyle değil mi?» Mountolive ciddi ciddi başını salladı «Olmaz,» dedi. Doğru söylüyormuş gibi görünmeye çalıştı.

Kapı kapandığı sırada yeniden yerine oturup çay fincanını dudaklarına kaldırırken gözlerini köpeğin parıltısız gözlerine dikmiş, ters ters bakıyordu. Ocak rafının üzerindeki saat gevşekçe çaldı. Büroya gitme saati gelmişti. Yapılacak çok iş vardı. En son ekonomi raporunu bu haftaki postaya yetiştireceğine söz vermişti. Portresinin postalanması konusunda adamları sıkıştırmalıydı. Daha sonra...

Ama yerinden kımıldamıyor, halının üzerindeki ürkek yaratığa bakmayı sürdürüyordu. Birden insanlık için küçültücü bir durumun girdabında buldu kendini — hayranlarının getirdiği istenmeyen armağan bunu çok iyi yansıtıyordu. Bir *garde-malade* olacaktı, kısa bacaklı bir süs köpeğinin erkek hasta bakıcısı. Kederini savuşturmak için ona bundan başka yapacak şey kalmamış mıydı? İçini çekti, içini çekerken zile bastı...

XVI

Öldüğü gün, Karm Abu Girg'deki bütün öteki kış günleri gibi bir gündü; ya da herhangi bir başkalık varsa bile başlangıçta dikkatini çekmeyen çok küçük, şaşırtıcı bir ayrıntıda vardı: Uşaklar birden ortalıktan çekilmiş, onu evde yalnız bırakmışlardı. Bütün gece kendi kuruntularının sık ormanında, karabasanlar içinde uyudu; arada sırada uyanıyor, karanlıkta evin tepesinden geçen turna kuşlarının tatlı ıslık seslerini duyunca rahatlıyordu. Artık kış gelmiş, büyük kuş göçü başlamıştı. Büyük, camsı göl alanı, sanki geniş bir son durak gibi tüylü konuklarla doluyordu. Bütün gece ardı arkası kesilmeyen kuş sürülerinin sesleri duyuldu — yaban ördeklerinin tok kanat sesleri — ya da çok yükseklerden geçen, kış göğündeki ayı tırnak içine alan kazların metalsi *kraonk kraonk* sesleri. Sık kamışların, bataklık otlarının arasında, ender görülen yapışkan, donuk göl sularını parlak siyah ya da engerek yeşiline dönüştürdüğü yerlerde ördeklerin gurultusunu duyabilirdiniz. Tuğlalarının tozlu yarıklarında akreplerin, pirelerin kış uykusuna yattığı küflü duvarlarıyla ev Leyla'nın gidişinden sonra çok ıssız, çok boş görünüyordu. Evin içinde meydan okurcasına dolaşıyor, köpeklere bağırıyor, avluda kamçısını şaklatıyordu. Her yerde, her zaman bulunan kem göze karşı duvarlara boydan boya dizilmiş, küçük, oyuncak yeldeğirmeni kopyaları kış rüzgârının sert esintileriyle durmadan çalışıyorlardı. Küçük selüloit pervaneleri dönerken, insanı nedense rahatlatan tok bir ses çıkartıyorlardı.

Nessim ona yalvarmıştı, Leyla ve Justine'le birlikte gitmesi için, ama o dinlemedi — annesinin olmadığı ıssız bir eve dayanmasının çok güç olacağını bile bile, domuz gibi inat etmişti. Kuluçkaevine kapanıp kilitlendi, ağabeyinin bağırmalarına, kapıyı yumruklamalarına sert bir sessizlikle karşılık verdi. Nessim'e hiçbir şey anlatmanın olanağı yoktu. Leyla gelip yalvardığı zaman bile, onun üstelemelerine dayanamayacağı korkusuyla ortaya çıkmadı. Sırtını duvara vererek çömelmiş, sessiz hıçkırıklarını boğmak için yumruğunu ağzına bastırmıştı — söz dinlemeyen bir oğul olmanın verdiği suçluluk duygusu ne ağır bir şeydi! Sonunda onu rahat bıraktılar. Atların ayak seslerinin avludan uzaklaşmasını duydu. Yalnızdı.

Bundan sonra, kardeşinin sesini telefonda duyuncaya kadar tam bir ay geçti. Naruz, bütün gün, kendi yürek atışlarının ormanında dolaşarak çiftlik işlerine büyük bir özenle göz kulak olmuş, kendi mülkü olan durgun ırmak

boyunca, sudaki yansısıyla birlikte, dörtnala at koşturmuştu; yılan gibi kıvrılmış büyük kamçısı hep eyerinin kaşındaydı. Anlatılmaz derecede yaşlandığını duyumsuyordu — ama aynı zamanda göbek kordonunun ucundaki dölüt kadar dünyaya yeni gelmiş gibiydi. Yağmur altında kalan bir şarap tulumu gibi kahverengi ve lekeli toprak, kendisinin toprağı, ona zorla boyun eğdiriyordu. Ondan başka düşünecek, gözetecek bir şeyi kalmamıştı — soğuktan morarmış ağaçlardan, çölün tuzuyla zehirlenmiş kumlardan, içleri balıklarla, kazlarla dolu gölcüklerden, asker-tanrının mikroplu anısının çiçek tozlarını tarihe yeniden saçmak için rüzgârlarla dünyanın dört bir yanına taşınan o sonu gelmez duyuruyu («İskender'in eşek kulakları gibi kulakları var.») yineleyen su dolaplarının iniltileri, iç çekişleri ya da kanallarda debelenen mandanın çamura batıp çıkma sesleri dışındaki sessizlikten başka elinde ne kalmıştı? Sonra geceleyin karanlıkta sağa sola yayılan, merak ya da sevinç içinde birbirlerine seslenen ördeklerin çoğul sesleri — göçmen kuşların şifreleri. Sis ve alçak bulut perdelerinin arasından örneği görülmemiş bir görkemle fırlayan tanlar, günbatımları, her biri bir dünyanın sonu, mor yakut taşında, sedefte birer ölüm.

Normal zamanda olsa, bu onun en çok sevdiği, dev odun ateşleriyle, ortalıkta dolanan av köpekleriyle canlanan av mevsimiydi: Çizmelerin ayı yağıyla yağlandığı, uzun namlulu tüfeklerin ayarlandığı, saçmaların türlerine göre ayrıldığı, tuzak hayvanlarının boyandığı mevsimdi... Bu yıl Nessim'in düzenlediği büyük ördek avına canı katılmak bile istememişti. Her şeyden kopmuş, bir başka dünyada yaşıyormuş gibiydi. Günahlarının bağışlanması kabul edilmemiş birinin sert, kinci yüzünü taşıyordu. Artık bir tüfek, bir köpekle bile kederini gizlice dağıtamıyordu, artık sadece Taor'u, onunla paylaştığı düşleri düşünüyordu — *burada*, kendi topraklarında, bütün Mısır'da kendisine düştüğüne inandığı ve tutkuyla sahip çıktığı rolü... Bu akıl karıştırıcı düşler tıpkı bir ırmağın yan kolları gibi birbirine ekleniyor, birleşiyor, kesişiyorlardı. Leyla'nın sevgisi bile düşleri için bir tehlike oluşturuyordu — bir ağacın büyümesini engelleyen asalak bir sarmaşık gibiydi. Kentte oturan — (daha bir süre oradan ayrılmaması gereken) — ağabeyini, mum bebekler gibi gerçek olmayan insanlar, İskenderiye'nin boyalı sosyete kadınları arasında, en küçük bir küçümseme duymadan, bulanık bir biçimde düşünüyordu. Clea'ya olan aşkını düşünüyorsa, bir dilencinin cebinde unutulmuş pırıl pırıl parlayan bir madeni para gibi elinde kalmış olan aşk adına düşünüyordu... İşte böyle,

ırmak ağzının yosun yeşili toprak setleri boyunca rüzgârın kemirdiği, çürüyen palmiyeler arasında, delice bir sevinç içinde, dörtnala at koşturarak, işte böyle yaşıyordu.

Geçen hafta bir gün Ali çiftliklerinde birtakım adamlar gördüğünü söyledi, ama Naruz hiç üzerinde durmadı. Serseri bir bedevinin daha kestirme olsun diye çiftliklerinden geçtiği ya da kent yoluna çıkmak için bir yabancının arazilerinin sınırını çiğnediği sık sık görülen şeylerdi. Nessim telefon edip, gölde yeni bir ördek türü görüldüğü söylentilerinin doğruluğunu araştırmak isteyen Balthazar'la birlikte Karm Abu Girg'e geleceğini haber verdiği zaman daha çok ilgilendi. (Evin çatısından, güçlü bir dürbünle bütün halici tarayabilirdi).

Şu anda onun yaptığı şey de buydu. Sabırlı ve meraklı bakışını eski teleskop aracılığıyla bir ağaçtan öteki ağaca, bir saz kümesinden ötekine, toprağın üzerinde dolaştırmak. Tan ışığında toprak sessiz, insansız ve gizemliydi. Ağabeyini görmemek için, elinden gelse, bütün gününü dışarda, tarım işletmesinde geçirirdi. Ama şu anda uşakların ortada görünmemesi şaşırtıcıydı, buna bir açıklama düşünemiyordu. Uyandığı zaman, genellikle, «Ali!» diye kükrerdi, Ali de içi sıcak su dolu, uzun fıskiyeli büyük bir bakır kap getirir, yan bele kadar gelen yamrı yumru banyonun içinde soluyarak, ıslıklı sesler çıkartarak ayakta dikilen Naruz'un tepesinden aşağı suyu koyuverildi. Ama bugün? Avlu sessizdi, Ali'nin yattığı odanın kapısı kilitliydi. Anahtar dışarıdaki çivide asılı duruyordu. Ortalıkta tek bir canlı yoktu.

Birden, teleskobunu almak için, hızlı adımlarla balkona çıktı, sonra, güvercin kuleleri arasında durup Hosnani topraklarını gözden geçirmek amacıyla tahta merdivenlerden çatıya tırmandı. Uzun ve sabırlı bir tarama sonucunda olağan olmayan hiçbir şey göremedi. Homurdanarak dürbünü katladı. Bugün kendi başının çaresine bakması gerekiyordu. Tüneğinden aşağı indi, eski deri av çantasını alıp içine yiyecek doldurmak için mutfağa gitti. Mutfakta kahve suyu cızırdıyordu, kömür ateşinin üzerinde ısınan birtakım kaplar vardı, ama ahçılardan iz yoktu. Homurdanarak ağzına bir parça ekmek attı, onu çiğnerken öğle yemeği için bir şeyler aramaya başladı. Sonra aklına bir şey geldi. Avluya çıkıp bir ıslık çalsa, av köpekleri doğal olarak soğuktan korunmak için girdikleri köşelerden çıkıp gelir, çizmelerinin çevresinde hırıldamaya, yaltaklanmaya başlarlardı; ama bugün, rüzgârın geri getirdiği kendi ıslığının boş yankısından başka gelen

bir şey olmadı. Acaba Ali onları kendisiyle birlikte gezintiye mi götürmüştü? Bu pek olası görünmüyordu. Daha yüksek sesle bir kez daha ıslık çalıp, çizmeli bacaklarını iki yana açıp, ellerini kalçalarına koyarak bekledi. Hiçbir yanıt yoktu. Ahıra gidip atını buldu. Burada her şey son derece normaldi. Atın eğerini, yularını taktı, at bağlama direğine götürdü. Sonra kamçısını almak üzere yukarı çıktı. Onu dolarken aklına başka bir şey geldi. Oturma odasına gitti, yazı masasından bir tabanca aldı, dolu olup olmadığına baktı. Tabancayı beline soktu.

Sonra yola çıktı, atını ağır ağır doğuya sürdü: Bütün gününü geçirmeyi tasarladığı sık, yeşil tarım alanlarına dalmadan önce araziyi şöyle bir dolaşıp kolaçan etmeyi düşünüyordu. Hava sertti, hızla açılıyordu, çabucak solan renkler ve biçimlerle dolu bataklık sisi hızla kalkıyordu. At ve binicisi, tanıdık yollarda hiç zorluk çekmeden ilerliyorlardı. Çöl sınırına yarım saatte vardı, gür kaşlarının, altından çevreyi dikkatle süzmesine karşın buraya kadar hiçbir şey görmedi. Yumuşak toprakta atın toynakları çok az gürültü çıkartıyordu. Çiftliğin doğu kesiminde tam on dakika oyalanıp dürbünüyle çevreyi bir kez daha gözden geçirdi. Gene, özellikle önemli bir şey görmedi. Bir yabancının geldiğini gösterecek en küçük bir işareti bile kaçırmamak için çölde tekerlek izleri olup olmadığına baktı, salın oradaki setin yumuşak toprağında ayak izleri aradı. Güneş gittikçe yükseliyordu, ama toprak seyrelen sisin içinde halâ uykudaydı. Su pompalarını denetlemek için atından indi, pompaların gevşek yürek atışlarını büyük bir hazla dinledi, bir iki yeri yağladı. Sonra atına atlayıp o canım Trablusgarp zeytinlerinin, akasyaların, humuslu toprak yapan ardıçların, rüzgârı tutan hışırtılı mısırların bulunduğu tarım işletmesinin sık yeşil koruluğuna yöneldi. Ama hâlâ tetikteydi, kısa koşulardan sonra atının dizginlerini çekip bir süre ortalığı dinliyordu. Uzaklardaki kuşların şamatalarından, göl suyunu yalayan Flamingo kanatlarının hışırtısından, boru sesli yaban ördeklerinin uyumlu çığrışmalarından ya da (sanki avaz avaz tuba öttürür gibi) bağıran kazlardan başka bir şey duyulmuyordu. Hepsi tanıdık, bildik şeyler. Kafası hâlâ karışıktı, ama tedirgin değildi.

Sonunda, bitkilerin arasındaki kendi boş alanında kaskatı ayakta duran, sungularla donatılmış dalları yoğunlaşan sis damlalarıyla dolu *nubk* ağacının yanına gitti. Burada, yıllar önce, gene insanların tuhaf yemişlerle doldurdukları kutsal dalların altında Mountolive’le birlikte durup dua

etmişlerdi; inananların *ex voto*'ları[80] olan renkli kumaş parçaları, basmalar, boncuklar içinde çiçek açmış gibiydi. Her dalına, her çubuğuna, her yaprağına bir şey bağlanmıştı, dev bir Noel ağacına benziyordu. Burada atından inip birkaç çubuk kopardı, güzelce sarıp yerleştirdi. Sonra birden dikleşti, çevresindeki yeşilliklerin içinde hareket eden bir şeyin sesini duymuştu. Tanınması güç bir ses — yaprakları yalayan bir insan gövdesi mi, yoksa saklandığı yerden dışarı çıkarken eyeri çalılara takılan bir atlı mı? Dinledi, sonra kendi kendine alaylı alaylı güldü, sanki bir fıkra anımsamış gibi. Böyle bir yerde kendisine saldırmaya gelen birine acırdı, çünkü buradaki bütün yolları, açık alanları ezbere bilirdi. Burada kendi toprağındaydı — yani efendi.

O tuhaf, çarpık bacaklı yürüyüşüyle atının yanına koşup sırtına atladı, ama sessizce. Yavaş yavaş büyük dalların gölgesinden çıktı, kamçısıyla bilek oyunu yapabilmek için yeterince geniş bir alanda olmak, ekili yerlerin iki girişinin önüne tutmak istiyordu. Düşmanları, varsa, iki geçitten birinden gelip onunla karşılaşacaklardı. Sırtını ağaca, ağacın dikenli çitine verdi. Çevreyi dinleyen bir av köpeği gibi başı bir yana dönük, atının üzerinde dikkat kesilmiş otururken keyiften küçük bir kıkırtı çıkardı; kamçısının kıvrımlarını büyük bir hazla yerde hafif hafif kımıldatıyor, onlara daireler çizdiriyor, otların arasına yılan gibi çöreklendiriyordu... Belki de telâşı boşunaydı — belki de sabahki kusuru için Ali özür dilemeye geliyordu? Her neyse, efendisini böyle hazırda görünce korkardı, çünkü daha önce kamçıyı nasıl kullandığına tanık olmuştu... Gene bir ses. Bir su faresi kanalın içine cop diye atlayarak hızla yüzmeye başladı. Yolun iki yanındaki çalıların arasında birtakım belirsiz hareketler görülüyordu. Atının üzerinde bir taş yontu kadar kımıltısızdı, sol eliyle hafifçe tabancasını kavramıştı, kamçısı biraz arkadaydı, kolu oltayı çok uzağa fırlatmaya hazırlanan bir balıkçının kolu gibi kıvrıktı. Böyle gülümseyerek bekliyordu. Sabrı sonsuzdu.

Gölün uzaklarından gelen tüfek atışları, göl sesleri dağarcığına hiç yabancı değildi; deniz kıyısından konukluğa gelen martıların, sazlıkların baskınına uğramış sığ gölcüklere doluşan öteki kuşların müziğinin bir parçasıydı. Büyük avlar başladığı zaman aynı anda hep birlikte ateşlenen tüfekler, Mareotis'in göğünü sürekli dalgalandırırlardı. Alışkanlık, insana yavaş yavaş sesleri birbirinden ayırt etmeyi, tanımayı öğretiyordu —

Nessim de çocukluğunu tüfekle buralarda geçirmişti. Yüksekte uçan bir kaza nişan almış *tang* diye patlayan bir tüfeğin boğuk sesiyle bir on ikiliğin donuk patlayışını birbirinden ayırmayı bilirdi. Küçük bir hava fıştırmasından başka bir şey olmayan, kulak zarını hızla titreten sesi duyduklarında iki adam salda, atlarının yanında duruyorlardı: Bir kürekten süzülen su damlacıklarının sesinden, eski bir evde sızan musluğun sesinden daha yüksek değildi. Ama silah sesi olduğuna kuşku yoktu. Balthazar başını çevirip gölü süzdü. «Tabanca sesine benziyordu,» dedi; Nessim gülümseyerek başını iki yana salladı. «Bana kalırsa küçük çaplı bir tüfek. Duran bir ördeği avlamaya çalışan bir kaçak avcı.» Ama her iki silâhın da carcuruna sığmayacak sayıda ateş edildi. Atlarına bindiler, Ali'nin atları getirip ortadan yok olmasına şaşıyorlardı. Hayvanları salın içindeki kazığa bağlamış, salcıya bırakıp gitmişti.

Toprak setleri izleyerek, yanyana, hızlı hızlı gidiyorlardı. Güneş yükselmişti, göl yüzeyi bir tiyatro sahnesi gibi, sisle birlikte gökyüzüne doğru kalkıyordu; seraplar, gökten tepe aşağı sarkan ya da dördü beşi üstüste binmiş görünümler, gerçekliği yok ediyordu. Tuhaf bir şeyler olduğunu gösteren ilk belirti, beyazlar giymiş bir karaltının sisin içine seğirtmesi oldu — bu sessiz kırlıklarda hiç duyulmamış bir şey. Karm Abu Girg yolunda iki atlıdan kim kaçabilirdi? Merak içinde durdular. Nessim, alçak, sıkıntılı bir sesle, «Ev yönünden bağrışmalar duyar gibi oldum,» dedi. Sanki ikisi aynı anda aynı kamçıyla kamçılanmış gibi, atlarını eve doğru dörtnala kaldırdılar.

Bir at, Naruz'un atı, binicisiz olarak konağın açık duran giriş kapısının önünde duruyordu. Dudaklarından vurulmuştu — sıyrık epeyce kanıyor, kanlı, uğursuz bir gülümsemeyi andırıyordu. Onlar yaklaşınca at hafifçe kişnedi. Atlarından inecek vakit bulamadan hurma ağaçları korusundan bağrışmalar duydular, ağaçların arasından yıldırım gibi çıkan biri onlara el salladı. Ali'ydi. Ekili alanların aşağısında bir yeri gösteriyor, Naruz'un adını haykırıyordu. Nessim için kötü önbelirtilerle dolu olan bu ad bir ölüm haberi gibi çınladı, oysa henüz ölmemişti. Ali, «Kutsal ağacın orada,» diye bağırdı. İki adam atlarını mahmuzlayıp ellerinden geldiğince hızlı tarım bölgesine daldılar.

Nubk ağacının altında, otların üstünde yatıyordu, başı ve boynu ağaca dayalıydı, biraz dikçe bir açıyla dayandığı için yüzü öne doğru eğilmişti; sanki gövdesindeki kurşun yaralarını inceler gibiydi. Yalnızca gözleri

kımıldayabiliyor, ama onlar da kurtarıcılarının ancak dizlerine ulaşabiliyordu; acıdan solmuş, Cezayir menekşesi mavisinden donuk grafit mavisine dönüşmüşlerdi. Nasıl olduysa kamçısı gövdesine dolanmıştı, belki de eyerden düşerken olmuştu bu. Balthazar atından inip ağır ağır ve düşünceli bir biçimde ona doğru yürüdü, dilini her zamanki gibi şıklatıyordu; bunda sevgi ve acıma yok değildi, ama aslında kendi merakını, insanın felaketi karşısında sevinen meslek adamlığını ayıplama vardı. Böylesine çok ilgi duymaya hakkı yokmuş gibisine gelirdi her zaman. *Cık, cık.* Nessim çok solgun, çok sakindi, ama kardeşinin yerde yatan gövdesine yaklaşamıyordu. Oysa korkunç bir çekim gücünün etkisi altındaydı — sanki Balthazar her an patlayıp her ikisini de öldürebilecek çok güçlü bir patlayıcı yerleştirmeye uğraşıyor, kendisiyse yalnızca atları tutarak ona yardım edebiliyordu. Naruz alçak ve hırçın bir sesle — aradığı sevgiyi bulmak için hastalığını kullanan ateşli bir çocuğun sesiyle — hiç beklenmeyecek bir şey söyledi: «Clea'yı görmek istiyorum.» Bu sözler ağzından sakince döküldü, sanki yüzyıllardır aklında duran tek cümleyi söylüyordu. Dudaklarını yalayıp ağır ağır bir kez daha yineledi. Balthazar baktığı noktadan Naruz'u gülümsermiş gibi görüyordu, ama bunun bir acı kasılması olduğunu anladı. Ördekleri halkalamak üzere yumuşak tel kesmek amacıyla yanında getirdiği eski ameliyat makasını hemen arayıp bularak Naruz'un giysisini kuzey-güney doğrultusunda dümdüz kesti. Bunun üzerine Nessim yanına yaklaştı, ikisi birlikte mavi, kansız kurşun delikleriyle budaklı bir meşe ağacına benzeyen tüylü, güçlü gövdesine baktılar. Ama çok kurşun deliği vardı, çok. Balthazar kendi kendisiyle el sıkışan bir Çinli'nin yansılamasına benzeyen kendine-özgü o küçük kuşkulu el hareketini yaptı.

Şimdi yanlarına başka insanlar da gelmişti. Düşünmek daha kolaylaştı. Naruz'u eve taşımak için erguvan rengi kocaman bir perde getirmişlerdi. Ayrıca, şimdi, daha önce ortalardan çekilmiş olan hizmetkârlar nasıl olduysa bir bir ortaya çıkıyorlardı. Onların kaygılı görüntüleriyle hava daha da ağırlaştı. Erguvan rengi büyük örtünün üzerine konup yaralı bir geyik gibi ekili alanların arasından taşınan Naruz dişlerini gıcırdatıyor, inildiyordu. Eve yaklaştıkları zaman aynı duru, çocuksu sesle, «Clea'yı görmek,» dedikten sonra titremeli iç çekişleriyle kesilen sıtmalı bir sessizliğe gömüldü.

Hizmetkârlar, «Tanrı'ya şükür doktor burada! Bir şeyciği kalmaz inşallah!» diyorlardı.

Balthazar, Nessim’in kendisine baktığını duyumsadı. Başını umutsuzca, sıkıntıyla iki yana salladı, hafifçe dilini şaklatıyordu. Saat, dakika, saniye sorunuydu. Böylece küçük oğulun vücudunu taşıyarak tuhaf bir dinsel alay gibi eve vardılar. Hıçkıran, kedi gibi miyavlayan, ama iyileşeceği umudunu, inancını yitirmeyen kadınlar, vücudunun ağırlığı altında yelken gibi şişmiş erguvan rengi perdenin içinde yayılmış yatan gövdeye, dışarıya sarkmış başa bakıyorlardı. Nessim. «Aman yavaş», «Köşeye dikkat», gibi küçük sözlerle onları yönetiyordu. Böylece, bu sabah fırlayıp çıktığı kasvetli yatak odasına geri getirdiler onu. Bu sırada Balthazar, göl kazalarına karşı bir dolapta saklanan tıbbi gereç paketini yırtmış, enjeksiyonla morfin şişesini arıyordu. Naruz’un ağzından küçük küçük iniltiler, kuğurdamalar çıkıyordu. Gözleri kapalıydı. Evin bir başka köşesinde Nessim’in Clea’yla yaptığı donuk konuşmayı duyamıyordu.

«Ama ölüyor, Clea.»

Clea anlaşılmaz bir iniltiyle karşı çıktı. «Ne yapabilirim, Nessim? O benim için bir hiç, eskiden de öyleydi, gelecekte de öyle kalacak. Ah, çok iğrenç — n’olur bana gel deme, Nessim.»

«Demem elbette. Ben yalnızca mademki ölüyor dedim.»

«Ama gelmem gerektiğini düşünüyorsan o zaman iş değişir.»

«Hiçbir şey düşünmüyorum. Yaşayacak fazla *vakti* yok, Clea.»

«Gelmem gerektiğini sesinden anlıyorum. Ah Nessim insanların karşılık görmeden âşık olmaları çok iğrenç bir şey! Arabayı gönderir misin, yoksa Selim’e mi telefon edeyim? Kemiklerimin üzerinde etimin titrediğini hissediyorum.»

Nessim başı öne eğik, çok üzüntülü bir sesle, kısaca, «Teşekkür ederim, Clea,» dedi; nedense o «iğrenç» sözcüğü onu çok yaralamıştı. Ağır ağır yatak odasına dönerken, avlunun insanlarla dolduğunu gördü — yalnızca hizmetkârlarla değil, meraklı konuklarla. Nessim, açık bir yaranın sinek çekişi gibi felaket de insanları çekiyor, diye düşündü. Naruz uyukluyordu. Bir süre fısıltıyla konuşarak oturdular. Nessim büyük bir üzüntüyle. «Demek annesi burada yokken ölecekmiş ha?» dedi. Leyla’yı buradan gitmeye kendisinin zorladığını düşününce suçluluk duygusu bir kat daha arttı. «Böyle, yapayalnız.» Balthazar yüzünü sabırsızlıkla buruşturdu. «Hâlâ yaşıyor olması şaşırtıcı. Ve kesinlikle yapılacak hiçbir şey yok...» Balthazar o kara, akıllı başını ağır ağır iki yana salladı. Nessim ayağa

kalkıp; «Öyleyse onlara iyileşme umudunun olmadığını söyleyeyim. Ölümü için hazırlık yapmak isterler,» dedi.

«Nasıl istersen.»

«Rahip Tobias'ı çağırtayım. Son töreni o yapsın — Ekmekli-Şarap törenini. Hizmetkârlar gerçeği ondan öğrensinler.»

Balthazar kuru bir sesle, «Nasıl uygun bulursan öyle yap, » dedi. Arkadaşının ince uzun karaltısı merdivenlerden aşağı kayıp gerekli buyrukları vermek üzere avluya çıktı. Hemen bir atlı gönderilecek, ona kiliseden kutsanmış ekmek ve şarap alıp Naruz'un son törenini yapmak üzere çabucak Karm Abu Girg'e gelmesi söylenecekti. Bu haber duyulunca korkuyla bekleşenlerden büyük bir iç çekişi yükseldi, hizmetkârların yüzleri asıldı. Kaygıyla sordular: «Peki, ya doktor. Peki, ya doktor?»

Can çekişen adamın yanında oturan Balthazar kötü kötü gülümsedi. Alçak sesle kendi kendine soruyu yineledi: «Peki, ya doktor?» Ne acı bir alay! Bir an için soğuk avucunu kesin bir boyun eğmişlikle Naruz'un alnına koydu. Yüksek ateş, bir düzine kurşun deliği... «Peki, ya doktor?»

İnsan uğraşlarının boşunalığını, yaratıkların en günahsız, en az kuşkulusunu hayatın nasıl korkunç kazalarla karşı karşıya bıraktığını düşünerek bir sigara yakıp balkona çıktı. Yüz tane meraklı bakış onun gözüne bakıyor, sihrinin gücüyle hastayı sağlığına kavuşturması için yalvarıyordu. Kaşlarını adamakıllı çatarak hepsine baktı. İncil'deki Mısır masallarının eski büyülerine başvurabilseydi Naruz'a ayağa kalkmasını seve seve söylerdi. Ama... «Peki, ya doktor?»

İç kanamaya, nabzının kulaklarında zonklamasına, ateş ve sancıya karşın yaralı direniyor — bir anlamda — enerjisini Clea'nın gelişine saklıyordu. İnsanlardan yükselen hafif uğultuyu, merdivenlerdeki ayak seslerini buna yordu, oysa gelen rahipti. Kirpikleri hafifçe aralandı sonra tekrar kapandı, süt domuzu yemekten geliyormuş gibi görünen yağlı yüzlü genç adamın yağlı sesini duymaktan bıkmıştı. Kendi uzak bekleyişine döndü, Tobias kendisine duygusuz, hatta ölüymüş gibi davranabilirdi, yeter ki o — her zamanki gibi uzak ve ele geçirilmez olan, ama bu kadar acı karşısında belki de duygusuz kalamayacak — o sarışın imgeye bitmek üzere olan gücünden birazını ayırabilsin. Acıması bile yeterdi. İstekten şişmiş, gebe bir kadın gibi gerilmişti. İnsan âşıksa, aşkın ne kadar utanmasız bir dilenci olduğunu bilir: aşkın olmadığı yerde insan acıma duygusunun tepkileriyle, düşlediği mutluluğun kalpıyla avunabilir. Ama

saatler ilerliyor, Clea görünmüyordu. Onunla birlikte bütün evdekilerin kaygısı da büyüdü. Naruz'un sabrının nedenini sezgiyle doğru olarak oranlayabilen Balthazar'ın aklına kışkırtıcı bir düşünce geldi: «Sesimi Clea'nın sesine benzetebilirim — nereden bilecek? Onun sesiyle söyleyeceğim birkaç söz onu avutur.» Birinci sınıf bir vantrilok ve mimciydi. Ama bu sese başka bir ses karşılık verdi: «Hayır. Ne kadar acı olursa olsun, insan bir yazgıya yalanlarla burnunu sokmamalı. Nasıl ölecekse öyle ölmeli.» Birinci ses acı acı yanıtladı: «Morfine, dinin avuntularına evet de, çok istenen bir insanın öykünülmüş sesinin, elinin dokunuşunun vereceği mutluluğa neden hayır? Bunu yapmak senin için işten bile değil.» Ama Kutsal Kitap'tan balkonda bölümler okuyan, sesi avludaki insanların mırıltılarına, ayak patırtılarına karışan rahibin çirkin sesini dinlerken kendi kendine kara başını sallayarak, inatla, «Hayır,» dedi. Clea'nın sesinin yansılaması neyse İncil de o değil miydi? Bunları düşünürken hastasını yavaşça, üzüntüyle alnından öptü.

Naruz, ruhlar diyarının çekiştirmelerini, duyularının beş vahşi köpeğinin dizginleri gittikçe daha çok zorladığını duyumsamaya başladı. Sağlam istencinin güçleriyle onlara karşı koyuyor, zaman kazanmaya çalışıyor, duyularını mumyalayıp, değerli bir taş gibi mezara gömdüğü kızın sesini, kokusunu, bu dünyada kendisine görünür kılınmasını bekleyebileceği tek şeyi bekliyordu. Sancı burgularının içinde sinirlerinin tıkırtısını, kanında patlayacak olan oksijen kabarcıklarının daha yavaş yükseldiğini duyuyordu. Kaynaklarının, zamanının tükendiğini biliyordu. Yavaş yavaş artan kötürümlüğün ağırlığı, acının uyuşukluğu zihnine çöküyordu.

Nessim yeniden telefona gitti. Balmumu gibi sararmıştı, iki yanağında verem kızartısına benzeyen birer pembelik vardı, annesinin yüksek, tatlı ve isterili sesiyle konuştu. Clea, Karm Abu Girg'e gelmek üzere yola çıkmıştı, ama galiba bir toprak setin çökmesi sonucu yolun bir bölümünü su alıp götürmüştü. Clea'nın o akşam sala kadar gelip gelemeyeceğinden kuşkuluydu Selim.

Naruz'un göğsünde şimdi de büyük bir savaş başlamıştı — içinde kavgaya tutuşmuş olan güçlerin arasındaki dengeyi sürdürme savaşı. Bekleme çabasının etkisiyle kasları demet demet kasılıyordu, kendini sıkmaktan abanoz gibi siyahlaşmış, istenciyle denetlediği damarları dışarı fırlamıştı. Yavaş yavaş tükendiğini anladıkça, dişlerini bir yaban domuzu

gibi vahşice gıcırdatmaya başladı. Balthazar'sa bir elini Naruz'un alnına koymuş, öteki eliyle de kasları burulmuş bileğini sıkı sıkı tutarak bir yontu gibi oturuyordu. Arapça bir şeyler fısıldadı: «Sakin ol canım. Yavaş, bir tanem.» Üzüntü onu sakinleştirmiş, kendine getirmişti. Gerçek öylesine acıdır ki, onun bilgisine varmak bir tür lükstür.

Bir süre hiçbir değişiklik olmadı. Sonra can çekişen adamın kıllı boğazından tek bir kocaman sözcük fırladı: Clea'nın adı; yaralı bir aslanın mağara gibi boş sesiyle söylenmişti: Birden kükreyen, içinde öfke, sitem, sonsuz keder taşıyan bir ses. Öylesine çıplak bir ad, onun adı, «Tanrı» ya da «Anne» kadar sıradan — ama gene de gövdesinin, soluğunun için için eridiğinin bilincinde olan, can çekişen bir fatihin, yitik bir kralın dudaklarından dökülmüş gibiydi. Onun büyük acısının görkemine boğulmuş olan Clea'nın adı bütün evde yankılandı, bunun üzerine fısıldaşan hizmetkârlar, konuklar suspus oldular, av köpekleri kulaklarını düşürüp yere çökerek yaltaklanmaya başladılar: Nessim'in zihninde yepyeni, ürkütücü bir acılıkla yankılandı, acısı ağlayamayacağı kadar derindi. Bu korkunç haykırış yavaş yavaş sönerken, onun ölüm haberi yeni ve ezici bir ağırlıkla oradakilerin üstüne çöktü — umudun üstüne kapanan büyük bir mezar kapağının ağırlığı gibi.

Acının yattığı yatağın yanı başında, doktorun kımıltısız, yenik, acının kendisi kadar kocamaz yontusu oturuyordu. Anlamanın parlak ışığıyla dolu olarak kendi kendine düşünüyordu. «'Ölümün ağına düşmemek' gibi bir söz, Naruz'un o bağrışma benzer bir şey anlatabilirdi. Ya da 'Cehennemin ağına düşmemek' Bir zihnin kendi özel cehennemi anlamına gelse gerek. Hayır, hiçbir şey yapamayız.»

O büyük haykırış, tarak-kâğıt çıtırtısına benzeyen uzun ölüm hırıltısında, uzak bir örümcek ağına yakalanmış bir sineğin vızıltısında yavaşça son buldu.

Bunun üzerine balkonda Nessim'in ağzından küçük, yumuşak bir hıçkırık çıktı — gövdesinden koparılan bir bambu dalının çıkardığı sese benzer bir ses. Bu hıçkırık büyük bir senfoninin ilk ölçüleri gibi, aşağıda, karanlıkta yankılandı, dudaktan dudağa, yürekten yüreğe geçti. Hıçkırıklar — birbirinden alev alan mumlar gibi — birbirini tutuşturdu, o güzelim keder temasının orkestra müziği, karışık iniltilerin uzun titreşimi boş kuyudan yukarıya yükselerek kararan gökyüzüne tırmandı, Mareotis Gölü'ne yağan yağmurun sessizliğine karışan uzun, sessiz bir iç çekişi oldu.

Naruz’un ölümüne herkesin aklı yatmaya başlamıştı. Balthazar başını eğmiş, kendi kendine, yavaşça Yunanca dizeler okuyordu:

Artık ayrılma zamanı gelince keder
Gezinir rüzgâr gibi gemisinin iplerinde
İnsanın ölümünün, beyaz gövdenin pruvası,
Dolar yelkenleri ruhun
Soluğun Hayaleti’yle, alabildiğine ve sonsuza dek.

Bu bir tetiğin çekilmesi için işaretti, çünkü biraz sonra evde Kıptilerin ölü bekleme törenlerinin kaçınılmaz korkunç sahneleri, eski zamandan kalma korkularla, esrikliklerle yüklü sahneleri oynanacaktı.

Ölüm, krallıklarının kapılarını kadınlara açmış, her birinin keder kalıtını sunmaya gelmelerine izin vermişti. Hepsi topluca yukarı çıkıyorlardı, merdivenleri tırmandıkça hızlandılar, ilk ürkünç çığlıklarım atarlarken yüzleri esrikleşti, başkalaştı. Hızla yukarı çıkarlarken, kanca gibi kıvrılmış parmaklarla etlerini, göğüslerini, yanaklarını kösnül bir esriklik içinde tırmalamaya başladılar. *Zagreet* denen o tuhaf, ürpertici ulumayı çıkartıyor, dillerini damaklarında mandolin teli gibi titretiyorlardı. Değişik perdelerde kulak zarı patlatıcı bir dil-titretme korosu. Eski ev, içeriye postu atan, ölünün odasına doluşup sessiz cesedin çevresinde toplanan, tüyler ürpertici ölüm çığlıklarını yineleyen, dayanılmaz, hayvanca bir esrikliğe girmiş acuzelerin acı feryatlarıyla çınlıyordu. Onlar törensel yas danslarına başladıklarında, Nessim’le Balthazar sandalyelerinin üzerinde, başları önlerine eğilmiş, elleri kenetlenmiş, sessizce oturuyorlardı — insan başarısızlığının gerçek bir tablosu. Kendilerini bu keskin titreşimli çığlıklarla delik deşik olmaya bırakmışlardı. Şimdi ancak eski bir kederin töresine boyun eğmek yakışık alırdı ve keder, deliliğin sınırlarında dolaşan bir Bakü̈s şenliği çılgınlığına dönüşüyordu. Gövdenin çevresinde halka olan kadınlar göğüslerini yumruklayıp-uluyarak dans ediyorlardı, ama bu, eski dünyanın çoktan unutulmuş mezar kabartmalarından anımsanmış bir danstı, o dansın ağır ölçülüsüydü. Yürüyor, sallanıyor, tepeden tırnağa titriyor, kıvrılıyor, ölüye kalkmasını söyleyerek dönüyorlardı. «Kalk benim büyük acım! Kalk benim ölümüm! Kalk benim bir tanem, ölümüm, devem, koruyucum! Ah tohum dolu sevgili gövde kalk!» Sonra, gırtlak paralayıcı korkunç bir uluma koparıyorlar, yaslarının büyüsüne kapılmış durumda

dönüp duruyorlar, kederlerini bütün eve bulaştırıyorlardı; aşağıdaki karanlık avludan onların erkeklerinin daha derin, daha karanlık homurtusu duyuluyordu; erkekler birbirlerinin ellerine dokunuyor, birbirlerini avundurmak için «*Ma-a-leş*! Bağışla Ya Rabbim! Hiçbir şey acımızı hafifletemez! » diyorlardı.

Böylece, keder katlanarak çoğalıyordu. Kadınlar dört bir yandan akın akın gelmeye başladılar. Kimileri şimdiden yas kılıklarını giymişlerdi — koyu mavi pamukludan pis bir örtü. Yüzlerini çivitle boyamışlar, salınmış saç örgülerine kül sürmüşlerdi. Yukarıdaki kızkardeşlerinin acı feryatlarını parlak dişlerini göstererek aşağıdan yanıtlıyor, merdivenleri tırmanarak acımasız iblisler gibi odalara doluşuyorlardı. Yollu yöntemli bir çıldırmışlıkla eski eve oda oda saldırdılar; her yeni saldırıdan önce duraklıyor ve aynı ürkünç feryatları yineliyorlardı.

Karyolalar, dolaplar, kanepeler balkona sürüklenip oradan avluya fırlatıldılar. Her çarpma sesinden sonra yeni bir feryat — uzun, kabarcıklı bir *zagreet* — kopuyor, bu feryatlara evin dört bucağından yanıtlar geliyordu. Daha sonra aynalar bin parça edildi, resimler, halılar ters çevrildi. Evde ne kadar cam ve porselen eşya varsa — cenaze törenlerinde kutlanılan siyah kahve takımı dışında — kırıldı, ayaklar altında çiğnendi, unufak edildi. Hepsi balkona sürüklenip yığıldı. Dünya yaşamının düzen ve sürekliliği düşüncesini ileri süren her şeyin, ister kişisel, ister ailesel, ister toplumsal olsun, atılıp yok edilmesi gerekiyordu. Tabaklar, resimler, süs eşyaları ya da giysilerle birlikte ölünün anısının yöntemli olarak yok edilmesi... Şimdi ev tam bir yıkıntıya dönüşmüştü, geri kalan eşyaların üzerine kara örtüler serildi.

Bu sırada, aşağıya kocaman renkli bir çadır, bir otağ kurulmuştu; yas tutmaya gelen konuklar «Yalnızlık Gecesi»ni orada kara fincanlardan kahve içerek, zaman zaman acı feryatlarla, bayılan ya da sara nöbetine yakalanarak yere yuvarlanan bir kadının gürültüsüyle kesilen yukardaki derin, yürek kaldırıcı iniltiyi dinleyerek geçireceklerdi. Bu büyük adamın cenaze töreninin başarılı olması için hiçbir şey esirgenmemeliydi.

Yeni yeni yasçılar da gelmeye başlamıştı, aralarında bu işi meslek olarak yapanlar da vardı; yalnızca bir dostun cenaze töreninde bulunmak amacıyla gelenler geceyi parlak ışığın altında, renkli otağda geçirmek için gelmişlerdi. Ama çevre köylerden, meslekleri yasçılık olan kişiler de vardı, onlar için ölüm, yas şiirleri yarışması gibi bir şeydi; arabalarla, develerle,

yaya olarak geliyorlardı. Her biri avlu kapısından içeri girer girmez, cinsel boşalma çığlığı gibi, uzun titremeli bir çığlık atıyor, öteki yasçıların acısını kamçılıyor, evin her köşesinden yanıtlar alıyordu — alçak hıçkırıklar giderek sinir sistemini etkileyici, tüyler ürpertici, uzatmalı bir dil titremesine dönüşüyordu.

Meslekleri yasçılık olan bu insanlar kendi kastlarının, yıllardır birikmiş ölüm deneyimlerinin anılarının yaban şiirini de birlikte getiriyorlardı. Çoğu genç ve güzeldi. İyi şarkı söylüyorlardı. Törene, teflerle, davullarla geliyor, bunları çalarak dans ediyor, onlarla kendi acılarını vurguluyor, daha önce gelmiş olanların gevşeyen acılarını kamçılıyorlardı. Ölünün çevresinde zarif, oranlı devinimlerle ağır ağır dans etmeye, incelikli, şiirsel Arapça'yla Naruz için kasideler okuyup acıma duygusunun esrikliği içinde kıvrılıp dönmeye başlarlarken, kıvançla, «Evin sahibine övgüler olsun!» diye bağırıyorlardı. Onun yiğitliğini, dürüstlüğünü, güzelliğini, varlıklılığını övdüler. Kusursuzca aktarılan bu uzun şiir parçaları, aşağıdaki ve yukarıdaki dinleyicilerin hıçkırıklarıyla, iniltileriyle kesiliyordu; hatta aşağıdaki çadırda, dik arkalıklı sandalyelerde oturan, şiire hiç dayanamayan yaşlı adamların bile boğazları düğümleniyor, dudaklarından kuru bir hıçkırık çıkıyordu; başlarını öne eğip *«Ma-a-leş,»* diye fısıldaşıyorlardı.

Hosnaniler'in dostu olan yaşlı öğretmen Muhammed Şebab konukların arasındaki özel yerinden dolayı böbürleniyordu. En iyi kılığını, hatta eskiden kalma yarım tozluklarını, yeni kırmızı fesini giymişti. Eski evin balkonunda, Nessim'le, Naruz'la birlikte müzik dinleyerek, Leyla'yla gevezelik ederek geçirdiği unutulmuş akşamların anısı ona yapmacık olmayan, gerçek bir acı veriyordu şimdi. Toplu yaslarla özel acılarını üstlerinden atmak için ölü bekleme gecelerini fırsat bilen Delta insanları gibi o da ölmüş kızkardeşini düşünüp hıçkırmaya başladı. Oradaki uşaklardan birinin eline para sıkıştırarak,

— Alam'a söyle, *Kadınların İmgesi* ağıdını bir daha söylesin, lütfen. Onunla bir daha yas tutmak istiyorum, dedi.

O uzun şiir başlarken, şiir aracılığıyla üzerinden atacağı tazelenmiş kederle dolu olarak, büyük bir hazla geriye yaslandı. En sevdikleri ağıtın söylenmesini isteyen, şarkıcılara gerekli parayı ödeyen başkaları da vardı. Böylece o yörelerin bütün kederi yaşayanlarca dile getirilmiş, acılığından arındırılmış, Naruz'un ölü imgesi aracılığıyla anımsanmış oluyordu.

Bu şamata sabaha kadar sürecekti — ölünün çevresinde dönüp duranların o tuhaf dansı, teflerin titreşimleri, dalgacıkları, dil titreterek çıkartılan feryatlar, olağanüstü güzel iğretilemelerle, imgelerle süslü ağıtların ağır nabız atışları — ölü evinin bütün şiiri. Kimileri erken yoruldu, evin uşaklarından beş on kadarı iki saat böyle ağıt söyledikten sonra isteriden bayıldılar; meslekten ağıtçılar güçlerinin sınırlarını biliyor; tören yöneticisiymiş gibi davranıyorlardı. Aşırı kederden ya da uzun haykırışlardan sonra güçsüz düşünce yere çöküp kısa bir süre dinleniyor, hatta sigara içiyorlardı. Sonra güçlerini kazanmış olarak yeniden dansa katılıyorlardı.

İlk uzun acı tutkusu dile getirildikten sonra. Nessim, su ve sünger sesine — çünkü Naruz'un yıkanması gerekiyordu — ilahi seslerini, uzun soluk mumların ışığını ekleyecek olan papazları çağırttı. Sonunda geldiler. Ölü yıkayıcılar küçük Kıpti kilisesinin iki kayyumuydu — iki yontulmamış odun. Aralarında çok sert bir tartışma çıktı, çünkü ölünün giysileri ölüyü giydirecek olanların bahşişidir, oysa kayyumlar Naruz'un kılıksız dolabında zahmetlerinin karşılığı olabilecek bir şey bulamadılar. Bir iki eski palto, çizme, yırtık bir gecelik entarisi, sünnetinden kalma küçük, işlemeli bir başlık — işte Naruz'un bütün varı yoğu buydu. Kayyumlar para kabul etmezlerdi — uğursuz sayılırdı. Nessim öfkelenmeye başladı, ama geleneğe uygun ödeme yapılmadan Naruz'u yıkamamakta katır gibi direttiler. Sonunda, Nessim'le Balthazar kendi üstlerindekileri çıkarıp kayyumlara vermek zorunda kaldılar. Kayyumlar, Naruz'un eski püskü giysilerini bir korku titremesi geçirerek üstlerine giydiler — uzun bedenlerinden mezuniyet cübbesi gibi aşağıya inen harmaniler. Ama törenin tamamlanması için ne gerekiyorsa yapılmalı, gün ağarırken gömülmek üzere kiliseye götürülmeliydi cenaze — yoksa bu yas işi daha kimbilir kaç gün, kaç gece sürermiş! Nessim bir yandan da tabut yaptırıyordu, şarkı sesleri, tekerlekçinin az ilerideki avlusundan gelen çekiç ve testere sesleriyle kesiliyordu. Nessim artık yorgunluktan bitmiş durumdaydı, bir iskemlenin üzerinde ara ara uyukluyor, keskin bir feryatla ya da özel bir sorunun çözümü için kendisine danışmaya gelen hizmetkârlar tarafından uykusundan uyandırılıyordu.

Şarkıcıların mırıltısı, gül renkli titrek mum ışığı, süngerlerin fışırtısı, ölünün gövdesini kazıyan ustura sesi. Artık olaydan acı duyulmuyordu, ruhlar ölü gibi duyarsızlaşmıştı. Akan suyun, kardeşinin bedenine yavaşça

sürtülen süngerlerin sesi, yepyeni bir düşünce ve coşku dokusunun parçası gibi görünüyordu. Ölüyü ters çeviren yıkayıcıların iniltileri; dönen gövdenin masanın üzerinde güm diye çıkardığı düşme sesi. Mutfak masasına atılan ölü bir tavşanın yumuşak düşme sesi... Titredi.

Sonunda Naruz yıkanmış, yağlanmış, biberiye ve kekik suyu serpilmiş, her Kıpti gibi bugün için sakladığı, Ürdün ırmağına batırılmış beyaz keten kefenle sarılmış olarak kaba tabunun içinde yatıyordu. Mezarına götüreceği ne değerli takıları, ne de giysileri vardı, ama Balthazar kan lekeli büyük kamçıyı dolayıp yastığının altına koydu. (Ertesi sabah hizmetkârlar bu silâhın vuruşlarıyla yüzü paramparça olmuş bir alçagın cesedini getireceklerdi; anlaşılan çığlıklar atarak ekili toprakların içine dalmış, bir su kanalına düşerek boğulmuştu. Kamçı öylesine başarılı olmuş ki, adam tanınacak durumda değildi.)

İşin yarısı tamamlanmıştı, artık günün doğuşunu beklemekten başka yapacak bir şey kalmamıştı. Yasçılar Naruz'un yattığı odaya tekrar alındılar, tutkulu danslar, tef, davul sesleri yeniden başladı. Balthazar artık gitmek üzere izin istedi, çünkü yapabileceği bir şey yoktu. İki adam kolkola, ağır ağır, sanki yorgunluktan tükenmiş gibi birbirlerine dayanarak avluyu geçtiler. Nessim,

«Salda Clea'ya rastlarsan onu da geri götür,» dedi.

«Elbette.»

Ağır ağır el sıkışıp kucaklaştılar. Sonra Nessim esneyerek, titreyerek eve döndü. Bir sandalyenin üzerine oturup uyuklamaya başladı. Üç günden önce evdeki kederli hava dağılmaz, Naruz'un ruhu papazların törenleriyle «uzaklaştırılamaz»dı. İlkin, sabahın çok erken saatinde, sis kalkmadan, ellerinde fenerler, sancaklarla, dağınık, uzun bir alay gelecekti, yüzleri siyaha boyanmış, saçlarını yolan cadalozlar. Kalın, yürek kaldırıcı sesleriyle, «Senin alemine geldiğim zaman beni unutma Yüce Tanrım,» diye mırıldanan papaz çömezleri. Sonra, kilisenin soğuk tabanında Naruz'un soluk yüzünün üstüne yağan hıçkırıklar, «Topraktan geldik toprağa gidiyoruz»u ezbere okuyanların sesleri, onu göğe göndermek için okunan İncil cümleleri. Kapak kapanırken metal vidaların gıcırtısı. Kabaca yontulmuş tabutun yanıbaşında, dik arkalıklı sandalyede uyaklarken, Nessim bütün bunları zihninde önceden gördü. Yastığının altında kıvrılmış yatan kamçısıyla, Naruz acaba düşünde ne görüyordu?

ÜÇÜNCÜ KİTABIN SONU

Notlar

[←1]

Kötü düşünen utansın. (Çev.)

[←2]

Rusé: Kurnaz.

[←3]

Gelenek, yaşam biçimi. (Çev.)

[←4]

Su dolabı. (Çev.)

[←5]

Şeylerini kestiler. (Çev.)

[←6]

Gaffe: Gaf.

[←7]

Bahşiş. (Çev.)

[←8]

(Lat.) Aklı başında. (Çev.)

[←9]

Şaşırtmak. (Çev.)

[←10]

Bej. (Çev.)

[←11]

Şaka. (Çev.)

[←12]

Görkemli. (Çev.)

[←13]

Konsoloslara gittikleri ülkelerce verilen çalışma izni. (Çev.)

[←14]

İzin, onanı. (Çev.)

[←15]

Günlük kıyafet. (Çev.)

[←16]

Can sıkıntısı. (Çev.)

[←17]

Berlin, ölümdür senin dansçın!
Berlin, pisliği eşelemekten zevk alırsın!
Dur! Bırak artık bunu, düşün biraz!
Dans, rezilliği üzerinden atamaz,
boksunu da, cazını da, foksunu da
barut fıçısı üzerinde yapıyorsun çünkü!

[←18]

Başbakanlık. (Çev.)

[←19]

Olsun. (Çev.)

[←20]
Emekli. (Çev.)

[←21]

Orospu. (Çev.)

[←22]

Statüko.

[←23]

Naz, kapris. (Çev.)

[←24]

Lat. — Bana dokunmayın. (Çev.)

[←25]

Bitirim. (Çev.)

[←26]

Elden ne gelir. (Çev.)

[←27]

Başucu kitabı. (Çev.)

[←28]

Kıyak bir roman. (Çev.)

[←29]

Sosyete. (Çev.)

[←30]

Biliyorsun kadınlar aslında sadıktırlar. Yalnızca başka kadınları aldatırlar. (Çev.)

[←31]

Aldatmak. (Çev.)

[←32]

Şanına yakışmaz. (Çev.)

[←33]

Lat. — Kara toprak. (Çev.)

[←34]
Eski bir mısır çalgısı. (Çev.)

[←35]
Umalım

[←36]

Sevgili meslektaşım.

[←37]

Anlaşıldı. (Çev.)

[←38]

Paris’te Fransa Dışişleri Bakanlığı’nın bulunduğu rıhtım. (Çev.)

[←39]

Her zaman bir sakarlık. (Çev.)

[←40]

Her zaman. (Çev.)

[←41]
Limon dilimi, limon kabuğu. (Çev.)

[←42]

Çeşitli olaylar. (Çev.)

[←43]

Mitolojide baş tarafı kartal, arka tarafı at biçiminde tasarlanan yaratık. (Çev.)

[←44]

.......kadeh şampanya. (Çev.) »

[←45]

«Melissa, yalnızlığa karşı kendinizi nasıl savunuyorsunuz? (Çev.)

[←46]

«Bayım, yalnızlığın kendisi oldum ben.» (Çev.)

[←47]
Gelin, gelin! Üstat sizi davet ediyor. (Çev.)

[←48]

Bırakın. Bırakın parmaklar konuşssun... böyle. (Çev.)

[←49]
Sevgilim. (Çev.)

[←50]

Canım, hayatım. (Çev.)

[←51]

Meleğim. (Çev.)

[←52]

İngilizlerin canına okumak için. (Çev.)

[←53]
Hepsi sana, John Bull! (Çev.)

[←54]

Hay Allah! (Çev.)

[←55]

(Lat.) Son, ölüm. (Çev.)

[←56]

Ay çöreği. (Çev.)

[←57]

(Lat.) Yaşamdan bıkkınlık. (Çev.)

[←58]

Mutluluk. (Çev.)

[←59]
Acı. (Çev.)

[←60]
Korkusuz şövalye. (Çev.)

[←61]

Dul ruh, dul gönül; dul ruhlu, dul gönüllü. (Çev.)

[←62]

(Lat.) Kendini tanıtmadan, kimliğini gizleyerek; gizlice. (Çev.)

[←63]

Hesaplı kitaplı. (Çev.)

[←64]

Sevilme gereksinimi. (Çev.)

[←65]
Sevme gereksinimi. (Çev.)

[←66]

Karasevda. (Çev.)

[←67]

Sevecenlik, şefkat. (Çev.)

[←68]

Hassas nokta. (Çev.)

[←69]

Brahmanizmin üç büyük tanrısından biri. (Çev.)

[←70]

Asla. (Çev.)

[←71]

Önemli kişi. (Çev.)

[←72]

Yunan ve Roma tiyatrosunda, güç bir duruma el atmak için sahneye indirilen Tanrı. (Çev.)

[←73]

Aşırı. (Çev.)

[←74]

Özet, akıl defteri, akıl kitabı. (Çev.)

[←75]

Yerleştirme. (Çev.)

[←76]

Haberli. (Çev.)

[←77]

Joseph Fouche (1759-1820): Hayatı karışık ve hareketli, kötü ünlü, rüzgâr gülü gibi bir politikacı.

[←78]

Asla, geceleri asla, yüreğin hüzünle doluyken...

[←79]

Anlatıcı, anlatma meraklısı.

[←80]

Adak.